

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
ЕВРОПЕЙСКАЯ МЕЖПАРЛАМЕНТСКАЯ АССАМБЛЕЯ ПРАВОСЛАВИЯ
EUROPEAN INTERPARLIAMENTARY ASSEMBLY ON ORTHODOXY

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
6^{ΗΣ} ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΔΙΑΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

(Μόσχα- Αγία Πετρούπολη,
20-23 Ιουνίου 1999)

МАТЕРИАЛЫ
VI конференции
Европейской
Межпарламентской
Ассамблеи Православия

(Москва – Санкт-Петербург,
20 – 23 июня 1999 года)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
ЕВРОПЕЙСКАЯ МЕЖПАРЛАМЕНТСКАЯ АССАМБЛЕЯ ПРАВОСЛАВИЯ
EUROPEAN INTERPARLIAMENTARY ASSEMBLY ON ORTHODOXY

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
6^{ΗΣ} ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΔΙΑΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

(Μόσχα- Αγία Πετρούπολη,
20-23 Ιουνίου 1999)

МАТЕРИАЛЫ
VI конференции
Европейской
Межпарламентской
Ассамблеи Православия

(Москва – Санкт-Петербург,
20 – 23 июня 1999 года)

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
6^{ΗΣ} ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΔΙΑΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Μόσχα, ξενοδοχείο «President»
20 Ιουνίου 1999, ώρα 19:00

Προεδρεύει ο Βίκτωρ Ζορκάλτσεβ, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας (Ε.Δ.Σ.Ο.), Πρόεδρος της Επιτροπής για τις υποθέσεις των κοινωνικών και θρησκευτικών οργανώσεων της Κρατικής Δούμας του Ομοσπονδιακού Συνεδρίου της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Αξιότιμοι σύνεδροι, ας αρχίσουμε τη συνεδρίαση της ολομελείας της Συνέλευσής μας, όπως κάνουμε πάντα, με την προσευχή.

Πρωθιερέας Βσέβολοντ Τσάπλιν (διαβάζει): «Βασιλεύ ουράνιε, παράκλητε, το Πνεύμα της αληθείας, ο πανταχού παρών και τα πάντα πληρών, ελθέ και σκήνωνον εν ημίν, και καθάρισον ημάς από πάσης κηλίδος, και σώσον, αγαθέ, τας ψυχάς ημών».

Είθε ο Θεός να ευλογήσει τη σημερινή μας εργασία εδώ και να βοηθήσει τον καθένα μας εις παν έργον αγαθόν.

Β. Ζορκάλτσεβ: Αξιότιμοι σύνεδροι, αξιότιμε κύριε Παπαθεμελή, Γενικό Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας, αξιότιμοι αντιπρόσωποι της Διοίκησης του Προέδρου, του Συμβουλίου της Ομοσπονδίας, της Κρατικής Δούμας, της Κυβέρνησης της Ρωσικής Ομοσπονδίας, συνάδελφοί μας δημοσιογράφοι! Επιτρέψτε μου να σας χαιρετήσω θερμά, τους συνέδρους και τους καλεσμένους μας στη Μόσχα και να σας ευχηθώ καλή δουλειά.

Το σημερινό έκτο συνέδριο της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας είναι αφιερωμένο στο θέμα: «Νομοθετικές λύσεις προστασίας της παραδοσιακής οικογένειας ως σημαντικότερης κοινωνικής και ηθικής αξίας». Στο συνέδριό μας έχουν έρθει αντιπρόσωποι Κοινοβουλίων των 16 χωρών - μελών της Συνέλευσής μας: της Αυστραλίας, της Λευκορωσίας, της Βουλγαρίας, της Ελλάδος, της Γεωργίας, της Κύπρου, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Μολδαβίας, της Πολωνίας, της Ρωσίας, της Ρουμανίας, της Σλοβακίας, της Ουκρανίας, της Εσθονίας, της Γιουγκοσλαβίας, καθώς και ο θεοφιλέστατος επίσκοπος Εμμανουήλ, διευθυντής του γραφείου του Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στην εργασία του συνεδρίου λαμβάνουν μέρος πρέσβεις και εκπρόσωποι πρεσβειών των χωρών - μελών της Ε.Δ.Σ.Ο. Το συνέδριό μας καλύπτεται από αντιπροσώπους 27 ξένων πρακτορείων ειδήσεων, τηλεοπτικών εταιριών, περιοδικών και εφημερίδων.

Επιτρέψτε μου με εντολή της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. να κηρύξω την έναρξη του έκτου συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας στη Μόσχα.

Συνάδελφοι, το πρόγραμμα της εργασίας του συνεδρίου που έχετε λάβει κατά την εγγραφή σας έχει εγκριθεί από τη Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. Νομίζω ότι η σημερινή ημέρα θα περάσει σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό. Αν προκύψουν κάποιες τροποποιήσεις, όσον αφορά τις επόμενες ημέρες, θα τις συζητήσουμε στη συνεδρίασή μας στην Αγία Πετρούπολη.

Μας έχουν απευθύνει χαιρετισμούς οι ηγέτες της Ρωσίας και άλλων χωρών.

Ο λόγος δίδεται στο Λόγκινωβ Αντρέϊ Βίκτωροβιτς, τον επικεφαλής της Διεύθυνσης της Διοίκησης του Προέδρου της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Α. Λόγκινωβ: Αξιότιμοι σύνεδροι και προσκεκλημένοι του έκτου Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας! Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω τον λόγο που απευθύνει προς εσάς ο Πρόεδρος της Ρωσικής Ομοσπονδίας. *(Διαβάζει):*

«Χαιρετίζω τους συνέδρους και τους προσκεκλημένους της έκτης Συνόδου της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας.

Το Συνέδριό σας, που έχει γίνει πια παράδοση, χαίρει μεγάλου κύρους στο ευρύ διεθνές κοινό. Φέτος είναι αφιερωμένη σε πολύ επίκαιρο θέμα: την προστασία της οικογένειας ως σημαντικότερης κοινωνικής και ηθικής αξίας.

Για τον καθένα μας η οικογένεια σημαίνει βέβαιο στήριγμα, πηγή αγάπης και ζεστασιάς. Στην οικογένεια διαμορφώνεται η προσωπικότητα του ανθρώπου, διαμορφώνονται οι βάσεις της πνευματικότητας, ο σεβασμός για το παρελθόν και η σιγουριά για το μέλλον.

Σήμερα, την εποχή των αλλαγών, η ρωσική οικογένεια περνάει σκληρές δοκιμασίες. Το πρώτιστο καθήκον του κράτους είναι η υποστήριξη της, η δημιουργία εύλογων συνθηκών για την ανατροφή της νέας γενιάς. Μόνον έχοντας επιλύσει το πρόβλημα αυτό, θα μπορέσουμε να πούμε ότι οι μεταρρυθμίσεις στη Ρωσία έχουν πετύχει.

Είμαι σίγουρος πως το έργο σας θα συμβάλει στη δημιουργία των λειτουργικών μηχανισμών της νομοθετικής προστασίας της οικογένειας.

Εύχομαι στους συνέδρους και τους προσκεκλημένους του συνεδρίου υγεία, ευτυχία και κάθε καλό.

Μπορίς Νικολάιεβιτς Γιέλτσιν.

19 Ιουνίου 1999».

Β. Ζορκάλτσεβ: Το λόγο έχει ο Υφυπουργός Εξωτερικών Υποθέσεων της Ρωσικής Ομοσπονδίας Σερέντιν Βασίλιϊ Ντμήτριεβιτς.

Β. Σερέντιν: Σήμερα έχω το τιμητικό και συγχρόνως ευχάριστο καθήκον να μεταφέρω τους χαιρετισμούς της Κυβέρνησης της Ρωσικής

Ομοσπονδίας προς τη Συνέλευσή σας, το οποίο και κάνω με χαρά. *(Διαβάζει):*

Αξιότιμοι σύνεδροι,

Το συνέδριό σας διεξάγεται την εποχή της ολοκλήρωσης του δύσκολου έργου επαναφοράς στον κανονικό πολιτικό ρυθμό της διαδικασίας διακανονισμού των ζητημάτων στο Κοσσυφοπέδιο. Η διεθνής κοινότητα έχει ακόμη να καταβάλει πολλές προσπάθειες για τη σταθεροποίηση της κατάστασης στην περιοχή.

Η Συνέλευση μπορεί να παίξει έναν ορισμένο ρόλο στη διαδικασία αυτή, έχοντας στόχο τη δραστηριοποίηση των προσπάθειών των ορθόδοξων λαών της Ευρώπης για την επίτευξη ειρήνης, την υπερνίκηση των θρησκευτικών αντιθέσεων, την εύρεση της αρμονικής πνευματικής και πολιτιστικής συνεργασίας όλων των λαών της ηπείρου.

Η Συνέλευση, η οποία ενώνει βουλευτές των περίπου 20 χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, της Βαλτικής, των Βαλκανίων, της Μεσογείου και της Κ.Α.Κ., μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο συμβάλλοντας στην καλύτερη επικοινωνία μεταξύ πολιτικών, κοινοβουλευτικών, θρησκευτικών και επιστημονικών οργανώσεων και συνεισφέροντας στο σύγχρονο διεθνή διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και στην ανάπτυξη της Ορθόδοξης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εύχομαι στους συνέδρους επιτυχή εργασία που έχει στόχο την αντίδραση στο θρησκευτικό ανταγωνισμό, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της θρησκευτικής ελευθερίας.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ
ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ Β. ΧΡΙΣΤΕΝΚΟ».

Β. Ζορκάλτσεβ: Ο λόγος δίδεται στον Αντιπρόεδρο της Κρατικής Δούμας της Ρωσικής Ομοσπονδίας Μιχαήλ Ζινόβιεβιτς Γιούριεβ.

Μ. Γιούριεβ: Αξιότιμοι συνάδελφοι. Σήμερα έχω την εντολή να σας διαβάσω το χαιρετισμό της Κρατικής Δούμας, πράγμα το οποίο κάνω με χαρά. *(Διαβάζει):*

Με ιδιαίτερο αίσθημα σας χαιρετώ επ' ευκαιρίας της έναρξης του συνεδρίου σας. Σ' αυτό θα συζητηθούν σημαντικότερες πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης, προβλήματα εύρεσης νομοθετικών λύσεων για την προστασία της παραδοσιακής οικογένειας ως μιας από τις σημαντικότερες αξίες.

Με μεγάλη ικανοποίηση σημειώνω, ότι το επίκαιρο αυτό θέμα το διάλεξαν για συζήτηση και επίλυση οι συνάδελφοί μου, οι βουλευτές των εθνικών Κοινοβουλίων των χωρών της ανατολικής χριστιανικής πνευματικής επικράτειας και μέλη της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας. Στο πρόσωπο της Ε.Δ.Σ.Ο. βλέπουμε μια νέα και μοναδική για το χαρακτήρα της οργάνωση που γρήγορα αποκτά κύρος στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο και που ενώνει τους βουλευτές της ορθόδοξης νοοτροπίας, δηλαδή αυτούς οι οποίοι έχουν ως βάση όχι πολιτικά, αλλά πνευματικά και ηθικά κριτήρια. Και αυτό καθιστά την Ε.Δ.Σ.Ο. διαφορετική από όλες τις άλλες διακοινοβουλευτικές οργανώσεις. Η θέση της αυτή, κατά την άποψή μου, έχει πολλές καλές προοπτικές.

Η δραστηριότητα του κινήματος προκαλεί μεγάλο ενδιαφέρον της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης για Συνεργασία στην Ευρώπη, της Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων χωρών,

της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων η Ε.Δ.Σ.Ο. εξέτασε ένα σημαντικό κύκλο επίκαιρων ζητημάτων ζωτικής δραστηριότητας των χωρών μας και της ανθρωπότητας, όπως τα ζητήματα πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας, ζητήματα οικολογίας, πνευματικότητας, μόρφωσης των λαών μας, ενίσχυσης της ενότητάς τους, οικονομικής ασφάλειας και συνεργασίας προς το συμφέρον όλων, υπερνίκησης της επιρροής των αιρέσεων και την επίτευξη αρμονίας στις εθνικές των σχέσεις.

Επίσης τέθηκε για συζήτηση στην παρούσα σύνοδο της Ε.Δ.Σ.Ο. ένα πολύ σημαντικό θέμα. Στις χώρες μας, δυστυχώς, η οικογένεια χάνει το ιστορικό της παραδοσιακό ρόλο. Διάφοροι μεταρρυθμιστές και «ψευδοκαινοτόμοι» νεοφιλελεύθεροι, προσπαθούν μερικές φορές με την βοήθεια των ΜΕ να καταστρέψουν το κύρος της οικογένειας, επιβάλλουν το «πλεονέκτημα» των γάμων των ομοφυλοφίλων, την μη πλήρη οικογένεια, κάτι που γρήγορα θα οδηγήσει στον εκφυλισμό της κοινωνίας, διότι η οικογένεια και η κοινωνία είναι συγκοινωνούντα αγγεία.

Το κοινό μας πρόβλημα είναι ότι η πολιτεία κυριολεκτικά απομακρύνθηκε από τα προβλήματα της οικογένειας και έτσι εξηγείται η γενική έλλειψη μέτρων υπέρ της οικογένειας και της κοινωνίας. Η μάστιγα της εποχής μας είναι τα ναρκωτικά, τα παιδιά χωρίς πατέρα, τα ορφανά παιδιά με τους γονείς εν ζωή, εγκαταλελειμμένοι, χωρίς φροντίδα ηλικιωμένοι γονείς.

Μήπως εκεί είναι η αιτία της καταστροφής που οι μεγάλες χώρες με την πολιτική τους προκάλεσαν στη Γιουγκοσλαβία; Έλλειψη καλοσύνης, ηθικής, κυριαρχία δύναμης και σιγουριά ότι θα μείνουν ατιμώρητοι είναι σήμερα κανόνας συμπεριφοράς των περισσότερων δυτικών πολιτικών, οι οποίοι βομβαρδίζοντας τη Γιουγκοσλαβία προκάλεσαν μεγάλο κακό στους λαούς της, στους λαούς των Βαλκανίων και πιθανόν στους λαούς όλης της ηπείρου.

Σε λίγους μήνες όλος ο κόσμος θα εορτάσει 2000 χρόνια από τη γέννηση του Χριστού. Είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε τα πάντα αυτός ο εορτασμός να μην προσβληθεί από το κακό και τη βία. Οι ελπίδες μας προς το παρόν είναι πολύ λίγες. Αλλά το ευχάριστο είναι ότι υπάρχουν άνθρωποι που αντιδρούν στο κακό και προσπαθούν να δημιουργούν κάτι καλό. Ανάμεσά τους είναι και οι σημερινοί σύνεδροι.

Σας εύχομαι, φίλοι και συνάδελφοι, πρόοδο στο πολύτιμο έργο σας.
Γεννάδι Νικολαΐεβιτς Σελεζνιόφ, Πρόεδρος της Κρατικής Δούμας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ο λόγος δίδεται στο Αντιπρόεδρο της Ελληνικής Βουλής κ. Νικόλαο Κατσαρό.

Ν. Κατσαρός: Θέλω να ευχηθώ η Ε.Δ.Σ.Ο. να εξελιχθεί σε μία παγκόσμια οργάνωση η οποία θα δραστηριοποιηθεί ως κήρυκας των ορθόδοξων αρχών, δικαίου, ειρήνης, αγάπης προς τον πλησίον κατά των καταστροφών. Εύχομαι η επιρροή της να είναι πιο αισθητή και η γνώμη της να είναι σεβαστή και υπολογίσιμη κατά την επίλυση πολλών προβλημάτων, ειδικά σχετικά με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ακόμη μια φορά σας εύχομαι οι αποφάσεις σας να είναι σωστές και να υπηρετήσουν την ανθρωπότητα.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ο λόγος δίδεται στο θεοφιλέστατο Επίσκοπο Εμμανουήλ, Διευθυντή του Γραφείου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στην ΕΕ.

Επίσκοπος Εμμανουήλ: Κυρίες και κύριοι, επιτρέψτε μου να σας αναγνώσω το μήνυμα του Παναγιότατου Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου. *(Διαβάζει):*

Σας ευχαριστώ για την ευγενή πρόσκληση στην 6^η ετήσια Σύνοδο στη Μόσχα και την Αγία Πετρούπολη, όπου θα συζητηθούν βασικά θέματα νομοθετικής προστασίας της οικογένειας. Η πρόσκλησή σας να ευλογήσω τα μέλη της Συνόδου είναι πολύ χρήσιμη. Απαραίτητη είναι η λήψη νομοθετικών μέτρων για την προστασία της οικογένειας, η οποία είναι ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας. Έφθασε η ώρα να προστατεύσουμε το γάμο, την σύζυγο και τον σύζυγο, την ανατροφή των παιδιών, διότι ο ατομισμός, η ελευθερία ηθικής και προσπάθειες προσωπικής επιβίωσης χωρίς την βοήθεια της οικογένειας, καθώς και άλλες συνθήκες στις σύγχρονες πόλεις, αφ' ενός περιορίζουν την φυσιολογική εξέλιξη του οικογενειακού βίου και αφ' ετέρου ενδυναμώνουν τις ατομιστικές τάσεις με αποτέλεσμα τα παιδιά να γίνονται βάρος στην οικογένεια. Η οικογένεια περνάει μία κρίση στη σύγχρονη κοινωνία, ενώ δεν αποτελεί εξαίρεση και η ορθόδοξη οικογένεια. Οι οικογένειες διαλύονται, υπάρχουν πολλές εξωσυζυγικές σχέσεις, πέφτει ο αριθμός των γεννήσεων και όλα αυτά απειλούν την κοινωνία.

Πρέπει να λάβουμε τα μέτρα μας, εσείς είστε αυτοί που πρέπει να τα βρουν και να τα προτείνουν. Εκτός από τα νομικά και διοικητικά μέτρα, η λήψη των οποίων ανήκει στην αρμοδιότητα του κράτους, τα όργανα του οποίου εσείς αντιπροσωπεύετε, η Ορθόδοξη Εκκλησία διαθέτει τις δυνατότητες για τη θεμελίωση της βάσης ευημερίας της οικογένειας, αλληλοβοήθειας, πνευματικότητας άνευ των οποίων η οικογένεια δεν μπορεί να ζήσει.

Εμείς εγκρίνουμε την επιλογή αυτού του πολύ σημαντικού θέματος. Σας ευχόμαστε από τα βάθη της καρδιάς μας μεγάλη επιτυχία στις εργασίες σας. Σας στέλνουμε την ευλογία μας. Θα μας εκπροσωπεί στη Συνέλευση ο Επίσκοπος Εμμανουήλ, Διευθυντής του Γραφείου του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην ΕΕ, ο οποίος θα σας μεταφέρει την ευλογία της Μεγάλης Εκκλησίας του Χριστού και τη δική μας προσωπική ευλογία.

Βαρθολομαίος, ελέω Θεού Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης.
18 Ιουνίου 1999

Β. Ζορκάλτσεβ: Ο Πρωθιερέυς Βσέβολοντ Τσάπλιν θα απευθύνει το χαιρετισμό του.

Πρωθιερέυς Βσέβολοντ Τσάπλιν: Επιτρέψτε μου ακόμη μία φορά να εκφράσω εξ ονόματος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και της Ιεράς Ηγεσίας της το σεβασμό, την τιμή και την αγάπη προς όλους εσάς, προς την Ευρωπαϊκή Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας, οργάνωση με την οποία βαδίζουμε μαζί πάνω από έξι χρόνια, οργάνωση με την οποία συνεργαζόμαστε και κάνουμε πάρα πολλά σημαντικά, άξια και ευλογημένα από τον Θεό έργα για το καλό των λαών μας, για το καλό

των Εκκλησιών μας, για το καλό όλου του κόσμου. Το θέμα το οποίο συζητείται στην παρούσα σύνοδο της Ε.Δ.Σ.Ο. είναι πολύ σημαντικό για την Εκκλησία, για τους λαούς μας, για όλη την κοινωνία γενικά. Η κρίση της οικογένειας που παρατηρείται και στη Ρωσία και δυστυχώς στις χώρες της Ευρώπης και του κόσμου είναι πολύ σημαντική και δεν εξηγείται μόνο από τις οικονομικές, πολιτικές ή άλλες επιφανειακές αιτίες. Αυτή η κρίση είναι η συνέπεια πνευματικής κρίσης της ανθρώπινης προσωπικότητας. Η κρίση είναι συνέπεια απομάκρυνσης ανθρώπων από τον Θεό, πολύ συχνά ο κόσμος ξεχνά πραγματικές, ανώτατες ηθικές αξίες που μας έδωσε ο Θεός, ξεχνά την υποχρέωσή του προς τους διπλανούς, τους συνάνθρωπους του, τους πιο κοντινούς συγγενείς. Μπορεί τα στατιστικά στοιχεία, που ήδη διαθέτουμε και τα οποία θα συζητήσουμε στο μέλλον στη συνέλευσή μας, να δικαιολογούν την απαισιοδοξία σχετικά με το πώς αισθάνεται η οικογένεια και σε πια κατάσταση βρίσκεται σήμερα. Αλλά εν τω μεταξύ θεωρώ ότι δεν πρέπει να είμαστε απαισιόδοξοι διότι ο Θεός είναι μαζί μας, διότι εμείς μπορούμε να ακολουθήσουμε το δρόμο της πίστης στις ηθικές αξίες που μας έδωσε ο Θεός, το δρόμο της διαμόρφωσης της προσωπικότητας, της οικογένειας, της κοινωνίας και του κράτους. Με τη βοήθεια του Θεού, καθοδηγούμενοι από τη βούλησή του, εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να αλλάξουμε τη ζωή μας προς το καλύτερο, να προσπαθήσουμε να υπερνικήσουμε την κρίση, τις δυσκολίες που σήμερα πλήττουν την οικογένεια και την κοινωνία μας γενικά. Εγώ προσωπικά πιστεύω ότι ενώνοντας τις δυνάμεις των λαών μας και τις δικές μας (όλοι όσοι βρισκόμαστε εδώ ανήκουμε στην τάξη των ισχυρών, από την απόφαση των οποίων εξαρτώνται πάρα πολλά), με τη βοήθεια του Θεού, με τη χάρη του Θεού θα μπορέσουμε να ανανεώσουμε ηθικά και πνευματικά τη ζωή των λαών μας. Είθε να μας βοηθήσει ο Θεός, είθε να μας βοηθήσει η Αγία Εκκλησία μας, τα χέρια της οποίας είναι χέρια μητέρας που αγαπάει τα παιδιά της. Αυτά τα χέρια είναι ανοιχτά για όλους και αγκαλιάζουν τον κάθε ένα από μας.

Σ.-Α. Παπαθεμελής, Γενικός Γραμματέας της Ε.Δ.Σ.Ο.: Τον λόγο έχει ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης της Ορθοδοξίας, κύριος Βίκτωρ Ζορκάλτσεβ.

Β. Ζορκάλτσεβ: Αξιότιμοι συνάδελφοι. Το θέμα που έχει τεθεί για συζήτηση σήμερα είναι σημαντικό και επίκαιρο. Τις διάφορες πλευρές του θέματος αυτού έχουμε ήδη εξετάσει στα συνέδρια και στις συσκέψεις μας. Μεταξύ αυτών την ανάπτυξη του ορθόδοξου πολιτισμού, τον ηθικοπνευματικό διαφωτισμό και την εκπαίδευση (στη Μόσχα), τις κοινωνικές δραστηριότητες της ορθόδοξης κοινότητας (στη Σόφια), το ρόλο της Ορθοδοξίας στον ευρωπαϊκό πολιτισμό (στη Θεσσαλονίκη), τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στις χώρες της Ε.Δ.Σ.Ο. από τις νέες αιρέσεις και αιρετικές ομάδες και τους τρόπους καταπολέμησής τους

(στη Βαρσοβία), την Ορθοδοξία και τις διαδικασίες ενοποίησης στην Ευρώπη (στη Λευκωσία). Και σήμερα, ως αποκορύφωμα της εξέλιξης των θεμάτων αυτών, εξετάζουμε το πρόβλημα της προστασίας του παραδοσιακού θεσμού της οικογένειας. Γιατί σε αυτήν ακριβώς πραγματοποιείται η αρχική κοινωνικοποίηση του ατόμου, τοποθετούνται τα θεμέλια της πολιτισμένης ανάπτυξης, γίνεται η αποδοχή των ζωτικής σημασίας δεξιοτήτων και θρησκευτικών παραδόσεων. Ο θεσμός της οικογένειας έχει σταθεροποιητική σημασία, αντιπαρατίθεται στην κοινωνική διάσπαση και αποσάθρωση.

Η πείρα της κοινωνίας σε όλον τον κόσμο δείχνει πως τα προβλήματα της οικογένειας λύνονται πιο αποτελεσματικά με τη βοήθεια του κράτους. Συστήματα και προγράμματα μιας τέτοιας πολιτικής έχουν δημιουργηθεί σε πολλές χώρες του κόσμου – Αυστρία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Φινλανδία, Γαλλία, Τσεχία. Στις χώρες αυτές έχει εφαρμοστεί μια σειρά νόμων που εγγυώνται κοινωνικά δικαιώματα και μία αξιοπρεπής ζωή για εκατομμύρια οικογένειες. Στη Ρωσία ωστόσο και σε μερικές άλλες χώρες τα συμφέροντα της οικογένειας, ως ενός αναπόσπαστου θεσμού του κράτους, δεν λαμβάνονταν υπόψη για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τα τελευταία χρόνια στη Ρωσία έχει εκπονηθεί μελέτη για την έννοια της οικογενειακής πολιτικής, η οποία έχει προσδιοριστεί από το κράτος. Όμως δεν έχει δημιουργηθεί ακόμη μια στέρεη νομική βάση.

Σε διεθνές επίπεδο τα θέματα αυτά έχουν καταγραφεί στα έγγραφα και στις εργασίες του ΟΗΕ – όπως η Παγκόσμια Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η Διεθνής σύμβαση για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα, η Συνθήκη για τα δικαιώματα του παιδιού, η Συνθήκη της Βιέννης και το Πρόγραμμα δραστηριοτήτων της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα και μια σειρά άλλων εγγράφων. Έτσι, παραδείγματος χάρη, στην Παγκόσμια Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ήδη το 1948 είχε υπογραμμισθεί ότι « η οικογένεια αποτελεί φυσικό και βασικό κύτταρο της κοινωνίας και έχει δικαίωμα προστασίας από την πλευρά της κοινωνίας και του κράτους ».

Τίθεται το ερώτημα: Γιατί ιδίως τώρα, στο μεταίχμιο της δεύτερης και τρίτης χιλιετίας της χριστιανικής εποχής, εγείρουμε αυτό το ζήτημα ; Γι' αυτό, κατά την γνώμη μας, υπάρχουν αρκετές αιτίες.

Πρώτον γιατί ο ρόλος της οικογένειας έχει αυξηθεί ραγδαία στον οικονομικό, πολιτιστικό, κοινωνικό και ακόμη και πολιτικό τομέις.

Δεύτερη αιτία είναι η ραγδαία αύξηση παραγόντων κινδύνου για την οικογενειακή ζωή. Και το πρόβλημα εδώ δεν βρίσκεται μόνο στην ενσυνείδητη καταστροφή των αρχών της, αλλά και στην ύπαρξη αντικειμενικών συνθηκών που κάνουν τα φυσιολογικά οικογενειακά δεσμά λιγότερο ελκυστικά.

Τρίτη αιτία είναι η επιδείνωση της δημογραφικής κατάστασης στην πλειοψηφία των ανεπτυγμένων και με υψηλό ζωικό επίπεδο χωρών, όταν σαν δομή οικογενειακών σχέσεων κυριαρχεί μια άτεκνη οικογένεια ή η οικογένεια με ένα παιδί.

Στα ορθόδοξα κράτη, μεταξύ αυτών και στη Ρωσία, το γεγονός αυτό οδηγεί επίσης προς την ραγδαία μείωση της φυσιολογικής αύξησης του πληθυσμού και αυτό γίνεται αρκετά αντιληπτό.

Και τέλος, τέταρτη και βασικότερη αιτία είναι ότι μπροστά στα μάτια μας βλέπουμε να γκρεμίζεται όλη η εσωτερική δομή της σύγχρονης κοινωνίας, η οποία μεταμορφώνεται σε ασταθή, χαλαρή, πλαδαρή. Αυτό οφείλεται και στην καταστροφή του ιδανικού της οικογένειας, το οποίο από την αρχαιότητα, σε όλους τους αιώνες, ήταν ένα αρχέτυπο, παράδειγμα οργάνωσης της κοινωνίας.

« Η αρχαιότατη από όλες τις κοινωνίες και η μοναδική είναι η οικογένεια... Η οικογένεια, όπως παρατήρησε ο Ζαν Ζακ Ρουσσώ, είναι το πρότυπο των πολιτικών κοινωνιών, ο κυβερνήτης είναι καθ'ομοίωση του πατέρα, ο λαός καθ'ομοίωση των παιδιών». Ακόμη νωρίτερα, τον 6ο αιώνα π.Χ., παρόμοια σκέψη εξέφρασε και ο Κομφούκιος. Πολλοί διακεκριμένοι στοχαστές του παρελθόντος ήταν οπαδοί της παραδοσιακής, πρώτα από όλα μονογαμικής, οικογένειας. Αυτή είναι μία από τους πιο σταθερούς πυρήνες του κοινωνικού οργανισμού, ένα είδος ατόμου, του οποίου αν δεν υπολογίσουμε το ρόλο, δεν μπορούμε να κατανοήσουμε τις άκρως περίπλοκες σχέσεις εντός της κοινωνίας. Η παραδοσιακή ακριβώς οικογένεια, η οποία εγκωμιάστηκε από όλες τις μεγάλες παγκόσμιες θρησκείες, μπορεί να ληφθεί σαν πρότυπο της σύγχρονης οικογένειας. Και ακόμη η οικογένεια του μέλλοντος δεν μπορεί να κατανοηθεί εκτός των ορίων της παράδοσης, συμπεριλαμβανομένης και της θρησκευτικής.

Η οικογένεια είναι ακριβώς εκείνος ο ελεγμένος από τις χιλιετίες οργανισμός που εξασφαλίζει τη σταδιακή κίνηση της ανθρωπότητας προς την πρόοδο. Δεν ήταν ένα κοπάδι χορτοφάγων με διπλές οπλές ή πίθηκων με μακριές ουρές, ούτε μια αγέλη λιονταριών ή λύκων, ούτε και η οικογένεια-ζευγάρι από πάπιες ή το ανάμεικτο κοπάδι από κοτόπουλα. Ήταν η μονογαμία που βοήθησε τον άνθρωπο να γίνει άνθρωπος. Και δεν είναι τυχαίο το ότι η μετάβαση της ανθρωπότητας από την αγριότητα και τη βαρβαρότητα στον πολιτισμό συμπίπτει με την εμφάνιση και θεμελίωση της μονογαμικής οικογένειας, και επίσης με τη γένεση των μεγάλων παραδοσιακών θρησκειών.

Ο μακρύς δρόμος της ιστορικής ανάπτυξης του θεσμού της οικογένειας την έφερε στην σύγχρονη μορφή της που έχει θρησκευτικά θεμέλια. Και ακόμη και στις πιο σύγχρονες εκλαϊκευμένες μορφές η οικογένεια διατηρεί εμφανείς θρησκευτικές ρίζες. Και σε πολλές χώρες ο

τύπος της οικογένειας παραμένει παραδοσιακός, στην ουσία σχεδόν αναλλοίωτος.

Κάποτε, βάσει των ερευνών του Αμερικανού εθνογράφου Μόργκαν, εθεωρείτο πως η αιτία της δημιουργίας της μονογαμικής οικογένειας ήταν η ατομική ιδιοκτησία για την κληρονομιά του συγκεντρωμένου πλούτου. Όμως τα πολυάριθμα γεγονότα δείχνουν πως η μονογαμική οικογένεια είναι αρκετά σταθερή και ανάμεσα σε απλούς ανθρώπους, όπως τους εργάτες, οι οποίοι δεν είχαν να δώσουν τίποτε το ιδιαίτερο για κληρονομιά.

Επομένως, ο άνθρωπος είναι κατασκευασμένος για μονογαμία, για να ζει ένας άνδρας με μία γυναίκα και να αφήνουν απογόνους.

Η κοινωνικοψυχολογική ουσία της μονογαμίας δεν έχει ακόμη ερευνηθεί πραγματικά. Όμως φαίνεται καθαρά πως ο άνθρωπος ψάχνει να βρει ένα κοντινό και οικείο ον με το οποίο, όταν ενώνεται, αποκτά επιπλέον ψυχολογική σταθερότητα και ασφαλές μετόπισθεν, που του επιτρέπουν να υπερνικά εντίμως τις δυσκολίες της ζωής οι οποίες μας βρίσκουν συχνά τα χρόνια αυτά. Σχετικά με το θέμα αυτό χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα που αναφέρει ο Πλάτων στο «Συμπόσιο», ότι ο κάθε άνθρωπος ψάχνει το έτερον ήμισυ του, που κάποτε είχε χάσει. Και οι παραδοσιακές θρησκείες υποχρεώνουν τους πιστούς τους να στερεώνουν την ένωση των εκπροσώπων των αντίθετων φύλων, να μοιράζονται με τη γυναίκα ή τον άντρα και τις λύπες και τις χαρές και τη συγκεντρωμένη περιουσία, πράγματα τα οποία ουσιαστικά οι άνθρωποι θεωρούν ανθρώπινη ευτυχία.

Επί τη ευκαιρία, σχετικά με την έννοια της παραδοσιακής οικογένειας. Συνέβη έτσι ώστε στην σύγχρονη κοινωνία, που στοχεύει στη συνεχή αλλαγή και αδιάκοπη ανανέωση, ο όρος «παραδοσιακή» να έχει αποκτήσει αρνητική απόχρωση. Τι είναι όμως η παραδοσιακή οικογένεια; Είναι η οικογένεια που βασίζεται στην αμοιβαία αγάπη γονέων και παιδιών, στο σεβασμό προς τους μεγάλους, στην τήρηση των ηθικών κανόνων, στην τίμια εργασία. Σε μία τέτοια περίπτωση, θα έλεγα, πως πρόκειται για μία φυσιολογική οικογένεια. Μία οικογένεια που απολύτως αντιστοιχεί στην έννοιά της.

Αν στραφούμε στην ιστορία, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η μονογαμική οικογένεια οπωσδήποτε δεν απέκτησε αμέσως εκείνη τη μορφή την οποία επιδιώκουμε. Στην αρχαία Ρώμη η φαμίλια, δηλαδή η οικογένεια, συμπεριλάμβανε όχι μόνο τον άντρα, τη γυναίκα, τα παιδιά τους, μα και τις παλλακίδες, τους σπιτικούς δούλους, τους πελάτες. Και από εδώ προέρχεται και η ονομασία της επιστήμης για την οικογένεια. Ο επικεφαλής της οικογένειας ήταν ο απόλυτος κυρίαρχός της, κατείχε σχεδόν απόλυτη εξουσία και ήταν ελεύθερος στην συμπεριφορά του. Η αλήθεια είναι πως οι Ρωμαίες γυναίκες τού το ανταπέδιδαν με μοιχείες και κρυφό αβυσσαλέο μίσος.

Τα ίδια περίπου ήθη επικρατούσαν και στους άλλους λαούς της εποχής εκείνης.

Και μόνον ο Χριστιανισμός, και έπειτα η Ορθοδοξία, έκαναν την οικογενειακή ζωή άξια να φέρει το ανθρώπινο όνομα. «Ουκ επιθυμήσεις την γυναίκα του πλησίον σου, ου μοιχεύσεις», προστάτευε και θρέφε τα τέκνα, φρόντιζε τους γέροντες γονείς – οι κανόνες αυτοί, που πηγάζουν από τη λαϊκή ζωή, έγιναν ιερές εντολές, ηθικά αξιώματα της Ορθοδοξίας.

Ο απόστολος Παύλος έλεγε πως τα παιδιά ή τα εγγόνια «πρέπει πρώτα να μάθουν να σέβονται την οικογένειά τους και να απονέμουν τιμή στους γονείς των: διότι τούτο είναι το θέλημα του Θεού».

Η μορφή της παραδοσιακής ορθόδοξης οικογένειας έχει λαμπρά περιγραφεί από τον γνωστό θρησκευτικό φιλόσοφο Ι.Ιλγίν. Στο βιβλίο του «Ο δρόμος της πνευματικής ανανέωσης» γράφει: «Η οικογένεια είναι η πρώτη, φυσιολογική και συνάμα ιερή ένωση, στην οποία ο άνθρωπος εισέρχεται από ανάγκη. Ο προορισμός του είναι να οικοδομεί την ένωση αυτήν με βάση την αγάπη, την πίστη και την ελευθερία, να μάθει εντός αυτής τις πρώτες από κοινού κινήσεις της καρδιάς και να ανυψωθεί από αυτήν προς τις απώτερες μορφές της ανθρώπινης πνευματικής ένωσης – την πατρίδα και το κράτος.»

Αναπόσπαστη είναι και η ορθόδοξη ιδέα της οικογένειας από ένα τόσο βασικό αξίωμα, όπως είναι το καθήκον. Με αφορμή τη διακοσμοστή επέτειο της παγκοσμίως γνωστής λογοτεχνικής μεγαλοφυΐας της Ρωσίας, του Α.Σ.Πούσκιν, που εορτάστηκε πρόσφατα, θέλω να υπενθυμίσω το γνωστό στίχο από τον «Εβγένι Ονέγκιν»: «Μα είμαι σε άλλον δοσμένη και για πάντα πιστή θα του μείνω», λέει η βασανισμένη Τατιάνα στον ερωτευμένο μαζί της Ονέγκιν. Αυτή είναι η καθαρά ορθόδοξη προσέγγιση του γάμου, όταν το καθήκον συμπληρώνει την αγάπη. Σε μια τέτοια βάση συχνά στερεώνονταν εξαιρετικά ανθεκτικά οικογενειακά δεσμά.

Η αγάπη είναι η ανώτατη εκδήλωση της ανθρώπινης πνευματικότητας. Δίκαια παρατήρησε ο Γκαίτε: «Την ευτυχία γνωρίζει η ψυχή μόνο στην αγάπη». Και η Ορθόδοξη Εκκλησία αγιάζει μόνον μία τέτοια οικογενειακή ένωση, πού βασίζεται στην αμοιβαία αγάπη και στο αμοιβαίο καθήκον.

Στην Ορθοδοξία ο γάμος είναι ένα από τα μέγιστα μυστήρια που ενώνει τον άνθρωπο με τις ανώτερες πνευματικές δυνάμεις. Αλλά ακόμη και στη λαϊκή αντίληψη ο γάμος από αγάπη θεωρείται σαν θαύμα, σαν το πιο πολύτιμο δώρο της τύχης.

Στον σύγχρονο χρόνο ο κοινωνικός ρόλος του γάμου αυξήθηκε σημαντικά. Στις συνθήκες των σύγχρονων μεγαλουπόλεων, όπου οι κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων χαλαρώνουν, η οικογένεια όλο και περισσότερο μεταβάλλεται σε ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της πολιτικής κοινωνίας. Αυξήθηκε ο ρόλος της οικογένειας και σαν μιας

παραγωγικής μονάδας. Μεγάλος είναι ο ρόλος της σύγχρονης οικογένειας στην αναπαραγωγή και μετάδοση της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Θα ήθελα να πω δυο λόγια για τον εκπαιδευτικό ρόλο της παραδοσιακής οικογένειας.

Χρησιμοποιώντας τη γνωστή φόρμουλα του Σάιμον, που θεωρεί την παιδεία «έναν τρόπο σχηματισμού του ατόμου εντός κοινωνίας», μπορεί να πει κανείς πως η οικογένεια ακριβώς είναι το πεδίο εκκίνησης μιας τέτοιας διαδικασίας που κυριεύει όλη την ανθρώπινη ζωή. Και πρέπει να αναγνωρίσουμε πως με την εκπλήρωση σειράς εκπαιδευτικών λειτουργιών η οικογένεια τα καταφέρνει ακόμη καλύτερα από το σχολείο. Αυτό ιδίως αφορά την παραδοσιακή ορθόδοξη οικογένεια, όπου τα παιδιά ως την ενηλικίωσή τους παραμένουν κάτω από τον έλεγχο και τη φροντίδα των γονέων.

Μπορεί να γίνει διαχωρισμός μερικών κατευθύνσεων της εκπαιδευτικής δραστηριότητας της οικογένειας, όπου ιδιαίτερα δραστήρια παρουσιάζεται η «κατ'οίκον ακαδημία» αυτή. Είναι και η μίμηση των γονέων, η ακολουθία του παραδείγματός τους, η υιοθέτηση των τρόπων συναναστροφής τους με τους ανθρώπους και τη φύση, ο χειρισμός του νοικοκυριού, η αφομοίωση δικών τους πνευματικών αξιών, η εκμάθηση των παιδιών στην εργασία και πολλά, πολλά άλλα. Από μια τέτοια οικογένεια πρέπει να παίρνει κανείς κάθε τι το ορθολογικό, δημιουργικό, που έχει αντέξει στη δοκιμασία με το χρόνο.

Κάπως διαφορετική έγινε η κοινωνικοβιολογική αναπαραγωγική λειτουργία της οικογένειας. Πριν, ως επί το πλείστον, αυτή αναπαρήγαγε εκείνες τις σχέσεις που χαρακτήριζαν τις προηγούμενες γενιές. Από εδώ και ο συντηρητικός, και σε μερικές περιπτώσεις στάσιμος, χαρακτήρας της παιδείας, περιορισμένος στα οικογενειακά πλαίσια. Τώρα όμως, ιδίως σε συνθήκες ολιγοτεκνίας, οι γονείς καταβάλλουν όλες τις δυνάμεις τους ώστε οι απόγονοί τους να ζήσουν μια πιο ενδιαφέρουσα, εξασφαλισμένη και, δυστυχώς, πιο ανέμελη ζωή. Μερικές φορές αυτό γεννά εγωισμό, ο οποίος διαλύει τις οικογενειακές και στο μέλλον και άλλες κοινωνικές σχέσεις. Στον εγωισμό οφείλεται και η αύξηση του αριθμού των άστεγων παιδιών, που είναι ανώφελα στους γονείς τους ήδη από τη στιγμή της γέννησής τους. Η κοινωνία ανησυχεί για την απειλητική αύξηση του αριθμού των άστεγων παιδιών. Σήμερα, για παράδειγμα, δυο εκατομμύρια παιδιά στη Ρωσία ζούνε δίχως πατέρα και μητέρα, σε διαλυμένες οικογένειες. Ποτέ σε όλη την ιστορία της Ρωσίας ο αριθμός των άστεγων παιδιών σε καιρό ειρήνης δεν έφτασε σε τέτοιες διαστάσεις.

Η Ορθοδοξία ευλογεί όλες τις «γήινες» λειτουργίες της οικογένειας. Με βάση τη Βίβλο, με όλους τους τρόπους συντηρούσε τα έθιμα της πολύτεκνης οικογένειας, τις εργατικές της προσπάθειες, το ρόλο της στο σχηματισμό και την αποδοχή του πολιτισμού. Και

χαρακτηριστικό είναι πως ακριβώς στην οικογενειακή κοινότητα αφομοιώνονται καλύτερα τα ορθόδοξα αξιώματα και οι κανόνες. Μπορεί να πει κανείς πως, εάν ο Χριστιανισμός γενικά είναι θρησκεία αγάπης, τότε η Ορθοδοξία είναι ακόμη και η θρησκεία της οικογένειας, βασισμένη σε μία τέτοια αγάπη. Η εξασθένηση των θρησκευτικών θεμελίων της κοινωνίας και του πολιτισμού της αυτομάτως έφερε και την εξασθένηση των οικογενειακών θεμελίων.

Εξαιρετικά μεγάλος είναι ο ρόλος της ορθόδοξης οικογένειας στον αγώνα όχι μόνον κατά της κοσμικής, αλλά και της πνευματικής αμαρτίας, κατά τις κάθε είδους αιρέσεις που διαστρέφουν τον άνθρωπο, που τον αποσπών από την οικογένεια, τον πλησίον του, την κοινωνία.

Εδώ όμως θα ήθελα να αναφέρω μια σημαντική λεπτομέρεια από τη διδασκαλία της Ορθόδοξης Εκκλησίας που μπορεί και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην κρατική πολιτική ως προς την οικογένεια.

Στην επιστολή του προς Φιλήμονα ο απόστολος Παύλος χαιρετάει όχι μόνον τον συνεργό του, αλλά και την «κατ'οίκον εκκλησία» του. Και στα λόγια αυτά αποκαλύπτεται το νόημα της χριστιανικής διδασκαλίας για την οικογένεια: όντας παράγωγο του μυστηρίου του γάμου, αυτή εξυπηρετεί στην ανύψωση του ανθρώπου, όχι μόνο στην ικανοποίηση των φυσικών αναγκών του, αλλά και στην προσχώρησή του στις ανώτατες εκδηλώσεις πνευματικότητας που μετατρέπουν την οικογενειακή ζωή σε ευγενές έργο.

Στην σύγχρονη κοινωνία πολλά μπορούν να χτίζονται με βάση το συμφέρον, την κερδοσκοπία και το όφελος. Η οικογένεια όμως, όπως διδάσκει η θρησκεία, πρέπει να βασίζεται σε καθαρά ανθρώπινες σχέσεις – στην αγάπη και το καθήκον, στην αυτοθυσία, σε ιδιότητες δηλαδή που προσδιορίζουν την ηθική της κοινωνίας στο σύνολό της. Για το λόγο αυτό από την αναγέννηση του ιδανικού της παραδοσιακής ορθόδοξης οικογένειας εξαρτάται, σε τελική ανάλυση, η ενίσχυση του θεσμού του κράτους, αν αυτή βασίζεται σε υψηλές ηθικές αρχές.

Στο σημείο αυτό το Κράτος και η Εκκλησία δεν μπορούν να διαχωρίζονται μεταξύ τους, αλλά πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται, δρώντας με δικές τους μεθόδους το καθένα.

Ιδιαίτερα καταστροφική είναι η επίδραση πάνω στην οικογένεια των λεγόμενων νέων θρησκείων: του Μουν, του Χάμπαρντ, της αποτρόπαιας αίρεσης «Αούμ Σινρικό» και πλήθους όμοιών τους. Ουσιαστικά αυτές αποτελούν ένα είδος εμπορικών επιχειρήσεων και το θρησκευτικό περιτύλιγμα αποσκοπεί στην επικάλυψη των παρασιτικών σκοπών των ιδρυτών και ηγετών τους.

Χρησιμοποιώντας σύγχρονες μεθόδους ψυχικής επιρροής πάνω στον άνθρωπο, ουσιαστικής καταπίεσης της θέλησής του, τα αφεντικά των αιρέσεων αυτών προσπαθούν να τον αποσπάσουν από το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων. Πρώτα από όλα στρέφουν τα όπλα τους στις

οικογενειακές σχέσεις, διότι σήμερα αυτές είναι οι πιο σταθερές στην κοινωνία. Υποβάλλουν στους ανθρώπους την ιδέα ότι η αίρεση είναι η καινούργια οικογένειά τους, ότι εάν οι γονείς δεν επιτρέπουν στο παιδί ή ακόμη και σε έφηβο, που έχει μεγαλώσει, να ενταχθεί δίχως δεύτερη σκέψη στην παρέα των καινούργιων φίλων, τότε οι γονείς πρέπει να θεωρηθούν εχθροί του. Η πρακτική όμως απέδειξε πως πρώτα απ' όλα οι άνθρωποι αυτοί ζητούν υλικές συνδρομές από τον οπαδό της «νέας θρησκείας» και για το λόγο αυτό προσπαθούν να τον αποσπάσουν από τα οικογενειακά δεσμά, να καταστείλουν τη θέλησή του, να τον μετατρέψουν ουσιαστικά σε ζόμπι.

Η πρακτική δείχνει πως, δυστυχώς, σε πολλές περιπτώσεις αυτό επιτυγχάνεται. Η πνευματική αστάθεια του σύγχρονου ανθρώπου είναι ένα θλιβερό γεγονός. Και η ενίσχυση της παραδοσιακής ορθόδοξης οικογένειας μπορεί να γίνει ένα πολύ δυνατό μέσο κατά των νεοφερμένων «αποστόλων του Θεού». Δίκαια πρέπει να ονομάζονται διακινητές πνευματικών ναρκωτικών, από τα οποία πρώτα, και περισσότερο από όλους, υποφέρουν η νεολαία και η οικογένεια.

Η ορθόδοξη οικογένεια είναι τρόπος διατήρησης της ιστορικής, πολιτιστικής και πνευματικής διαδοχής των γενεών, είναι τρόπος επαναφοράς της πείρας ολόκληρης της ανθρωπότητας με όλες τις επιτεύξεις και τις αποτυχίες της. Είναι και τρόπος στερέωσης εθνικών σχέσεων.

Από την αρχαιότητα στη Ρωσία συνάπτονταν διεθνείς γάμοι. Η πρώτη χριστιανή πριγκίπισσα Όλγα ήταν παντρεμένη με το Νορμανδό Ίγκορ (Ιγκβαρ) και ο γιος τους Σβιατοσλάβ υπήρξε πατέρας του αγίου Βλαδίμηρου, ο οποίος βάφτισε τη Ρωσία. Ο ίδιος ο Βλαδίμηρος είχε παντρευτεί μια βυζαντινή πριγκίπισσα, όπως και ο εγγονός του Βσέβολοντ. Οι απόγονοί τους είχαν στο αίμα τους και αίμα άλλων λαών: των Πόλοβτσων, των Τατάρων, των Καυκάσιων, των Δυτικοευρωπαίων. Και στις ρώσικες οικογένειες ενώνονταν κάτω από την προστασία της Ορθοδοξίας (και θέλω να το τονίσω αυτό) εκπρόσωποι διαφόρων εθνικοτήτων. Ας πάρουμε ανθρώπους διάσημους. Ο Πούσκιν είχε Αφρικανούς προγόνους, ο Ζουκόβσκι Τούρκους, ο Λέρμοντοβ Σκοτσέζους. Αφού δέχονταν την Ορθοδοξία, όλοι τους γίνονταν συμπολίτες μίας χώρας.

Η οικογένεια αποτελεί έναν σημαντικότατο κοινωνικό θεσμό, καθώς αναπαράγει το σημαντικότατο στοιχείο της κοινωνικής δομής – τον ίδιο τον άνθρωπο. Και η νομοτέλεια της διαδικασίας αυτής προσδιορίζεται από τα βασικά κοσμοθεωρητικά συστατικά της κοινωνικής συνείδησης.

Η ορθόδοξη οικογένεια είναι εργατική οικογένεια. Οποιαδήποτε απραξία μέσα σε αυτήν κατακρινόταν. Η ξεκούραση και η διασκέδαση επιτρεπόταν μόνον ύστερα από γερή και πολυήμερη εργασία. «Χρόνος

για δουλειά, ώρα για διασκέδαση», λέει μια ρωσική λαϊκή παροιμία. Και στο θέμα αυτό βασίζεται στην ορθόδοξη παράδοση: «Όποιος δεν θέλει να εργάζεται, δεν πρέπει ούτε και να τρώει».

Η ορθόδοξη οικογένεια πάντα ξεχώριζε για το ότι ήταν ανοιχτή, εξαιρετικά φιλόδοξη. Σε αυτήν εύρισκαν άσυλο και στέγη οι μοναχικοί και φτωχοί ταξιδιώτες, τα ορφανά παιδιά. Και πόσα δεν έχουν γραφτεί για τη φιλοξενία και τη φιλική διάθεση των Χριστιανών! Η παράδοση αυτή επίσης βασίζεται εξ ολοκλήρου στους κανόνες της ορθόδοξης ηθικής.

Η ζωή σε μια τέτοια οικογένεια ήταν εμπνευσμένη από την υπηρέτηση σε μια υψηλή ιδέα, την πίστη, τη δικαιοσύνη, την ελπίδα για σωτηρία. Οι γνώσεις ενθαρρύνονταν και είχαν αξία. Μέσα από τα θρησκευτικά βιβλία, που υπήρχαν σχεδόν σε κάθε οικογένεια, οι άνθρωποι μάθαιναν τη ζωή, μάθαιναν να πράττουν το καλό. Την ηλιθιότητα της χωρικής ζωής, για την οποία έχουν γραφτεί τόσα στη δυτική λογοτεχνία, ποτέ δεν είχαν οι Ορθόδοξοι. Αντιθέτως, το χωριό ακριβώς έγινε πηγή εκείνου του έξοχου λαϊκού ορθόδοξου πολιτισμού, για τον οποίο και σήμερα ακόμη οι χώρες μας νιώθουν περήφανες.

Μία από τις φοβερές συνέπειες της καταστροφής των αρχών της παραδοσιακής οικογένειας είναι το ότι ο γάμος έπαψε να είναι ελκυστικός για πολλούς πολίτες. Σήμερα ο συντελεστής των γάμων πέφτει ραγδαία. Το 1990-1991 ο συντελεστής αυτός ήταν ίσος με 0,97, και το 1997 έφτασε ήδη το 0,60. Το επίπεδο των γάμων στη Ρωσία, ας πούμε, σε πέντε-έξι χρόνια έπεσε στους δείκτες της Γερμανίας, Αγγλίας και άλλων δυτικών χωρών, όπου ο γάμος έπαψε να θεωρείται θεοσύστατος και μετατράπηκε σε ανιαρή καθημερινότητα, και κάποιες φορές και σε βάρος. Μολαταύτα, χαρακτηριστικό είναι πως δεν επιθυμούν να συνάπτουν γάμο οι περισσότερο δραστήριοι, μορφωμένοι άνθρωποι, τόσο άντρες όσο και γυναίκες.

Ο γάμος γέρασε, γιατί η νεολαία είναι απρόθυμη να δημιουργεί οικογένεια. Στα τέλη της δεκαετίας του '80 στην ηλικία των 25 χρόνων συνήπταν γάμο πάνω από 68% των ανδρών και 84% των γυναικών και το 1996, αντίστοιχα, μόνο το 39% και το 50%. Προσέξτε τη διαφορά!

Το διαζύγιο έγινε ο φονιάς του γάμου. Στη δεκαετία του '70 σε 100 γάμους αντιστοιχούσαν 30 διαζύγια, το 1990 42, το 1996 64. Και αυτό ενώ η Εκκλησία αγωνίζεται δραστήρια για τη συντήρηση των οικογενειών, αυτών ιδίως όπου υπάρχουν παιδιά.

Η προστασία της οικογένειας, που βασίζεται στις αρχές του ανθρωπισμού, αποτελεί σημαντικό στόχο ενός δημοκρατικού κράτους. Το κράτος είναι χωρισμένο από την Εκκλησία, αλλά σέβεται τις θρησκευτικές παραδόσεις. Αυτές ακριβώς οι παραδόσεις αποτελούν την βάση του πολιτισμού οποιουδήποτε λαού και οι οικογενειακές σχέσεις σε μεγάλο βαθμό ρυθμίζονται από αυτές.

Η πλειοψηφία των κρατών μας είναι χωρισμένη από την Εκκλησία, μπορούν όμως να είναι χωρισμένα από τις προοδευτικές ιδέες της θρησκευτικής ηθικής, που συμπεριλαμβάνουν ό,τι καλύτερο από την πείρα δεκάδων γενεών, οι οποίες μετέδωσαν την πείρα αυτή σε εμάς, τους κατοίκους του σύγχρονου κόσμου; Το σχολείο επίσης είναι χωρισμένο από την Εκκλησία, δεν έχουμε όμως την υποχρέωση να αναθρέφουμε τα παιδιά μας μέσα στο πνεύμα της δικαιοσύνης, του πατριωτισμού, της αγάπης προς τον πλησίον, δηλαδή σύμφωνα με τα ιδανικά που καλεί να ακολουθούμε η ορθόδοξη θρησκεία;

Και μολαταύτα κανείς μας δεν έχει το δικαίωμα να σχεδιάζει, ας πούμε, υποχρεωτικά μοντέλα οικογένειας, υποχρεωτικά μοντέλα οικογενειακής ζωής, και αυτό, θα ήθελα να το τονίσω ιδιαίτερα, είναι προσωπικό θέμα του κάθε ατόμου, ανεξάρτητα από τον πολιτισμικό προσανατολισμό του. Στο κράτος όμως, σε οποιαδήποτε περίπτωση, συμφέρει η οικογένεια να είναι στερεή, να φέρνει χαρά και ευτυχία στους συμμετέχοντες στην οικογενειακή ένωση.

Η προστασία της οικογένειας σήμερα αποτελεί σημαντικότερο κοινωνικό και κρατικό στόχο, γι' αυτό στη Ρωσία έχουν εκπονηθεί και εφαρμοστεί νόμοι που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της σταθερότητας των οικογενειακών σχέσεων. Υπάρχουν κάμποσοι νόμοι, θα απαριθμήσω μερικούς. Είναι ο νόμος «Περί κρατικών επιδομάτων για πολίτες με τέκνα», ο νόμος «Περί επιπρόσθετων εγγυήσεων για κοινωνική πρόνοια άστεγων παιδιών και παιδιών χωρίς γονική μέριμνα», ο νόμος «Περί βασικών εγγυήσεων των δικαιωμάτων του παιδιού στη Ρωσική Ομοσπονδία», ο νόμος «Περί κρατικής υποστήριξης πολύτεκνων οικογενειών», ο νόμος «Περί των αρχών της κρατικής πολιτικής για την νεολαία» και σειρά άλλων. Κατά τη διάρκεια της μελέτης των νόμων αυτών λαμβανόταν υπόψη και η πείρα των άλλων κρατών, και επίσης οι ρώσικες και οι θρησκευτικές, παραδόσεις. Στη συζήτηση των σχεδίων αυτών ενεργά προσκαλούνταν οι εκπρόσωποι της Ρώσικης Ορθόδοξης Εκκλησίας, που πάντα πρόθυμα και με ενδιαφέρον ανταποκρίνονται στις προτάσεις μας για συνεργασία κατά την επεξεργασία νομοσχεδίων.

Μεγάλο, πραγματικά ιστορικό, ρόλο στη ζωή της ρώσικης κοινωνίας έπαιξε ο νόμος «Περί ελευθερίας της συνείδησης και θρησκευτικών οργανώσεων», όπου είναι εξασφαλισμένες οι νομικές αρχές που προστατεύουν τα παραδοσιακά θεμέλια της ζωής των Ρώσων πολιτών, συμπεριλαμβανομένου και στον τομέα των οικογενειακών σχέσεων.

Με βάση μερικούς από τους νόμους αυτούς έχουν εκπονηθεί σχέδια πρότυπων νόμων για την Κ.Α.Κ. (Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών). Ίσως ήρθε η ώρα για μας και τη συνέλευσή μας να σκεφτούμε τη δημιουργία σχεδίων πρότυπων νόμων εκ μέρους της Ε.Δ.Σ.Ο. Είμαι

σίγουρος πως θα αντικατοπτρίζονταν σε αυτούς και τα αποτελέσματα της εργασίας του συνεδρίου μας.

Όταν κοιτάζουμε στο παρελθόν και στο παρόν, βλέπουμε καθαρά πως η συζήτηση του σημερινού θέματος είναι κοινωνικώς αναγκαία. Η οικογένεια είναι το επίκεντρο των ζωτικών προβλημάτων, η δομή της είναι και το βασικό υλικό από το οποίο αποτελείται η κοινωνία, είναι η σμίκρυνση της ίδιας της κοινωνίας και θα ήταν αλλόκοτο να περιμένουμε οι θύελλες και οι καταιγίδες, που τα τελευταία χρόνια έχουν σχεδόν κατακλύσει την κοινωνία, να μην επιδρούν το ίδιο καταστροφικά και πάνω στην οικογένεια.

Η οικογένεια έχει διφυή χαρακτήρα, γιατί από την μία είναι ένας κοινωνικός θεσμός με συγκεκριμένα υλικά χαρακτηριστικά (ας πούμε την κοινή περιουσία, την κοινή κατοικία, τα κοινά τέκνα) και από την άλλη τα πνευματικά, άυλα χαρακτηριστικά της που πολλοί τα θεωρούν πιο σημαντικά και καθοριστικά. Αυτή ακριβώς η πλευρά της οικογενειακής ζωής υφίσταται ιδιαίτερα έντονη βεβήλωση εκ μέρους των κηρύκων των δυτικών φιλελεύθερων αξιών. Καταστροφικό ρόλο εδώ παίζουν και μερικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η λύση των ηθικών προβλημάτων, η προπαγάνδα της υγείας της πολύτεκνης οικογένειας αντικαθίσταται με την προπαγάνδα, ας πούμε, αντισυλληπτικών, ελεύθερου σεξ και πολλών άλλων. Μιλώ γι'αυτά με πόνο, γιατί μια τέτοια προπαγάνδα βλάπτει την ψυχολογική υγεία των παιδιών που αντιλαμβάνονται τη διαφήμιση σαν, ουσιαστικά, καλλιτεχνική απεικόνιση της ζωής.

Η Κρατική Δύμα, με πρωτοβουλία του γνωστού σκηνοθέτη βουλευτή Σ. Σ. Γκοβορούχιν, ενέκρινε τον νόμο «Περί κρατικής προστασίας της ηθικής υγείας των πολιτών και την ενίσχυση του ελέγχου της χρήσης των προϊόντων ερωτικού χαρακτήρα». Ο νόμος αυτός, που έχει υποστήριξη από τη Ρώσικη Ορθόδοξη Εκκλησία, δημιούργησε μία σειρά νομικών εμποδίων, που δυσκολεύουν την δραστηριότητα των επιχειρηματιών του πορνό.

Κατανοούμε πως αυτή είναι μια ακόμη δειλή προσπάθεια προστασίας της ηθικής υγείας των παιδιών και της ενότητας της οικογένειας από τα όργια αδιαντροπιάς και κτηνώδους φιληδονίας, αλλά και αυτή προκάλεσε έντονη αντίδραση εκείνων που κάνουν περιουσίες μέσω της διαφθοράς των παιδιών και των εφήβων. Είμαι σίγουρος πως χωρίς οριστική καταπολέμηση της πορνογραφίας, πορνείας, ναρκομανίας, που έχουν πάρει απίστευτες διαστάσεις ουσιαστικά σε όλες τις χώρες, στην πράξη δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθούν σίγουρες κοινωνικές εγγυήσεις σταθερών οικογενειακών σχέσεων.

Ολοκληρώνοντας, θέλω να επισημάνω πως η καινούργια ποιότητα των σχέσεων του κράτους και της οικογένειας εξασφαλίζεται με βάση τη νομική τους ρύθμιση και την πραγματοποίηση σειράς ουσιαστικών

θέσεων, συμπεριλαμβανομένων των παροχών του κράτους στην οικογένεια, όχι μόνο στον άτομο, μα πρώτα από όλα στην οικογένεια, πραγματικών κοινωνικών δικαιωμάτων και εγγυήσεων της εφαρμογής τους.

Πρώτα απ' όλα το κράτος πρέπει, θα έλεγα έχει την υποχρέωση, να αναγνωρίσει νομικά την οικογένεια ως νομικό πρόσωπο, να της παραχωρήσει πραγματικά δικαιώματα, κι όχι μόνο στο άτομο, άρτια κοινωνική θέση, να εξασφαλίσει νομική ρύθμιση σχέσεων οικογένειας και κρατικών φορέων, ενσυνείδητα να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντά της κατά τη διάρκεια της κοινωνικοοικονομικής και πολιτισμικής ανάπτυξης της κοινωνίας. Ο οικογενειακός κώδικας της Ρωσικής Ομοσπονδίας, που εγκρίθηκε από την Κρατική Δούμα το 1995, συμπεριλαμβάνει νομικές θέσεις που ρυθμίζουν τις έγγαμες και οικογενειακές σχέσεις των ατόμων. Όμως ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί η επεξεργασία της ιδέας παροχής στην οικογένεια θέσης νομικού προσώπου, ιδιαίτερα με βάση την εφαρμογή οικογενειακής φορολογίας, ρύθμιση σχέσεων οικογένειας και κρατικών φορέων, για παράδειγμα, στον τομέα υγείας, παιδείας, πολιτισμού. Η εξέλιξη της τάσης αυτής θα συμβάλει στην αύξηση του ρόλου της οικογένειας στη ζωή της κοινωνίας, στην πραγματοποίηση στόχων και αρχών της κρατικής οικογενειακής πολιτικής.

Και είναι φανερό πως μόνον ένα συγκεκριμένο μέρος των εσωτερικών οικογενειακών σχέσεων πρέπει να ρυθμίζεται συστηματικά από το κράτος (επιστρέφω δεύτερη φορά στο θέμα αυτό): το κράτος πρέπει να συμπράττει μόνο με την οικογένεια, να εξασφαλίζει μόνο ισορροπία δικαιωμάτων και αμοιβαίας ευθύνης των θεσμών του και της οικογένειας, με βάση τις αρχές δόμησης μιας έννομης κοινωνίας. Και στο ζήτημα αυτό είναι άκρως σημαντικό να εξασφαλισθεί η σύμπραξη των κρατικών οργάνων, των κοινωνικών οργανισμών και θρησκευτικών ενώσεων, καθώς όλοι μας, ανεξάρτητα από την θρησκευτική μας υπαγωγή ή τον πολιτικό μας προσανατολισμό, επιδιώκουμε οι πολίτες των χωρών μας να είναι πραγματικά ευτυχείς και ελεύθεροι. Και αυτό δεν γίνεται χωρίς μια γερή και στέρεη οικογένεια – το λίκνο της ανθρώπινης ζωής και, συνεπώς, και όλου του συστήματος κοινωνικών σχέσεων. Και η διακοινοβουλευτική μας κοινότητα πρέπει δραστήρια, κατά την γνώμη μου, να λάβει μέρος στη λύση των προβλημάτων της οικογένειας, που μας πονούν όλους.

Ολοκληρώνοντας τη συζήτηση για τα προβλήματα της οικογένειας, εννοείται πως δεν μπορούμε να αποσιωπήσουμε την τραγωδία στην Γιουγκοσλαβία. Εκεί, κάτω από τους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ, διαλύεται η ζωή, καταστρέφονται όχι μόνο μεμονωμένοι άνθρωποι, αλλά και ολόκληρες οικογένειες με το ανεπανάληπτο γενετικό τους υλικό και τη ψυχή, που δεν είναι σε θέση ύστερα να αναπληρώσουν

και οι πιο γενναιόδωρες επιδοτήσεις της Δύσης για την ανοικοδόμηση της Γιουγκοσλαβίας. Θεωρούμε την εισβολή του NATO στη Γιουγκοσλαβία σαν αρχή μιας σταυροφορίας μερικών δυτικών χωρών, και πρώτα από όλα των ΗΠΑ, ενάντια στον ορθόδοξο πολιτισμό. Δεν είναι δύσκολο να μαντέψει κανείς ποιο θα είναι το επόμενο θύμα της νατοϊκής τρέλας. Είναι φανερό πως θα είναι πάλι κάποια ορθόδοξη χώρα.

Συνάδελφοι, βρισκόμαστε στο κατώφλι της τρίτης χιλιετίας. Γι' αυτό, ας επιστρατεύσουμε τις γνώσεις και τις δυνάμεις μας ώστε η ορθόδοξη αντίληψη της οικογένειας, της οικογενειακής παράδοσης στον 21^ο αιώνα, αφ' ενός να διατηρείται και να δυναμώνει και αφ' ετέρου να εξελίσσεται και να ανανεώνεται.

Σ.-Α.Παπαθεμελής: Ας ευχαριστήσουμε τον Πρόεδρο κύριο Ζορκάλτσεβ για την πολύ σημαντική και λεπτομερή εισήγησή του.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ευχαριστώ. Αξιότιμοι συνάδελφοι, το λόγο έχει ο Γενικός Γραμματέας της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης της Ορθοδοξίας, βουλευτής της Ελληνικής Βουλής, κ. Παπαθεμελής.

Σ.-Α.Παπαθεμελής: Νιώθω ιδιαίτερη ευχαρίστηση που βρίσκομαι εδώ μαζί σας, γιατί αυτή τη στιγμή είμαστε στην πρωτεύουσα της Ρωσίας. Εμείς, η Ευρωπαϊκή Διακοινοβουλευτική Συνέλευση της Ορθοδοξίας, γνωρίζουμε πολύ καλά ότι είμαστε μια πολιτική οργάνωση, βασισμένη στην Ορθοδοξία. Στην Ορθοδοξία που εκπροσωπεί την Εκκλησία, στην Ορθοδοξία που είναι πίστη, στάση ζωής και που αποτελεί έναν πολιτισμό. Σαν πολιτικοί μπορούμε να πούμε, αν κάνουμε μια αναφορά στους ήρωες του έργου του Φ. Ντοστογιέφσκι «Οι δαιμονισμένοι», ότι προσεγγίζουμε το Θεό μέσω του λαού. Βέβαια ο Σάτοβ πίστευε, εφόσον τον έβαλε ο Φιόντορ Μιχάηλοβιτς Ντοστογιέφσκι, ότι ο λαός αποτελεί το αποκορύφωμα... Όμως ο ίδιος ο συγγραφέας Ντοστογιέφσκι έβλεπε στο λαό την μία, ας πούμε, πλευρά του. Και έτσι το εξέφρασε μέσω των ηρώων των «Αδελφών Καραμάζοβ», Αλέσα και Ζωσιμά: ο Ιησούς Χριστός είναι η κορυφή της ιστορίας και της ανθρώπινης συνείδησης. Όντας ορθόδοξοι πιστοί, σκεπτόμαστε το ίδιο.

Ομιλώντας μπροστά μου, ο Πρόεδρος της Ε.Δ.Σ.Ο., αγαπητός Βίκτωρ Ζορκάλτσεβ, παίνεψε την οικογένεια και μίλησε για την απόλυτη προτεραιότητά της στην κοινωνία. Πραγματικά, ο πυρήνας της ζωής είναι η οικογένεια, που αποτελεί την εστία της αγάπης, της ομορφιάς, της ελπίδας. Η διάσπαση της οικογένειας σημαίνει τη διάσπαση της κοινωνίας. Και βλέπουμε πως σήμερα ο δυτικός μεταμοντερνισμός απειλεί την κοινωνία, όλη την ανθρώπινη κοινωνία. Ο κ. Ζορκάλτσεβ έλεγε για πολλές απόψεις της οικογένειας, για την ανάγκη από την πλευρά των κρατών και των κυβερνήσεων να υποστηρίξουν την οικογένεια, την καθαρότητα, την ειλικρίνεια της οικογένειας, την αλήθεια των σχέσεων που υπάρχουν σ' αυτήν.

Μερικοί λαοί όπως, για παράδειγμα, ο ελληνικός, αντιμετωπίζουν εκτός των άλλων το δημογραφικό πρόβλημα. Κατ'αυτό για την ανανέωση μιας γενιάς είναι απαραίτητη η γέννηση δυο παιδιών ανά γυναίκα (σήμερα στην Ελλάδα γεννιούνται 1,3 παιδιά ανά γυναίκα). Το γενετικό αυτό όριο μας ανησυχεί πάρα πολύ και το πρόβλημα αυτό αφορά όχι μόνο την Ελλάδα, αλλά και πολλές άλλες χώρες.

Προ ημερών οι δημοσιογράφοι συνάντησαν σε ένα χωριό κοντά στην Αίτνα της Σικελίας ένα πανέμορφο κοριτσάκι, τη μικρή Ιωάννα, που γεννήθηκε πριν μερικές εβδομάδες. Επί αυτού είχε σημειωθεί πως η μητέρα είναι 18 χρονών, η γιαγιά 36, η μητέρα της γιαγιάς, δηλαδή η προγιαγιά, 53, η προπρογιαγιά 70 και η προπροπρογιαγιά 87 χρόνων. Το περιστατικό αυτό βέβαια πρέπει να καταγραφεί στο βιβλίο Γκίνες. Είχε τονιστεί πως κανείς δεν μπορεί να κατασκευάσει πρότυπα εξέλιξης της σύγχρονης οικογένειας με την έννοια ότι οι ιδιαιτερότητές της ορίζονται από τις ανάγκες των ίδιων των ανθρώπων. Αλλά οι χώρες πρέπει να καταβάλουν τεράστιες προσπάθειες για να προστατέψουν τη νόμιμη, φυσιολογική οικογένεια, που κτίζεται με βάση την ευλογία της Εκκλησίας και που μπορεί να αποτελέσει ένα υγιές κύτταρο της εξέλιξης της κοινωνίας.

Ο Βίκτωρ Ζορκάλτσεβ ανέφερε πολλές πλευρές εκείνου του βασικού θέματος που θα εξετάσουμε. Με συγχωρείτε, αλλά επίσης θα ήθελα λίγο να αναφερθώ σε μερικές πολιτικές απόψεις του θέματος.

Σήμερα ζούμε σε μια ιστορική φάση παγκοσμιοποίησης. Η παγκοσμιοποίηση αυτή, βέβαια, έως τώρα ήταν η παγκοσμιοποίηση του κακού και όχι η παγκοσμιοποίηση του καλού. Οι δυνάμεις του κακού μπορούν να οργανώνονται, να είναι αποτελεσματικές, αντιθέτως με τις δυνάμεις του καλού.

Ας πούμε πως η δημιουργία της Ε.Δ.Σ.Ο. εκπροσωπεί μια προσπάθεια οργάνωσης των δυνάμεων του καλού. Πρέπει να γίνουν πολλά για να την μετατρέψουμε σε ένα διεθνή οργανισμό που θα μπορεί να επιδρά στις κυβερνήσεις των ίδιων των κρατών της (και όχι μόνον σε αυτές) πάνω σε θέματα που αφορούν την ασφάλεια όλου του πλανήτη και ιδίως εκείνων των περιοχών όπου βρίσκονται οι χώρες μας, την ενίσχυση της σταθερότητάς τους και την ευημερία των λαών μας.

Η παγκοσμιοποίηση αυτή είναι παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, παγκοσμιοποίηση των αγορών, που υπονοεί την ανίχνευση αγορών ως απόλυτης αξίας, ελευθερία συναλλαγών ως ελευθερία του οικονομικού δαρβινισμού, χάρη στον οποίο οι μισοί άνθρωποι στον πλανήτη αυτόν (τρία δισεκατομμύρια) έχουν καθημερινό εισόδημα ίσο με 1,5 δολάρια, και ένα δισεκατομμύριο των κατοίκων της Γης παίρνουν μόνο το ένα τρίτο του δολαρίου για να καλύψουν τις ζωτικές τους ανάγκες. Και αυτό σημαίνει πως πολλά εκατομμύρια ανθρώπων, ακόμη και στις χώρες που θεωρούνται με υψηλό βιοτικό επίπεδο (χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης), ζούνε σε συνθήκες φτώχειας ή «νέας φτώχειας», όπως σήμερα ονομάζουν τη φτώχεια. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνθήκες φτώχειας ζούνε περίπου 50 εκατομμύρια πολίτες. Στις χώρες με υψηλό ποσοστό ανεργίας (ιδίως ανάμεσα στη νεολαία, ανάμεσα σε νέους επιστήμονες), δεκαοχτώ εκατομμύρια άνθρωποι δεν μπορούν να βρουν μια θέση στη ζωή. Και τα προβλήματα αυτά, όπως και η διάλυση της οικογένειας, είναι καρποί αυτού που στη χριστιανική θρησκεία ονομάζεται αμαρτία. Είναι οι κοινωνικές και οι ιστορικές συνέπειες της αμαρτίας. Και πρέπει να καταπολεμάμε τις συνέπειες αυτές, να περιορίσουμε την αρνητική τους επίδραση, τις διαστάσεις τους και να παραχωρήσουμε στους πολίτες του κόσμου τη δυνατότητα να ζουν σε συνθήκες δικαίου, αγάπης και ελευθερίας, όπως είπε στο τέλος της εισήγησης του ο Πρόεδρος της Ε.Δ.Σ.Ο.

Το μέγα θέμα, ο πόλεμος στην Γιουγκοσλαβία, ο βρόμικος πόλεμος, τον οποίο εμείς, η Ε.Δ.Σ.Ο., κατακρίναμε και γνωστοποιήσαμε τη γνώμη μας σε πολλά άλλα συνέδρια και κυβερνήσεις στον πλανήτη, τονίζοντας από την πρώτη στιγμή πως αυτός είναι ένας πόλεμος χωρίς απαντήσεις σε ερωτήματα που προκύπτουν. Είναι ένας πόλεμος χωρίς λογική, χωρίς εξηγήσεις, που δεν έχει τίποτα κοινό με τη δικαιοσύνη και την ηθική. Είναι ένας πόλεμος ενάντια σε ένα ορθόδοξο έθνος, ένα μικρό λαό της Βαλκανικής χερσονήσου, της περιοχής στην οποία δραστηριοποιείται η οργάνωσή μας. Ότι γνωρίζαμε κατά τη διάρκεια πολλών χρόνων και ό,τι αποτελεί το διεθνές δίκαιο, τους διεθνείς κανόνες του δικαίου, έχει ανατραπεί, και οι φορείς που έπρεπε να εποπτεύουν την τήρησή τους, ο ονομαζόμενος Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και το Συμβούλιο Ασφαλείας του, ουσιαστικά έπαψαν να υπάρχουν. Όχι μόνον είχαν παρακαμφθεί, είχαν ισοπεδωθεί εκείνες οι αρχές που γνωρίζαμε και για τις οποίες αγωνίζονταν οι περισσότεροι λαοί, και ο ρώσικος λαός, και ο ελληνικός λαός, και ο λαός της χώρας εκείνης η οποία δέχτηκε το χτύπημα, της Γιουγκοσλαβίας. Οι αρχές αυτές τελικά χρεοκόπησαν και έγινε προσπάθεια να τις αντικαταστήσουν με αυτό που ονομάζουμε νέες δομές λειτουργίας του ΝΑΤΟ, νέα όργανα του ΝΑΤΟ, νέα στρατηγική αντίληψη του ΝΑΤΟ, όλα αυτά τα συγκεκριμένα πράγματα, νέα πράγματα, που δεν γνωρίζαμε στο παρελθόν, και είναι μια από τις μορφές της παγκοσμιοποίησης. Αυτή είναι η οδυνηρή πραγματικότητα, κατά της οποίας και πρέπει να αγωνιζόμαστε.

Δεν ξεχνάμε πως οι στρατηγοί της Ουάσιγκτον συντάσσουν διάφορα σχέδια που δεν εκπονούνται για το καλό μας. Στοχεύουν ενάντια μας, ενάντια στη σημερινή υπάρχουσα κατάσταση στην περιοχή μας. Οι κύριοι αυτοί μιλούσαν (δεν είναι απαραίτητο να τους ονομάσουμε) για την καινούργια έννοια της κυριαρχίας, για τις καινούργιες συνθήκες στη Βαλκανική χερσόνησο, μιλούσαν για τη συμπεριφορά των βαλκανικών λαών, η οποία δεν συμπίπτει με τη συμπεριφορά της Δύσης.

Υπογράμμιζαν ιδιαίτερα πως δεν μπορεί να συμπεριληφθεί η Ορθοδοξία στο χριστιανικό κόσμο που αποτελείται από τον Καθολικισμό και τον Προτεσταντισμό, και αυτό που είδαμε στην διάρκεια του πολέμου κατά της Σερβίας είχε οργανωθεί από τους διαδόχους της Τέταρτης σταυροφορίας. Οι σταυροφόροι – εκπρόσωποι του καθολικού, μιλιταριστικού ιμπεριαλισμού της εποχής εκείνης – εισέβαλαν στο Βυζάντιο, κατέστρεψαν την ανεξαρτησία του, κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη. Ένα είδος σταυροφορίας μπορεί να θεωρηθεί και όλο αυτό που συνέβη στη Σερβία, εάν αναζητήσει κανείς αντιστοιχίες στην ιστορία. Δεν ξεχνάμε πως το περίφημο γεράκι της αμερικάνικης εξωτερικής πολιτικής Ζμπίγκνιου Μπρεζίνσκι χρησιμοποίησε τον όρο «Ευρασιατικά Βαλκάνια», παρ'όλο που τα Βαλκάνια δεν έχουν καμία σχέση με την Ευρασία. Τα «Ευρασιατικά Βαλκάνια» σχετίζονται με τα γεωστρατηγικά σχέδια της μοναδικής υπερδύναμης, τα οποία στοχεύουν στο να αποσταθεροποιήσουν και να αποδυναμώσουν τη Ρωσία. Και το εξηγούμε γιατί η ευρασιατική Ρωσία μπορεί να γίνει μια αντίρροπη δύναμη. Αυτό, κατά τη γνώμη των γεωστρατηγιστών, δεν πρέπει να της επιτραπεί, δεν πρέπει να επιτραπεί η δημιουργία μιας τέτοιας ευρασιατικής δύναμης.

Πιστεύω πως η Ρωσία ακόμη και στη σημερινή μεταβατική περίοδο, ανεξάρτητα από τα προβλήματα, που συσσωρεύτηκαν σε αυτήν, αποτελεί μια ισχυρή, μεγάλη δύναμη, γιατί είναι μια πυρηνική δύναμη. Πιστεύω πως πρέπει να μουγκρίζει σαν την ρώσικη αρκούδα και να δηλώνει την παρουσία της για να γίνει ακόμη πιο αποτελεσματική δύναμη και να καταστρέψει τα σχέδια που είναι στραμμένα εναντίον της ανθρωπότητας στο σύνολό της και εναντίον των λαών, όλων των ανθρώπων, για τους οποίους η δραστηριότητα της ΕΔΣΟ είναι σημαντική.

Δεν νομίζω πως πρέπει να συνεχίσω να μιλώ κι άλλο. Είμαστε πιστοί στην Ορθοδοξία, είμαστε παιδιά της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Το αισθανόμαστε, κατανοούμε τα δικαιώματά μας, αλλά πρώτα από όλα κατανοούμε πως πρέπει να χρησιμοποιήσουμε το θείο αυτό δώρο για το καλό των ανθρώπων μας, των λαών μας. Η Ορθοδοξία είναι θρησκεία, είναι Εκκλησία, είναι στάση ζωής και χαρακτηριστικό στοιχείο της Ορθοδοξίας είναι ακριβώς το ότι αποδέχεται το μυστήριο της ζωής, το μυστήριο του Θεού, το μυστήριο της Εκκλησίας.

Ένας από τους πιο σοβαρούς ερμηνευτές της ιστορίας της Εκκλησίας, η ηλικία του οποίου υπερβαίνει τα εκατό χρόνια και ο οποίος κυρίως ασχολείται με την ιστορία του Βυζαντίου, με την βυζαντινή κοινοπολιτεία, που έγινε παράδειγμα οργάνωσης για το ομοσπονδιακό κράτος, είναι ο Στίβεν Ράνσιμαν. Ο άνθρωπος αυτός με καθαρή σκέψη έγραφε πρόσφατα πως ο Καθολικισμός και ο Προτεσταντισμός απέρριψαν τα μυστήρια στις Εκκλησίες τους. Η μοναδική Εκκλησία, η

οποία διατηρεί τις σημαντικότερες αυτές τελετουργίες, είναι η Ορθόδοξη. Και ο Στίβεν Ράνσιμαν, εκτιμώντας την αξία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, πιστεύει πως η μοναδική Εκκλησία η οποία θα επιζήσει στον 21^ο αιώνα είναι η Ορθόδοξη Εκκλησία. Υπάρχει ένα ρητό που λέει: «Από το στόμα του και στου Θεού το αυτί».

Βέβαια, κανείς δεν αμφισβητεί το γεγονός, πως βρισκόμαστε σε μια πολύ δύσκολη φάση της ιστορικής μας πορείας,, της ιστορικής πορείας των λαών μας, των χωρών μας. Πρέπει να αντιστεκόμαστε στην παρακμή αυτή. Όπως έλεγε ο Πλάτωνάς μας, εμείς θα σκοτώσουμε τον δαίμονα και όχι ο δαίμονας εμάς. Σας ευχαριστώ.

Β.Ζορκάλτσεβ: Ευχαριστώ κ. Παπαθεμελή. Τώρα θα δώσω το λόγο στον Πρόεδρο του Διεθνούς Ιδρύματος Ενότητας Ορθόδοξων Λαών, στον Βαλέρι Αρκάντιεβιτς Αλεκσέγιεβ, ο οποίος θα κάνει εισήγηση συνάμα εκ μέρους της ορθόδοξης κοινότητας της Ρωσίας.

Β.Αλεκσέγιεβ: Επιτρέψτε μου να σας χαιρετήσω, βουλευτές των εθνικών βουλών πολλών χωρών της δυτικής χριστιανικής πνευματικής ζώνης εκ μέρους της ορθόδοξης κοινότητας της χώρας μας, η οποία σας φιλοξενεί σήμερα και θα σας φιλοξενήσει όλες τις υπόλοιπες ημέρες της λειτουργίας της συνδιάσκεψής σας.

Με αληθινή χαρά και ευγνωμοσύνη σας χαιρετώ με την ευκαιρία της έναρξης της 6ης σύσκεψης της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης της Ορθοδοξίας, η οποία έχει συγκληθεί την παραμονή του εορτασμού της δεύτερης χιλιετίας από τη θεία Γέννηση στην αρχαία πρωτεύουσα της Ρωσίας για να εξετάσει και να συζητήσει τους τρόπους των νομοθετικών λύσεων προστασίας της παραδοσιακής οικογένειας ως σπουδαιότατης κοινωνικής και ηθικής αξίας σ'όλο τον κόσμο και υπό την πνευματική μέριμνα της ιεραρχίας της Αγίας Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Αυτή τη στιγμή ο σύγχρονος κόσμος βιώνει μια πολύπλοκη και δραματική περίοδο αλλαγής εποχών και χιλιετηρίδων. Άκρως σημαντικό είναι, στη δίνη των μεγάλων γεγονότων και διαταραχών, να μην χάσει κανείς τις σωστές οδούς και τον προσανατολισμό της περαιτέρω ανάπτυξης της ανθρωπότητας. Κατά τη διάρκεια όλων των 2000 χρόνων από τη θεία Γέννηση, που συμπληρώνονται σε λίγους μήνες, οι χριστιανικές πνευματικές αξίες αποτέλεσαν έναν ξεκάθαρο λυτρωτικό δρόμο για τους λαούς των χωρών μας. Η Ευρώπη και ο κόσμος στο σύνολό του αναπτύσσονταν μέσα από τις αξίες του χριστιανικού πολιτισμού και ο χριστοκεντρισμός βοήθησε την ανθρωπότητα να βγει από τα αδιέξοδα του αυτοκαταστροφικού ομαδικού φυλετικού εγωισμού και του τυφλού οργισμένου εθνικισμού, της καταστροφικής αυταρέσκειας και της σκληρόκαρδης και άσπλαχνης περιφρόνησης προς τους άλλους, την βοήθησε να σωθεί από το θανάσιμο αμφίδρομο μίσος και από την αλλοτρίωση.

Ακριβώς ο Κύριος και Σωτήρας μας Ιησούς Χριστός κήρυξε στους ανθρώπους την αγάπη προς το Θεό και το συνάνθρωπό τους σαν την πιο σημαντική αξία στη ζωή. Και με την αγάπη του που έγινε θυσία προς τους ανθρώπους ο Σωτήρας επανέφερε τον πεσόντα αδύνατο άνθρωπο στην αιώνια ζωή.

Δεν υπάρχει οικογένεια πέρα από την αγάπη. Όλη η Καινή Διαθήκη είναι εμποτισμένη με το μυστήριο της ανθρώπινης οικογένειας ως θείου δώρου και θαύματος του Θεού. Ανοίγοντας την Καινή Διαθήκη με το Ευαγγέλιο του Ματθαίου, δεν είναι τυχαίο που ξεκινάμε ακριβώς από τη γενεαλογία του Σωτήρα του κόσμου, καθώς αυτή αποτελεί τη βασική έννοια για την οικογένεια. Και στη συνέχεια του κειμένου της Αγίας Γραφής συναντάμε τις λέξεις: πατέρας, μητέρα, υιοί, αδέρφια και αδελφές, μέλη της παραδοσιακής οικογένειας, ιερά και αξίες του ευλογημένου ανθρώπινου γένους, της οικογένειας ως αιώνιου Νόμου, διότι ο Θεός είπε: **«Μη νομίσητε ότι ήλθον καταλύσαι τον νόμον ή τους προφήτας. Ουκ ήλθον καταλύσαι, αλλά πληρώσαι»** (Ματθ. Ε', 17).

Σήμερα οι δυνάμεις του κακού προσπαθούν να βεβηλώσουν και να γελοιοποιήσουν πολλές σωτήριες αξίες της ανθρωπότητας. Πολύ καλά μίλησαν γ' αυτό ο Πρόεδρος του κινήματός μας κ. Β. Ζορκάλτσεβ και ο Γενικός Γραμματέας κ. Παπαθεμελής.

Προσπαθώντας να αποστρέψουν τον άνθρωπο από τον Θεό, αυτοί προσπαθούν να κηρύξουν πόλεμο στην αγάπη, στην αγνότητα, στην πίστη και να προωθήσουν το μίσος, το σοδομιτισμό, την απάτη. Εξαιρετικές επιδράσεις δέχτηκε η παραδοσιακή οικογένεια που κληρονομήσαμε από τον Θεό. Γελοιοποιείται ο σεβασμός προς τους γονείς, η συζυγική πίστη, η φροντίδα των παιδιών. Δυστυχώς στις χώρες μας υπάρχουν πολλές οικογένειες με ένα γονέα, εκατομμύρια ορφανά παιδιά και παρατημένοι ηλικιωμένοι ή άποροι γονείς.

Το καθήκον μας είναι, με τη βοήθεια του κράτους, των νομοθετικών αποφάσεων, με τη βοήθεια της κοινωνίας και της Μητέρας Εκκλησίας να επαναφέρουμε το σεβασμό και την αγάπη για την οικογένεια ως μια από τις βασικές αξίες της ανθρωπότητας. Ο Σωτήρας μας, ο Ιησούς Χριστός, μας πρόσταξε: **«Τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα»** (Ματθ. ΙΘ',19) και **«Ους ο Θεός συνέζευξεν, άνθρωπος μη χωριζέτω»** (Ματθ.ΙΘ',6).

Μέσα από την αγάπη και την ομόνοια στην οικογένεια ο άνθρωπος από παιδί κληρονομεί την αγάπη προς το συνάνθρωπό του ως ανώτατο δημιούργημα του Θεού. Αλλά με την έλλειψη της αγάπης στην οικογένεια μειώνεται και η αγάπη προς τον άνθρωπο και την κοινωνία γενικά.

Τραγικά γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία επιβεβαιώνουν το παραπάνω, διότι το κακό προκαλούν οι άνθρωποι που δεν γνωρίζουν την αγάπη.

Το Διεθνές Ίδρυμα Ενότητας των Ορθόδοξων Λαών που λειτουργεί υπό την αιγίδα του Αγιότατου Πατριάρχη της Μόσχας και πασών των Ρωσιών Αλεξίου Β' και οι βασικές κατευθύνσεις του είναι γνωστές σε πολλές από τις χώρες μας. Αξιότιμοι αδελφοί, το Ίδρυμά μας θα προσπαθήσει και στο μέλλον να σας βοηθά καθημερινά στην εξέλιξη και προώθηση των ιδεών της Ε.Δ.Σ.Ο. και θα το αισθανθείτε κατά τις ημέρες των εργασιών μας, καθώς και κατά την επίσκεψη που θα πραγματοποιηθεί στους «Αγίους Τόπους» της ρωσικής Θηβαΐδας του Βορρά. Σας εύχομαι, αγαπητοί συνάδελφοι, τη βοήθεια του Θεού και επιτυχίες στο ευγενές έργο σας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Σας ευχαριστώ, κ. Αλεξέγιεβ. Το λόγο έχει ο Γενικός Γραμματέας της Συνέλευσης, ο κ. Παπαθεμελής.

Σ.-Α. Παπαθεμελής: Η Γραμματεία της Συνέλευσης θα ήθελε να παραδώσει τα αναμνηστικά δώρα στους εκπροσώπους του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του Πατριαρχείου της Μόσχας, καθώς και στους εκπροσώπους του Προέδρου της Ρωσίας, του Προέδρου της Κρατικής Δούμας και του Προέδρου της Κυβέρνησης (*Δίνονται τα αναμνηστικά δώρα*).

Β. Ζορκάλτσεβ: Εδώ ολοκληρώθηκε η απογευματινή συνεδρίαση της ολομέλειας.

Αγία Πετρούπολη,
Μεγάλη Αίθουσα, Μέγαρο
Ταυρίτσεσκι
21 Ιουνίου 1999, ώρα 11:00

Β. Ζορκάλτσεβ: Συνάδελφοι, ξεκινάμε την πρωινή μας συνεδρίαση της ολομέλειας εδώ στο ιστορικό μέρος της χώρας μας. Η διαδικασία την οποία θα ακολουθήσουμε είναι η εξής: Πρώτα θα ακούσουμε τους χαιρετισμούς στη Συνέλευση και εισηγήσεις των προσκεκλημένων συνέδρων. Μετά, με την βοήθειά σας και την επιμέλεια των οργανωτών της Συνέλευσης από την Αγία Πετρούπολη, θα κάνουμε μια μικρή ξενάγηση στα ανάκτορα όπου βρισκόμαστε. Είμαι της γνώμης ότι η ξενάγηση θα είναι ενδιαφέρουσα και μετά θα συνεχίσουμε τις εργασίες μας στην αίθουσα που είναι εξοπλισμένη για την ταυτόχρονη

μετάφραση. Στη συνέχεια, συνάδελφοι, σύμφωνα με το πρόγραμμα έχουμε άλλες εκδρομές στην πόλη, καθώς και την επίσκεψη στη Λαύρα του Αλεξάνδρου Νέβσκι. Στις 23:00 αναχωρούμε με πλοίο για το νησί Βαλαάμ. Εάν δεν έχετε καμία αντίρρηση στο πρόγραμμα που σας έχω ανακοινώσει, ας ξεκινήσουμε την εκτέλεσή του. Ο Υποδιοικητής της Αγίας Πετρούπολης Αλεξάντρ Ποτέχιν απευθύνει τον χαιρετισμό του.

Α. Ποτέχιν: Με μεγάλη χαρά απευθύνομαι σε σας στην ιστορική αυτή αίθουσα όπου γεννήθηκε το Κοινοβούλιο της Ρωσίας όπως το έχει ήδη τονίσει ο Πρόεδρος. Νέα είναι όχι μόνο η δημοκρατία της Ρωσίας, νέα είναι και η πόλη μας, η Αγία Πετρούπολη δεν έχει συμπληρώσει τα 300 της χρόνια. Αλλά η ιστορία της πόλης μας συμβαδίζει με την ιστορία της Ορθοδοξίας.

Στην ερημιά όπου, μετά από πολλούς αιώνες, ιδρύθηκε η Αγία Πετρούπολη, σύμφωνα με την παράδοση ταξίδεψε ο απόστολος Ανδρέας ο Πρωτόκλητος, ο άγιος που έφερε το χριστιανισμό στη Ρωσία. Ο Πέτρος ο Μέγας ίδρυσε την πόλη ως φρούριο της Ορθοδοξίας. Στα πρώτα χρόνια στην Αγία Πετρούπολη θεμελιώθηκε και το Μοναστήρι του Αλέξανδρου Νέβσκι, το οποίο αποτελεί το μεγαλύτερο ιερό μετά την μεταφορά των λείψανων του ομωνύμου αγίου. Αυτός μαζί με τον απόστολο Πέτρο, είναι Προστάτες της Αγίας Πετρούπολης.

Παραμένοντας ως ιερό της Ρωσίας, στήριγμα της Ορθοδοξίας στην χώρα μας, η Αγία Πετρούπολη άνοιξε την αγκαλιά της στους ανθρώπους διάφορων θρησκευμάτων. Κατά την κτίση της πόλης δούλεψαν περισσότερο από εκατό εθνότητες. Στη σύγχρονη πόλη υπάρχουν περίπου 120 εθνότητες, καθώς και πολλές θρησκείες και δόγματα. Η κεντρική λεωφόρος Νέβσκι ονομάστηκε τον 19ο αιώνα λεωφόρος ανεξιθρησκίας. Να σας αναφέρω μερικές εκκλησίες που βρίσκονται στην λεωφόρο Νέβσκι: η Ολλανδική Εκκλησία, η Γερμανική Λουθηρανική Εκκλησία, ο Ορθόδοξος καθεδρικός ναός της Θεοτόκου του Καζάν, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης, η Αρμενική Αποστολική Εκκλησία, η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία. Σε άλλα σημεία της πόλης θα συναντήσετε μια συναγωγή, ένα τζαμί, ένα βουδιστικό ναό. Σας καθυστέρησα κάνοντας αυτή την αναφορά για να σας αποδείξω ότι η Αγία Πετρούπολη ήταν και είναι μία πόλη της ειρήνης και της ομόνοιας. Μιλάμε για την ανοχή και τον σεβασμό για τα οποία μίλησε ο άγιος Πέτρος: «επιχορηγήσατε εν τη πίστει υμών την αρετήν, εις δε την αρετήν την γνώσιν, εις δε την γνώσιν την εγκράτειαν, εις δε την εγκράτειαν την υπομονήν, εις δε την υπομονήν την ευσέβειαν, εις δε την ευσέβειαν την φιλαδελφίαν, εις δε την φιλαδελφίαν την αγάπην». Νομίζω ότι αυτές οι λέξεις πρέπει να προκαλέσουν στις καρδιές σας συμπόνια για τα γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία. Η βία που ασκείται τώρα στη Γιουγκοσλαβία είναι και βία κατά της θρησκείας και της πίστης.

Η Αγία Πετρούπολη ως ορθόδοξη πόλη, ως πόλη της ειρήνης και της ομόνοιας, υποστήριζε και υποστηρίζει όλους αυτούς που άδικα υποφέρουν. Η φροντίδα για τη μελλοντική γενιά είναι η προτεραιότητα όλων των τίμιων και ελεύθερα σκεπτόμενων ανθρώπων.

Η νεολαία δεν πρέπει να επαναλάβει τα λάθη της γενιάς μας. Η νεολαία δεν πρέπει να ακολουθήσει το δρόμο της μισαλλοδοξίας, του κακού και της βίας. Νομίζω, και όλοι θα συμφωνήσουν μαζί μου, ότι αναμφίβολα ο βασικός δεσμός διαπαιδαγώγησης της νεολαίας είναι η σύγχρονη οικογένεια. Τονίζω ότι μιλάμε για την παραδοσιακή οικογένεια, για την οικογένεια που αγιάζεται από το πνεύμα της Ορθοδοξίας. Ειδικά ανησυχούμε πολύ για την οικογένεια σήμερα διότι δεν είναι επικίνδυνες εκείνες οι βόμβες που πέφτουν στην γη, αλλά εκείνες οι οποίες κλονίζουν τις ηθικές και πνευματικές αρχές της κοινωνίας.

Η Αγία Πετρούπολη είναι μία πόλη η οποία έδωσε στον κόσμο υψηλά δείγματα πνευματικότητας. Εγώ απευθύνομαι σε σας από την έδρα από την οποία απευθύνονταν στο κοινό οι προσωπικότητες οι οποίες υποστήριζαν τα πιο υψηλά ιδανικά της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Σας χαιρετώ στη πόλη η οποία έδειξε πνευματική σταθερότητα στα χρόνια του αποκλεισμού. Σας καλώ να δείχνετε την ίδια συνέπεια στην επίτευξη των ιδανικών σας και την ίδια σταθερότητα όταν πρόκειται για την υποστήριξη των συμφερόντων της παραδοσιακής οικογένειας, συμφερόντων της νέας γενιάς. Σας ευχαριστώ για την υπομονή σας και σας εύχομαι καλή επιτυχία στο έργο σας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Σας ευχαριστούμε, Αλεξάντρ Βλαντισλάβοβιτς, για την εισήγησή σας και την αναδρομή στο παρελθόν αυτής της θρυλικής και ιστορικά πολύτιμης για τη Ρωσία και για όλο τον κόσμο πόλης.

Ο λόγος για χαιρετισμό δίδεται στον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη της Αγίας Πετρούπολης και Λάντογκας Βλαδίμηρο, τακτικό μέλος της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Μητροπολίτης Βλαδίμηρος: Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε, αξιότιμε κύριε Γενικό Γραμματέα, αξιότιμοι σύνεδροι της Ε.Δ.Σ.Ο. Λυπούμαστε πάρα πολύ ότι ο Αγιότατος Πατριάρχης της Μόσχας και πασών των Ρωσιών Αλέξιος Β' δεν ευκαιρήσε να συναντηθεί μαζί σας. Έχω την τιμή να σας αναγνώσω το χαιρετισμό του προς τη Συνέλευση.

«Με μεγάλη χαρά χαιρετίζω όλους όσους ήρθαν στη Ρωσία για να συζητήσουν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας ζωτικά προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας, στα οποία, χωρίς αμφιβολία, ανήκουν τα προβλήματα διατήρησης και εξέλιξης της παραδοσιακής οικογένειας.

Στη σύγχρονη κοινωνία, την παραμονή του έτους 2000 από την γέννηση του Χριστού, εξελίσσονται περίπλοκα και δραματικά γεγονότα,

περισσότερα από τα οποία, δυστυχώς, δρουν καταστρεπτικά σε βάρος της παραδοσιακής οικογένειας, εμποδίζουν την αναγέννησή και τη στερέωσή της.

Η βασική αιτία της παρακμής της οικογένειας είναι η έλλειψη αγάπης και αισθήματος ευθύνης για τους δικούς μας ανθρώπους.

Εκατομμύρια ορφανά παιδιά με γονείς εν ζωή, εγκαταλειμμένοι ηλικιωμένοι γονείς- αυτή είναι η πικρή πραγματικότητα των ημερών μας.

Ως αποτέλεσμα παρακμής των οικογενειακών δεσμών εκφυλίζεται και η κοινωνία, διότι η οικογένεια και η κοινωνία είναι δεμένες μεταξύ τους.

Εδώ πρέπει να επέμβει το κράτος επειδή το κράτος αντλεί τις δυνάμεις του από την οικογένεια.

Ο Θεός και ο Σωτήρας μας Ιησούς Χριστός μάς καλεί να τιμούμε τον πατέρα μας και τη μητέρα μας (Ματθ. ΙΘ', 19) και να τηρούμε τους συζυγικούς δεσμούς διότι «εκείνο το οποίο ο Θεός συνέζευξεν, ο άνθρωπος ας μη χωρίσει» (Ματθ. ΙΘ', 6). Και πάνω απ' όλα μας δίνει την εντολή να πολλαπλασιάσουμε την αγάπη, διότι η αγάπη είναι η αρχή της αιώνιας ζωής και στήριξη της οικογένειας.

Σας εύχομαι, αξιότιμοι σύνεδροι, πολλή επιτυχία στο ευλογημένο έργο σας.

Ο Θεός μαζί σας.

Αλέξιος Β'

Πατριάρχης Μόσχας και πασών Ρωσιών».

Επιτρέψτε μου να συμπληρώσω την επιστολή αυτή με τα δικά μου λόγια ως Μητροπολίτης της Αγίας Πετρούπολης.

Σας ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου για την επιλογή της πόλης μας, της Αγίας Πετρούπολης, για την οργάνωση της Συνέλευσής σας. Σας ευχαριστώ επίσης για το θέμα που επιλέξατε για την συζήτηση. Ξέρουμε πολύ καλά ότι από την οικογένεια εξαρτάται το κράτος, εξαρτάται η δόμηση όλου του κόσμου γενικά.

Ο ορθόδοξος πολιτισμός έχει μεγάλη πείρα στη διαπαιδαγώγηση και τη δημιουργία της οικογένειας. Και είμαστε ικανοποιημένοι διότι η Συνέλευσή σας καλεί όλους τους λαούς να απευθυνθούν στη μεγάλη κληρονομιά της Εκκλησίας.

Χαίρομαι πάρα πολύ διότι στη χώρα μας η Εκκλησία αποκτά ξανά το κύρος της. Έχω να σας πω ότι στη χώρα μας όλο και περισσότεροι προστρέχουν στην πείρα της Ορθοδοξίας.

Στις 6 Ιανουαρίου 1999, στο λόγο που απευθύνει ο Πρόεδρος της Ρωσικής Ομοσπονδίας Γιέλτσιν στον Πατριάρχη Μόσχας και πασών Ρωσιών Αλέξιο Β' για την παραμονή των Χριστουγέννων, υπάρχει μια πολύ καλή έκφραση: την Ρωσία δεν μπορούμε να τη φανταστούμε χωρίς την Ορθοδοξία. Εμείς πιστεύουμε ότι στις σλαβικές ορθόδοξες χώρες δεν μπορεί να δημιουργηθεί στέρεη οικογένεια χωρίς την πείρα της Ορθοδοξίας. Παρακαλώ την ηγεσία της Συνέλευσής σας να μας αποστείλει όλα τα έγγραφα με τα αποτελέσματα των συναντήσεών σας, των συσκέψεών σας. Εμείς θα χρησιμοποιούμε την πείρα σας στο έργο της διαπαιδαγώγησης της οικογένειας και θα είμαστε πιστοί σύμμαχοι και σύνεργοί σας. Σας εύχομαι καλή επιτυχία στην πραγματοποίηση του

έργου σας και ελπίζω ότι όλοι μαζί θα βοηθήσουμε στους λαούς μας στη δημιουργία, στη διαπαιδαγώγηση καλής, στερεής οικογένειας.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Σας ευχαριστούμε, Σεβασμιότατε, για την εισήγησή σας, για την ευλογία σας και για τις ευχές σας. Σας ευχαριστούμε γιατί δεχτήκατε τη διοργάνωση της Συνέλευσης στην πόλη σας και μας βοηθήσατε πολύ στην πραγματοποίησή της όλους αυτούς τους μήνες.

Το λόγο έχει ο κ. Παπαθεμελής, Γενικός Γραμματέας της Ε.Δ.Σ.Ο.

Σ.-Α. Παπαθεμελής: Έχουμε φέρει δυο δώρα, το ένα για τον Αγιότατο και το άλλο για τον αντιδήμαρχο της πόλης. Τον Αγιότατο κατά πάσα πιθανότητα θα τον δούμε απόψε στη δεξίωσή του και θα του το χαρίσουμε, ενώ τον αντιδήμαρχο πιθανόν να μη τον ξαναδούμε σήμερα και γι' αυτό θα του δώσουμε το δώρο τώρα. (Δίνει το αναμνηστικό δώρο).

Α. Ποτέχιν: Σας ευχαριστώ πολύ εκ μέρους της πόλης. Είναι μεγάλη τιμή για μας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Συνεχίζουμε την εργασία μας. Κρίνω σωστό πρώτα να δοθεί ο λόγος για τη συζήτηση του κυρίου θέματος στον αντιπρόσωπο της Γιουγκοσλαβίας. Το λόγο έχει ο κ. Ζίζιτς, αντιπρόεδρος του Κοινοβουλίου, αρχηγός της γιουγκοσλαβικής αποστολής.

Ζ. Ζίζιτς: Θα ήθελα να σας χαιρετίσω και να σας εκφράσω την ικανοποίησή μου για τη συμμετοχή της αποστολής μας στη συνεδρίαση της έκτης Συνόδου της Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας, επειδή στις ημέρες της αναμονής και προετοιμασίας για τον εορτασμό των 2000 χρόνων από τη θεία Γέννηση ο περήφανος και υπομονετικός λαός μου περνάει από τα ίδια βάσανα που είχε περάσει και ο Ιησούς Χριστός στο σταυρό. Αν τα βάσανα αυτά πρόκειται να συμβάλουν στη σωτηρία μας από το κακό που κυριαρχεί στον κόσμο, τότε και εμείς θα τα υπομείνουμε με την ίδια καρτερία και ανδρεία όπως υπέμεινε ο Ιησούς Χριστός.

Θα υπομείνουμε τα βάσανα με τον ίδιο τρόπο που υπέμεινε ο Ιησούς Χριστός, υπερνικώντας και το θάνατό του και αυτούς που τον βασάνιζαν.

Θέλω να ευχηθώ σε όλους εμάς επιτυχή εργασία στο σημερινό συνέδριο. Θα ήθελα επίσης να ευχηθώ η Συνέλευση Ορθοδοξίας να έχει βέβαιο μέλλον και όλοι εσείς ειρήνη στην οικογενειακή ζωή και προσωπική ευτυχία.

Β. Ζορκάλτσεβ: Το λόγο έχει ο κ. Πίντικοβ, βουλευτής του Κοινοβουλίου της Βουλγαρίας.

Α. Πίντικοβ: Είμαι πολύ χαρούμενος που μπορώ να χαιρετήσω την έκτη σύνοδο της Ε.Δ.Σ.Ο. εκ μέρους της Λαϊκής Βουλής και του Κοινοβουλίου της Βουλγαρίας. Πολλοί ομιλητές πριν από μένα έχουν

επισημάνει το βαθύ νόημα και την ιδιαίτερη αξία του θέματός που συζητούμε σήμερα, το οποίο έχει πανανθρώπινο χαρακτήρα και ιδιαίτερα μεγάλη σημασία για την Ορθοδοξία.

Το θέμα του συνεδρίου μας είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην παραμονή του εορτασμού των 2000 χρόνων από τη Γέννηση του Χριστού. Επιτρέπω στον εαυτό μου να πει ότι το συνέδριό μας έχει ιστορική σημασία, επειδή διεξάγεται την εποχή των ταραχών που πλήττουν την Ευρώπη, γενικά τις χώρες της ηπείρου μας. Επιτρέψτε μου για άλλη μια φορά να ευχηθώ μεγάλη επιτυχία στο συνέδριό μας και σ'εσάς τους συνέδρους υγεία και ευτυχία.

Β. Ζορκάλτσεβ: Λοιπόν, συνάδελφοι, κλείνουμε την πρωινή μας συνεδρίαση. *(Διάλειμμα).*

Αίθουσα συναυλιών του πλοίου «Σανκτ-Πετερμπούργκ»
Λίμνη Λάντοζσκοϊε
22 Ιουνίου 1999, ώρα 10:00

Β. Ζορκάλτσεβ: Αρχίζουμε την τρίτη συνεδρίασή μας σε συνθήκες εκστρατείας, στο πλοίο "Σανκτ-Πετερμπούργκ", που κατευθύνεται στο νησί Βαλαάμ. Προτείνουμε το εξής σχετικά με το πρόγραμμα της ημέρας.

Τώρα θα μας απευθύνουν χαιρετισμούς δυο ομιλητές, ο κ. Α. Μπαρτασέβιτς και ο κ. Σ. Πλέβα. Έπειτα θα ακούσουμε τους έντεκα ομιλητές που έχουν ήδη εγγραφεί πάνω στο κύριο θέμα της συζήτησής μας. Φυσικά, αν κάποιος επιθυμήσει να μας μεταφέρει το χαιρετισμό εκ μέρους του Κοινοβουλίου του, μπορεί να το κάνει. Εφόσον αύριο πρόκειται να ψηφίσουμε τα κύρια έγγραφα του συνεδρίου (τα οποία θα ψηφιστούν κατόπιν συζητήσεων, προτάσεων, τροποποιήσεων), θα συνεδριάσουμε και πάλι στο Μέγαρο Ταυρίτσεσκι.

Το χαιρετισμό της λεττονικής αποστολής θα μας μεταφέρει ο βουλευτής του Λεττονικού Κοινοβουλίου κ. Μπαρτασέβιτς.

Α. Μπαρτασέβιτς: Επιτρέψτε μου να σας χαιρετίσω εκ μέρους του Λεττονικού Κοινοβουλίου, του Προεδρείου του Λεττονικού Κοινοβουλίου και της αποστολής μας.

Παρά το γεγονός ότι το ορθόδοξο θρήσκευμα δεν είναι το μεγαλύτερο στη Λεττονία- κατέχει μόλις την τρίτη θέση- το Κοινοβούλιό μας αποδίδει μεγάλη σημασία στα συνέδριά μας και δίνει προσοχή στη λειτουργία της Ορθόδοξης Εκκλησίας και στην ίδια την Ορθοδοξία. Τα γεγονότα της τελευταίας προεκλογικής εκστρατείας, όπου ειδικά βιβλία

και φυλλάδια εκδόθηκαν για το ορθόδοξο ακροατήριο, μαρτυρούν το μεγάλο ενδιαφέρον των πολιτικών και την κατανόηση του γεγονότος ότι η Ορθοδοξία αποτελεί αρκετά μεγάλη δύναμη στη Λετονία και δεν πρέπει να παραμερίζεται.

Θεωρώ πολύ σωστή την επιλογή του θέματος για το φετινό συνέδριο: «Προβλήματα της νομοθετικής προστασίας της παραδοσιακής οικογένειας». Βέβαια, η ιστορική εμφάνιση της παραδοσιακής οικογένειας, όπως τη γνωρίζουμε, καθορίζεται από αντικειμενικούς παράγοντες, όπως αναπαραγωγή του ανθρωπίνου γένους, ανατροφή των παιδιών κ.ο.κ. Όμως, λαμβάνω υπ' όψη και τα προβλήματα που πλήττουν το κράτος και την οικογένεια: υψηλή εγκληματικότητα, χαμηλός αριθμός γεννήσεων. Στη Λετονία, παραδείγματος χάρη, ο αριθμός θανάτων είναι διπλάσιος του αριθμού γεννήσεων, και κάθε χρόνο ο πληθυσμός της χώρας μειώνεται κατά είκοσι χιλιάδες άτομα λόγω αυτής της αρνητικής στατιστικής. Γι' αυτό το λόγο εμείς, οι Λεττονοί βουλευτές, θεωρούμε πολύ σημαντικό και τον υποκειμενικό παράγοντα, δηλαδή την επιρροή του κράτους, των μεμονωμένων ανθρώπων και βουλευτών στα όσα διαδραματίζονται μέσα και γύρω από την οικογένεια.

Εδώ ακριβώς το κύριο καθήκον του κράτους είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής που θα επιτρέπει στην οικογένεια να λειτουργεί ομαλά: την κοινωνική πρόνοια, την εκπαίδευση κ.ο.κ. Πέρσι έχουμε ψηφίσει μερικούς νόμους που εξασφαλίζουν την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού. Επιπλέον έχει εγκριθεί η Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού. Στη χώρα μας δίνεται μεγάλη προσοχή στα παιδιά.

Δυστυχώς, τώρα δεν μπορούμε να εξασφαλίσουμε στην οικογένεια την απαραίτητη οικονομική υποστήριξη. Και εδώ ακριβώς θεωρώ το ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας αναντικατάστατο, διότι η οικογένεια δεν είναι μόνο οι υλικές σχέσεις και η επίλυση κάποιων κοινών οικονομικών προβλημάτων, αλλά και οι πνευματικές σχέσεις. Νομίζω, είναι πέρα κάθε αμφιβολίας, ότι οι ισχυρές πνευματικές σχέσεις καθιστούν την οικογένεια δεμένη παρά ορισμένες υλικές στερήσεις.

Για άλλη μια φορά επαναλαμβάνω: και οι πολιτικοί, και η Εκκλησία πρέπει να παίζουν ρόλο στην επίλυση των πνευματικών προβλημάτων της οικογένειας, όλοι μαζί.

Είμαι σίγουρος ότι σήμερα και αύριο στο συνέδριό μας όχι μόνο θα ανταλλάξουμε νέες απόψεις, νέες ενδιαφέρουσες ιδέες, αλλά και θα ψηφίσουμε συγκεκριμένα έγγραφα για την επίλυση των προβλημάτων της οικογένειας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Το λόγο έχει ο κύριος Πλέβα.

Α. Πλέβα: Αγαπητοί φίλοι. Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω το χαιρετισμό του Ορθόδοξου Μητροπολίτη της Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας Σάββα (διαβάζει):

Κύριε Πρόεδρε! Εσάς και όλους τους συνέδρους της συνόδου της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας που λαμβάνει χώρα στη Μόσχα και την Αγία Πετρούπολη, χαιρετώ εγκάρδια με το λόγο του Θεού. Να έχετε την ειρήνη και την ευλογία του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Παρακαλώ τον Ύψιστο να σας παρέχει τα θεία δώρα Του και να σας βοηθήσει στην επιτυχία του έργου σας προς δόξαν του ονόματός Του, να υπηρετείτε το αγαθό, τους λαούς που εσείς αντιπροσωπεύετε και όλη την ανθρωπότητα.

Κρατούμε ακόμα νωπές τις αναμνήσεις από τις συναντήσεις μας στο Μπελοστόκ και τη Βαρσοβία το 1998. Χαιρόμαστε που σας υποδεχτήκαμε και δεθήκαμε με όμορφες πνευματικές, ανθρώπινες σχέσεις.

Θυμόμαστε με ευχαρίστηση τη διαμονή σας στη χώρα μας. Χαιρετώντας σας με τα λόγια αυτά, που σας μεταβιβάζουν οι εκπρόσωποι της Ορθοδοξίας στην Πολωνία, οι πρέσβεις της Βουλής της Δημοκρατίας της Πολωνίας, σας ευχόμαστε καλή τύχη και καλά αποτελέσματα στο έργο σας. Είθε να σας βοηθά ο Θεός στο ωραίο αυτό έργο.

Σάββας, Μητροπολίτης Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας».

Β. Ζορκάλτσεβ: Τώρα θα εκφωνήσει το λόγο του ο Εκπρόσωπος του Κοινοβουλίου της Αυστραλίας κ. Τέο Θεοφάνους, βουλευτής και πρώην υπουργός.

Τ. Θεοφάνους. Θα μιλήσω ελληνικά και σας ζητώ συγγνώμη για τα ελληνικά μου που δεν είναι τόσο καλά όσο τα αγγλικά μου.

Θα ήθελα, απευθυνόμενος σε σας, να σας μεταφέρω τους χαιρετισμούς από την Αυστραλία, να σας πληροφορήσω ότι μεταξύ των βουλευτών του Κοινοβουλίου μας υπάρχουν και Έλληνες Χριστιανοί Ορθόδοξοι. Στο Κοινοβούλιο συνεργάζονται εκπρόσωποι και άλλων εθνικοτήτων. Στην Αυστραλία το ποσοστό των 12% του Κοινοβουλίου είναι βουλευτές Χριστιανοί Ορθόδοξοι. Έχουμε και ένα βουλευτή σερβικής καταγωγής, γεγονός πολύ σημαντικό στη σημερινή κατάσταση. Δυστυχώς κανένας άλλος από αυτούς δεν ευκαίρησε να έρθει, διότι πολύ μεγάλη είναι η απόσταση, αλλά σας έφερα τους θερμούς χαιρετισμούς και τις ευχές τους. Τους έχω ενημερώσει για το έργο που κάνετε. Θα ήθελα να τονίσω ότι η οικογένεια στην Αυστραλία αντιμετωπίζει μάλλον τα ίδια προβλήματα όπως και οι οικογένειες σε όλο τον κόσμο. Τα προβλήματα είναι γνωστά: ναρκωτικά, παιδιά που φεύγουν από το σπίτι. Δυστυχώς δεν τηρείται η παράδοση. Δεν υπάρχει σύστημα το οποίο θα βοηθούσε στην τήρηση της παράδοσης. Το να συζητούμε τα προβλήματα αυτά είναι πολύ καλό, αλλά χρειαζόμαστε μια ισχυρή νομοθεσία η οποία θα βοηθούσε στην υποστήριξη και στερέωση της οικογένειας.

Βέβαια, η Ορθόδοξη Εκκλησία παίζει σημαντικό ρόλο αλλά πρέπει να σας πω ότι έτυχε να είμαι από τους πρώτους βουλευτές που εκλέχθηκαν στο πόστο αυτό και ζήτησα να μου φέρουν το Ευαγγέλιο για την ορκωμοσία. Τώρα είμαστε δώδεκα ορθόδοξοι βουλευτές και νομίζω το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί. Νομίζω ότι θα μπορέσουμε να πάρουμε αποφάσεις και να καθορίσουμε τη δραστηριότητά μας.

Επιστρέφοντας στην Αυστραλία θα ενημερώσω τους συναδέλφους μου για το ευγενές έργο που κάναμε εδώ. Σας συγχαίρω και ο Θεός μαζί σας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ευχαριστώ. Ο χαιρετισμός από την μακρινή Αυστραλία είναι ιδιαίτερα σημαντικός για μας. Ο λόγος δίδεται στον κ. Α. Πίντικοβ από την Βουλγαρία

Α. Πίντικοβ: Επιτρέψτε μου να σας εκφράσω τη γνώμη μου που αφορά το βασικό θέμα της Συνέλευσής μας, να εκφράσω τη βαθιά πεποίθησή μου ότι η ηγεσία της Συνέλευσής μας πολύ σωστά και διακριτικά όρισε το θέμα της. Να είμαι ειλικρινής, η ηγεσία της Συνέλευσης και το Ίδρυμα της Ενότητας των Ορθόδοξων Λαών με μεγάλη επιτυχία προσπαθούν να καθορίσουν τα σημαντικά προβλήματα της Ορθοδοξίας, να τα επεξεργαστούν και να κατευθύνουν τις δικές τους και δικές μας αντιλήψεις σχετικά με τη λύση αυτών των προβλημάτων. Οι ανωτέρω ασχολούνται με τα βασικά προβλήματα της Ορθοδοξίας και ανησυχούν για την επίθεση των εχθρών της.

Η οικογένεια είναι το πικρό μας παρόν και η μεγάλη μας ευθύνη. Η οικογένεια, δυστυχώς, είναι και το σκοτεινό μας μέλλον. Τι θα γίνει με το κράτος όταν η οικογένεια δεν είναι σταθερή; Τι το περιμένει όταν ο πυρήνας, η βάση της κοινωνίας, κλονίζεται, όταν η σύγχρονη οικογένεια βρίσκεται σε απόγνωση, όταν κάποιοι «θεωρητικού» αντιμετωπίζουν την οικογένεια ως επιβίωση του παρελθόντος, ως έκθεμα;

Κρίνοντας την αλήθεια των σκέψεων αυτών, υπολογίζοντας τι μπορούσε να συμβεί εάν τις είχαμε πραγματοποιήσει, εμείς απλά δεν θα μπορούσαμε ακόμη και να εκτιμήσουμε το πραγματικό κόστος απώλειας που θα είχε υποστεί η κοινωνία.

Η εμπειρία πολλών αιώνων του βουλγαρικού λαού σχετικά με την εξέλιξη και στερέωση της οικογένειας μάς οδηγεί σε σημαντικά συμπεράσματα. Η οικογένεια είναι η κοιτίδα του έθνους, αποτελεί το πρώτο στάδιο του μη τυπικού σχολείου από το οποίο το παιδί παίρνει τα πρώτα του μαθήματα συμπεριφοράς στην κοινωνία και όπου διαμορφώνεται η εθνική αυτοσυνειδησία. Εδώ θα ήθελα να σας υπενθυμίσω το γνωστό τραγούδι «Νανούρισμα του κοζάκου» του Ρώσου ποιητή Μιχαήλ Λέρμοντοβ, το οποίο οι μαθητές στη Βουλγαρία, και όχι μόνον στη Βουλγαρία, μάθαιναν στη εφηβεία τους. Θα σας αναγνώσω ένα κομμάτι:

*«Του λεβέντη θα 'χεις όψη
και ψυχή κοζάκου.
Θα βγω να σε ξεπροβοδίσω
θα με χαιρετήσεις...
θα σου δώσω για να έχεις
μια εικόνα άγια,*

*να προσεύχεσαι, παιδί μου,
και να με θυμάσαι,
τη μητέρα σου, στη μάχη...
Κοιμήσου, το μωρό μου».*

Έτσι λέει ο ποιητής. Αλλά αυτό λέει και η μητέρα. Ακριβώς, αυτό είναι κοιτίδα του λαού. Είναι η κοιτίδα της ανατροφής, η σχολή ηθικών αξιών, σχολή δημιουργίας εθνικής αυτοσυνειδησίας. Γ' αυτό το λόγο έχω κάνει αυτή την παρέκβαση που με βοηθάει στην υποστήριξη των σκέψεών μου. Ο βουλγαρικός λαός μας (καθώς και όλοι οι λαοί, οι εκπρόσωποί των οποίων βρίσκονται εδώ) διατηρήθηκε χάρη στο σχολείο διαπαιδαγώγησης, στην οικογένεια. Πώς μπορούσε να είναι διαφορετικά;

Οι παππούδες και οι γιαγιάδες μας στη Βουλγαρία δημιουργούσαν οικογένειες βάσει μιας συμφωνίας, η οποία επέιχε την ισχύ του όρκου. Χάρη σ' αυτή τη συμφωνία οι νέοι κρυφά συναντιόνταν, αγαπιόνταν και μετά παντρεύονταν, και η σχέση αυτή ήταν τόσο δυνατή που μόνον ο θάνατος μπορούσε να τους χωρίσει. Αλλά, αξιότιμοι σύνεδροι, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρχαν περιπτώσεις απάτης. «Η αγάπη δεν έχει ηλικία», είπε ο γνωστός Ρώσος ποιητής Αλεξάντρ Πούσκιν, ο οποίος γνώρισε πολύ καλά τους πειρασμούς της αγάπης με όλες τις λεπτομέρειες. Αλλά ο όρκος πίστης, ο όρκος αγάπης, ιστορικά στη Βουλγαρία αποτελούσε άγραφο νόμο. Ο όρκος αγάπης, ο όρκος πίστης είναι το πρώτο βήμα προς τη δημιουργία της οικογένειας.

Πριν την έλευση του σοσιαλισμού η Εκκλησία επικύρωνε τους δεσμούς του γάμου. Όπως ξέρετε, το πραξικόπημα στη Βουλγαρία έγινε στις 9 Σεπτεμβρίου 1944. Μέχρι τότε το ζευγάρι ερχόταν στην εκκλησία και η χορωδία έψαλλε: «Δεύρο από Λιβάνου νύμφη». Έτσι γινόταν στις μεγάλες πόλεις. Στις μικρές πόλεις και στα χωριά ο παπάς περίμενε και συνόδευε τη νύφη και το γαμπρό, ψάλλοντας το «Άξιον εστί» και μετά ακολουθούσε η διαδικασία της στέψεως. Ο ιερέας έλεγε: «Αρραβωνίζεται ο δούλος του Θεού την δούλη του Θεού. Αρραβωνίζεται η δούλη του Θεού τον δούλον του Θεού». Μετά όλοι οι παρόντες και το ζευγάρι άκουγαν σοφά λόγια και γνώριζαν την φιλοσοφία του γάμου. Η φιλοσοφία του γάμου μάς δόθηκε από τον απόστολο Παύλο στην πρώτη του επιστολή προς Θεσσαλονικείς: «Οι άνδρες αγαπάτε τας γυναίκας εαυτών, καθώς και ο Χριστός ηγάπησε την Εκκλησίαν». Και στη συνέχεια: «Το μυστήριο τούτο μέγα εστί», «εγώ δε λέγω εις Χριστόν και εις την Εκκλησίαν» «Ούτω χρεωστούσιν οι άνδρες αγαπάν τας εαυτών γυναίκας ως τα εαυτών σώματα, η δε γυνή ίνα φοβήται τον άνδρα».

Τα επόμενα 45 χρόνια το επίσημο κράτος απαγόρευε τον εκκλησιαστικό γάμο. Και το ληξιαρχείο κατοχύρωνε την ένωση των δύο ανθρώπων. Το ζευγάρι κατοχύρωνε την θέλησή του μόνον υπογράφοντας

κατά την διαδικασία που προβλέπει ο πολιτικός γάμος. Δυστυχώς το καινούργιο νομοσχέδιο στη Βουλγαρία περί οικογενείας που ετοίμασε το Υπουργείο Δικαιοσύνης, και το οποίο τώρα συζητείται, γράφει: «Το εκκλησιαστικό μυστήριο δεν έχει νομική ισχύ»

Εγώ θα συμμετάσχω στη συζήτηση αυτή. Και θα ήθελα να τονίσω το εξής: παρ'όλα όσα έχω πει, οι συντάκτες του νομοσχεδίου φρόντισαν για την υποστήριξη των δικαιωμάτων της οικογένειας, των παιδιών, προέβλεψαν όλα τα τυπικά, σχετικά με τα ληξιαρχικά έγγραφα, απαραίτητα για τη νομική αναγνώριση των δεσμών του γάμου.

Το καινούργιο νομοσχέδιο φέρνει στη ζωή μας το γαμήλιο συμβόλαιο. Η βουλγαρική κοινωνία το εκτιμάει αυτό το γεγονός ως καινούργια προσέγγιση των οικογενειακών σχέσεων. Εδώ βρίσκεται η μεγάλη και σημαντική αξία της καινούργιας πράξης. Επιτρέψτε μου να το αξιολογήσω. Το γαμήλιο συμβόλαιο είναι πολιτική και νομική πράξη η οποία χαρακτηρίζεται διακριτικά.

Βέβαια, οι αρχές του γαμήλιου συμβολαίου αποτελούν περίπλοκο μηχανισμό ο οποίος προκαλεί πολλές φορές σοβαρές συζητήσεις και σημαντικές παρεξηγήσεις. Αλλά, παρ'όλα αυτά, το καινούργιο νομοσχέδιο του Οικογενειακού Κώδικα αποτελεί μεγάλο επίτευγμα για τη Βουλγαρία.

Ο Κώδικας αυτός βασίζεται στα επιτεύγματα των ευρωπαϊκών κρατών στον τομέα αυτό. Η πείρα της ευρωπαϊκής δικαιοσύνης στα θέματα προστασίας της οικογένειας, δικαιωμάτων της μητέρας και των παιδιών αποτελεί βασικό πλεονέκτημα του καινούργιου νομοσχεδίου. Το καινούργιο νομοσχέδιο προσπαθεί να λύσει το γόρδιο δεσμό των θεμάτων της οικογενειακής περιουσίας.

Οι συντάκτες του βουλγαρικού Οικογενειακού Κώδικα συζητούσαν τα θέματα προστασίας της βουλγαρικής οικογένειας. Θα ήθελα να ελκύσω την προσοχή σας στο καινούργιο άρθρο του Κώδικα (το οποίο δεν υπήρχε στην παλαιά ισχύουσα Νομοθεσία) το οποίο λέει ότι η διατροφή καθορίζεται από το δικαστήριο λαμβάνοντας υπ' όψη τις πραγματικές ανάγκες των παιδιών, αλλά όχι σύμφωνα με τους κανόνες που πριν καθόριζε το υπουργικό συμβούλιο. Δηλαδή οι συντάκτες του παλαιού Οικογενειακού Κώδικα δεν λάμβαναν υπ' όψη τις ανάγκες των παιδιών μετά τη λύση του γάμου.

Ειλικρινά θέλω να σας εμπιστευτώ ότι αναρωτιέμαι εάν πράγματι μπορούμε να λύσουμε όλα τα προβλήματα της οικογένειας με τη νομοθετική πρωτοβουλία. Η ερώτηση είναι ρητορική. Αυτό είναι ουτοπία. Αλλά εδώ θέλω να θέσω μερικά ηθικά θέματα: πρέπει να στηρίξουμε και το ρόλο της Εκκλησίας του Χριστού, του θείκου εμπνευστή και κυρίου της ζωής μας, για να είμαστε άξιοι να εορτάσουμε τα 2000 χρόνια από τη Γέννηση του Σωτήρα μας.

Λαμβάνοντας υπ' όψη το θετικό που κάνει η πολιτεία για το καλό του κόσμου και της οικογένειας, υποστηρίζω το δικαίωμα της Εκκλησίας ως αιώνιου εμπνευστή και δάσκαλού μας στο δρόμο της πνευματικής τελειοποίησης. Το πρώτο βήμα στο δρόμο αυτό κάναμε με τους παππούδες και τις γιαγιάδες μας, όταν μαζί τους τραγουδούσαμε τα βράδια “Ο Θεός μαζί μας.” Εκείνη την εποχή δεν είχαμε ραδιόφωνα στα σπίτια μας, οι λέξεις τηλεόραση, βίντεο και Ίντερνετ ήταν άγνωστες για μας, διότι δεν υπήρχαν καν. Έτσι ακούγαμε με μαγεία τις θεϊκές εμπνευσμένες μελωδίες. Όταν όμως ατακτούσαμε, η γιαγιά μας προειδοποιούσε: “Ο Θεός θα σας τιμωρήσει.” Δηλαδή στην οικογένεια διαμορφωνόταν το αίσθημα ευθύνης, αποκτούσαμε τους κανόνες συμπεριφοράς και κανόνες ηθικής. Για μερικούς αυτά τα λόγια θυμίζουν τα παραμύθια των γερόντων. Στην πραγματικότητα αυτή είναι η αλήθεια των καιρών, του παρελθόντος. Δεν αναζητώ την επιστροφή αυτού του παρελθόντος, αλλά θέλω να συνδυάζουμε τη σοφία του με τα επιτεύγματα της σύγχρονης εποχής, με τα επιτεύγματα επιστήμης και τεχνολογίας. Διαφορετικά θα ήμασταν απλώς συντηρητικοί που υποφέρουμε πολύ.

Ολοκληρώνοντας την εισήγησή μου θα ήθελα να τονίσω για ακόμη μια φορά την απαραίτητη και σημαντική βοήθεια της πολιτείας στο θέμα προστασίας της οικογένειας. Επίσης θα ήθελα να ελκύσω την προσοχή σας στο ρόλο της οικογένειας ως αιώνιας σχολής της σοφίας και υψηλής ηθικής για τη νεολαία μας.

Ο φιλόσοφος Άντλερ είπε: “Η οικογένεια σημαίνει κοινωνία σε μικρογραφία και από την ακεραιότητά της εξαρτάται και η ασφάλεια της μεγάλης ανθρώπινης κοινωνίας.” Ο σοφός Μοντεσκιέ τόνισε: “Η ενάρετη οικογένεια είναι το καράβι το οποίο στη φουρτούνα στηρίζεται σε δύο άγκυρες: την πίστη και την ηθική.”

Β. Ζορκάλτσεβ: Ευχαριστώ τον κ. Α. Πίντικοβ για την ενδιαφέρουσα εισήγησή του. Και τώρα παρακαλούμε τον Αναστάσιο Μαρίνο από την Ελλάδα να απευθύνει το λόγο του. Ο κ. Μαρίνος είναι νομικός, ασχολήθηκε με τις έρευνες σχετικά με προβλήματα της οικογένειας και έχει γράψει μία σειρά άρθρων που έχουν ιστορικό και κοινωνικό ενδιαφέρον. Παρακαλώ τον κ. Μαρίνο να μοιραστεί μαζί μας τις σκέψεις του σχετικά με το θέμα μας.

Α. Μαρίνος: Θα ήθελα να σας εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου για την πρόσκληση στη Συνέλευση. Πρέπει να πω ότι έχω συμμετάσχει σε πολλά διεθνή συνέδρια στο εξωτερικό και στην Ελλάδα, άλλα η σημερινή μας συνάντηση έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς συζητάμε πολύ σημαντικά θέματα της Ορθοδοξίας. Θέλω να υπενθυμίσω τα λόγια του γνωστού βυζαντινολόγου Στίβεν Ράνσιμαν, τα οποία ο κ. Παπαθεμελής, ο Γενικός Γραμματέας της Ε.Δ.Σ.Ο., τα έχει ήδη υπενθυμίσει. Ο

Ράνσιμαν είπε ότι τον ερχόμενο αιώνα το ορθόδοξο δόγμα θα είναι το μοναδικό που θα επιβιώσει, διότι μόνον η Ορθοδοξία κατανόησε ότι η θρησκεία είναι μυστήριο. «Και λυπούμαι, λέει ο Ράνσιμαν, διότι δεν θα είμαι πλέον και δεν θα έχω την ευκαιρία να ζήσω την πραγματικότητα αυτή.»

Τώρα ας μιλήσουμε για τη νομοθετική προστασία της οικογένειας.

Η οικογένεια δημιουργήθηκε τον καιρό όπου ο Θεός έπλασε τον κόσμο. Όταν ο Θεός είδε τον Αδάμ στον παράδεισο μόνο τού είπε: «Ου καλόν είναι τον άνθρωπο μόνον, ποιήσωμεν αυτό βοηθόν κατ'αυτού». Και μετά «επέβαλε ο Θεός έκστασιν επί τον Αδάμ, και ύπνωσε, και έλαβεν μίαν εκ των πλευρών αυτού και... ωκοδόμησεν ο Θεός την πλευράν... εις γυναίκα και ήγαγεν αυτήν προς τον Αδάμ. Και είπεν Αδάμ τούτο οστούν εκ των οστέων μου και σαρξ εκ της σαρκός μου. Αυτή κληθήσεται γυνή, ότι εκ του ανδρός αυτής ελήφθη αυτή. Ένεκεν τούτου καταλείπει άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα και προσκολληθήσεται προς την γυναίκα αυτού, και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν». Από αυτήν την περιγραφή που μας δίνει η Παλαιά Διαθήκη βλέπουμε ότι η δημιουργία της οικογένειας ήταν στο σχέδιο του Θεού. Ο Κύριος ο Θεός θεωρούσε την οικογένεια ως βασική μονάδα της κοινωνίας, η οποία δεν χωρίζεται από την οικογένεια. Αυτός ήταν ο λόγος που ο Κύριος αποφάσισε να δημιουργήσει σύντροφο, «βοηθόν, όμοιον με αυτόν» για τον Αδάμ.

Δεν σταματάει εκεί η ευμένεια του Θεού. Στην επιστολή του προς Εφεσίους ο απόστολος Παύλος λέει «ο ανήρ είναι η κεφαλή της γυναικός καθώς και ο Χριστός κεφαλή της εκκλησίας, και αυτός είναι σωτήρ του σώματος.» Έτσι τονίζει πόσο σημαντική είναι η αγάπη του άνδρα προς τη γυναίκα, την οποία ακολουθεί ο γάμος, που είναι όχι μόνον ένα μυστήριο, αλλά αποτελεί και ένα είδος πλαισίου της οικογένειας που επέλεξε ο Χριστός αρχίζοντας τα θαύματά του. «Ταύτην την αρχήν των θαυμάτων εποίησεν ο Ιησούς... και εφανέρωσε την δόξαν αυτού» (Ιωάν.Β'11).

Δίνοντας αξία στο γάμο, ο Κύριος τονίζει τη σπουδαιότητα της διατήρησης της οικογένειας που δημιουργείται μέσω του γάμου. Συνεπώς, αυτός που διασώζει το γάμο, αυτός διατηρεί και την οικογένεια, και εκείνος που προσπαθεί να διαλύσει την οικογένεια, πετυχαίνει το σκοπό του με το να επιφέρει κτύπημα στο γάμο.

Αυτή είναι η ιστορία της δημιουργίας της οικογένειας, με τη βοήθεια της οποίας η ανθρωπότητα δημιούργησε πολιτισμό. Με την πάροδο των αιώνων άλλαξε και η οικογένεια. Να δούμε μαζί την εξέλιξη της οικογένειας ενός μεσαίου γεωργού. Παλαιά την οικογένεια ενός γεωργού αποτελούσαν οι δύο γονείς (ο πατέρας και η μητέρα), παιδιά

(πάνω από δύο), οι παππούδες και οι γιαγιάδες. Οι συνθήκες επιβίωσης απαιτούσαν εργατικά χέρια και αυτό το γεγονός επηρέαζε την οικογένεια. Αυτή ήταν η αιτία που ανάγκαζε το νέο ζευγάρι μετά το γάμο να μένει με την υπόλοιπη οικογένεια που με τη γέννηση των παιδιών και των εγγονών μεγάλωνε.

Εξελικτικά η οικογένεια διαμορφώνεται. Η υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ελευθεριών, ειδικά μετά την Διακήρυξη της Βιρτζίνια (1779) και τη Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση (1789), αλλά πιο πολύ μετά τη βιομηχανική επανάσταση, που δημιούργησε καινούργιες οικονομικές σχέσεις, οδήγησε στη διαμόρφωση της κοινωνίας, καθώς και της οικογένειας. Η δημιουργία βιοτεχνιών, εργαστηρίων και μεγάλων βιομηχανιών προκάλεσε την αύξηση της αναζήτησης του εργατικού δυναμικού, γεγονός το οποίο με τη σειρά του προκάλεσε μαζική μετακίνηση των ανθρώπων.

Αναζητώντας καλύτερη ζωή οι γεωργοί μετακόμιζαν στα βιομηχανικά κέντρα, έτσι ιδρύθηκαν οι περισσότερες πόλεις. Άλλαξε όμως και η μορφή της οικογένειας. Η πολυμελής οικογένεια δεν ταίριαζε με τις συνθήκες που επικρατούσαν στην πόλη και ο αριθμός μελών της μειώθηκε σημαντικά. Στη συνέχεια, οι υπηρεσίες της κοινωνικής πρόνοιας εξασφάλισαν στους ηλικιωμένους σύνταξη. Έτσι δικαιολογείται ο χωρισμός των ηλικιωμένων από τα παιδιά, που δημιουργούσαν δικές τους οικογένειες. Με αυτόν τον τρόπο η οικογένεια εξελίχθηκε σε ένα πυρήνα τον οποίο αποτελούσαν δύο γονείς και τα παιδιά τους (όχι πάνω από δύο παιδιά συνήθως). Ο Άλβιν Τόφλερ ονομάζει αυτό το είδος της οικογένειας «πυρηνική» και τη θεωρεί δημιούργημα καινούργιας εποχής, εποχής του Δευτέρου Κύματος.

Αυτή η μορφή της οικογένειας κυριαρχεί πολλά χρόνια, και συγκεκριμένα από το τέλος του 18ου αιώνα μέχρι σήμερα. Η νομοθεσία των χριστιανικών κρατών προστατεύει την οικογένεια και οι σχετικοί νόμοι είναι περίπου ίδιοι:

α) Ο γάμος είναι μυστήριο και η στέψη στην εκκλησία είναι ο μόνος καθιερωμένος τρόπος τέλεσης γάμου. Ο πολιτικός γάμος είναι προϊόν άλλης εποχής.

β) Σε μερικές χώρες ήταν αδύνατον να μπορέσει κανείς να πάρει διαζύγιο. Στην Ιταλία, π.χ., πριν 30 χρόνια το διαζύγιο απαγορευόταν.

γ) Συζυγική απιστία ή μοιχεία θεωρούνταν βασικές αιτίες διαζυγίου σε μερικές χώρες. Στην Ελλάδα, π.χ., πριν έξι χρόνια η συζυγική απιστία θεωρούταν παραβίαση νομοθεσίας.

Αυτή τη μορφή της προστασίας γάμου μπορούμε να την ονομάσουμε «απευθείας» διότι ο σκοπός της είναι να σωθεί ο γάμος υποχρεωτικά, δηλαδή η διάλυση του γάμου είτε είναι πολύ δύσκολη, είτε, αντίθετα, πολύ εύκολη (περίπτωση απιστίας), όταν είναι αδύνατον

να σωθεί η οικογένεια.

Εκτός της «απευθείας» μορφής προστασίας γάμου, σε μερικές χώρες, π.χ. στην Ελλάδα, υπάρχουν και άλλες μορφές προστασίας γάμου, οικογενειακά οικονομικά επιδόματα που πληρώνονται στους εργαζόμενους γονείς με σκοπό να συμπληρωθεί το εισόδημα τους.

Όπως ξέρετε, τα παιδιά θέλουν φροντίδα και κάποιος πρέπει να τα φροντίζει όταν οι γονείς εργάζονται. Όμως, οι παππούδες και οι γιαγιάδες δεν είναι πλέον στην οικογένεια, λόγω ότι αυτή είναι «πυρηνική». Νόμοι οι οποίοι υποστηρίζουν τις πολύτεκνες οικογένειες συντελούν στην αύξηση των γεννήσεων ή την αύξηση του αριθμού των μελών της οικογένειας, στην οποία ο νομοθέτης δίνει μεγάλη σημασία. Ο νομοθέτης ενδιαφέρεται για την ευημερία της οικογένειας ακόμη και μετά το θάνατο ενός από τους συζύγους. Έτσι μπορούμε να εξηγήσουμε μερικά άρθρα των νόμων που αφορούν την κληρονομιά, σύμφωνα με τα οποία αυτή μεταβιβάζεται στους συγγενείς πρώτου βαθμού, οι οποίοι έχουν δικαίωμα για το νόμιμο μερίδιο της περιουσίας, το οποίο μπορούν να στερηθούν στις ειδικές περιπτώσεις. Η οικογένεια προστατεύεται και από τη νομοθεσία περί συντάξεων, σύμφωνα με την οποία η σύνταξη του αποθανόντος χορηγείται στη σύζυγό και στα παιδιά του. Έτσι ο αποθανών δεν μπορεί να τους αποκλείσει με διαθήκη.

Ένας άλλος τρόπος να προστατευτεί η οικογένεια είναι οι νόμοι, βάσει των οποίων επιτρέπεται η υιοθεσία και δίνεται χαρά στις οικογένειες που δεν μπορούν να αποκτήσουν παιδιά.

Το κράτος προστατεύει την οικογένεια άμεσα και έμμεσα διότι η οικογένεια είναι η μονάδα της κοινωνίας και αποτελεί τη δομή της. Την ίδια πολιτική ακολουθεί η ελληνική νομοθεσία. Το υπ'αρ. 21 άρθρο του Συντάγματος της Ελλάδος λέει: «Η οικογένεια ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του κράτους». Μέχρι σήμερα όλα τα θέματα σχετικά με το γάμο και την οικογένεια εξετάζονταν από τις διάφορες απόψεις, νομοθετική, κοινωνική και κοινωνιολογική. Αλλά όλα αυτά αφορούσαν τον κλασικό γάμο, δηλαδή το γάμο μεταξύ ατόμων διαφορετικού φύλου. Όμως εδώ και μερικές δεκαετίες η κατάσταση έχει αλλάξει λόγω εξέλιξης της βιοτεχνολογίας. Τα τελευταία επιτεύγματα επιτρέπουν τη σύλληψη στο σωλήνα, που σημαίνει ότι η σύλληψη μπορεί να γίνει χωρίς την άμεση συμμετοχή του άνδρα και της γυναίκας, εκτός γάμου, χωρίς να είναι απαραίτητη η γνωριμία με τον πατέρα του παιδιού. Αυξήθηκε επίσης και ο αριθμός των μητέρων που μεγαλώνουν μόνες τους τα παιδιά. Αυτό σημαίνει ότι η σημασία του γάμου και της οικογένειας μειώνεται καθημερινά.

Εκτός τούτου έχουμε ακόμη ένα πρόβλημα. Πιο συχνά αντιμετωπίζουμε περιπτώσεις όταν οι ομοφυλόφιλοι επιθυμούν να

συνάψουν γάμο με σκοπό να δημιουργήσουν «οικογένεια». Όταν μιλάμε για τις γυναίκες, αυτές προσανατολίζονται στην εξωσωματική γονιμοποίηση, ενώ τα ζευγάρια των ομοφυλοφίλων υιοθετούν παιδιά δημιουργώντας μ' αυτό τον τρόπο «οικογένεια». Εδώ έχουμε την ερώτηση: Μπορούμε αυτές τις «οικογένειες» να τις θεωρούμε πραγματικές οικογένειες που χρειάζονται προστασία;

Οι ελληνικοί νόμοι δεν προβλέπουν σύναψη γάμου μεταξύ των ομοφυλοφίλων. Στις άλλες χώρες, Ολλανδία π.χ., τέτοιες διαδικασίες προβλέπονται.

Εδώ πρέπει να λάβουμε υπ' όψη τις αποφάσεις που εξέδωσαν κάποια δικαστήρια. Το Δικαστήριο περί Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στο Συμβούλιο της Ευρώπης θεώρησε ως παραβίαση ιδιωτικής ζωής την άρνηση των γαλλικών αρχών να αναγνωρίζουν την αλλαγή φύλου ενός transsexual που συζούσε με άνδρα, ενώ το άρθρο 8 της Συνθήκης της Ρώμης προβλέπει την προστασία του ιδιωτικού βίου. Δηλαδή το θύμα στερείτο της δυνατότητας να εκμεταλλευτεί τα κοινωνικά του δικαιώματα γάμου, κοινωνικής πρόνοιας (απόφαση 2 του γαλλικού δικαστηρίου από 25-03-1992). Και τέλος το ίδιο Δικαστήριο από 27-09-1996 και από 30-07-1997 αποφάσισε ότι ο γάμος που αναφέρεται στο άρθρο 12 της Συνθήκης της Ρώμης είναι γάμος μεταξύ ατόμων διαφορετικών φύλων, και όχι μεταξύ ομοφυλοφίλων οι οποίοι δεν μπορούν να συλλάβουν παιδί.

Από τα όσα έχουν λεχθεί συμπεραίνουμε ότι στη διάρκεια των αιώνων η οικογένεια αποτελούσε τον πυρήνα της κοινωνίας, το βασικό στοιχείο της δομής της. Χάρη στην οικογένεια ο πολιτισμός γεννήθηκε και αναπτύχθηκε. Ίσως η εξέλιξη της βιοτεχνολογίας να οδηγήσει στην ανεπανόρθωτη αλλαγή της οικογένειας κλασικής μορφής, κανείς δεν μπορεί να το προβλέψει. Όμως, όποια και να είναι η μορφή της οικογένειας του μέλλοντος, μάλλον απίθανο να είναι καλύτερη από το γνωστό σε μας τύπο οικογένειας. Πολύ ωραία περιγράφει την οικογένεια ο 138ος Ψαλμός που ευλογεί τον άντρα του οποίου είναι «η γυνή ως άμπελος ευθυνούσα εν τοις κλίτεσι της οικίας...» και τα παιδιά του «ως νεόφυτα ελαιών κύκλω της τραπέζης ...».

Β. Ζορκάλτσεβ: Ευχαριστούμε τον κ. Μαρίνο για την πλούσια σε περιεχόμενο ομιλία του και την τοποθέτηση του καινούργιου θέματος. Η ομιλία του ουσιαστικά συμπληρώνει και διευρύνει το θέμα του συνεδρίου μας. Τώρα ο λόγος παραχωρείται στην κυρία Γκιγκινεϊσβίλι (Δημοκρατία της Γεωργίας).

Μ. Γκιγκινεϊσβίλι: Θέλω να σας διαβάσω το χαιρετισμό του Προέδρου του Κοινοβουλίου της Γεωργίας κ. Ζουράμπ Ζβάνια (διαβάζει):

Εκ μέρους του Κοινοβουλίου της Γεωργίας χαιρετώ τους συνέδρους. Με χαροποιεί το γεγονός ότι βρισκόμαστε σ' αυτό το πολύ ενδιαφέρον συνέδριο όπου συζητάμε τα πιο επίκαιρα θέματα της προστασίας των παραδοσιακών αξιών του θεσμού της οικογένειας και τα νομοθετικά ζητήματα που σχετίζονται με αυτά.

Εύχομαι στο συνέδριο και στους συνέδρους παραγωγική εργασία. Ελπίζω η αποστολή της Δημοκρατίας της Γεωργίας να συνεισφέρει στην επιτυχία της ενδιαφέρουσας αυτής συνάντησης.

Με καλύτερες ευχές, Ζουράμπ Ζβάνια».

Τώρα επιτρέψτε μου να πω λίγα λόγια εκ μέρους μου και της γεωργιανής αποστολής.

Με παρακίνησε να σας απευθύνω αυτόν το χαιρετισμό η ελπίδα ότι η Ε.Δ.Σ.Ο. δε θα μείνει αδιάφορη για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος ομαλής οικογενειακής ζωής, του οποίου στερήθηκαν οι 300 χιλιάδες Γεωργιανοί θύματα εθνοκάθαρσης (όπως αποδέχθηκαν ορισμένες διεθνείς συναντήσεις κορυφής και διεθνείς οργανισμοί, συμπεριλαμβανομένου του Οργανισμού Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη).

Η οικογένεια αποτελεί το σημαντικότερο κρίκο του κοινωνικού οργανισμού. Η κάθε χώρα, ο κάθε λαός ανάλογα με τις ιστορικές και πολιτιστικές του ιδιαιτερότητες και σύμφωνα με τα ηθικά και κοσμοθεωρητικά του ιδεώδη έχει διαμορφώσει λίγο-πολύ διαφορετικές παραδόσεις για την οικογένεια.

Φυσικά, η οικογένεια ως θεμελιώδης αρχή είναι ιδιαίτερα σημαντική στην κάθε κοινωνία. Δε θα αναφερθούμε τώρα σε ανωμαλίες.

Η Γεωργία είναι μια χώρα που η ιστορία της αριθμεί τρεις χιλιετίες και φυσικό είναι να παρουσιάζει ενδιαφέρον για του συνέδρους της έκτης συνόδου με τις παραδόσεις της στο θέμα της οικογενειακής ζωής, του θεσμού της οικογένειας. Τώρα όμως δε χρειάζεται να αγγίξουμε το θέμα αυτό. Στη Γεωργία έχει δημιουργηθεί η Κρατική Επιτροπή για τη διαμόρφωση της αντίληψης της προστασίας της οικογένειας και τη δημιουργία αντίστοιχων προγραμμάτων. Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή για την προστασία της οικογένειας (έχουμε μια τέτοια επιτροπή) προετοιμάζει τη νομοθετική βάση. Όμως, όλες αυτές οι προσπάθειες θα μείνουν στο επίπεδο θεωρητικών συλλογισμών αν δε λυθεί το πρόβλημα των 300 χιλιάδων ατόμων που εκδιώχθηκαν από τα μέρη τους. Πώς μπορούμε να μιλάμε για την προστασία της οικογένειας όταν πολλά μέλη των οικογενειών αυτών των επιζώντων προσφύγων σκοτώθηκαν, ενώ οι υπόλοιποι

εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους, τα οποία στη συνέχεια λεηλατήθηκαν και κατακάηκαν; Στο γήπεδο της Γάγκρας έκαψαν ζωντανούς έως χίλιους ανθρώπους.

Η αγριότητα και η απανθρωπιά που είδαμε στην Αμπχαζία δεν έχει ανάλογο στον 20ό αιώνα. Άνθρωποι αποκεφαλίζονταν με ηλεκτρικά πριόνια. Σε ένα τεράστιο καζάνι έβρασαν ζωντανούς ανθρώπους. Άνοιγαν κοιλιές εγκύων. Οι πολεμιστές από χώρες Βορείου Καύκασου και μακρινές ισλαμικές χώρες φορούσαν στο λαιμό περιδέραια από θηλές γυναικών που οι ίδιοι είχαν βιάσει και ρίξει στη θάλασσα. Ανοίγοντας τις φλέβες, ρουφούσαν το αίμα και καυχόνταν ότι ήπιαν το αίμα των Χριστιανών. Αυτά είναι βεβαιωμένα γεγονότα, έχουμε όλα τα έγγραφα, αλλά η Ε.Δ.Σ.Ο. παραμένει αδιάφορη. Σε κάθε συνέδριο η γεωργιανή αποστολή εγείρει αυτό το πρόβλημα, όμως δεν έχουμε βρει τη συμπάθειά σας.

Η αποστολή του Κοινοβουλίου της Γεωργίας υποστηρίζει την απόφαση του έκτου συνεδρίου της Ε.Δ.Σ.Ο. Ιδιαίτερα αποδεχόμαστε το ότι η Ε.Δ.Σ.Ο. αντιτίθεται σε κάθε πράξη που ενθαρρύνει το αποσχιστικό κίνημα. Χαιρόμαστε όταν η Ε.Δ.Σ.Ο. αντιτίθεται ενεργά στην εθνοκάθαρση από κάθε πλευρά και εγκρίνει τις πολιτικές μεθόδους που βασίζονται στις αρχές του καταστατικού του Ο.Η.Ε. και του Ο.Α.Σ.Ε. Υποστηρίζουμε όλα αυτά, αλλά η στάση σας δεν πρέπει να είναι επιλεκτική.

Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω ένα απόσπασμα από την ομιλία της γεωργιανής αποστολής στο διεθνές συνέδριο στη Βαρσοβία στις 30 Ιουνίου 1998, όπου η Μανάνα Γκιγκινεϊσβίλι, δηλαδή εγώ, η αρχηγός της γεωργιανής αποστολής, ζητάει να της δοθεί ο λόγος. Διαβάζω: «Η γεωργιανή αποστολή θέλει να πει ότι αισθανόμαστε πολύ κοντά τον πόνο των Κυπρίων. Υποστηρίζουμε με όλα τα μέσα την ανησυχία της Ε.Δ.Σ.Ο. για τη μοίρα του μοναστηρίου του Αγίου Μακαρίου (θυμόμαστε περί τίνος πρόκειται: το μοναστήρι είχε βεβηλωθεί από τους Τούρκους). Όμως η γεωργιανή αποστολή δεν μπορεί να μην εκφράσει την ανησυχία της για την άρνηση της πέμπτης στη σειρά συνόδου να ακούσει αυτό που υπενθυμίζει στους συνέδρους κάθε συνεδρίου της Ε.Δ.Σ.Ο.: 300 χιλιάδες πρόσφυγες, ορθόδοξοι Γεωργιανοί, εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους στην Αμπχαζία.

Παρεμπιπτόντως στην Αμπχαζία βρίσκονται μοναστήρια του 7^{ου}, 8^{ου}, 9^{ου} αι. τα οποία έχουν βεβηλωθεί.

Τη γεωργιανή αποστολή εκπλήσσει και στενοχωρεί η ψυχραιμία του συνεδρίου της Ε.Δ.Σ.Ο. και των μελών της για το ερώτημα αυτό που μας προκαλεί τόσο πόνο.

Σ.-Α. Παπαθεμελής: Θέλω να πω ότι μόλις τώρα εγείρεται το ζήτημα αυτό.

Μ. Γκιγκινεϊσβίλι: Εγείρω αυτό το ζήτημα σε κάθε συνέδριο. Η κάθε μου εισήγηση, η κάθε μου ομιλία σχετίζεται με αυτό.

Σ.-Α. Παπαθεμελής: ...Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι σύμφωνα με το πνεύμα της πρότασής σας, μπορείτε να ετοιμάσετε εσείς την απόφαση. Και από σήμερα κιόλας θα θεωρούμε ότι αυτή η απόφαση ψηφίστηκε. Ας θεωρούμε ότι το συνέδριό μας ψήφισε την απόφαση σύμφωνα με την οποία κατακρίνεται η βεβήλωση των ιερών και των μοναστηριών της Γεωργίας, καθώς και η εκδίωξη των προσφύγων από τα μέρη τους.

Μ. Γκιγκινεϊσβίλι: Αυτό έγινε πριν το τέλος του συνεδρίου στη Βαρσοβία. Όπως είχαμε συμφωνήσει, στείλαμε το κείμενο της απόφασης στη Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. και στην Αθήνα στη ρωσική και την αγγλική γλώσσα.Κανένα αποτέλεσμα.

Με όλο το σεβασμό μας προς εσάς, το γεγονός παραμένει γεγονός.

Β. Ζορκάλτσεβ: Εδώ έχουμε να συσκεφθούμε όλοι εμείς και ιδίως η γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. Νομίζω ότι αυτό θα αποτελέσει θέμα ειδικής συζήτησης στη Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο.

Τώρα ο λόγος δίδεται στον εκπρόσωπο της ρωσικής αποστολής Βλαντίμηρ Μεντβέντεβ.

Β. Μεντβέντεβ: Το θέμα του σημερινού μας συνεδρίου δεν είναι αφηρημένο για κανένα από τους παρόντες. Για τον κάθε άνθρωπο τα προβλήματα της οικογένειας παραμένουν επίκαιρα καθ'όλη τη διάρκεια της ζωής του και ποτέ δε χάνουν την οξύτητά τους.

Ο θεσμός της οικογένειας είναι το σημαντικότερο στοιχείο της κοινωνικής δομής και η ανώτερη αξία. Και η οικογένεια είναι αυτή που τώρα στη Ρωσία περνάει την πιο τραγική στη μεταπολεμική ιστορία περίοδο.

Στη Σοβιετική Ένωση είχε διαμορφωθεί ένα ειδικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας που δημιουργούσε τη σιγουριά για το αύριο και έδινε την αίσθηση της σταθερότητας. Δεν αναφέρομαι εδώ στην ποιότητα της κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας. Αυτό το σύστημα δεν ανταποκρινόταν όχι μόνο στις παγκόσμιες προδιαγραφές, αλλά ούτε και στο επίπεδο των εταίρων μας σοσιαλιστικών χωρών, όμως εγγυόταν εκείνο το ελάχιστο που εξασφάλιζε την άνετη ύπαρξη.

Με την έναρξη των μεταρρυθμίσεων το σύστημα αυτό κατέρρευσε. Άρχισαν οι προσπάθειες δημιουργίας καινούργιου συστήματος που να ανταποκρίνεται στις νέες συνθήκες, αλλά αυτό το νέο οικοδόμημα προχωράει με δυσκολία. Και το κυριότερο εμπόδιο δεν είναι η έλλειψη νομοθετικής βάσης, παρά η έλλειψη οικονομικών μέσων για την εφαρμογή των νόμων που ήδη ισχύουν.

Αισθανόμαστε τις συνέπειες των αλλαγών αυτών σε πολλούς τομείς, ιδίως στην υγεία, καθώς και στον τομέα της παιδείας, των παροχών στους άπορους, τους βετεράνους, τα παιδιά των οικογενειών με ανεπαρκές εισόδημα και των προβληματικών οικογενειών. Σε άθλια κατάσταση βρίσκονται τα παιδικά ιδρύματα. Σχεδόν δε λειτουργεί το σύστημα καλοκαιρινών κατασκηνώσεων για μαθητές. Δε βάζω στόχο να αναλύσω σε μια σύντομη εισήγηση τη ρωσική νομοθεσία. Έχουμε πολλούς νόμους κοινωνικής κατεύθυνσης, έχουμε και τον οικογενειακό κώδικα και προγράμματα βοήθειας για τη νεολαία, τους αναπήρους. Υπάρχουν όλα αυτά. Λείπουν μόνο τα οικονομικά μέσα και, προφανώς, η καλή θέληση της κυβέρνησης για να βάλουμε μπρος το μηχανισμό της λειτουργίας αυτών των νόμων. Θέλω να αγγίξω τα οξέα προβλήματα της κοινωνίας μας και τα ζητήματα της γενικής αντίληψης περί της κοινωνικής πρόνοιας και της προστασίας του ατόμου γενικά, που προϋποθέτει και την πνευματική προστασία, η οποία σε πολλές περιπτώσεις είναι ο πρώτιστος στόχος.

Αναρωτιόμαστε συχνά: Γιατί η Ρωσία άντεξε στις σκληρότατες δοκιμασίες που της επιφύλαξε η μοίρα στον 20ό αιώνα; Νομίζω, ένας από τους θεμελιώδους παράγοντες ήταν η ισχύς του οικογενειακού θεσμού. Η ιδέα της ισχυρής οικογένειας παρέμενε ζωντανή στις ψυχές των συμπολιτών μας. Όμως, όντας απομονωμένοι από τον υπόλοιπο κόσμο, είμαστε σε μεγάλο βαθμό ευπρόσβλητοι για τις εξωτερικές επιδράσεις που κατακλύζουν την κοινωνία μας μετά την πτώση του «σιδηρού παραπετάσματος». Πρώτος ο θεσμός της οικογένειας έγινε αντικείμενο των επιδράσεων αυτών. Τον πιο καταστρεπτικό παράγοντα αποτέλεσε το «πολιτισμικό στοιχείο» που παρουσιάστηκε ενώπιον του άπειρου ακροατηρίου μας σε μορφή του χειμάρρου τηλεοπτικών ταινιών ορισμένης κατεύθυνσης, όπου η βία και τα ποτάμια αίματος παρουσιάζονται ως καθημερινά γεγονότα, και επομένως η αξία της ανθρώπινης ζωής έφτασε σε τόσο χαμηλό μέγεθος που μπορεί εύκολα να αγνοηθεί. Και τι να πούμε για τη διαφήμιση άλλου τρόπου ζωής που έχει γίνει τόσο προσιτή; Το όργανο αυτής της «μαλακής» εισβολής είναι τα ΜΜΕ, μεταξύ των οποίων τον πρώτο ρόλο παίζει, αναμφίβολα, η τηλεόραση.

Δεν ανέφερα τυχαία τον «άλλο τρόπο ζωής». Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι σιγά-σιγά, βήμα προς βήμα στους Ρώσους επιβάλλονται αξίες ξένες προς αυτούς. Σαν αποτέλεσμα, από τη συνείδηση των Ρώσων μπορεί να χαθεί αυτό που ονομάζουμε εθνική ταυτότητα του λαού, αυτό που παρέχει τη βάση στο κάθε άτομο να ταυτίζεται με κάποιο έθνος. Έτσι ο λαός μας προς χαρά των αντιπάλων μας θα μεταμορφωθεί σε ένα απρόσωπο πλήθος που δεν θα ενδιαφέρεται για το πώς θα το λένε και ποιος θα το κυβερνάει. Με άλλα λόγια, για να εξολοθρευτεί ένας λαός πρέπει να του στερήσουμε την ιστορική του μνήμη, να αντικαταστήσουμε τις αξίες του με ξένες αξίες. Αυτή η επιχείρηση θέλει πολύ λιγότερα έξοδα από τη διεξαγωγή πολέμου. Μπορεί, βέβαια, να πάρει περισσότερο χρόνο, αλλά είναι η πιο σίγουρη μέθοδος, γιατί ο λαός ηττημένος στον πόλεμο μπορεί να ξεσηκωθεί ξανά. Επιπλέον, είναι γνωστό ότι η εθνική συμφορά ενώνει τους ανθρώπους, ενώ ο λαός που στερείται του παρόντος και του παρελθόντος του δεν έχει μέλλον. Ήδη μια γενιά έχει χάσει τα παλαιά ιδανικά και δε βλέπει νόημα στη ζωή, μια γενιά με χρεοκοπημένη συνείδησή, που έχει αποδεχτεί τα ιδανικά που μας έφεραν τα εξυπηρετικά ΜΜΕ από πέραν του ωκεανού.

Αυτή η άθλια κατάσταση στη Ρωσία επείγει την εκπόνηση ενιαίας αντίληψης της κοινωνικής προστασίας του ατόμου και της διατήρησης του θεσμού της οικογένειας ως ύψιστης και αξεπέραστης αξίας της κοινωνίας. Η αντίληψη της κοινωνικής πρόνοιας περιλαμβάνει περισσότερες έννοιες από τις ήδη υπάρχουσες νομοθετικές πράξεις. Οι προσπάθειες δημιουργίας ενιαίου συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας έχουν γίνει, αλλά δυστυχώς, τα οικονομικά προβλήματα υπήρξαν, όπως πάντα, εμπόδια. Τώρα έχουμε μια σειρά νόμων που ρυθμίζουν κάποιες κοινωνικές σχέσεις, αλλά δεν ενώνονται με μια κοινή ιδέα της φροντίδας για την επιβίωση του έθνους των Ρώσων ενώπιον της πραγματικής απειλής της εξολόθρευσης του Ρωσικού Κράτους. Στην έννοια «έθνος των Ρώσων» περιλαμβάνω το σύνολο των λαών που κατοικούν στη χώρα μας. Όλοι μας εξίσου αντιμετωπίζουμε τον κίνδυνο να «διαλυθούμε» στο ενωμένο ευρωπαϊκό σύγκριμα, να χάσουμε την ατομικότητά μας και τη δυνατότητα να διαχειριζόμαστε μόνοι μας τα φυσικά μας πλούτη.

Εδώ θέλω να τονίσω ιδιαίτερος το ρόλο της Ορθοδοξίας στη χώρα μας. Η Ορθοδοξία είναι φύλακας και συνεχιστής των ένδοξων παραδόσεων των προγόνων μας. Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία είναι σταθερή και συνεπής στην υπεράσπιση των αρχών της, και γι' αυτόν το λόγο δέχεται σκληρότατες επιθέσεις από πλευράς των καταστροφικών. Την κατηγορούν για πολλά, για το ότι είναι

συντηρητική, μένει πίσω, δε θέλει να συνεργαστεί με τους οργανισμούς οι σκοποί των οποίων, αν τους κοιτάξουμε προσεκτικά, απέχουν πολύ από το να είναι δίκαιοι. Μερικά εσωτερικά προβλήματα της Εκκλησίας παρουσιάζονται στο ευρύ κοινό για να τη δυσφημήσουν. Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία είναι πραγματική δύναμη που μπορεί να στερεώσει την κοινωνία.

Η Εκκλησία μας δίνει παραδείγματα πνευματικής προστασίας για την οποία μίλησα πριν. Και δεν πρέπει να παραμελούμε τον πνευματικό παράγοντα. Η ιδέα της πνευματικής προστασίας πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχει στην αντίληψη της κοινωνικής πρόνοιας. Και η πολιτική στον τομέα αυτόν πρέπει να αφορά όλο το έθνος. Τότε θα μπορέσουμε να πούμε ότι μια νέα γενεά ανατράφηκε με τις ρωσικές παραδόσεις, υπό την προϋπόθεση της ομαλής λειτουργίας της εθνικής οικονομίας.

Όταν θα αρχίσουμε να κάνουμε βήματα, έστω μικρά, προς αυτή την κατεύθυνση, τότε θα μπορέσουμε να πούμε: «Ναι. Η Ρωσία έχει μέλλον. Να που μεγαλώνει και σε λίγο θα μπορέσουμε με ασφάλεια να αφήσουμε στα χέρια των νέων αυτή την απέραντη χώρα, την πατρίδα μας, και αυτοί, η νεολαία, θα μπορέσουν να πολλαπλασιάσουν αυτό που πολλές γενεές δημιούργησαν σε αυτή τη γη και που ακούει στο περήφανο όνομα Ρωσία».

Με την ευκαιρία θέλω να συγχαρώ όλους όσους δε θα μπορέσω να δω πριν τον εορτασμό των 2000 χρόνων από τη Γέννηση του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και την αρχή της νέας χιλιετίας, να ευχηθώ σε εσάς και στους λαούς που εκπροσωπείτε μεγάλη ανθρώπινη ευτυχία και επιτυχία σε όλα τα έργα σας. Είθε η νέα χιλιετία να είναι η χιλιετία της ειρήνης και της άνθησης και όχι του πολέμου και των συμφορών που περάσαμε στον 20ό αιώνα. Και ας προσέχουμε τις σκέψεις μας, γιατί αυτές είναι η αρχή των πράξεων. Ειρήνη υμίν.

Β. Ζορκάλτσεβ: Θα δώσω το λόγο στο Βαλέρι Αλεξάντροβιτς Αλεξέγιεβ. Αυτός, όπως όλοι σας γνωρίζετε, καθώς και το Διεθνές Ίδρυμα Ενότητας των Ορθόδοξων Λαών του οποίου αυτός ηγείται, μας έχουν ετοιμάσει ένα ενδιαφέρον πρόγραμμα, συμπεριλαμβανομένης και της επίσκεψης του μοναστηριού στο νησί Βαλαάμ. Παρακαλώ τον κύριο Αλεξέγιεβ να μας πει λίγα λόγια σχετικά με το περαιτέρω πρόγραμμα και την αποβίβασή μας στο νησί Βαλαάμ.

Β. Αλεξέγιεβ: Το πρόγραμμά μας είναι το εξής: 15 λεπτά μετά το διάλειμμα για καφέ θα αρχίσει η επόμενη συνεδρίαση της συνόδου μας που θα διαρκέσει έως το γεύμα. Θα γευματίσουμε από τις 14.00

έως τις 14.50 στο εστιατόριο του πλοίου. Στις 15.00 ακριβώς ο πλοίαρχος θα μας ετοιμάσει τα κόττερα με τα οποία θα μεταβούμε στο νησί Βαλαάμ, όπου θα επισκεφτούμε ένα προσκύνημα όλου του ορθόδοξου κόσμου, τη μονή που θεμελιώθηκε εδώ από τους Ρώσους μοναχούς το 14ο αιώνα. Στο μοναστήρι της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος θα μας υποδεχτεί, με την ευλογία του Πατριάρχη της Μόσχας και πασών Ρωσιών Αλεξίου Β', ο τοποτηρητής πατήρ Παγκράτιος. Θα προσευχηθούμε όλοι μαζί, ο τοποτηρητής θα μας ξεναγήσει στο μοναστήρι και το βράδυ θα κάνει δεξίωση προς τιμή μας στη μεγάλη τράπεζα. Έπειτα θα επιστρέψουμε στο πλοίο και θα κατευθυνθούμε προς την Αγία Πετρούπολη. Στην πόλη θα φτάσουμε αύριο το πρωί, όπου, έχοντας τακτοποιηθεί στο ξενοδοχείο, θα μεταφερθούμε στο Μέγαρο Ταυρίτσεσκι και εκεί θα κάνουμε τις τελευταίες μας συνεδριάσεις, καθώς και την τελική συνέντευξη. Το βράδυ της ίδιας μέρας θα λάβει χώρα η τελευταία δεξίωση από το δήμαρχο της Αγίας Πετρούπολης Β. Ιάκωβλεβ.

(Μετά το διάλειμμα.)

Β. Ζορκάλτσεβ: Αρχίζουμε τη συνεδρίασή μας. Το λόγο έχει ο κ. Κοτλιαρόβ από τη Λευκορωσία.

Ι. Κοτλιαρόβ: Πρώτα απ'όλα επιτρέψτε μου εκ μέρους του Προέδρου της Δημοκρατίας Αλεξάντρ Γκρηγκόριεβιτς Λουκασένκο να σας ευχηθώ καλή δουλειά επ'αγαθώ της Ορθοδοξίας.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας πάντα υποστήριζε και υποστηρίζει τις αξίες και τα ιδεώδη της Ορθοδοξίας. Οι ιδέες της Ορθοδοξίας βρίσκονται στα θεμέλια της κρατικής ιδεολογίας της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας. Κατά τη γνώμη του Προέδρου, το γεγονός ότι στη Λευκορωσία δεν έχει χυθεί ούτε μια σταγόνα αίματος στις διεθνικές και θρησκευτικές συγκρούσεις οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη επιρροή της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Σήμερα η Ορθόδοξη Εκκλησία στη Δημοκρατία είναι σημαντικός κοινωνικός θεσμός που το κύρος του μεγαλώνει μέρα με τη μέρα. Και η Εκκλησία είναι αυτή που βοηθάει στην επίλυση πολλών κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων.

Επιτρέψτε μου να σας ευχηθώ ό,τι καλύτερο εκ μέρους του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων του Εθνικού Συμβουλίου της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας Ανατόλι Αλεξάντροβιτς Μαλοφέεβιτς. Τώρα μερικές σκέψεις σχετικά με το συνέδριο. Εμείς

στη Λευκορωσία τους τελευταίους τρεις μήνες έχουμε κάνει κοινωνικές έρευνες κατά τις οποίες περισσότεροι από πέντε χιλιάδες άνθρωποι ερωτήθηκαν στα πλαίσια δημοσκόπησης για τα προβλήματα της λευκορωσικής οικογένειας.

Δε θα μιλήσω όμως για τα αποτελέσματα των ερευνών, γιατί πολλά από τα προβλήματα της Λευκορωσίας είναι απλώς ακατανόητα για τους συναδέλφους μου στο εξωτερικό. Ομολογούμε ότι η Λευκορωσία τώρα περνάει οικονομική κρίση, ότι τα 60% των κατοίκων της Λευκορωσίας θεωρούν τον εαυτό τους φτωχούς ή άπορους. Επισημαίνω όμως ότι το νοίκι για ένα δωάρι σε μας ανέρχεται σε λιγότερο από ένα δολάριο το μήνα, για ένα τριάρι γύρω στα δύο δολάρια. Δεν έχουμε τέτοια προβλήματα, όπως στη Ρωσία, όπου οι πληρωμές των μισθών καθυστερούν για μήνες. Οι μισθοί, τα επιδόματα, οι συντάξεις πληρώνονται ακριβώς στην ώρα τους. Η Λευκορωσία αυτοσυντηρείται με τρόφιμα και άλλα είδη. Και παρ' όλα αυτά έχουμε οικονομικά προβλήματα που επηρεάζουν τη λειτουργία της παραδοσιακής οικογένειας. Όσον αφορά τους μισθούς, ο μισθός του βουλευτή είναι πάνω από 100 δολάρια, ο μέσος μισθός είναι 70 δολάρια. Η σύνταξη ανέρχεται σε περίπου 40 δολάρια. Και αν συγκρίνουμε με τις βαλτικές χώρες, όπου το ύψος του ενοικίου σχεδόν ισούται με τη σύνταξη, σε μας αποτελεί μόλις το 1/40 της σύνταξης.

Όμως, επισημαίνω και πάλι ότι η κρίση υπάρχει. Ιδίως επιδεινώθηκε η κατάσταση μετά τα γεγονότα του Αυγούστου. Προσπαθήσαμε να αναλύσουμε τις βασικές αιτίες της σημερινής δύσκολης οικονομικής κατάστασης στη Δημοκρατία της Λευκορωσίας. Οι σημαντικότερες αιτίες που θα μπορούσα να ονομάσω είναι τρεις. Η πρώτη είναι η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Η δεύτερη είναι η κατάρρευση των οικονομικών σχέσεων με τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και τις χώρες του Συμβουλίου Οικονομικής Συνεργασίας. Η Λευκορωσία αποτελούσε το πιο προηγμένο πνευματικά τμήμα της Σοβιετικής Ένωσης. Και η τρίτη αιτία είναι η άκρως αρνητική στάση του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Οργανισμού Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη και ιδίως των χωρών του NATO.

Σήμερα στη χώρα μας έχουν βάλει κατά γράμμα οικονομικό φραγμό. Με τα προϊόντα μας δεν μπορούμε να βγούμε στη διεθνή αγορά ούτε με τιμές κάτω του κόστους. Παρά το γεγονός ότι λιπάσματα καλίου και χημικές ίνες είναι τα υλικά που όλες οι χώρες της δυτικής Ευρώπης έχουν ανάγκη, οι πολιτικές φιλοδοξίες των

αρχηγών πολλών ευρωπαϊκών χωρών υπερισχύουν των οικονομικών αναγκών των χωρών τους.

Ειδικά θα ήθελα να εφελύσω την προσοχή σας στη στάση των χωρών του ΝΑΤΟ. Όπως λέμε, Θεός φυλάξει να μη μας συμβεί αυτό που συνέβη στη Γιουγκοσλαβία, όπου η δημοκρατία και τα δικαιώματα των ανθρώπων δέχτηκαν επίθεση με βόμβες και πύραυλους, δεν μπορούμε να εγγυηθούμε ότι το ίδιο δε θα συμβεί στη Λευκορωσία μεθαύριο, γιατί οι αντίπαλοί μας ήδη έχουν καλέσει τις ειρηνευτικές δυνάμεις. Το τι είναι οι ειρηνευτικές δυνάμεις το είδα στη Γιουγκοσλαβία, το τι είναι η Δύση και η δημοκρατία το είδα στο Ιράκ, είδα τα παιδικά χεράκια στο ταβάνι του καταφυγίου.

Παράξενο και εκπληκτικό είναι το γεγονός ότι, πριν από περίπου δυο εβδομάδες, η Βορειοατλαντική Συνέλευση ψήφισε μια δήλωση για τη Λευκορωσία. Θεωρούμε αυτό ως παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις ανεξάρτητου κράτους. Οι ΗΠΑ, η Γαλλία, η Γερμανία, η Μεγάλη Βρετανία και η Ελλάδα ας τακτοποιήσουν πρώτα τις δικές τους υποθέσεις και μετά να μας κάνουν μαθήματα.

Και το δεύτερο πρόβλημα. Δεν ξέρω αν οι ορθόδοξοι μας αδελφοί δε βλέπουν ή δε θέλουν να βλέπουν το ότι σήμερα το ΝΑΤΟ είναι ο μεγαλύτερος εχθρός της Ορθοδοξίας. Είμαι πεπεισμένος ότι το ΝΑΤΟ έχει βάλει στόχο να εξολοθρεύσει την Ορθοδοξία. Εγώ προσωπικά δεν καταλαβαίνω την ηγεσία της Βουλγαρίας που δεν επιτρέπει την είσοδο των ρωσικών ειρηνικών δυνάμεων στο Κοσσυφοπέδιο. Εδώ στο συνέδριο της Ε.Δ.Σ.Ο. κάνουμε λόγο για τον αγώνα για τα ιδανικά της Ορθοδοξίας, και οι χώρες που μετέχουν στη Συνέλευση αντιθέτως εγείρονται κατά της Ορθοδοξίας. Όταν θα λύσουμε αυτά τα προβλήματα στη Λευκορωσία με τη βοήθεια της Ε.Δ.Σ.Ο. και των αδελφικών χωρών, δε θα έχουμε πια τα οικονομικά προβλήματα που μόλις ανέφερα. Η βιομηχανία μας λειτουργεί πλήρως. Η γεωργία μας λειτουργεί και αυτή πλήρως βαθμό, όλο το δυναμικό μας συνεχίζει να εργάζεται και ελπίζω ότι όλοι μαζί θα προσπαθήσουμε να ξεπεράσουμε την κρίση που πλήττει σήμερα πολλές χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.

Το δεύτερο πρόβλημα που αφορά την παραδοσιακή οικογένεια στη Λευκορωσία είναι η απότομη εξασθένηση, μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, της διαπαιδαγωγικής λειτουργίας της οικογένειας και του κράτους. Στη Λευκορωσία τώρα μεταδίδουν τις εκπομπές τους έξι ρωσικά τηλεοπτικά κανάλια. Πολλοί από τους κατοίκους της παρακολουθούν τα κανάλια άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Εγώ ως κοινωνιολόγος θα παραθέσω μόνο δυο παραδείγματα από τις δημοσκοπήσεις μεταξύ νέων Λευκορώσων. Κάποιος είπε: «Αυτά που τώρα δείχνουν στην τηλεόραση, παλιά δεν τολμούσαμε να συζητάμε μπροστά στους ενηλίκους». Θα θυμάμαι πάντα τα λόγια μιας 16χρονης κοπέλας, η οποία είπε: «Ντρέπομαι να βλέπω τηλεόραση όταν η μαμά μου είναι δίπλα».

Εμείς στη Λευκορωσία έχουμε βάλει κάποια τάξη. Η τηλεόρασή μας ποτέ δε δείχνει εκείνη την ακάλυπτη πορνογραφία που δείχνουν τα ρωσικά και τα δυτικά κανάλια. Όμως οι εμπειρογνώμονες από τον Οργανισμό Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη είπαν: «αυτό είναι αντιδημοκρατικό, πρέπει να δείχνετε ό,τι επιθυμεί το τηλεοπτικό κανάλι».

Αν και το κράτος κάνει πολλά για να λύσει τα προβλήματα διαπαιδαγώγησης... Είμαι πεπεισμένος ότι δεν υπάρχει άλλη χώρα στον κόσμο στην οποία, όπως στη Λευκορωσία, φέτος θα ανοίξουν πέντε μέγαρο καλλιτεχνικού πατινάζ. Στο κάθε κέντρο περιφέρειας χτίζεται ένα μέγαρο καλλιτεχνικού πατινάζ, το οποίο θα παραχωρηθεί στα παιδιά για να ασχολούνται με το σπορ αντί να καπνίζουν μαριχουάνα στις εισόδους των κτιρίων.

Άλλο ένα πρόβλημα που επηρεάζει την κατάσταση της παραδοσιακής οικογένειας στη Λευκορωσία είναι το πρόβλημα του Τσερνόμπιλ. Πολλοί, νομίζω, δε γνωρίζουν ότι το ένα πέμπτο της χώρας μας έχει προσβληθεί από τη ραδιενεργό στάχτη του Τσερνόμπιλ, ότι από το καρκίνο του θυρεοειδούς πεθαίνουν παιδιά προσχολικής ηλικίας. Και για άλλη μια φορά σήμερα θέλω να κάνω παρατήρηση στους ηγέτες των χωρών του Οργανισμού Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη και του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι οποίοι πολύ μιλούν για δημοκρατία, μα ποτέ δεν πρότειναν συγκεκριμένη βοήθεια για να λυθεί το πρόβλημα του Τσερνόμπιλ. Όπου και αν εγείραμε αυτό το ζήτημα, δυστυχώς, η ηγεσία των ευρωπαϊκών κρατών, αρχίζοντας από τη Μεγάλη Βρετανία και τελειώνοντας με την Ελλάδα, δε νοιάζεται γι' αυτό.

Θέλω όμως να επισημάνω κάτι παράδοξο, μα ενδιαφέρον: οι οικογένειες του Τσερνόμπιλ που έχουν περάσει αυτά τα προβλήματα αποδεικνύονται πιο δεμένες, πιο σταθερές από τις οικογένειες που ζουν σε καλές συνθήκες, αν και το πρόβλημα αυτό είναι φοβερό για τη Λευκορωσία και ακόμα δεν ξέρουμε πώς θα το λύσουμε.

Έχω αναφέρει το ρόλο της Εκκλησίας. Δεν έχουμε προβλήματα διεθνικά, συγκρούσεις λόγω διαφορετικών θρησκευμάτων. Η Λευκορωσία είναι η πιο σταθερή από τις χώρες του πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.

Είπα ότι η Εκκλησία παίζει πολύ σημαντικό ρόλο, αλλά μετά τα γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία, εκμεταλλευόμενοι την πείρα της Γιουγκοσλαβίας και του Κοσσυφοπεδίου, οι αντίπαλοί μας προσπαθούν να αλλάξουν το χάρτη της Πολωνίας στις δυτικές περιοχές. Αν και οι Πολωνοί που ζουν στη Λευκορωσία, καθώς και οι Λευκορώσοι, δεν έχουν παράπονα, αντιθέτως αλληλοβοηθούνται, βρέθηκαν απεσταλμένοι που προσπαθούν να ρίξουν αναμμένο σπίρτο στα ξερόκλαδα. Ο Πρόεδρος της Λευκορωσίας επανειλημμένα ευχαριστεί την Ορθόδοξη Εκκλησία για την προσπάθειά της με την ανεξίτηρησκία της να λύσει αυτά τα προβλήματα.

Στο τέλος της εισήγησής μου θέλω να πω ότι δυστυχώς τα ΜΜΕ, αρχίζοντας από το BBC, CNN κ.τ.λ., έχουν δημιουργήσει πολύ αρνητική εικόνα της Λευκορωσίας. Αλλά θέλω να πω ότι εμάς μας ανησυχούν άλλα προβλήματα από αυτά που ανησυχούν μερικές άλλες χώρες. Εμάς δε μας ανησυχεί το πρόβλημα των γάμων μεταξύ ομοφυλοφίλων. Στη χώρα μας μέρα με τη μέρα η οικογένεια και το κράτος αποκτούν περισσότερο κύρος. Σε αυτό έπαιξε ρόλο και το κράτος.

Θα σημειώσω μόνον επιγραμματικά τα γεγονότα που πραγματοποιήθηκαν από το κράτος το τελευταίο χρονικό διάστημα. Εκπονήθηκαν και με επιτυχία εφαρμόζονται: το προεδρικό πρόγραμμα «Παιδιά Λευκορωσίας», το εθνικό σχέδιο για την βελτίωση της κατάστασης των γυναικών, το δημοκρατικό πρόγραμμα «Γυναίκες Λευκορωσίας», το εθνικό σχέδιο ενεργειών για την προστασία δικαιωμάτων του παιδιού. Φαίνεται ότι και εμείς προστατεύουμε τα δικαιώματα. Εκπονήθηκε το περιφερειακό πρόγραμμα στήριξης και ανάπτυξης της οικογένειας, εκπονήθηκε μηχανισμός παροχής υποστήριξης κατ'οίκον σε άπορες οικογένειες και πολίτες, εκπονήθηκε και εφαρμόστηκε ο μηχανισμός παροχής προνομιακών πιστώσεων. Σήμερα στον τόπο μας οι άπορες οικογένειες μπορούν σχεδόν δωρεάν να χτίσουν κατοικία. Το κράτος δίνει σε αυτούς δάνεια για 40 χρόνια σχεδόν χωρίς τόκους. Εκπονήθηκε και εφαρμόζεται μηχανισμός οικονομικού κινήτρου για τους επιχειρηματίες. Αυτοί ιδρύουν εργατικές θέσεις για τα μέλη των οικογενειών που έχουν οικονομικές δυσκολίες. Δημιουργείται ένα ειδικό ίδρυμα που θα βοηθάει στις οικογένειες νέων να πληρώνουν την εκπαίδευση των παιδιών. Καταλαβαίνω, κάποιος από εσάς μπορεί να πει ότι αυτό είναι η «ευρυγή» του σοσιαλισμού», αλλά εμείς θα κάνουμε τα πάντα για τα υποστηρίξουμε την οικογένεια, τα παιδιά, την Εκκλησία. Και αυτά που εμείς πετύχαμε δείχνουν ότι πήραμε το σωστό δρόμο. Αλλά και πάλι ελπίζουμε στη βοήθεια μιας τόσο σπουδαίας οργάνωσης όπως η

Ε.Δ.Σ.Ο. και θα ήθελα πάρα πολύ να ευχαριστήσω τον Γενικό Γραμματέα κ. Παπαθεμέλη για την σταθερή θέση που κράτησε αυτός στο θέμα της Γιουγκοσλαβίας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ο λόγος δίδεται στον φίλο μας από την Γιουγκοσλαβία Ζίζιτς Ζόραν.

Ζ. Ζίζιτς: Το θέμα της παρούσας συνέλευσης είναι πολύ σπουδαίο και ενθουσιαστικό. Ακριβώς σε σχέση με το θέμα, αξιότιμε κ. Πρόεδρε, επιτρέψτε μου να πω λίγα λόγια για την τωρινή κατάσταση στην Γιουγκοσλαβία επειδή αυτή η κατάσταση επηρέασε πολύ αρνητικά και όλους εμάς.

Αξιότιμοι συνάδελφοι, στο λαό μου αυτή τη χιλιετία για πέμπτη φορά επιβλήθηκε πόλεμος μόνο και μόνο επειδή θέλει να είναι ελεύθερος και να τηρήσει την αξιοπρέπειά του εξίσου με άλλους λαούς. Ποτέ μέχρι σήμερα στην ιστορία της ανθρωπότητας μια τόσο ισχυρή στρατιωτική ένωση όπως είναι το ΝΑΤΟ δεν επιτέθηκε σε μια τόσο μικρή, ελεύθερη και φιλειρηνική χώρα όπως είναι η Γιουγκοσλαβία. Ποτέ δεν υπήρξε μεγαλύτερος και πιο επονεϊδιστος εισβολέας, καθώς και τόσο μικρό και έντιμο θύμα.

Εμείς δεν θέλαμε αυτόν τον πόλεμο. Αλλά για μας δεν υπήρχε άλλη επιλογή, έπρεπε να υπερασπίσουμε την ελευθερία, την ανεξαρτησία, την εθνική και κρατική μας αξιοπρέπεια, τις οικογένειές μας, την τιμή και την αξιοπρέπεια του κάθε ανθρώπου. Σ'αυτή τη δίκαια πάλη εμείς δεν είχαμε καμία έστω και λίγη, ουσιώδη βοήθεια, αλλά ήταν φανερό ότι ο άνθρωπος πρέπει να βασίζεται στις δυνάμεις του και μόνος του να παλεύει για την ελευθερία του.

Αυτοί που πριν από 500 χρόνια απάνθρωπα κατάστρεφαν τους αρχαίους πολιτισμούς, σχεδόν ολόκληρα έθνη, και όταν ο λαός μου τύπωνε βιβλία, δημιουργώντας τις πιο υψηλές πολιτισμικές επιτυχίες στην ευρωπαϊκή γη, αυτοί έδειξαν ότι παρέμειναν στην απάνθρωπη ηθική φονιάδων και καταστροφέων. Ταυτόχρονα ο λαός μου τώρα εκδηλώνει τη φιλανθρωπία και την αφοσίωσή του στο δίκαιο του Θεού και στην ελευθερία του ανθρώπου.

Η πραγματική αιτία της επίθεσης του ΝΑΤΟ δεν ήταν η απειλή για την ελευθερία και τα δικαιώματα του ανθρώπου, ούτε καν η ανθρωπιστική καταστροφή, η οποία προκλήθηκε και αυτή από την εισβολή, αλλά η επίμονη επιδίωξη της πολιτικής και στρατιωτικής διοίκησης να κατακτήσουν όλο τον πλανήτη. Αυτοί προσπάθησαν να θυσιάσουν την χώρα μας και σχεδόν, σαν τη νύφη ενός παλαιού μας παραδοσιακού τραγουδιού, την έκλεισαν ζωντανή στον τοίχο των θεμελίων της νέας παγκόσμιας τάξης. Αυτό είναι έγκλημα όχι μόνο κατά του σερβικού λαού και του λαού του Μαυροβούνιου, αλλά και κατά του μέλλοντος της ανθρωπότητας.

Οι βόμβες του ΝΑΤΟ δε σκότωναν μόνο το λαό της Σερβίας και του Μαυροβούνιου. Προσπαθούσαν να σκοτώσουν την ελπίδα για την ελευθερία και το δίκαιο μέλλον της ανθρωπότητας. Αυτό η παρούσα συνέλευση πρέπει να το καταλάβει για χάρη του μέλλοντος του συγκεκριμένου αριθμού μικρών, αλλά ελεύθερων και ανεξάρτητων ορθόδοξων χωρών.

Αυτό το παρατήρησε πολύ καλά ο συνάδελφός μου από την Λευκορωσία. Επειδή, όταν μια χώρα αρχίζει να εμφανίζεται στα προγράμματα των BBC και CNN και να κατηγορείται ως διαβολεμένη, τότε η χώρα αυτή μπορεί να περιμένει διαφόρων ειδών απειλές, έως την στρατιωτική πίεση και την πολεμική επίθεση, όπως αυτό έγινε στο Κοσσυφοπέδιο. Αυτό είναι ένα πολύ γνωστό σε όλους εμάς σχέδιο.

Τώρα, όταν η εγκληματική και απόλυτα παράνομη εισβολή του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία σταμάτησε και όταν το πρόβλημα στο Κοσσυφοπέδιο και στη Μετοχία εισήχθη υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, είναι απαραίτητο να κάνουμε όλα για να πραγματοποιηθεί η διεθνής αποστολή έως το τέλος, σύμφωνα με την άδεια του Συμβουλίου Ασφάλειας, για να εξασφαλίσει αυτή η αποστολή τον αφοπλισμό των τρομοκρατικών αλβανικών ομάδων και του ονομαζόμενου UCK και να εγγυηθεί την ασφάλεια σε όλες τις εθνικές κοινότητες που κατοικούν στο Κοσσυφοπέδιο και τη Μετοχία.

Η ανεξαρτησία και η εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας δεν πρέπει να τίθενται σε κίνδυνο. Αυτός ο στόχος της Γιουγκοσλαβικής Κυβέρνησης και του λαού εκφράστηκε καθαρά στην απόφαση του Συμβουλίου Ασφάλειας.

Όλα αυτά, αξιότιμοι συνάδελφοι, έχει επιδράσει εξαιρετικά δυσμενώς και καταστροφικά στη ζωή και σταθερότητα της οικογένειας στη Γιουγκοσλαβία. Τα μέλη πολλών οικογενειών βρίσκονται σε διαφορετικές χώρες, πολλοί άνθρωποι έμειναν χωρίς σπίτια, τα παιδιά χωρίς τους κηδεμόνες, πολλοί βρέθηκαν χωρίς τη δυνατότητα να κερδίζουν τη ζωή τους.

Πώς μπορούμε να μιλήσουμε για τα οικονομικά καθήκοντα της οικογένειας, όταν τα πιο μεγάλα και σημαντικά εργοστάσια και άλλες οικονομικές μονάδες στη Γιουγκοσλαβία καταστράφηκαν; Πώς μπορούμε να μιλάμε για τα οικονομικά καθήκοντα, όταν οι πενήντα χιλιάδες εργάτες έμειναν χωρίς δουλειά, συνεπώς τα δυο εκατομμύρια μέλη των οικογενειών τους έμειναν χωρίς ψωμί, χωρίς μέσα διαβίωσης; Πώς μπορούμε να μιλάμε για τα προστατευτικά καθήκοντα της οικογένειας υπό τις σημερινές συνθήκες όταν στη διάρκεια της εισβολής σκοτώθηκαν πάνω από δυο χιλιάδες ειρηνικών πολιτών; Επαναλαμβάνω: δυο χιλιάδες ειρηνικοί πολίτες, μεταξύ των οποίων οι περισσότεροι ήταν γυναίκες και παιδιά. Σκοτώθηκαν επίσης

οι 416 στρατιωτικοί και 14 αστυνομικοί που και αυτοί ήταν γιοι και πατεράδες. Σε τέτοια κατάσταση είναι δύσκολο η οικογένεια να πραγματοποιεί τα βασικά, τα γενικά καθήκοντα της: την εκπαιδευτική.

Στο τέλος, αξιότιμοι συνάδελφοι, θα ήθελα να σας θυμίσω το αρχαίο μας λαϊκό ρητό ότι σε κάθε δυστυχία (γιατί αυτό που έγινε στη Γιουγκοσλαβία είναι, όπωσδήποτε, μεγάλο κακό) εμφανίζεται και κάτι καλό. Στα βάσανα που περάσαμε και τα οποία δεν έχουν αναλογίες, αξιότιμοι συνάδελφοι, όλος ο λάος μου συσπειρώθηκε σε μια οικογένεια.

Να μας βοηθήσει ο Θεός να είναι έτσι και στο μέλλον όσον αφορά τα βασικά εθνικά και κρατικά συμφέροντα, γιατί τότε πράγματι εμείς θα μπορέσουμε να φυλάξουμε το κράτος μας, τον τόπο κατοικίας μας, την ιδιαιτερότητά μας και οπωσδήποτε ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά μας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ο λόγος δίδεται στον κ. Γιαν Σιτσέβσκι.

Γιαν Σιτσέβσκι: Συνάδελφοι, εδώ ήδη μίλησαν πολύ για τον ολέθριο ρόλο των ΜΜΕ, που επιδρούν καταλυτικά στη συνείδηση των ανθρώπων, καταστρέφουν την ηθική και υπονομεύουν τα οικογενειακά θεμέλια. Υπάρχουν και σε μας, και σε σας «οι θεωρητικοί», οι οποίοι προσπαθούν δήθεν να αποδείξουν με βαθυστόχαστα επιχειρήματα την αναγκαιότητα της παρουσίας στην τηλεόραση τέτοιων ανήθικων εκπομπών. Αυτοί αναπτύσσουν τους συλλογισμούς τους πάνω σε κάθε περίπτωση, σαν να θέλουν να δικαιολογήσουν την «ξεπεσμένη Ρώμη», και πάλι, όπως και στους καιρούς του «αναπτυγμένου σοσιαλισμού», προσπαθούν να καταστρέψουν την πνευματικότητα.

Αλλά έχουμε και εμείς τον ορθόδοξο τύπο στις χώρες μας. Εμείς πρέπει να τον υποστηρίξουμε, αυτός πρέπει να υποστηρίζει τον ιερό θεσμό του γάμου, την αξία της οικογένειας. Σε αυτά είναι σημαντικό να παρέχουμε φροντίδα στην ορθόδοξή μας νεολαία συμπεριλαμβάνοντας τις οργανώσεις της που ήδη έχουν ιδρυθεί. Μεταξύ αυτών θεωρώ πως χρειάζεται την υποστήριξή μας μια τέτοια διεθνής οργάνωση της ορθόδοξης νεολαίας, όπως είναι ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ.

Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω το διάγγελμα της παγκόσμιας αδελφότητας της ορθόδοξης νεολαίας, του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ, που απευθύνεται στην συνέλευσή μας (διαβάζει):

Εκ μέρους του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ, της παγκόσμιας αδελφότητας της ορθόδοξης νεολαίας, επιτρέψτε μου να σας ενημερώσω για το ότι από τις 17 έως τις 23 Μαΐου του τρέχοντος έτους στο Βόλο και στην Αθήνα (Ελλάδα) διεξήχθη η συνέλευση των ορθόδοξων δημοσιογράφων που οργανώθηκε από το ΣΥΝΔΕΣΜΟ. Η συνέλευση συγκέντρωσε 72 συνέδρους από 25 χώρες, που αντιπροσώπευαν τα κοσμικά και εκκλησιαστικά μέσα μαζικής ενημέρωσης: τον τύπο, το ράδιο και την τηλεόραση. Νωρίτερα, το 1983, ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ με την υποστήριξη της «Ορθόδοξης Υπηρεσίας Τύπου» διεξήγαγε στην Ελλάδα μια ανάλογη συνάντηση, τη συνάντηση των ορθόδοξων ιεραρχών, θεολόγων και

δημοσιογράφων από τη Γαλλία, τη Βρετανία, την Ελλάδα, την Κένυα, τη Λιβύη, τις ΗΠΑ, την Ε.Σ.Σ.Δ. και τη Γιουγκοσλαβία. Δυστυχώς, οι χρήσιμες συστάσεις αυτής της συνάντησης δεν εφαρμόστηκαν και δεν επεκτάθηκαν στο μεγάλο κύκλο ορθόδοξων δημοσιογράφων.

Οι σύνεδροι της πρόσφατης συνέλευσης στο Βόλο και στην Αθήνα πήραν απόφαση να ιδρύσουν ένα διεθνή σύλλογο ορθόδοξων δημοσιογράφων. Έτσι αργότερα σχηματίστηκε επιτροπή από 17 δημοσιογράφους που αντιπροσωπεύουν διάφορες περιοχές του κόσμου. Εκλέχθηκε συντονιστική ομάδα από τέσσερα άτομα για την προετοιμασία και τη διατύπωση των απαραίτητων διαδικασιών για την ίδρυση του συλλόγου.

Η έλλειψη της επικοινωνίας και των ανταλλαγών μέσα στον ορθόδοξο κόσμο συχνά οδηγεί στην έλλειψη κατανόησης και στον κακό συντονισμό των προσπάθειών των αντιπροσώπων των τοπικών Ορθόδοξων Εκκλησιών. Οι σύνεδροι της Συνέλευσης ξεχώρισαν αυτό ως βασικό πρόβλημα. Σε σύγκριση με πολλά ισχυρά καθολικά και προτεσταντικά πρακτορεία ειδήσεων η φωνή των ορθόδοξων ακούγεται ασθενής και ανοργάνωτη ακόμα και σε σημαντικά θέματα. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατέχουν σπουδαία θέση στην σύγχρονη κοινωνία. Οι οπαδοί τους ανακηρύττουν τα ΜΜΕ ως το κυριότερο συστατικό του κόσμου μας. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι αυτά που συμβάλλουν στο σχηματισμό της κοινής γνώμης και ελέγχουν τη διάθεση του λαού. Τα ΜΜΕ μπορεί να παρουσιάσουν μια πράξη βίας σαν ανθρωπιστική βοήθεια, προστασία της δημοκρατίας ή των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οι εκπρόσωποι των ΜΜΕ ερμηνεύουν μονόπλευρα τα φαινόμενα, τις συγκρούσεις, ακόμα και τον πόλεμο.

Στον κόσμο των ΜΜΕ η έλλειψη μιας γνήσιας ορθόδοξης άποψης που να εκφράζεται και διαδίδεται από τους ορθόδοξους δημοσιογράφους μπορεί να οδηγήσει στην απομόνωση των παραδοσιακά ορθόδοξων χωρών, όπου οι ορθόδοξοι αποτελούν την πλειοψηφία, και στην περαιτέρω περιθωριοποίηση της ορθόδοξης μειονότητας, διασκορπισμένης στις διάφορες χώρες. Ένα από τα βασικά καθήκοντα του διεθνούς συλλόγου των ορθόδοξων δημοσιογράφων, τον οποίο ελπίζουμε να ιδρύσουμε φέτος, είναι η ενεργητική ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων πάνω σε ορισμένα θέματα, η οποία θα μπορέσει να επιτευχθεί χάρη στην ίδρυση του πανορθόδοξου πρακτορείου ειδήσεων. Οι σύνεδροι ελπίζουν ότι ο οργανισμός αυτός θα συμβάλει στη διάδοση της ορθόδοξης άποψης για διάφορα θέματα στους κοσμικούς τομείς των ΜΜΕ.

Έχοντας διοργανώσει τη συνέλευση των ορθόδοξων δημοσιογράφων στο Βόλο και την Αθήνα, η αδελφότητα το θεωρεί τιμή να υποδυθεί το ρόλο του συντονιστή της συνεργασίας μεταξύ των ορθόδοξων χωρών και των ορθόδοξων βουλευτών της Ευρώπης. Πιστεύουμε πως η συνεργασία μας μπορεί να αποδειχθεί επιτυχής για όλους τους συμμετέχοντες. Η πείρα σας είναι εξαιρετικά χρήσιμη για τη δημιουργία ενός διεθνούς οργανισμού αυτού του είδους και μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα για μας. Αν η πρόταση για τη συνεργασία θα γίνει δεκτή από την Ευρωπαϊκή Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας, σας παρακαλούμε να μας βοηθήσετε να επικοινωνήσουμε με τους εκπροσώπους σας, με τους οποίους οι δημοσιογράφοι θα μπορούσαν να συζητήσουν όλες τις πρακτικές λεπτομέρειες.

Επιτρέψτε μου να εκμεταλλευτώ αυτή τη δυνατότητα να σας συγχαίρω με την επιτυχή σας δραστηριότητα για την ενοποίηση των ορθόδοξων

βουλευτών της Ευρώπης. Σας εύχομαι να έχετε μια καρποφόρα συνάντηση στην Αγία Πετρούπολη.

Με αγάπη στο Χριστό, Βλαδίμηρος Μισιγιούκ, ο Γενικός Γραμματέας του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ.»

Έχω τη λίστα των συνέδρων της διεθνούς συνέλευσης των ορθόδοξων δημοσιογράφων, τη λίστα των μελών της συντονιστικής επιτροπής και τη δήλωση των ορθόδοξων δημοσιογράφων της Ευρώπης σχετικά με τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία, τις οποίες μπορώ να δώσω στη Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ο λόγος δίδεται στην κυρία Σαμόλικ, Ουκρανία.

Ε. Σαμόλικ: Αξιότιμοι φίλοι, το ζήτημα που συζητάμε σήμερα είναι εξαιρετικά επίκαιρο για τη συντριπτική πλειοψηφία των ορθόδοξων χωρών μας.

Η σημασία του προβλήματος που συζητείται εντείνεται και με το γεγονός ότι έχουμε περάσει από την ανάλυση των όσων συμβαίνουν στον ορθόδοξο κόσμο στην επίλυση των πιο συγκεκριμένων προβλημάτων. Με άλλα λόγια, ψάχνουμε να βρούμε τις λύσεις για τα προβλήματα αυτά στη συγκεκριμένη περίπτωση μέσω νομοθεσίας. Αυτό είναι απολύτως σωστό, γιατί πρώτα απ' όλα εμείς, οι νομοθέτες, ορίζουμε το νομοθετικό πεδίο των κρατών μας.

Η επικαιρότητα βρίσκεται και στο ότι η οικογένεια περνάει δύσκολους καιρούς. Έχει μπει στις μυλόπετρες της παγκόσμιας κρίσης. Η οικογένεια βρίσκεται στο σταυροδρόμι. Καταρρέουν οι παραδοσιακές απόψεις γι' αυτόν το μοναδικό θεσμό στην ανθρώπινη ζωή. Εμφανίστηκαν συμπτώματα της σοβαρότατης αρρώστιας της κοινωνίας. Πάντα η οικογένεια από τη μικρή ηλικία έφερνε το παιδί κοντά στην εργασία, την πηγή της ζωής. Σήμερα στη χώρα μας αυτό έχει γίνει αδύνατον, γιατί το 50% των ανέργων είναι οι νέοι, και το 70% απ' αυτούς είναι γυναίκες, συνήθως οι νεαρές μητέρες.

Η κρίση της πνευματικότητας γίνεται φανερή και από το γεγονός ότι περνούν στο τελευταίο πλάνο τόσο σημαντικές ηθικές ορθόδοξες ιδιότητες του ανθρώπου, όπως είναι η καλοσύνη, η συμπόνια, η αλληλοβοήθεια, ο σεβασμός, οι οποίες γενικά αποτελούν την ουσία της Ορθοδοξίας. Αντί γι' αυτές εμφυτεύονται βία, καχυποψία, ψυχρός λογισμός, κακία, πράξεις που προσδιορίζονται από το ποιος είναι ο πιο δυνατός, και όλα αυτά τα παρατηρούμε σήμερα στη Γιουγκοσλαβία.

Και την πρώτη και τις ακόλουθες μέρες της εργασίας του συνεδρίου μας απευθυνθήκαμε επανειλημμένα στο επιούσιο πρόβλημα της ορθόδοξης αλληλεγγύης. Θα ήθελα να πω λίγα λόγια για το έργο των Ουκρανών βουλευτών, που εκπροσωπούν τους πιστούς ορθοδόξους, σ' αυτή την κατεύθυνση.

Σε σχέση με τους βομβαρδισμούς στη Σερβία είχαμε πάρει την απόφαση να αρνηθούμε τα επαγγελματικά ταξίδια στις χώρες του ΝΑΤΟ,

ακόμα και σε αυτές που έχουν το πιο μεγάλο γόητρο. Είχαμε θέσει υπό συζήτηση την αναθεώρηση των υποχρεώσεων της Ουκρανίας σχετικά με το πυρηνικό καθεστώς της χώρας μας. Είχαμε μπλοκάρει την εργασία του Ανώτατου Συμβουλίου έως ότου σταματήσουν οι βομβαρδισμοί στη Σερβία. Είχαμε απαιτήσει να λαμβάνουμε συστηματικές πληροφορίες από το Υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων, την Επιτροπή του Ανώτατου Συμβουλίου της Ουκρανίας για τις Εσωτερικές Υποθέσεις, για την κατάσταση στη Σερβία.

Θέλω να πω ότι στην Ουκρανία δεν υπάρχει ενιαία άποψη για το θέμα αυτό. Εμείς οι βουλευτές, που εκπροσωπούμε τα ενδιαφέροντα των ορθόδοξων, θεωρήσαμε καθήκον μας να δούμε μ' αυτό τον τρόπο τα ζητήματα που σχετίζονται με τον αδελφό σερβικό λαό.

Και τώρα θα συνεχίσω το θέμα που είναι υπό συζήτηση σήμερα, αν και δεν μπορούμε να είμαστε εκτός των γεγονότων που συμβαίνουν στην ορθόδοξη επικράτεια. Η ερώτηση των ερωτήσεων είναι η εξής: πού μπορούμε να βρούμε τις πηγές για την επίλυση των προβλημάτων της οικογένειας στις χώρες μας; Η χρονογραφία της αρχαίας Ρωσίας του Κίεβου που περιλαμβάνει έργα όπως «Η Διδακτική» του Βλαδιμήρου Μονομάχου, «Η Ρωσική αλήθεια» του Ιαροσλάβου του Σοφού, «Ο λόγος περί του στρατεύματος του Ίγκορ» και «Το Χρονικόν» του Νέστορα αποτελούν τις αρχαίες πηγές, τις οποίες μελετώντας μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε τις ηθικές, τις θρησκευτικές και τις οικονομικές βάσεις της ζωής της οικογένειας. Μέσα σ' αυτά τα γραπτά καταγράφηκε το σύστημα της ρύθμισης της ζωής που είχε ως στόχο την εξασφάλιση της πνευματικής και της βιοτικής αρμονίας του ανθρώπου. Η κοινή γνώμη ανησυχούσε πολύ για την ακεραιότητα της οικογένειας, γιατί αυτή αποτελούσε τη βάση για την εκπαίδευση των παιδιών και της στερέωσης της κοινωνίας.

Τι γίνεται στη χώρα μας, την Ουκρανία, για την προστασία των δικαιωμάτων της οικογένειας; Σε ποια κατεύθυνση δουλεύουν οι βουλευτές του Κοινοβουλίου μας; Θα ονομάσω μόνο μερικές πτυχές του νομοθετικού μας έργου. Η πραγματικότητα μας ανάγκασε να ψηφίσουμε μερικές σημαντικές διορθώσεις στο Νόμο περί οικογενείας και γάμου. Πριν μερικά χρόνια ανακαλύψαμε στη χώρα μας (πάλι με τη βοήθεια των βουλευτών της Ουκρανίας) ένα παράνομο κύκλωμα εμπορίου νεογέννητων και εξαγωγής ορφανών παιδιών στον Καναδά, τις Ηνωμένες Πολιτείες και άλλες λεγόμενες «προοδευτικές» καπιταλιστικές χώρες.

Όσο εκπληκτικό και αν φαίνεται, με το βρόμικο αυτό κίνημα είχαν σχέση μερικά μέλη της υπηρεσίας του Προέδρου, από τα οποία ανοίχθηκαν ειδικοί τραπεζικοί λογαριασμοί συναλλάγματος για καλύτερη, ας πούμε, εξυπηρέτηση των ξένων πελατών. Αναγκαστήκαμε με νόμο να προστατεύσουμε τα παιδιά, και ιδίως τα ορφανά. Οι

διορθώσεις ψηφίστηκαν, ο νόμος τώρα λειτουργεί. Επιπλέον, δημιουργήσαμε έναν ειδικό κρατικό θεσμό που ασχολείται με αυτό το σπουδαιότατο πρόβλημα, την προστασία των ορφανών και παιδιών με ένα γονέα.

Το επόμενο πρόβλημα δεν μπορεί να μην απασχολεί εμάς τους βουλευτές. Στη χώρα μας (είμαι περισσότερο από σίγουρος ότι και στις άλλες χώρες ισχύει το ίδιο) υπάρχουν γύρω στο ένα εκατομμύριο άστεγα παιδιά. Γι' αυτό ψηφίσαμε στη δεύτερη ανάγνωση το νόμο περί υπηρεσιών και οργάνων για τις υποθέσεις των ανηλίκων, τα οποία όργανα έχουν την υποχρέωση να λύσουν αυτό το πρόβλημα που πλήττει την Ουκρανία σήμερα. Πριν από μερικούς μήνες ψηφίσαμε το νόμο περί της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού, όπου διατυπώνεται καθαρά η ευθύνη και ο ρόλος του κράτους στα θέματα των παιδιών και της οικογένειας. Παρεπιπτόντως, διαγράψαμε από το νόμο αυτό το άρθρο που ρύθμιζε τη θρησκευτική εκπαίδευση στα σχολεία, γιατί αυτό θα επέτρεπε, με δεδομένο καθεστώς, να παρέχεται η θρησκευτική εκπαίδευση όχι μόνο από την Εκκλησία, αλλά από διάφορες αιρέσεις και λαοπλάνους. Οι Ορθόδοξοι επιδοκίμασαν αυτή μας την απόφαση.

Επίσης το Κοινοβούλιο της Ουκρανίας ψήφισε το νόμο περί της κοινωνικής αποκατάστασης και της προστασίας της νεολαίας. Εκεί καθορίζεται το δικαίωμα της πρώτης εργασίας για τους νέους, ο κρατικός μηχανισμός της παροχής της εκπαίδευσης, η παροχή στεγαστικών δάνειων για τους νέους και πολλά άλλα ζητήματα.

Γενικά, πρέπει να πω ότι η χώρα μας βρίσκεται μόλις στην αρχή της δημιουργίας της νομοθετικής βάσης της προστασίας και της κοινωνικής πρόνοιας της οικογένειας, του παιδιού και της μητρότητας. Νομίζω ότι η πείρα των άλλων χωρών σ' αυτόν τον τομέα είναι πολύ πιο ευρεία και πλούσια. Γι' αυτό θέλω να ευχηθώ στην Ε.Δ.Σ.Ο. να έχουμε πιο στενή συνεργασία με τη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση της Κ.Α.Κ., διότι η συζήτηση του προβλήματος αυτού έδειξε ότι έχουμε παρόμοιες δυσκολίες και πρέπει να μοιραζόμαστε την πείρα μας για το πώς να λύνουμε αυτά τα προβλήματα και να εφαρμόζουμε τις λύσεις αυτές στη ζωή.

Β. Ζορκάλτσεβ: Συνάδελφοι, τελειώνουμε τη συνεδρίαση αυτή με την εισήγηση του εκπροσώπου της Ρουμανίας κ. Φενογκέν.

Σ. Φενογκέν: Η ρουμανική κοινοβουλευτική αποστολή εκφράζει τη βαθύτατη ευγνωμοσύνη της στους διοργανωτές για τη δυνατότητα να συμμετέχουμε στην έκτη σύνοδο της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας. Σας μεταφέρουμε τους χαιρετισμούς από τη Ρουμανική Ορθόδοξη Εκκλησία με επικεφαλής το Μακαριότατο Πατριάρχη Θεόκτιστο, καθώς και από το Κοινοβούλιο της Ρουμανίας.

Το θέμα του σημερινού μας συνεδρίου στη Μόσχα και την Αγία Πετρούπολη καθορίστηκε από την ίδια τη ζωή και την κρίσιμη

κατάσταση της οικογένειας και είναι ιδιαίτερα επίκαιρο για τα κράτη της ανατολικής Ευρώπης. Είναι δύσκολο να πούμε κατά πόσο η μεταβατική περίοδος στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης επιδείνωσε την πνευματική κρίση στην κοινωνία ή, αντιστρόφως, κατά πόσο η ηθική κρίση στην κοινωνία επηρέασε την οικονομία και την πολιτική των χωρών αυτών.

Πάντως, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι μεταξύ των δυο αυτών αρνητικών φαινομένων υπάρχει πολύ στενή σχέση.

Όταν μιλάμε για την παραδοσιακή οικογένεια, όλοι μας γνωρίζουμε πολύ καλά ότι στα θεμέλιά της βρίσκεται η πίστη στο Θεό και οι χριστιανικές αρχές, και το ίδιο καλά γνωρίζουμε ότι οι αρχές αυτές και η πίστη επί δεκάδες χρόνια δέχονταν σκληρή επίθεση από πλευράς των κρατικών υπηρεσιών και διαφόρων οργανώσεων. Εμείς είμαστε ευτυχείς διότι η Ορθόδοξη Εκκλησία και η πίστη μας κατάφεραν να επιβιώσουν υπό τις συνθήκες του 20ού αιώνα, αλλά πρέπει να δεχτούμε ότι τα θεμέλια της πιστής κλονίστηκαν, γεγονός που επηρέασε την παραδοσιακή οικογένεια και ήταν η αιτία της ηθικής κρίσης της κοινωνίας.

Η 6^η σύνοδος της Ε.Δ.Σ.Ο. προσπαθεί να δείξει στις ευρωπαϊκές χώρες το κίνδυνο. Πολλοί θεωρητικοί αναφέρουν ότι μεταξύ των γεγονότων που επηρέασαν την παραδοσιακή οικογένεια είναι και η φτώχεια στην οποία επιβιώνουν σήμερα εκατομμύρια άνθρωποι. Όλοι μας γνωρίζουμε πολύ καλά ότι η φτώχεια υπήρχε πάντα και υπάρχει και σήμερα, αλλά και στις πιο φτωχές χώρες οι οικογένειες των θρήσκων ήταν πάντα δεμένες, δυνατές και πολύτεκνες, τα διαζύγια ήταν σπάνιο φαινόμενο, επίσης δεν είχαν εγκαταλειμμένα παιδιά ή ηλικιωμένους χωρίς φροντίδα. Αυτό σημαίνει ότι η φτώχεια δεν έχει πάντα την ευθύνη για το κλονισμό των οικογενειακών δεσμών, αλλά η έλλειψη πνευματικότητας των ανθρώπων που έχουν χάσει την πίστη.

Ξέρουμε πολύ καλά το ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας και των κληρικών της στην κοινωνία. Ο ιερέας ήταν πνευματικός πατέρας για τον κάθε άνθρωπο, για την κάθε οικογένεια και η Εκκλησία αποτελούσε τόπο παρηγοριάς, κάθαρσης και πνευματικού εμπλουτισμού. Σήμερα, και το αναγνωρίζουμε χωρίς να προσβάλουμε κανένα, μόλις ξεκινήσαμε τον αγώνα για την αναγέννηση της πνευματικότητας και για το ρόλο της Εκκλησίας. Δεν ξέρουμε εάν μπορούμε μόνον νομοθετικά να αναζωογονήσουμε αυτό που τόσα χρόνια πολεμούσαν οι φανατικοί της κομμουνιστικής ουτοπίας.

Όλοι κατανοούμε ότι η νομοθεσία, προστατεύοντας την παραδοσιακή οικογένεια, πρέπει να προστατεύσει και την Ορθόδοξη Εκκλησία μας, διότι η χριστιανική παραδοσιακή οικογένεια δημιουργήθηκε κατά το υπόδειγμα της Αγίας Τριάδος. Και όπως η Αγία Τριάδα είναι αχώριστη, έτσι και η οικογένεια πρέπει να είναι δεμένη και ενωμένη.

Η χριστιανική οικογένεια δεν αποτελεί ένα απλό όρο, δεν μπορούμε να αντιληφθούμε την οικογένεια μόνο ως τμήμα της κοινωνίας, αλλά ως θεμελιώδη αρχή του έθνους, καθώς και ως βάση πολλών λαών.

Δηλαδή η οικογένεια αποτελεί ενότητα βάσει των χριστιανικών αρχών, αρχών ανθρωπισμού, είναι το βασικό μυστήριο των ανθρώπινων σχέσεων. Από αυτήν την άποψη η χριστιανική οικογένεια εδώ και καιρό βρίσκεται σε κρίση και τι νόημα έχουν όλες αυτές οι ερωτήσεις;

Η οικογένεια των ορθόδοξων λαών βρίσκεται σε κρίση. Η πνευματικότητα, η πίστη στο Θεό ακόμη μας ενώνει. Πόσο δυνατή φάνηκε η οικογένειά των ορθόδοξων λαών μας όταν παρουσιάστηκαν τα θέματα τα σχετικά με τη Γιουγκοσλαβία; Υπήρχε πνευματική, οικογενειακή ενότητα κατά την περίοδο της σύγκρουσης; Φοβάμαι ότι δεν υπήρχε. Δεν πρέπει να ξεχνάμε σε καμία περίπτωση τις χριστιανικές αρχές, αλλά επίσης και να μη τις χρησιμοποιήσουμε ως εργαλείο ή ως πνευματικό όπλο κατά την επίθεση. Είμαστε υποχρεωμένοι να αποδείξουμε, ειδικά στις κρίσιμες καταστάσεις, ότι η Ορθοδοξία έχει και τις ιδιαιτερότητές της, αλλά και την πνευματική και θεραπευτική δύναμη και ειλικρίνεια που προσελκύει όλους τους ανθρώπους καλής θέλησης. Καταλαβαίνουμε ότι η εκκλησία, οι κληρικοί της αντιμετωπίζουν δυσκολίες όπως όλος ο πιστός κόσμος, αλλά είμαστε υποχρεωμένοι να αγωνιστούμε για την ενδυνάμωση της οικογένειας μέσω της ενδυνάμωσης της πίστης. Δεν υπάρχει άλλη λύση.

Αγία Πετρούπολη, Μέγαρο Ταβρίτσεσκι
23 Ιουνίου 1999, ώρα 11:00

Β. Ζορκάλτσεβ: Επιτρέψτε μου να αναγγείλω την έναρξη της πρωινής μας συνεδρίασης. Το χθεσινό μας πρόγραμμα ήταν υπερφορτωμένο. Ότι αφορά το πρόγραμμα της σημερινής μας συνεδρίασης θα μας το αναγγείλει ο κ. Αλεξέγιεβ.

Β. Αλεξέγιεβ: Τώρα ξεκινάμε τις εργασίες μας οι οποίες θα συνεχιστούν με τα ενδιάμεσα διαλείμματα έως τις 16:00. Η 6^η σύνοδος της Ε.Δ.Σ.Ο. ολοκληρώνει τις εργασίες τις και η τελική συνέντευξη θα πραγματοποιηθεί εδώ.

Λαμβάνοντας υπ' όψη ότι την πρώτη μέρα των εργασιών της συνέλευσης στη Αγία Πετρούπολη επισκεφτήκαμε το ναό του Αγίου Ισαάκ και άλλα μνημεία της Ορθοδοξίας της πρώην πρωτεύουσας της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, ήμασταν καλεσμένοι του Μητροπολίτη Βλαδίμηρου στη Λαύρα του Αγίου Αλεξάνδρου Νέβσκι, αλλά δεν προλάβσαμε λόγω έλλειψης χρόνου να δούμε μερικά αξιοθέατα γύρω από την πόλη, σήμερα μας δίδεται η ευκαιρία να το κάνουμε. Τελειώνοντας τη συνέντευξη στις 16:00, θα μπορέσουμε να πάμε στο Τσάρσκοϊε Σελό,

και το βράδυ θα ακολουθήσει η δεξίωση του Διοικητού της Αγίας Πετρούπολης του κ. Β. Ιάκωβλεβ. Κατόπιν θα αναχωρήσουμε με το τραίνο στη Μόσχα και από εκεί ο καθένας θα επιστρέψει στη χώρα του.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ελπίζω ότι κατά πρώτον θα ολοκληρώσουμε τις εργασίες μας με επιτυχία.

Δεύτερον. Πρέπει να ψηφίσουμε την απόφαση της συνδιάσκεψής μας. Όμως επαναλαμβάνω για άλλη μια φορά, επαναλαμβάνω για την ελληνική επιτροπή, πως τη μελέτη πρέπει να την αρχίσουμε από την απόφαση για τη Γιουγκοσλαβία, γιατί ο εκπρόσωπος της Γιουγκοσλαβίας φεύγει σήμερα για Μόσχα και έπειτα για Βουδαπέστη (τον καλούν επειγόντως) και θα ήθελε να την πάρει μαζί του.

Τρίτον. Πρέπει, κ. Παπαθεμελή, να ψηφίσουμε μια Επιτροπή για τη μελέτη της απόφασης. Υπάρχουν προτάσεις εκ μέρους των επιτροπών να συμπεριλάβουμε σε αυτήν τους μόνιμους συμβούλους μας κυρίους Μυγδάλη, Αλεκσέγιεβ, κι επίσης τους εκπροσώπους Μαρκόβσκαγια από Ουκρανία, Πίντικοβ από Βουλγαρία και Φενογκέν από Ρουμανία. Υπάρχουν ενστάσεις; Όχι. Ψηφίζουμε. Ομόφωνα. Τα μέλη της Επιτροπής ας περάσουν στον ειδικό γι' αυτούς χώρο και ας καθίσουν να μελετήσουν την απόφαση. Θα παρακαλέσω τους συμβούλους μας να περάσουν και αυτοί.

Η απόφαση για τη Γεωργία είναι επίσης έτοιμη, πρέπει να διανεμηθεί στις επιτροπές. Η κυρία Γκιγκινεϊσβίλι μάς πληροφορεί πως είναι έτοιμη να κάνει την εισήγησή της. Μόλις είμαστε έτοιμοι, θα παρακαλέσουμε την κυρία Γκιγκινεϊσβίλι να πάρει το λόγο ή να παραδώσει το σχέδιο στο Προεδρείο για να το θέσουμε υπό ψήφιση.

Ο κύριος Παπαθεμελής λέει πως υπάρχουν και προτάσεις τώρα να ακούσουμε τις εισηγήσεις, θα δούμε όμως πώς θα χωρέσουμε στα χρονικά πλαίσια και ίσως ζητήσουμε τη συντόμευση των εισηγήσεων αυτών.

Λοιπόν, συνεχίζουμε τη συζήτησή μας. Παρακαλούμε τους συμμετέχοντες στη σύσκεψη να διανείμουν εκ των προτέρων τα κείμενα των εισηγήσεών τους, εάν αυτά υπάρχουν, στην τεχνική γραμματεία για να διευκολύνουμε την εργασία των μεταφραστών.

Τον λόγο έχει η κυρία Μαρκόβσκαγια.

Ν.Μαρκόβσκαγια: Κατ' αρχάς επιτρέψτε μου να εκφράσω την βαθιά ευγνωμοσύνη μου στους διοργανωτές της συνάντησής μας για την ευκαιρία που μας έδωσαν να συμμετάσχουμε σε αυτήν τη μεγάλη συνέλευση στην ωραία πόλη, πάνω στον ποταμό Νεβά, στο βόρειο προμαχώνα της Ορθοδοξίας. Σ' εμένα, σαν γυναίκα-γιατρό και γυναίκα-μητέρα, είναι εξαιρετικά οικείο το θέμα της προστασίας της οικογένειας. Η οικογένεια σαν ζωτική κοινή ανθρώπινη αξία αποτελεί έναν απαραίτητο κοινωνικό θεσμό και αναπόσπαστο στοιχείο της χριστιανικής αντίληψης του κόσμου.

Η διάσταση της θεολογικής κατανόησης της οικογένειας με εξαιρετική καθαρότητα αποκαλύπτεται στη βασική χριστιανική προσευχή, το «Πάτερ ημών», όπου ο Δημιουργός ταυτίζεται με τον επικεφαλής της ανθρώπινης οικογένειας. Στο Χριστιανισμό ο Θεός είναι τριαδικός και δεν είναι μοναχικός. Πριν να διοχετεύσει την αγάπη Του προς την δημιουργία Του, βρίσκει στον ίδιο τον εαυτό Του, στην αλληλοεπικοινωνία των τριών υποστάσεων Του, μια πηγή δημιουργικής αγάπης. Η συνεχής αυτή πράξη με ιδιαίτερη δύναμη αποκαλύπτεται στη διδασκαλία της Εκκλησίας σαν το αποτέλεσμα της θείας ενσάρκωσης. Η ευαγγελική διδαχή προβάλλει το πρότυπο των οικογενειακών σχέσεων ανάλογα με τις σχέσεις του Χριστού και της Εκκλησίας, ανυψώνοντας έτσι το θεσμό της οικογένειας ως τα όρια που δεν είναι εφικτά για άλλου είδους σχέσεις.

Η κοινή μας ορθόδοξη αντίληψη της οικογένειας τη βλέπει σαν ένα θείο δημιούργημα που καλείται να εξασφαλίσει στον άνθρωπο τη δυνατότητα της συμμετοχής στη θεωρητική πράξη του Δημιουργού, οικοδομώντας τις σχέσεις ανάμεσα στον άντρα, τη γυναίκα και το παιδί καθ'ομοίωση της ακράδαντης ενότητας της Αγίας Τριάδος.

Η οικογένεια, τα μέλη της οποίας ανήκουν σε διαφορετικές γενιές, βοηθούν ο ένας τον άλλον στη συμφωνία δικαιωμάτων της προσωπικότητας με τις απαιτήσεις της κοινωνικής ζωής, πράγμα που αποτελεί τη βάση της κοινωνίας και είναι το πλουσιότερο σχολείο για την ανθρωπότητα. Γι'αυτό όλες οι κοινωνικές δυνάμεις που ασκούν επιρροή πρέπει πραγματικά να συνεργαστούν στο θέμα της διατήρησης υγιών συνθηκών για την οικογένεια.

Η πολιτική εξουσία πρέπει να θεωρήσει σαν ευθεία υποχρέωσή της την παροχή στην οικογένεια παντοιοτρόπου υποστήριξης, την προστασία της κοινωνικής ηθικής και την εύνοια για τη διατήρηση της οικογενειακής εστίας. Η νομοθεσία πρέπει να προστατεύει το δικαίωμα των γονέων στη γέννηση παιδιών και στην ανατροφή παιδιών στην οικογένεια, όπως επίσης να προβλέπει εμπόδια για την εγκληματική διάλυση της οικογένειας.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ουκρανικής Δημοκρατίας, η οικογένεια βρίσκεται υπό την προστασία του κράτους. Το κράτος εκδηλώνει τη μέριμνά του για την οικογένεια μέσω της δημιουργίας δικτύου μαιευτηρίων, βρεφικών και παιδικών σταθμών, κλειστών σχολείων και άλλων παιδικών ιδρυμάτων, μέσω παροχής χρηματικής βοήθειας κατά τη γέννηση του παιδιού, μέσω παροχής βοήθειας στις μοναχικές μητέρες και στις πολύτεκνες οικογένειες, προστασίας των συμφερόντων της μητέρας και του παιδιού, παροχής ειδικών εκδηλώσεων για την προστασία της εργασίας και της υγείας των γυναικών, δημιουργίας συνθηκών για τη δραστηριότητα των γυναικών, δυνατότητας συνδυασμού της εργασίας με τη μητρότητα, νομικής

προστασίας, υλικής βοήθειας στη μητρότητα και στην παιδική ηλικία, συμπεριλαμβανομένης της παροχής στις γυναίκες αδειών λόγω εγκυμοσύνης και τοκετού, με την διατήρηση της υποτροφίας και άλλα προνόμια για τις έγκυες γυναίκες και μητέρες.

Όμως η πραγματική κοινωνικοοικονομική κατάσταση στην Ουκρανία δεν συντελεί στη δημιουργία φυσιολογικών συνθηκών για την οικογενειακή ευημερία των πολιτών. Η μη αποτελεσματικότητα της εφαρμοζόμενης κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής οδήγησε στη ραγδαία πτώση της διάρκειας ζωής των πολιτών της Ουκρανίας, στη μείωση των γεννήσεων και του πληθυσμού της χώρας. Κατά την περίοδο αυτήν χάσαμε 2.140.000 ανθρώπους. Σαν αιτίες για τα αποτελέσματα αυτά είναι φαινόμενα όπως η τάση για εμπορευματοποίηση του τομέα υγείας, η νομιμοποίηση των εκτρώσεων λόγω κοινωνικών ενδείξεων και άλλες. Όλα αυτά οδήγησαν στο να εξασθενήσει η δύναμη του γάμου καταστροφικά στο κράτος μας. Το ποσοστό των δηλωμένων γάμων ανά 1000 κατοίκους μειώθηκε από 9,5 το 1989 στο 6,8 το 1998, αντιστοίχως στις πόλεις 7,1 και στα χωριά 6,2. Ο συντελεστής των διαζυγίων είναι πολύ ψηλός και ίσος με 3,7. Αυξάνεται το συνολικό ποσοστό των μη δηλωμένων γάμων και των μονογονεϊκών οικογενειών με παιδιά. Στην Ουκρανία υπάρχουν περίπου 14 εκατομμύρια οικογενειών. Οι οικογένειες, τα μέλη των οποίων ζουν χωριστά, αλλά έχουν κοινό οικογενειακό προϋπολογισμό, αποτελούν το 58% στις πόλεις και το 43% στα χωριά. Οι μοναχικοί σήμερα αποτελούν το 18% του πληθυσμού.

Οι μονογονεϊκές οικογένειες (μια μητέρα ή ένας πατέρας), μέσα στις οποίες ανατρέφονται 1,5 εκατομμύρια παιδιά, αποτελούν το 12%. Σε τέτοιες οικογένειες, κατά κανόνα, το παιδί ανατρέφεται με την αίσθηση της ελαττωματικότητας, του περιορισμού κι αυτό οδηγεί στη βιαιότητα ή στον αλκοολισμό και στη λήψη ναρκωτικών, γιατί οι γονείς δεν είναι σε θέση να δώσουν την κατάλληλη προσοχή στο παιδί τους. Ακόμη, σε μια πλήρη οικογένεια οι γονείς αφιερώνουν λίγο χρόνο στην ανατροφή του παιδιού. Όπως δείχνουν οι κοινωνιολογικές έρευνες, στο 48% των οικογενειών οι γονείς αφιερώνουν για την ανατροφή των παιδιών τους λιγότερο από 5 ώρες την εβδομάδα, κι αυτό αρκεί μόνο για να τα ταΐσουν και να τα ντύσουν. Όλο τον υπόλοιπο χρόνο το παιδί είναι εγκαταλειμμένο στην τύχη του.

Από οικονομικής πλευράς και ο προϋπολογισμός της οικογένειας επηρεάζει την οικογενειακή ευημερία. Σήμερα 13 εκατομμύρια άνθρωποι στην Ουκρανία πληρώνονται περίπου με 70,9 γρίβνες το μήνα, κι αυτό ισούται με 24,7 δολάρια ΗΠΑ. Είναι δυνατόν να ζήσει φυσιολογικά μια οικογένεια με τέτοιους πόρους ;

Η εφαρμογή στα σχολεία προγραμμάτων σεξουαλικής αγωγής, ανεξέλεγκτη προβολή στην τηλεόραση και στο κινηματογράφο

προϊόντων ερωτικού χαρακτήρα, όλα αυτά επηρεάζουν αρνητικά την αγωγή των παιδιών.

Έτσι, η ορθόδοξη κοινωνία μπορεί να κρατηθεί στις σύγχρονες συνθήκες δοκιμασιών μόνον αν ενωθεί κάτω από τη σημαία της Ορθοδοξίας. Αλλά είναι άραγε πιθανή η δυνατότητα μιας τέτοιας ένωσης; Η αντίδραση του κύκλου του Προέδρου της Ουκρανίας κατά της διεξαγωγής λιτανείας στους δρόμους της Ουκρανίας, Ρωσίας και Λευκορωσίας, που θα οργάνωνε το Διεθνές Ίδρυμα Ενότητας Ορθόδοξων Λαών με την ευλογία της Αυτού Αγιότητας του Πατριάρχου της Μόσχας και πάσης Ρωσίας Αλεξίου Β' είναι μια από τις θλιβερές ενδείξεις των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε.

Ακόμη πιο θλιβερό παράδειγμα είναι η τραγωδία των Σέρβων προσφύγων από το Κόσοβο. Στη συνείδηση της γενιάς μας είναι ο πολύμηνος βομβαρδισμός ενός ανεξάρτητου κράτους και η καταστροφή του Κοσόβου, συμπεριλαμβανομένων των αρχαίων ναών και μοναστηριών που αποτελούν κοινή περιουσία παγκόσμιας σημασίας όλων των ορθόδοξων του κόσμου.

Στην ορθόδοξη κοινωνία, καθώς αισθανόμαστε σαν μία οικογένεια, πρέπει να κάνουμε το παν για την αναγέννηση της πνευματικής μας ενότητας.

Ο κ. Γενικός γραμματέας της Ε.Δ.Σ.Ο. την ημέρα της έναρξης του συνεδρίου είπε πως η Ρωσία πρέπει να αρχίσει να μουγκρίζει σαν μεγάλη αρκούδα. Κι εμείς, όμως, δεν πρέπει να σιωπούμε, γιατί υποφέρουν τα αδέρφια μας. Θέλω να πω πως όταν συνέβαιναν τα γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία, τα ορθόδοξα αδέρφια μας βγήκαν προσευχόμενα στους δρόμους και στέκονταν κοντά στις πρεσβείες των χωρών-μελών του ΝΑΤΟ.

Τέλος, προτείνω το εξής: Πρώτον. Να απευθυνθούμε στη διοίκηση του ΝΑΤΟ με το αίτημα να αφοπλιστούν αμέσως οι αλβανικές τρομοκρατικές ομάδες στο Κόσοβο.

Δεύτερον. Να δημιουργήσουμε πολυεθνική ειρηνευτική δύναμη ορθόδοξων κρατών για την προστασία των Σέρβων στο Κόσοβο και στην Μετοχία.

Τρίτον. Να οργανώσουμε μια πρακτική ομάδα επεξεργασίας σχεδίου για τη δημιουργία πανορθόδοξης στρατιωτικής και οικονομικής ένωσης στην Ευρώπη.

Τέταρτον. Να οργανώσουμε μια διακοινοβουλευτική ομάδα για την προετοιμασία συστάσεων προς τις βουλές των χωρών μας, τη δημιουργία νομοθετικής βάσης με σκοπό την αποφυγή τέτοιων απειλητικών φαινομένων, όπως η διδασκαλία στα σχολεία της σεξουαλικής αγωγής, την απαγόρευση της δραστηριότητας των οργανώσεων οικογενειακού προγραμματισμού, την αποτροπή της βλαβερής επίδρασης του ερωτισμού και της βίας στην τηλεόραση.

Και πέμπτον. Υποστηρίζουμε την απόφαση για τη Γιουγκοσλαβία και όλα όσα αφορούν τη Γεωργία.

Β. Ζορκάλτσεβ: Το λόγο έχει ο κ. Μεντβέντεβ (Λιθουανία).

Ν. Μεντβέντεβ: Αυτό που θα σας πω τώρα θα αφορά και την κατ'όψη ανθισμένη Ευρώπη και τις χώρες που βιώνουν οικονομική, κοινωνική κρίση.

Αυτοκτονία. Τεράστιοι αριθμοί αυτοκτονιών. Οι νομικοί βρίσκουν διάφορες αιτίες και οι ψυχολόγοι, παντού και πάντα, βρίσκουν μία και μοναδική: όντας παιδί, ο μέλλον αυτόχειρας δεν εισέπραξε ζεστασιά, δεν πήρε αρκετή αγάπη, δεν ζούσε σε φυσιολογική οικογένεια ή στην οικογένεια μέσα κυριαρχούσε το αίσχος ή η οικογένεια αυτή ενδιαφερόταν για τα υλικά αγαθά και ξεχνούσε πως το παιδί χρειαζόταν αγάπη.

Δεύτερον. Τα ναρκωτικά που μαστίζουν την Ευρώπη και την Αμερική κι εμάς. Και κάθε φορά οι ψυχολόγοι, ξανά και ξανά, παρατηρούν την έλλειψη από τα παιδιά θετικών συναισθημάτων: δεν πήραν αρκετή αγάπη, δεν μπορούν να δουν την ομορφιά της φύσης, λιμοκτονούν. Καταλαβαίνετε πως νοιώθουν πείνα για θετικά συναισθήματα και εμείς τους τα υποκαθιστούμε με ναρκωτικά.

Πορνεία. Οι κοπέλες που γίνονται πόρνες δεν είδαν στην παιδική τους ηλικία σωστές οικογένειες. Συνήθως είναι οικογένειες όπου υπήρχε πρόβλημα στον πατέρα, στη μητέρα ή κάτι το παρόμοιο. Και πάλι η έλλειψη της αγάπης αποτελεί την τραγωδία της οικογένειας.

Και το τελευταίο. Οι γιατροί δεν θα με αφήσουν να σας πω ψέματα, τα κορίτσια τα οποία σε παιδική ηλικία δεν είχαν την μητρική αγωγή, την αγάπη από την μητέρα, απαιτητική αγάπη από τον πατέρα, και τρυφερότητα από τη μητέρα, παρουσιάζουν ατροφία στα εσωτερικά όργανα. Δεν μπορούν να κηύσουν φυσιολογικά παιδιά, παθαίνουν αυθόρμητη αποβολή. Και αυτό πάλι αποτελεί η επίδραση της οικογένειας.

Τι πρέπει, όμως, να γίνει; Πραγματικά γίνεται και πρέπει να δουλεύουμε μέσω των απαγορεύσεων, να απαγορεύσουμε ό,τι επιδρά αρνητικά στην νεολαία μας. Υπάρχουν μέθοδοι αντικατάστασης και αποβολής, δηλαδή δημιουργίας στα παιδιά συνθηκών για φυσιολογική ψυχαγωγία και ούτω καθ'εξής. Το πιο σημαντικό, όμως, είναι η αλλαγή της συνείδησης. Πρόσφατα εορτάστηκε η επέτειος των 200 χρόνων από τη γέννηση του Πούσκιν. Εκεί θυμήθηκαν τα σοφά λόγια: οι καλύτερες αλλαγές στο κράτος είναι αυτές που πηγάζουν από τη βελτίωση των ηθών. Καταλάβετε πως όχι από την ευημερία, όχι από τα πολιτιστικά μέγαρα, μα από τη βελτίωση των ηθών. Κι αυτό αρχίζει από το σχολείο. Αυτό είναι θέμα το οποίο έχουμε ήδη αγγίξει. Στο σχολείο όμως δεν πρέπει να πηγαίνουν απλά θεολόγοι, όχι απλά δάσκαλοι θρησκευτικών, γιατί μόνο με αυτές τις αλήθειες δεν μπορεί κανείς να ενθουσιάσει την

σημερινή νεολαία. Πρέπει να πηγαίνουν επιστήμονες, και μάλιστα ορθόδοξοι επιστήμονες, που να μην λυπούνται το χρόνο τους, που θα μπορούσαν με κοινές προσπάθειες να δείξουν τη σχέση του πνευματικού με τον υλικό κόσμο. Γιατί σήμερα οι κορυφαίοι επιστήμονες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι όλη η σύγχρονη επιστήμη κλονίζεται χωρίς τις αναφορές στη δημιουργική αρχή, χωρίς τις αναφορές στο Δημιουργό. Οι τύποι δημιουργίας, οι μορφές ύπαρξης του Σύμπαντος γκρεμίζονται χωρίς τη δημιουργική αρχή. Και αυτό πρέπει να μεταφερθεί στα σχολεία. Μόνο με τις γνώσεις μπορούμε να νικήσουμε τον εφιάλτη που κυριαρχεί εκεί.

Και τώρα θα σας παρακαλέσω να μην παρεξηγήσετε αυτά που θα πω. Στις χώρες που κάποτε αποτελούσαν μέρος της Ε.Σ.Σ.Δ., στις χώρες του ανατολικού Συμφώνου της Βαρσοβίας, σήμερα συνεχώς ακούγονται στις ειδήσεις πληροφορίες πως η Ρωσία δεν έχει χάσει την ιμπεριαλιστική της υπόσταση, πως είναι και πάλι έτοιμη να κατακτήσει τις χώρες αυτές. Αυτό το αφήνω στη συνείδηση εκείνων (άλλα θέλω να σας πω σήμερα) των Ρώσων πολιτικών που δίνουν αφορμή για τέτοια σχόλια και το αφήνω στη συνείδηση εκείνων που δηλώνουν τέτοια πράγματα. Ερωτώ όμως: Είναι σωτηρία η προσχώρηση στο ΝΑΤΟ; Καταλάβετε πως μια οργάνωση, που ακόμη και για τη σωτηρία κάποιων ανθρώπων μπορεί να σκοτώσει παιδιά και γέρους, δεν μπορεί να είναι ευλογημένη και οπωσδήποτε θα πέσει πάνω της κατάρρα. Για το καλό της ανθρωπότητας δεν γίνεται να βασανιστεί ούτε ένα και μοναδικό παιδί. Δεν το είπα εγώ αυτό, το είπε ο Ντοστογιέβσκι. Και έτσι είναι. Μια οργάνωση που για οποιονδήποτε λόγο μπορεί να παραβεί την εντολή «Ου φονεύσεις», δεν μπορεί να είναι θετική, δεν μπορεί να είναι σωτήρια. Έχει παραβιασθεί η βασική εντολή, το «Ου φονεύσεις». Και το ερώτημα θα τεθεί κατά τον εξής τρόπο: «Κάιν, που είναι ο αδελφός σου ο Αβελ;» Μόνον έτσι. Ξαναδιαβάστε άλλη μια φορά την Αποκάλυψη, προσεκτικά ξαναδιαβάστε εκεί τα λόγια για τη νέα Βαβυλώνα, που βρίσκεται πέρα από τις θάλασσες. Μήπως σε αυτό αναφέρονται τα λόγια τούτα;

Δεν τα λέω όλα αυτά για να εμπλουτίσω την ομιλία μου, καταλάβετε το. Τα λέω με όλη μου την ψυχή. Καταλαβαίνω πως στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι αυτές οι απαιτήσεις προς εσάς, τους παρευρισκομένους εδώ, όμως γνωρίζω το τι συμβαίνει σε άλλα κράτη, και γνωρίζω πόσο απήχηση έχουν οι προκηρύξεις αυτές.

Αγαπητοί άνθρωποι, να είστε άγρυπνοι! Αν προσχωρείτε σε μια οργάνωση, η οποία στο όνομα του καλού είναι έτοιμη για λεηλασία, αυτό δεν θα έχει ευλογία.

Εδώ υπάρχουν Πολωνοί. Κάποτε είχαν πολύ ανήσυχους γείτονες στο βορρά, τους Λιθουανούς, έπειτα τους Λευκορώσους, γι'αυτό ζήτησαν βοήθεια από τους σταυροφόρους. Σε τι κατέληξε το πράγμα;

Ύστερα έπρεπε να ενώσουν-τις προσπάθειές τους και οι Πολωνοί και οι Λιθουανοί και οι Ρώσοι, ακόμη και οι Τσέχοι και οι Τάταροι, για να διαλύσουν τους σταυροφόρους. Λοιπόν, μην το κάνετε πάλι αυτό, κύριοι!

Β.Ζορκάλτσεβ: Ευχαριστούμε, κύριε Μεντβέντεβ. Το λόγο έχει ο εκπρόσωπος του πολωνικού Σέιμ κ. Στελίγκα. Η εισήγηση αυτή είναι η τελευταία.

Γ.Στελίγκα: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Κυρίες και κύριοι, ανησυχώ λίγο για το γεγονός πως ασχολούμαστε περισσότερο με την οικουμενική πολιτική και λιγότερο με την οικογένεια. Μου φαίνεται πως αυτή είναι το κύριο θέμα του συνεδρίου μας. Καθώς διαθέτουμε ελάχιστο χρόνο, θέλω σύντομα να σας πω για μερικές ενέργειες που πραγματοποιούμε στην Πολωνία για το θέμα της προστασίας της οικογένειας. Πρώτα απ' όλα λειτουργεί στη δομή της κυβέρνησης ειδικά εξουσιοδοτημένος υπουργός για τα θέματα της οικογένειας που συντονίζει την πολιτική του κράτους απέναντι στα οικογενειακά προβλήματα. Από την άλλη πλευρά, τώρα ολοκληρώνουμε τις τροποποιήσεις στο φορολογικό σύστημα για να δώσουμε περισσότερα προνόμια στις πολύτεκνες οικογένειες και στους μοναχικούς γονείς που αναθρέφουν παιδιά.

Το θέμα της οικογένειας, συμπεριλαμβανομένης της ορθόδοξης οικογένειας, στην Πολωνία έχει ακόμη την ιδιαιτερότητά του που συνδέεται με το ότι ορθόδοξοι στην Πολωνία είναι οι Λευκορώσοι και εν μέρει οι Ουκρανοί. Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 35 του Συντάγματός μας, τώρα ακριβώς στην Πολωνία ετοιμάζουμε δυο νόμους, ο ένας περί εθνικών μειονοτήτων κι ο άλλος περί της γλώσσας, για να εξασφαλίσουμε όλα τα δικαιώματα των ορθόδοξων Λευκορώσων και Ουκρανών, για να τους εγγυηθεί το κράτος τις δυνατότητες διατήρησης και ανάπτυξης της δικής τους κουλτούρας, της δικής τους γλώσσας, της δικής τους οικογένειας.

Β.Ζορκάλτσεβ: Συνάδελφοι, υπάρχει κανείς άλλος, που επιμένει να πάρει το λόγο; Κύριε Παπαθεμελή, θέλετε να πείτε κάτι ;

Σ.-Α.Παπαθεμελής: Ξέρω πως ο κ. Γεωργακόπουλος και ο κ. Κατσαρός θέλουν να αναφερθούν στην εργασία της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. πάνω στην καταπολέμηση των νεοφερμένων αιρέσεων. Ο κ. Γεωργακόπουλος θα μας πει για την οικονομική πλευρά του θέματος κι ο κ. Κατσαρός για την εργασία της Επιτροπής που ολοκλήρωσε το έγγραφο το οποίο της είχε αναθέσει η Συνεδρίαση της Ε.Δ.Σ.Ο. στη Βαρσοβία. Πιστεύω πως πρέπει να τους δώσουμε το λόγο. Κι αυτό θα αποτελέσει μέρος της εισήγησής μας.

Βλέπω πως η κυρία Αράπη-Καρατζάνη επίσης θα ήθελε να πάρει το λόγο.

Β.Ζορκάλτσεβ: Παρακαλώ, κυρία Αράπη-Καρατζάνη.

Β.Αράπη-Καρατζάνη : Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα πρώτα από όλα να σας ευχαριστήσω για το ότι μου δώσατε το λόγο. Επίσης, θα ήθελα να

ρωτήσω τη Γραμματεία και το Γενικό γραμματέα εάν γίνεται να σταλεί εκ των υστέρων μια εισήγηση στη Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. σε γραπτή μορφή.

Β. Ζορκάλτσεβ: Βέβαια.

Β. Αράπη-Καρατζάνη: Σας ευχαριστώ.

Β. Ζορκάλτσεβ: Μήπως κάποιος, εκτός των συναδέλφων που ονόμασε ο κ. Παπαθεμελής, θα ήθελε να πάρει το λόγο; Όχι. Τότε, εδώ θα σταματήσουμε τη συζήτηση και θα περάσουμε στο επόμενο θέμα της ημερήσιας διάταξής μας, στον απολογισμό για την περασμένη χρονιά. Όπως είπε ο κ. Παπαθεμελής, θα ήταν σωστό (και συμφωνώ απόλυτα και ολοκληρωτικά με αυτό) να δώσουμε το λόγο στους δυο επικεφαλής των επιτροπών για να μας ενημερώσουν σχετικά με την εργασία που εξεπόνησαν στα πλαίσια της δραστηριότητας της Γραμματείας της Σύσκεψής μας.

Το λόγο παίρνει ο κ. Γεωργακόπουλος από την Ελλάδα. Παρακαλώ.

Δ. Γεωργακόπουλος: Κύριοι συνάδελφοι, θα κάνω μια εισήγηση οικονομικού χαρακτήρα. Στα πλαίσια της οργάνωσής μας στην Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο., όπως γνωρίζετε, είχαμε ανοίξει ταμείο από το οποίο καλύπτονται τα έξοδα για τη διεκπεραίωση των συνεδριάσεων και της εργασίας των Επιτροπών, όπως επίσης και τα έξοδα για τις συνεδριάσεις ολομέλειας και των συσκέψεων της Γραμματείας.

Αρχίζοντας από το 1993 η Ελλάδα κατέθεσε στο ταμείο αυτό 83 χιλιάδες δολάρια και η Κύπρος 40 χιλιάδες δολάρια. Όσον αφορά τις υπόλοιπες χώρες, ούτε μία δεν κατέθεσε χρήματα στο ταμείο αυτό, αν και το 1998 είχε βγει η απόφαση να κατατίθενται ετησίως 150 χιλιάδες δολάρια από την Ελλάδα και τη Ρωσία και 80 από την Κύπρο. Τα χρήματα αυτά ποτέ δεν έχουν κατατεθεί. Θα ξαναγυρίσω ακόμη στο ζήτημα αυτό.

Όσον αφορά τα έξοδα που έχουν καλυφθεί από το ταμείο αυτό. 1.510.000 δραχμές είχαν ξοδευτεί για την έκδοση καταστατικών εγγράφων της οργάνωσής μας, της Ε.Δ.Σ.Ο. Στη Θεσσαλονίκη είχε ψηφισθεί η απόφαση για έκδοση δελτίου ειδήσεων, για το οποίο είχαν ξοδευτεί 590 χιλιάδες δραχμές. Συνολικά πάνω από 6 χιλιάδες δολάρια. Πέρα από αυτό, για την προβολή στο Ιντερνέτ και τη δημιουργία της σελίδας μας σε αυτό σε τρεις γλώσσες, είχαν ξοδευτεί 7200 δολάρια. Για ένα χρόνο γίναμε συνδρομητές του Ιντερνέτ και καταχωρήσαμε εκεί μια διαφήμιση.

Η εορταστική συνεδρίαση της Ε.Δ.Σ.Ο., πού έλαβε χώρα στην Αθήνα από 1 έως 3 Φεβρουαρίου του 1999, στοίχισε 1073 δολάρια. Οι συσκέψεις της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. στοίχισε 350 χιλιάδες δραχμές, δηλαδή 1400 δολάρια. Συνολικά, δηλαδή, πάνω από 3 χιλιάδες δολάρια.

Τα έξοδα για τα αεροπορικά εισιτήρια για την συνεδρίαση στη Βαρσοβία στοίχισαν 4.830.000 δραχμές, δηλαδή πάνω από 15 χιλιάδες δολάρια. Η σύσκεψη της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. στη Θεσσαλονίκη το Νοέμβριο του 1998 κόστισε πάνω από 3 χιλιάδες δολάρια. Η σύσκεψη της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. και της Επιτροπής για τις αιρέσεις στην Κύπρο κόστισε ένα εκατομμύριο δραχμές ή πάνω από 3 χιλιάδες δολάρια. Η σύσκεψη της Γραμματείας στο Βίλνιους στοίχισε πάνω από 1.590.000 δραχμές, δηλαδή πάνω από 3 χιλιάδες δολάρια. Συνολικά πάνω από 7 εκατομμύρια δραχμές ή 23 946 δολάρια.

Για τη διατροφή των συμμετασχόντων στη συνεδρίαση στη Βαρσοβία ξοδεύτηκαν 2519 δολάρια. Μεσημεριανό και δείπνο στο Βίλνιους κόστισαν 721 δολάρια. Συνολικά 3840 δολάρια.

Μέχρι τώρα τα έξοδα για τις μεταφράσεις υπολογίσθηκαν πάνω από 3 χιλιάδες δολάρια ή 925 χιλιάδες δραχμές.

Το 1998 τα έξοδα ανήλθαν στα 14 εκατομμύρια δραχμές ή 48 χιλιάδες δολάρια.

Αυτός είναι ο απολογισμός του ταμείου που έχω κάνει. Επίσης, θα ήθελα να κάνω και μερικές άλλες παρατηρήσεις.

Πρώτον. Το οικονομικό έτος της οργάνωσής μας πρέπει να αρχίζει από τη στιγμή της πραγματοποίησης της προσεχούς συνεδρίασης της Ε.Δ.Σ.Ο. και να διαρκεί έως την επόμενη συνεδρίαση, δηλαδή από Ιούνιο έως τον άλλο Ιούνιο, γιατί η σύσκεψη λαμβάνει χώρα τον Ιούνιο κάθε χρόνου. Έτσι, είναι φανερό πως δεν έχω συμπεριλάβει εδώ τα έξοδα για την πραγματοποίηση της 6^{ης} συνόδου της Συνέλευσης.

Επίσης, θα ήθελα να πληροφορήσω τους συμμετέχοντες πως οι εκπρόσωποι οκτώ χωρών φιλοξενούνται εδώ με έξοδα του ταμείου μας. (Πιστεύω πως δεν χρειάζεται να ονομάσω τις χώρες αυτές, για εξοικονόμηση χρόνου.) Και τα εισιτήριά τους και τα δωμάτιά τους στα ξενοδοχεία έχουν πληρωθεί από εμάς. Αλλά θα ήθελα να πω πως υπάρχουν κι άλλα έξοδα που δεν έχω αναφέρει. Η Βουλή της Ρωσίας εξασφάλισε τις συνεδριάσεις της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. και άλλες εκδηλώσεις του κινήματος, χωρίς να καταθέτει χρηματικά ποσά στο ταμείο.

Θα ήθελα επίσης να μιλήσω για μερικές παρεξηγήσεις που έγιναν χθες. Η Ε.Δ.Σ.Ο. δεν είναι κάποιος συνεταιρισμός, είναι μία βουλευτική οργάνωση, στην εργασία της οποίας συμμετέχουν εκπρόσωποι των βουλών των χωρών εκείνων όπου υπάρχουν ορθόδοξοι βουλευτές, όπως για παράδειγμα, η Ελληνική Βουλή. Και πιστεύω πως όλες οι βουλές δεν έχουν σχέση με κάποια άλλη οργάνωση και δεν έχουν κανένα χρηματοδότη. Και δε δεχόμαστε καμία χρηματοδότηση, είμαστε μια βουλευτική οργάνωση. Εάν κάποια οργάνωση, κάποια βουλή δεν μπορεί να καλύπτει κάποια έξοδα και είναι αναγκασμένη να προσφύγει στη βοήθεια των χορηγών, αυτό είναι αποκλειστικά δική της ευθύνη και δική

της πρωτοβουλία. Δεν είναι πρωτοβουλία της Ε.Δ.Σ.Ο. Καθώς μερικές φορές εδώ η κατάσταση μπερδεύεται, γιατί υπάρχει το ταμείο και υπάρχουν και κάποια άλλα ταμεία, άλλες πολιτικές οργανώσεις, είμαι αναγκασμένος να το διευκρινήσω για να μην προκύπτουν συνεχώς παρεξηγήσεις.

Καταβάλλουμε μεγάλες προσπάθειες για να αποφύγουμε αυτές τις συγχύσεις, για να μην αποτελεί η ΕΔΣΟ μια οργάνωση που αποδέχεται βοήθεια και συνδέεται με χορηγούς. Με συγχωρείτε για μια τέτοιου είδους έκφραση ανησυχίας, αλλά είμαι αναγκασμένος να το κάνω. Πρέπει να διευκρινήσουμε αν η οργάνωσή μας έχει μέλλον, αν οι άλλες οργανώσεις, εξίσου και οι ιδιωτικές, που θα ήθελαν να συμμετάσχουν σε διάφορες διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στην οργάνωσή μας, θα παρεμβαίνουν στη δραστηριότητά μας. Νομίζω ότι σε αυτή την περίπτωση η οργάνωσή μας δε θα έχει μέλλον, ακόμα και αν η Ελληνική Βουλή και το Κοινοβούλιο της Κύπρου θα συνεχίσουν το ίδιο γενναιόδωρα να επιδοτούν την οργάνωσή μας και να συμμετέχουν με τον τρόπο που σας είπα. Το Ρωσικό Κοινοβούλιο παρέχει οικονομική βοήθεια. Και εδώ πάλι πρόκειται για ένα μπέρδεμα που πολλοί προσπαθούν να προκαλέσουν, παρά τις επανειλημμένες εξηγήσεις, παρά τις προσπάθειες που κατεβάλαμε για να υποδείξουμε ότι δεν πρόκειται περί ενός συλλόγου στην εργασία του οποίου μπορούν να παίρνουν μέρος διάφορα ανεξάρτητα πρόσωπα. Η οργάνωση έχει χαρακτήρα πολιτικό και στις εργασίες της συμμετέχουν μόνον οι βουλευτές των κοινοβουλίων οι οποίοι φέρουν ευθύνη για τη δουλειά τους ενώπιον των κοινοβουλίων τους. Είναι αδύνατον να υπομένουμε αυτή την κατάσταση, όταν οι άλλες οργανώσεις επεμβαίνουν.

Δηλαδή, εμείς πρέπει να απαιτήσουμε, όπως έχουμε κάνει στις συνεδριάσεις της Γραμματείας, την εξουσιοδότηση των μελών στη Γραμματεία μας για να γνωρίζουμε τα μέλη μας και να ξέρουμε ότι η εξουσιοδότηση αυτή παρέχεται από το κοινοβούλιο κάποιας ορισμένης χώρας, η οποία θα φέρει την ευθύνη για τη συμμετοχή των βουλευτών στη δουλειά της Διακοινοβουλευτικής μας Συνέλευσης.

Εδώ θα ήθελα να τελειώσω την εισήγησή μου, εκφράζοντας την ελπίδα ότι έστω τώρα έγινα κατανοητός. Αν'όχι, θα αναγκαστώ, ως ταμίας, ως πρόσωπο που διαχειρίζεται τα χρηματικά μέσα του ελληνικού λαού, να δώσω αναφορά στον Πρόεδρο της Ελληνικής Βουλής για το τι συμβαίνει. Και πρέπει να ομολογήσω ότι δε θα ήθελα να βρεθώ σε αυτή τη δυσάρεστη θέση.

Νομίζω ότι το έργο της οργάνωσής μας πρέπει να συνεχιστεί. Η δουλειά που κάνουμε είναι πολύ σημαντική αλλά, όπως είπα και πριν, πρέπει να είναι η δουλειά πολιτική, όπου δε θα είναι αναμειγμένοι οι άλλοι. Ο καθένας μπορεί να δουλεύει σε άλλες οργανώσεις, να θεμελιώνει άλλες οργανώσεις και συλλόγους, όμως σε καμιά περίπτωση

δεν πρέπει να αναμειγνύει στις υποθέσεις αυτές τη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας, βασιζόμενος στις προσωπικές του φιλοδοξίες.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ευχαριστούμε. Ο λόγος δίδεται στον κύριο Κατσαρό.

Ν. Κατσαρός: Σας υπενθυμίζω ότι κατά τη διάρκεια του συνεδρίου της Ε.Δ.Σ.Ο. στη Βαρσοβία είχαμε συζητήσει το θέμα των αιρέσεων. Όλοι όσοι συμμετείχαν αντιλήφθηκαν το πρόβλημα και έβαλαν στόχο να λάβουν ορισμένα μέτρα για την επίλυσή του. Η Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. έλαβε την εντολή να δημιουργήσει μια επιτροπή εμπειρογνομόνων και επιστημόνων, οι οποίοι θα ετοιμάζαν ένα σχέδιο γενικών αρχών για να μπορέσουν οι σύνεδροι βάσει αυτού να εντάσσουν στα Κοινοβούλιά τους τα απαραίτητα έγγραφα τα οποία στη συνέχεια θα αποτελούσαν νομοσχέδια σχετικά με τη λύση των προβλημάτων περί των αιρέσεων σε όλες τις χώρες –μέλη της Ε.Δ.Σ.Ο.

Πράγματι η Επιτροπή των εμπειρογνομόνων και επιστημόνων συντάχθηκε και κατά τη Συνεδρίαση της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. στο Βίλνιους την άνοιξη το 1998 μας παρουσίασε το σχέδιο των γενικών αρχών. Αυτό το σχέδιο των γενικών αρχών η Επιτροπή Κανονισμού της Ε.Δ.Σ.Ο. προτείνει στη Συνέλευση για την ένταξη. Θέλω να σας πληροφορήσω ότι κατά τη σύνταξη αυτού του σχεδίου ακούστηκαν όλες οι απόψεις. Μεταξύ άλλων εκφράστηκε η άποψη ότι η Επιτροπή των εμπειρογνομόνων πρέπει να ετοιμάσει το νομοσχέδιο το οποίο η κάθε μία αντιπροσωπία θα παρουσίαζε στο δικό της Κοινοβούλιο, σύμφωνα με το Καταστατικό και τους Κανονισμούς εργασίας του Κοινοβουλίου της κάθε χώρας. Και στην περίπτωση που η Κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο συμφωνήσουν με το νομοσχέδιο, αυτό μπαίνει σε νομική ισχύ.

Σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη, θα έπρεπε να είχαμε ετοιμάσει ένα έγγραφο σχετικά με τις γενικές αρχές σχέσης ανεξιθρησκίας και παραδοσιακής θρησκείας. Συγκεκριμένα αυτό το σχέδιο των γενικών αρχών μετά από το ψήφισμα την Ε.Δ.Σ.Ο. θα μπορούσε να ενταχθεί στο Κοινοβούλιο της κάθε χώρας. Επί τη βάση αυτών των γενικών αρχών η κάθε μία χώρα, το κάθε Κοινοβούλιο θα μπορούσαν να συντάξουν ένα νομοσχέδιο αφιερωμένο στις καινούργιες αιρέσεις. Στην περίπτωση που το αντίστοιχο νομοσχέδιο υπάρχει, θα μπορούσαμε βάσει των γενικών αρχών να κάνουμε απαραίτητες αλλαγές ή συμπληρώσεις.

Η Επιτροπή αποφάσισε ότι είναι απαραίτητο να ετοιμαστεί το σχέδιο των γενικών αρχών διότι, εάν θα είχε συνταχθεί και παρουσιασθεί το νομοσχέδιο, αυτή η κίνηση θα αποτελούσε παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της χώρας και του Κοινοβουλίου και εκτός αυτού θα ήταν δύσκολη και η εφαρμογή του. Δηλαδή αυτό το σχέδιο θα αποτελούσε ένα συμβουλευτικό έγγραφο, το οποίο θα δημιουργούσε και πολλά προβλήματα.

Λαμβάνοντας υπ' όψη τα προαναφερθέντα θα σας παρακαλούσα να αποφασίσετε για την ιδέα του σχεδίου γενικών αρχών. Με την πρόταση αυτή συμφώνησε και η Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. Το σχέδιο που παρουσίασε η Επιτροπή των εμπειρογνομόνων στη Γραμματεία είναι διαποτισμένο από τις ιδέες για τα ανθρώπινα δικαιώματα που συμπεριλαμβάνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, για τα πολιτιστικά, εκπαιδευτικά δικαιώματα και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ». Το σχέδιο δεν παραβιάζει τα πλαίσια των αποφάσεων για τα θρησκευτικά θέματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το έγγραφο σέβεται το εσωτερικό συνταγματικό δικαίωμα των χωρών-μελών σε ό,τι αφορά τις εγγυήσεις περί ανεξιθρησκίας και προστατεύει την κληρονομιά των παραδοσιακών θρησκευτικών πολιτισμών, την ουδετερότητα των δογμάτων, θρησκευτικών μειονοτήτων και καινούργιων θρησκειών, σε περίπτωση που οι καινούργιες θρησκευτικές ομάδες θα σέβονται τις νομικές διατάξεις, και δεν θα παραβιάζουν την ανεξιθρησκία, αναγκάζοντας τους ανθρώπους να αλλάξουν θρησκεία. Αυτές είναι οι γενικές αρχές που διαποτίζουν αυτό το σχέδιο.

Προτείνουμε στους συνέδρους της Ε.Δ.Σ.Ο. για την υλοποίηση και τα ακόλουθα ξεχωριστά μέτρα. Κατ'αρχήν οι χώρες πρέπει να συμβάλουν στην ενδυνάμωση των παραδοσιακών θρησκευμάτων που δημιουργούν τον πολιτισμό της χώρας, μη παρεμβαίνοντας στην ανεξιθρησκία των άλλων χωρών. Στις παραδοσιακές θρησκείες το κράτος μπορεί να παραχωρήσει ειδικό καθεστώς. Εάν τα υπόλοιπα θρησκευόμενα επιμένουν στο ειδικό καθεστώς της παραδοσιακής θρησκείας, το κράτος εκ μέρους του μπορεί να απαιτήσει από αυτούς να πάρουν συγκεκριμένη στάση απέναντι στο ίδιο, στην κοινωνία, στους ανθρώπους και στις άλλες θρησκείες.

Η ανεξιθρησκία είναι η θεμελιώδης συνταγματική αρχή και το θεμελιώδες δικαίωμα του κάθε ανθρώπου και πρέπει να προστατευθεί από το κράτος στα πλαίσια που ορίζονται από το Σύνταγμα και Διεθνείς Συμβάσεις. Οι νομοθετικές διατάξεις πρέπει να εκτελεσθούν κυριολεκτικά, με σκοπό να μη επιτρέψουμε την παραβίαση της ανεξιθρησκίας στα προαναφερόμενα πλαίσια.

Το κράτος μπορεί να λάβει διάφορα μέτρα με σκοπό να ενδυναμώσει τις παραδοσιακές θρησκείες, π.χ. να υποστηρίξει τα μαθήματα θρησκευτικών στα σχολεία, να επιτρέψει την προσέγγιση των εκπροσώπων της Εκκλησίας στα κοινωνικά ιδρύματα, να βοηθήσει στην οργάνωση της θείας λειτουργίας στο στρατό, στα νοσοκομεία και στις φυλακές, καθώς και την παρουσία της στα ΜΕ, συμπεριλαμβανομένων

των κρατικών ΜΕ, να εξασφαλίσει τη διοικητική και νομοθετική προστασία των θυμάτων της θρησκευτικής βίας.

Η επιτροπή της Ε.Δ.Σ.Ο. για το κανονισμό πρέπει να μας παρουσιάσει τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

Πρώτον, μιλάμε για τις θρησκευτικές ομάδες τις οποίες αναφέρουμε στο σχέδιο. Η Επιτροπή για το Κανονισμό δεν δέχεται τον όρο που πρότεινε η Επιστημονική Επιτροπή. Γιατί; Γιατί, αυτός ο όρος νομιμοποιεί την οργάνωση των αιρέσεων με μορφές σεμιναρίων και παροχής υπηρεσιών στον τομέα της εξέλιξης της προσωπικότητας.

Δεύτερον, οι θρησκευτικές ομάδες των καινούργιων θρησκειών, ουσιαστικά αιρέσεων, προσπαθούν να λειτουργούν παράνομα, χωρίς να ακολουθούν τις προδιαγραφές του νόμου, χωρίς να πληρώνουν φόρους, λειτουργώντας ως τουριστικά πρακτορεία και με άλλες μορφές. Σχετικά με τον όρο «θρησκευτικές μειονότητες» έχουμε κάποιες αντιρρήσεις, προτείνουμε να τον αλλάξουμε με τον όρο «θρησκευτική ομάδα». Οι θρησκευτικές μειονότητες δεν είναι τίποτα άλλο παρά οι θρησκευτικές ομάδες στο κράτος που η πλειοψηφία ανήκει σε άλλη θρησκεία ή σε άλλες θρησκευτικές ομάδες, που παρ' όλα αυτά είναι παράνομες, εκτός νόμου.

Αυτές είναι οι βασικές παρατηρήσεις που ήθελα να κάνω, οι οποίες απλά εξακριβώνουν αυτό που η ομάδα των καθηγητών έχει εντάξει στο σχέδιο σε γενικές γραμμές. Το σχέδιο γενικών αρχών, που έτυχε επεξεργασίας από τους κυρίους καθηγητές, μεταφράστηκε στη ρωσική και αγγλική γλώσσα αντίστοιχα και μοιράστηκε σε σας. Οι παρατηρήσεις της Επιτροπής της Ε.Δ.Σ.Ο. σχετικά με το κανονισμό, που διευκρίνισαν και συμπλήρωσαν το σχέδιο της Επιτροπής των εμπειρογνομόνων, έχουν ήδη προστεθεί στο αρχικό κείμενο και μεταφράστηκαν στα ρωσικά. Νομίζω ότι η Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. θα πρέπει να τα μοιράσει στους συνέδρους.

Εάν έχετε χρόνο για να συζητήσετε την κάθε μία παρατήρηση, δηλαδή να συζητήσετε την κάθε μία παράγραφο και το σχέδιο των γενικών αρχών που έτυχε επεξεργασίας από την Επιτροπή των εμπειρογνομόνων, καθώς και τις συμπληρώσεις που έχουν γίνει από την Επιτροπή της Ε.Δ.Σ.Ο. για το κανονισμό, τότε βεβαία εμείς συμφωνούμε. Η Συνέλευση της Ε.Δ.Σ.Ο. ως ανεξάρτητο και ανώτατο όργανο μπορεί να εγκρίνει τα σχέδια που ετοίμασαν οι επιστήμονες ή όχι με τις συμπληρώσεις που πρότεινε η Επιτροπή της Ε.Δ.Σ.Ο για το κανονισμό. Αλλά εάν εσείς θεωρείτε ότι δεν έχουμε χρόνο ή απαιτείται πιο λεπτομερής συζήτηση, τότε θα ενημερώσουμε τη Συνέλευση και τους συνέδρους οι οποίοι θα αποφασίσουν για τον τρόπο με τον οποίο θα ληφθεί η απόφαση, με ποιον τρόπο θα γίνει η επεξεργασία του τελικού εγγράφου, το οποίο θα σταλεί στα Κοινοβούλια. Νομίζω ότι οι επιτροπές, η επιστημονική, καθώς και η Επιτροπή της Ε.Δ.Σ.Ο. για το

κανονισμό, καταφέρανε να κάνουν κάτι σημαντικό. Κανένας δεν επιμένει ότι δεν κάνει λάθη. Επίσης δεν αμφιβάλλουμε ότι μπορεί κάποιος από τα μέλη της Ε.Δ.Σ.Ο. να έχει πιο σωστή άποψη.

Σας ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη που μας δείξατε. Θα ήθελα επίσης να συγχαρώ την Επιτροπή των Εμπειρογνομόνων που πραγματοποίησε πολύ σωστή εργασία.

Β. Ζορκαλτσέβ. Σας ευχαριστώ κ. Κατσαρέ. Ο λόγος δίδεται στον κ. Παπαθεμελή.

Σ.-Α. Παπαθεμελής: Θέλω να σας πω ότι μεταξύ των Συνελεύσεων της Βαρσοβίας και της Αγ. Πετρούπολης η Γραμματεία της οργάνωσής μας δούλεψε πολύ αποτελεσματικά, εξέτασε συγκεκριμένα θέματα που προέκυψαν από τις αποφάσεις της 5^{ης} Συνέλευσης της Βαρσοβίας. Ενωώ το θέμα της προετοιμασίας των εορτασμών των 2000 χρόνων από τη γέννηση του Χριστού. Θέλω να σας υπενθυμίσω ότι στη Βαρσοβία λήφθηκε η σχετική απόφαση που αποτελεί το θεμελιώδες έγγραφο μας. Να σας υπενθυμίσω το περιεχόμενο:

Η Ε.Δ.Σ.Ο. καλεί τους πολίτες της Ευρώπης, τους φορείς τους, τα πολιτικά κόμματα, τις κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια να προετοιμασθούν ώστε μαζί με τις χριστιανικές εκκλησίες να γιορτάσουν τα 2000 χρόνια της παρουσίας του Χριστού στη γη.

Ο εορτασμός αυτός, πέρα από ένα λαμπρό εκκλησιαστικό και θεολογικό σημείο, πρέπει να αποτελέσει ένα μεγάλο υπερεθνικό λαϊκό γεγονός. Οι κοινοβουλευτικοί άνδρες και γυναίκες, εκπρόσωποι οι ίδιοι του λαού, πρέπει να το αγκαλιάσουν και να το προβάλλουν, συμβάλλοντας έτσι στην άρτια έκφρασή του.

Ο Χριστιανισμός, ο χριστιανικός πολιτισμός, αποτελεί παρακαταθήκη όλης της οικουμένης. Μάλιστα δε της Ευρώπης μέσα στην οποία το γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο υποστασιάσθηκε και αναπτύχθηκε.

Η Ε.Δ.Σ.Ο., θέλοντας να συμβάλει στον εορτασμό, καλεί τα μέλη της και κάθε άλλο κοινοβούλιο, ιδιαίτερα δε της Ευρώπης, να σταθούν με την ευκαιρία της μεγάλης γιορτής στα παρακάτω θέματα:

-Την οικολογική προστασία του πλανήτη, ευθύνη της ανθρωπότητας τη νέα χιλιετία.

-Τη θρησκευτική ελευθερία στην Ευρώπη.

-Το πρόσωπο του φτωχού και του μετανάστη, αναλλοίωτη δισχλιετής εικόνα του προσώπου του Θεανθρώπου.

Εκφράζουμε προβλήματα και αγωνίες των ανθρώπων της εποχής μας. Μέσα από αυτά μπορούν να αναδειχθούν οι οικουμενικές αξίες της Ορθοδοξίας και του Χριστιανισμού ως κοινή συνείδηση της Ευρώπης και του κόσμου. Τα καλεί ακόμα να κεντρώσουν την προσοχή τους στις κατακτήσεις της ανθρωπότητας ως δώρο του Θεού αλλά και στα μεγάλα ελλείμματα. Στα μεγάλα προβλήματα που κληρονομεί η νέα χιλιετία στο

σώμα της ανθρωπότητας, που προξενήθηκαν από τη δική μας ασυγκράτητη διάθεση για κατάκτηση της γης και του σύμπαντος, από την ιδεολογία του «όλα ή τίποτα» που χαρακτηρίζει τα τελευταία χρόνια του αιώνα μας. Η Ε.Δ.Σ.Ο. , προκειμένου να συμβάλει στον εορτασμό της έλευσης της νέας χιλιετίας, αποφάσισε τη σύσταση ειδικών επιτροπών που θα σχεδιάσουν και θα υλοποιήσουν συγκεκριμένες προτάσεις. Η Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. έχει ετοιμάσει τις προτάσεις που αφορούν τα ακόλουθα σημαντικά σημεία:

Οργάνωση και εκτέλεση εν ονόματι της Ε.Δ.Σ.Ο. των εορταστικών εκδηλώσεων σε πέντε πόλεις: Ιεροσόλυμα, Κωνσταντινούπολη, Μόσχα, Λευκωσία, και Αθήνα. Οι εκδηλώσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν στους τόπους που τα τοπικά Κοινοβούλια θα αναλαμβάνουν τα σχετικά έξοδα.

Πιστεύουμε πως η επόμενη γενική σύνοδος, η 7^η σύνοδος της Ε.Δ.Σ.Ο. πρέπει να λάβει χώρα στα Ιεροσόλυμα για να συμπέσει με την εορτή του Αγίου Πνεύματος στις 19 Ιουνίου του 2000, όπου εκείνο το διάστημα θα παρευρίσκονται όλοι οι Πατριάρχες και όλοι οι ορθόδοξοι ιεράρχες. Έχουμε ήδη συζητήσει το θέμα με τον Πατριάρχη των Ιεροσολύμων: με όλα τα μέσα που διαθέτει, θα μας βοηθήσει στην τεχνική πλευρά της οργάνωσης της επόμενης ετήσιας συνεδρίασης.

Πιστεύουμε πως ίσως θα είναι δυνατόν να οργανώσουμε άλλη μια συνάντηση και στην Κωνσταντινούπολη, όπου θα εξετάσουμε το θέμα της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς όλοι μας υποφέρουμε από το πρόβλημα αυτό, και τώρα ιδίως που ο σερβικός λαός, εκτός της διάλυσης της υποδομής, υπέστη και την οικολογική καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Βέβαια, η Γιουγκοσλαβία και οι πιο κοντινές σε αυτήν χώρες, οι βαλκανικές χώρες, έχουν υποστεί σημαντικές ζημιές από την επίθεση κατά της χώρας αυτής, από την εκτόξευση στον αέρα ακατέργαστου ουρανίου, διοξινών και άλλων δηλητηρίων. Τα σοβαρά αυτά προβλήματα, που αφορούν όχι μόνο την σημερινή, αλλά και τις επόμενες γενιές, θα μπορούσαν να μελετηθούν στην Κωνσταντινούπολη, καθώς είναι παγκοσμίως γνωστό το ενδιαφέρον του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του ίδιου του Οικουμενικού Πατριάρχη για τα θέματα αυτά.

Θεωρήσαμε πως θα ήταν προτιμότερο να οργανώσουμε κάποιες από τις εκδηλώσεις μας στην Αθήνα, στον λόφο εκείνο στον οποίο γεννήθηκε δημοκρατία και όπου ο απόστολος Παύλος στάθηκε μπροστά στον Άρειο Πάγο και εκφώνησε το γνωστό λόγο του. Θα μπορούσαμε να καλέσουμε στη συνεδρίαση αυτή τους Προέδρους των Βουλών, τουλάχιστον των χωρών-μελών της Ε.Δ.Σ.Ο., και ίσως τους Προέδρους άλλων Βουλών, για να ακούσουμε εκεί ακριβώς την επανάληψη του λόγου του αποστόλου Παύλου και την ερμηνεία του.

Επίσης, κάνουμε πρόταση να οργανώσουμε κι άλλες δυο συναντήσεις: μια στην Μόσχα και μια στη Λευκωσία. Η Λευκωσία είναι διχοτομημένη πρωτεύουσα μιας διχοτομημένης χώρας. Παρ' όλο που έχουν περάσει τόσα χρόνια από την πτώση του τείχους του Βερολίνου, το τείχος στη Λευκωσία ακόμη στέκει όρθιο. Οι ένοπλες δυνάμεις της Τουρκίας είναι δυνάμεις κατοχής, δυνάμεις που κατέχουν 40% του εδάφους ενός ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους – της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η γη αυτή κατοικείται από Τούρκους υπηκόους, ο αριθμός των οποίων ήδη ξεπερνάει δυο φορές τον αριθμό των Τουρκοκυπρίων που κατοικούν στην περιοχή αυτή. Θέλω να σας πληροφορήσω πως τουλάχιστον το μισό εκείνων των Τούρκων, τα δικαιώματα των οποίων παραβιάζει η κατοχή, έχουν εγκαταλείψει το χώρο αυτό. Έφυγαν στο Λονδίνο, στην Αυστραλία ή σε άλλες χώρες της Βρετανικής Κοινοπολιτείας.

Πρέπει να προσθέσω πως στα χέρια σας έχετε μερικά έντυπα που τυπώθηκαν στην Αθήνα και για τα οποία τα έξοδα πλήρωσε η Ελλάδα. Αυτό αφορά τα βασικά έγγραφα της οργάνωσής μας, που έχουν τυπωθεί στην αγγλική, ρωσική και ελληνική γλώσσα. Ήδη έχει δει το φως η πρώτη περιοδική έκδοση της οργάνωσής μας – μια περιοδική έκδοση στην ελληνική, αγγλική και ρώσικη γλώσσα. Την έχετε στα χέρια σας. Έχουν εκδοθεί τα πρακτικά της συνεδρίασης στη Βαρσοβία, στη ρωσική και αγγλική γλώσσες. Αυτό έγινε εκ μέρους της Γραμματείας της ΕΔΣΟ. Θέλουμε να σας παρακαλέσουμε να στέλνετε στο περιοδικό ύλη και ειδήσεις, κατά προτίμηση μικρού όγκου, γιατί από ό,τι έχετε καταλάβει, μεγάλα κείμενα δεν εκδίδονται σ' αυτό. Μπορείτε εγκαίρως να τα στέλνετε στην Γραμματεία μας στην Αθήνα και θα συμπεριληφθούν στο περιοδικό αυτό.

Αυτό έχει μεγάλη σημασία, γιατί το περιοδικό έχει γίνει όργανο που συντελεί στη συνεχή επαφή μεταξύ μας.

Θέλουμε να ξεκινήσουμε την αποστολή του περιοδικού αυτού στους βουλευτές άλλων χωρών και σε διεθνείς οργανισμούς. Η βάση δεδομένων με τις διευθύνσεις, η οποία δημιουργείται, δεν ολοκληρώθηκε ακόμη, αλλά πρέπει να την συμπληρώσουμε. Έχουμε οργανώσει δική μας σελίδα στο Ίντερνετ (ο σύμβουλος της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. κ. Μυγδάλης θα σας δώσει τις σχετικές πληροφορίες) και έχουμε προτείνει άρθρα, γραμμένα από τα μέλη της Ε.Δ.Σ.Ο. ή, εν πάση περιπτώσει, εγκεκριμένα από την Ε.Δ.Σ.Ο., σε πολλές εφημερίδες στις χώρες μας. Πρέπει να σας ενδιαφέρει κι η σύνταξη νέων άρθρων.

Τα άρθρα αυτά πρέπει να έχουν πιο γενικό χαρακτήρα και περιεχόμενο, αλλά πρέπει να συνδέονται άμεσα με τις αρχές και τη δραστηριότητα της Ε.Δ.Σ.Ο. Δεν μπορούν και δεν πρέπει να είναι εκτός των πλαισίων της Ε.Δ.Σ.Ο.

Πρώτον, δηλώστε εγκαίρως πώς σκοπεύετε να αποστείλετε τα άρθρα αυτά και δεύτερον, υποδείξτε ποιος από εσάς στις χώρες σας έχει πρόσβαση στις εφημερίδες που δέχονται να φιλοξενήσουν τα άρθρα αυτά. Πρέπει εγκαίρως να το δηλώσετε στη Γραμματεία της Ε.Δ.Σ.Ο. Πρέπει να έχετε επικοινωνία με την Γραμματεία όχι μόνο κατά τις προετοιμασίες και την πραγματοποίηση της συνδιάσκεψης της ΕΔΣΟ μια φορά το χρόνο, αλλά σε μόνιμη βάση.

Θέλω να προσθέσω πως στα πλαίσια της απόφασης της συνδιάσκεψης της Βαρσοβίας έχουμε προετοιμάσει τη συνάντηση επίσημων προσώπων από τα υπουργεία παιδείας των χωρών – μελών της Ε.Δ.Σ.Ο. Η συνάντηση αυτή θα λάβει χώρα στην Ορθόδοξη Ακαδημία στην Κρήτη το Σεπτέμβριο ή τον Οκτώβριο του έτους αυτού. Είναι ένα είδος προετοιμασίας για την συνάντηση των Υπουργών Παιδείας των χωρών-μελών της Ε.Δ.Σ.Ο. που θα ακολουθήσει αμέσως μετά την πρώτη συνάντηση.

Θέμα της συναντήσεως αυτών είναι η διδασκαλία της Ορθοδοξίας στα σχολεία. Αυτό είναι εξαιρετικά σπουδαίο θέμα. Εμείς στην Ελλάδα και οι συνάδελφοί μου στην Κύπρο έχουμε αποκομίσει κατά την διάρκεια των ετών αυτών αρκετή πείρα, γιατί στις χώρες μας τα θρησκευτικά διδάσκονται στα σχολεία: η διδασκαλία τους αρχίζει ακόμη από τα νηπιαγωγεία και συνεχίζεται ύστερα και στο γυμνάσιο και στο λύκειο. Θέλουμε να σας μεταδώσουμε την πείρα μας και να ανταλλάξουμε πείρα και γνώσεις με άλλες χώρες. Όλα αυτά θα συμβούν. Το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας ανέλαβε το 50% των εξόδων. Πρέπει να βρούμε πόρους για να καλύψουμε και το υπόλοιπο 50%. Θέλω να ελπίζω πως τα χρήματα αυτά θα βρεθούν.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ολοκληρώσω. Ας μας μιλήσει ο κύριος Μυγδάλης λίγο για το Ίντερνετ και ύστερα τη συνδιάσκεψή μας θα κλείσει ο Πρόεδρος της Ε.Δ.Σ.Ο. κύριος Βίκτωρ Ζορκάλτσεβ.

Β. Ζορκάλτσεβ: Κύριε Μυγδάλη, σας παρακαλώ να πάρετε τον λόγο.

Κ. Μυγδάλης: Σας παρακαλώ να σημειώσετε μερικά λόγια. Σε όλους τους υπουργούς παιδείας των χωρών-μελών της Ε.Δ.Σ.Ο. είχε αποσταλεί πρόσκληση, στην οποία τους ζητάμε να ορίσουν τους υπευθύνους, οι οποίοι θα συμμετάσχουν στις συναντήσεις στην Κρήτη πάνω στο θέμα της διδασκαλίας των θρησκευτικών μαθημάτων στα σχολεία. Σας παρακαλώ να τους πείτε να επισπεύσουν για να δώσουν απαντήσεις. Ακόμη δεν πήραμε καμία απάντηση.

Δεύτερον: το θέμα δημιουργίας αρχείου διευθύνσεων. Το ενημερωτικό φυλλάδιο που σας έχει διανεμηθεί είναι ένα πληροφοριακό μέσον, που πρέπει να διαδίδεται παντού. Χάρη στη βοήθεια διαφόρων οργανισμών έχουμε δημιουργήσει ένα αρχείο διευθύνσεων.

Την βοήθειά της μας προσέφερε η Ορθόδοξη Ακαδημία και η Ρωσική Βουλή έδωσε έναν πολύ καλό κατάλογο διευθύνσεων. Αλλά χρειαζόμαστε κι άλλα δεδομένα. Έτσι, πρέπει να συνταχθεί ένα αρχείο διευθύνσεων για όλες τις χώρες. Σας παρακαλώ, ασχοληθείτε με το θέμα αυτό, στείλτε μας τις διευθύνσεις των οργανισμών, των ανθρώπων, των ταμείων, που θα μπορέσουμε να δημοσιεύσουμε στο δικό μας ενημερωτικό δελτίο.

Όσον αφορά τη σελίδα στο Ίντερνετ. Έχουμε δημιουργήσει σε τρεις γλώσσες μια πολύ καλή σελίδα η οποία τεχνικά υποστηρίζεται από μια εταιρεία που ασχολείται με την κατασκευή ιστοσελίδων στο Ίντερνετ στην Ελλάδα. Τα στοιχεία της σελίδας αυτής σας είναι γνωστά, σας έχουμε πει τη διεύθυνσή της, η οποία έχει συνταχθεί από τα πρώτα γράμματα της ονομασίας της οργάνωσής μας. Αυτό έχει μεγάλη σημασία. Θα διαφημίζουμε τη σελίδα αυτή στους μεγάλους κόμβους του Ίντερνετ. Αυτό θα το κάνουμε τον Οκτώβριο. Σημαντικό είναι τη σελίδα αυτή να την επισκεφθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι. Κάθε τέσσερις ή πέντε μήνες θα δίνουμε πληροφορίες για τις δραστηριότητες της Ε.Δ.Σ.Ο. Επίσης πολύ σημαντικό είναι ο καθένας να μπορεί να εκφράσει τη γνώμη του πάνω σε οποιοδήποτε θέμα με το οποίο ασχολείται η Ε.Δ.Σ.Ο. Και αυτό επίσης θα φανεί στη σελίδα μας. Είναι πολύ σημαντικό όλοι μας να διαθέτουμε ηλεκτρονικές διευθύνσεις για να μπορούμε να ενημερώνουμε όλους σας για τις νέες πληροφορίες σε μια τέτοια σελίδα.

Η δημιουργία της σελίδας αυτής στοίχισε αρκετά χρήματα, γι' αυτό όσο πιο πολλοί άνθρωποι την επισκεφθούν, τόσο το καλύτερο. Πρέπει να έχουμε όσο το δυνατόν περισσότερες ηλεκτρονικές διευθύνσεις για να επικοινωνούμε με τις οργανώσεις αυτές, δηλαδή πρέπει να εξασφαλίσουμε ηλεκτρονική επαφή.

Β. Ζορκάλτσεβ: Ευχαριστώ. Ποιος θέλει να πάρει το λόγο; Ποιος διαθέτει πληροφορίες; Ο κ. Αλεξέγιεβ θέλει να πάρει το λόγο. Παρακαλώ.

Β. Αλεξέγιεβ: Το συντακτικό επιτελείο ολοκληρώνει την εργασία του και η Πρόεδρός του, κυρία Μαρκόβσκαϊα, είναι έτοιμη να πάρει το λόγο.

Β. Ζορκάλτσεβ: Εντάξει. Θα πω μερικά λόγια και ύστερα το λόγο θα πάρει η κυρία Μαρκόβσκαϊα. Επιτρέψτε μου στη συνέχεια της εισήγησης του κυρίου Παπαθεμελή να πω κυριολεκτικά δυο λόγια για τα αποτελέσματα της εργασίας μας το προηγούμενο έτος. Πρώτα απ' όλα πρέπει να σας πω πως και η συνδιάσκεψή μας και το τρέχον έτος δεν ήταν εύκολα.

Τα γεγονότα στην Γιουγκοσλαβία επηρέασαν τη συνδιάσκεψή μας. Το θέμα αυτό κυριαρχούσε σε όλες τις συνεδριάσεις της Γραμματείας της Ε.Δ.Σ.Ο. και στις δραστηριότητές μας. Στις σχέσεις αδελφικών κρατών

δημιουργήθηκαν, αν μπορούμε να πούμε έτσι, ορισμένες ρωγμές, που απείλησαν την ύπαρξη της διακοινοβουλευτικής μας οργάνωσης της ορθόδοξης ευρωπαϊκής ενότητας.

Και παρ' όλο που δεν παρεμβαίνουμε στα θέματα των κυβερνήσεων των χωρών μας, ωστόσο, εμείς οι βουλευτές, άνθρωποι του κράτους, εκπρόσωποι μιας από τις εξουσίες στις χώρες μας, πρέπει σε ανταπόκριση των προσδοκιών του πληθυσμού των χωρών μας να ενεργούμε δραστήρια και να παίρνουμε σοφές και ζυγισμένες αποφάσεις, ικανές να επηρεάσουν την επίλυση της διένεξης στη Γιουγκοσλαβία. Δηλαδή, πρέπει να σπρώχνουμε τις κυβερνήσεις μας. Οι άνθρωποι καταλαβαίνουν πολύ καλά πως αυτό δεν είναι το τέλος, πως είναι η αρχή μιας χρονοβόρας διαδικασίας, και την Ευρωπαϊκή Διακοινοβουλευτική Συνέλευση της Ορθοδοξίας περιμένουν σοβαρές δοκιμασίες της αντοχής και δύναμης των σχέσεών μας και όλων των ικανοτήτων μας για δράση.

Πέρασε ένας χρόνος και λογικό είναι να αναρωτηθούμε τι έχουμε πετύχει στη διάρκεια του χρόνου αυτού. Πρώτον, η φωνή των ορθόδοξων βουλευτών, όπως και να είναι, έχει γίνει πιο δυνατή και ηχεί πιο επιβλητικά και στις βουλές μας και σε διάφορες κοινωνικές οργανώσεις και σε διεθνή συνέδρια. Για άλλη μια φορά αναφέρω την τραγωδία στην Γιουγκοσλαβία. Οι ορθόδοξοι βουλευτές κυριολεκτικά έκρουαν τον κώδωνα του κινδύνου. Και δεν ήταν μόνο οι ομιλίες και οι διαμαρτυρίες μπροστά σε κτίρια των βουλών των χωρών του ΝΑΤΟ, αλλά και πολλά άλλα πράγματα.

Δεύτερον, μεγάλωσαν το κύρος και η επιρροή των ορθόδοξων βουλευτών στις περισσότερες χώρες που αντιπροσωπεύονται στην Ε.Δ.Σ.Ο. Η εργασία μας αυτή είναι κατά κάποιον τρόπο συμπληρωματική. Γνωρίζω, παραδείγματος χάρη, πόσο δραστήρια δουλεύουν οι βουλευτές στην Ουκρανία. Τώρα σχεδιάζουν την πραγματοποίηση μιας λιτανείας, η οποία προετοιμάζεται από το Διεθνές Ίδρυμα Ενότητας των Ορθόδοξων Λαών με τη συμμετοχή ορθόδοξων βουλευτών μερικών χωρών, που θα διαρκέσει περίπου δυο μήνες. Κάμποσες χιλιάδες χιλιόμετρα θα αποτελέσουν την πορεία της λιτανείας αυτής, πράγμα που θα βοηθήσει να παρακινήσουμε τους λαούς μας και να τους παροτρύνουμε να καλέσουν τις κυβερνήσεις και τις βουλές των χωρών μας στην ένωση των κοινών προσπαθειών για το καλό όλων των ανθρώπων καλής θέλησης.

Πιστεύω πως η εργασία μας έχει φτάσει σε τέτοιο επίπεδο, ώστε να παρουσιάζεται πλέον ανάγκη να δημιουργήσουμε κάποιο είδος εθνικών κέντρων της Συνέλευσης της Ορθοδοξίας σε διάφορες περιοχές. Και στο θέμα αυτό άμεση βοήθεια πρέπει να μας προσφέρουν, και μας προσφέρουν, και οι τοπικές Εκκλησίες και τα ευρέα κοινωνικά στρώματα και ακόμη και τα κοινωνικά ιδρύματα. Δεν μπορούμε να κλειστούμε στον εαυτό μας, καταντώντας ένα είδος ξεχωριστής, κλειστής οργάνωσης.

Πρέπει να διευρύνουμε την επιρροή μας σε όλη την κλίμακα των κοινωνικών οργανώσεων. Ακριβώς σε αυτό κρύβεται η δύναμή μας.

Τρίτον, τελικά καταφέραμε (θέλω να το τονίσω) να διατηρήσουμε την ενότητα της οργάνωσής μας στις τραγικές για την Ορθοδοξία ημέρες της επίθεσης του ΝΑΤΟ κατά της Γιουγκοσλαβίας. Καμία από τις χώρες δεν διέκοψε τις σχέσεις της με την ΕΔΣΟ και αυτό πρέπει να το σημειώσουμε οπωσδήποτε. Και η Ελλάδα, όντας μέλος του ΝΑΤΟ, έδειξε μεγάλη γενναιότητα, ανπιστεκόμενη στις πράξεις του εισβολέα έναντι αδελφής χώρας.

Τσως, κρίνοντας από τις πληροφορίες που διαθέτουμε, ακριβώς η Ελλάδα και ήταν κέντρο κοινωνικής αντίστασης στην επίθεση του ΝΑΤΟ που ουσιαστικά ανατίναξε τα επιθετικά σχέδια στη Ευρώπη.

Είχαμε λοιπόν το περασμένο έτος επιτυχίες, αν και υπήρξαν σοβαρά προβλήματα. Αυτή ήταν μια περίοδος σοβαρή, χρήσιμη, αλλά και δύσκολη για την οργάνωσή μας. Στην 7η σύνοδο στα Ιεροσόλυμα πρέπει να καταλήξουμε σε μεγάλα αποτελέσματα της εργασίας μας. Η επέτειος των 2000 χρόνων από τη γέννηση του Χριστού δεν μας υποχρεώνει απλά να το κάνουμε. Και είμαι σίγουρος, πως έτσι και θα γίνει στην πράξη. Ευχαριστώ.

Και τώρα το λόγο παίρνει η πρόεδρος της Συντακτικής Επιτροπής της συνεδριάσής μας, η κυρία Μαρκόβσκαϊα, που θα μας παρουσιάζει τα σχέδια των τελικών εγγράφων της 6ης συνεδρίασης της Ε.Δ.Σ.Ο.

Ν. Μαρκόβσκαϊα: Η Συντακτική Επιτροπή έλαβε υπόψη της όλες τις προτάσεις και τις παρατηρήσεις, που έκαναν τα μέλη της συνεδρίασης πάνω στα σχέδια των τελικών εγγράφων. Θα αρχίσω από την Απόφαση πάνω στο βασικό θέμα. Ύστερα από καταχώρηση των υπαρχόντων προτάσεων, δεν υπάρχουν άλλες παρατηρήσεις. Μπορούμε να αρχίσουμε την ψηφοφορία.

Ο Β. Ζορκάλτσεβ: Ας περάσουμε στην ψηφοφορία. Πόσοι είναι υπέρ της έγκρισης της Απόφασης αυτής; Δεν υπάρχουν αντιρρήσεις. Η Απόφαση έχει εγκριθεί. Παρακάτω.

Ν. Μαρκόβσκαϊα: Υπάρχει πρόταση να περάσουμε στην ψηφοφορία του σχεδίου της Απόφασης της 6ης συνεδρίασης της Ε.Δ.Σ.Ο. για την επέτειο των 2000 χρόνων από τη γέννηση του Χριστού και την έναρξη της τρίτης χιλιετίας. Η τελική επεξεργασία του σχεδίου αυτού έχει γίνει από τη Συντακτική Επιτροπή μας.

Β. Ζορκάλτσεβ: Περνάμε στην ψηφοφορία της Απόφασης αυτής. Πόσοι είναι κατά; Ωραία. Ψηφίσθηκε. Παρακάτω.

Ν. Μαρκόβσκαϊα: Τώρα πρέπει να δούμε το σχέδιο της Απόφασης της 6ης συνόδου της Ε.Δ.Σ.Ο. για τα γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία. Οι επιτροπές της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας, της Πολωνίας, της Γεωργίας και της Σλοβακίας προτείνουν να αφαιρέσουμε από το κείμενο του σχεδίου τη δεύτερη παράγραφο.

Παρατηρήσεις από την αίθουσα: Αυτό δεν επιτρέπεται! Με αυτό απαλείφεται όλη η σημασία της Απόφασης αυτής (θόρυβος στην αίθουσα, φωνές).

Β. Ζορκάλτσεβ: Τι θα κάνουμε;

Ι. Κοτλιαρόβ (από τη θέση του): Θα την ψηφίσουμε όπως είναι, ας μην ψηφίζουν οι κύριοι των χωρών αυτών!

Ε. Σαμόϊλικ (από την θέση της): Πρέπει να ψηφίσουμε την Απόφαση αυτή στην αρχική της μορφή, χωρίς να εξαιρέσουμε τη δεύτερη παράγραφο. Όποιος δεν επιθυμεί να την ψηφίσει έτσι, εννοώ τους εκπροσώπους της Γεωργίας, της Βουλγαρίας, της Πολωνίας, της Ρουμανίας, και της Σλοβακίας, ας απέχουν από την ψηφοφορία πάνω στην παράγραφο αυτήν, αλλά στο σύνολο είναι σύμφωνοι το κείμενο αυτό, δεν είναι;

Β. Ζορκάλτσεβ: Νομίζω πως αυτό θα προκαλέσει ένα χάσμα στην ΕΔΣΟ. Ας παραλείψουμε την παράγραφο αυτή, λαμβάνοντας υπόψη πως και χωρίς αυτήν το έγγραφο βγήκε πολύ δυνατό και χρήσιμο. Σας παρακαλώ.

Β. Αλεξσέγιεβ (από την θέση του): Συνάδελφοι, πιστεύω, πως πρέπει να συμφωνήσουμε με την άποψη του Πρόεδρου της ΕΔΣΟ. Το έγγραφο δεν θα γίνει λιγότερο λειτουργικό, αν παραλείψουμε την δεύτερη παράγραφο. Επιπλέον, τώρα μόλις μίλησα με την Γιουγκοσλαβική επιτροπή, δεν έχουν αντίρρηση να αφαιρεθεί από το κείμενο η δεύτερη παράγραφος.

Β. Ζορκάλτσεβ: Φίλοι! Σας παρακαλώ να ψηφίσετε υπέρ της Απόφασης για τη Γιουγκοσλαβία, λαμβάνοντας υπόψη την αφαίρεση από αυτήν της δεύτερης παραγράφου. Ψηφίζουμε. Ποιοι απείχαν; Επίσης δεν υπάρχουν. Η Απόφαση ψηφίστηκε. Συγχαρητήρια σε όλους. Τι έχουμε στη συνέχεια, κυρία Μαρκόβσκαϊα;

Ν. Μαρκόβσκαϊα: Στη συνέχεια πρέπει να ψηφίσουμε το σχέδιο της Απόφασης για τα γεγονότα στην Αμπχαζία, που ετοίμασε η κυρία Γκιγκινεϊσβίλι. Η Συντακτική Επιτροπή έχει επεξεργαστεί το έγγραφο αυτό και προτείνει στη συνεδρίαση να το ψηφίσει στην επεξεργασμένη μορφή του, που σας έχει διανεμηθεί.

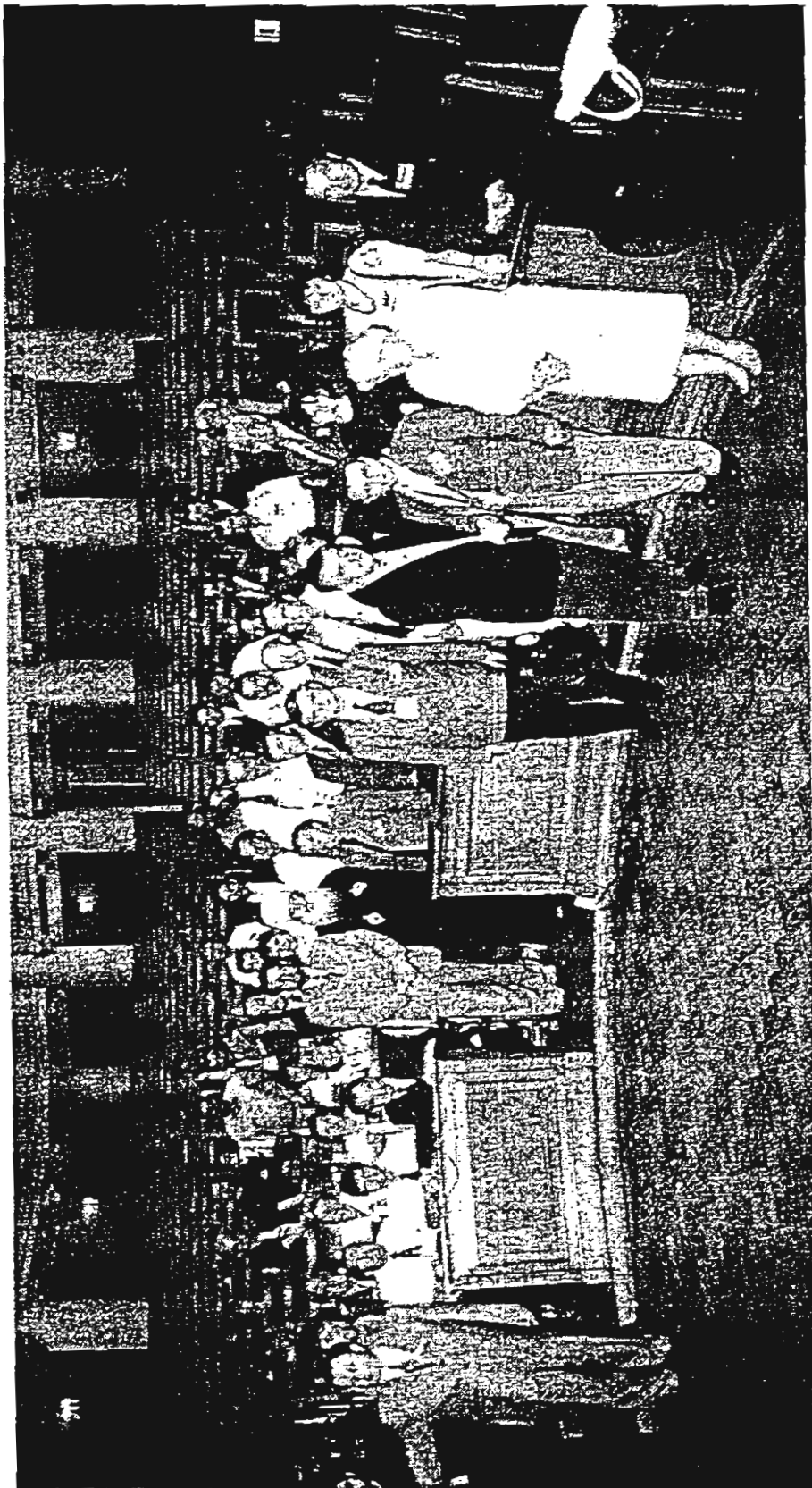
Β. Ζορκάλτσεβ: Το ψηφίζουμε; Ναι, το ψηφίζουμε. Δεν βλέπω να υπάρχουν αντιρρήσεις. Τι έχουμε στη συνέχεια;

Ν. Μαρκόβσκαϊα: Τώρα πρέπει να ψηφίσουμε την Απόφαση για τις γενικές αρχές προστασίας της θρησκευτικής ελευθερίας και των παραδοσιακών θρησκευμάτων, που προτάθηκε από την Επιτροπή της Ε.Δ.Σ.Ο. για τον Κανονισμό με επικεφαλής τον κύριο Κατσαρό. Δεν υπάρχουν ουσιαστικές παρατηρήσεις πάνω στο κείμενο που προτάθηκε. Μπορούμε να ψηφίσουμε.

Β. Ζορκάλτσεβ: Λοιπόν, ψηφίζουμε. Πόσοι είναι κατά; Κανένας. Πόσοι απείχαν; Επίσης κανένας. Έχει ψηφισθεί. Η Συντακτική επιτροπή

δεν έχει άλλα έγγραφα. Έχουμε ψηφίσει όλα τα έγγραφα και σας συγχαίρω γι' αυτό.

Φίλοι, πιστεύω πως η 6η σύνοδος της Ε.Δ.Σ.Ο. έχει ολοκληρωτικά ανταποκριθεί σε όσα της ανατέθηκαν. Ήταν ένα νέο δυνατό βήμα εμπρός του κινήματός μας. Σας συγχαίρω όλους. Έχουμε κάνει μια σπουδαία, χρήσιμη δουλειά για την Ορθοδοξία. Σας καλώ να συνεχίσετε αυτόν το δρόμο και στο μέλλον. Ωρα σας καλή, μέχρι τη συνάντησή μας στις συνελεύσεις της Γραμματείας των Επιτροπών της Ε.Δ.Σ.Ο., στην 7η σύνοδο της Ε.Δ.Σ.Ο. στα Ιεροσόλυμα τη χρονιά των 2000 ετών από τη γέννηση του Χριστού. Στο σημείο αυτό η 6η σύνοδος της Ε.Δ.Σ.Ο. έχει ολοκληρώσει τις εργασίες της και σας ανακοινώνω την λήξη της. Συνάδελφοι και φίλοι, σας ευχαριστώ για την εργασία σας.

Σύνεδροι της 6^{ης} συνόδου της Ε.Δ.Σ.Ο. στην Αγία Πετρούπολη, 21 Ιουνίου 1999, Μέγαρο Ταυρίτσεσκι.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 6^{ης} ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΔΙΑΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

«ΤΡΟΠΟΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΩΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΑΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ»

Εμείς οι σύνεδροι της 6^{ης} Ε.Δ.ΣΟ. συζητήσαμε το θέμα «Τρόποι νομοθετικής προστασίας της παραδοσιακής οικογένειας ως σημαντικότητας κοινωνικής και ηθικής αξίας» και:

Εκφράζουμε την πεποίθηση ότι οι παραδοσιακές θεόδοτες οικογενειακές σχέσεις, ευλογημένες στο επίπεδο άνδρας-γυναίκα, γονείς-παιδιά, που αποτελούν την θεμελιώδη βάση στη ζωή της ανθρωπότητας, παραμένουν ως βασικό στοιχείο του σύγχρονου κόσμου, ως μαρτυρία αληθινότητας του θείου Νόμου.

Θεωρούμε ότι ο Χριστιανισμός πρέπει να συνεχίσει να προσφέρει τη βοήθειά του στην παγκόσμια κοινότητα στο θέμα ορισμού των τρόπων μελλοντικής εξέλιξης της σύγχρονης κοινωνίας, λαμβάνοντας υπ' όψη ότι ο ιστορικός και ο κοινωνικός βίος των λαών αποτελούν το βασικό μέρος της πνευματικής και ηθικής τους ζωής.

Προειδοποιούμε για το κίνδυνο της απομάκρυνσης από τους παραδοσιακούς κανόνες της κοινωνικής συμβίωσης και για τη σημαντική μείωση αγάπης προς τον συνάνθρωπό μας από τη νεολαία, γεγονός που οδηγεί στο εκφυλισμό και την κατάπτωση της ανθρωπότητας.

Δηλώνουμε ότι το έτος 2000 από τη γέννηση του Χριστού πρέπει να αυξήσει την επιρροή της Ορθοδοξίας στη λύση των σημαντικών προβλημάτων του κοινωνικού βίου στις χώρες μας και σε όλο τον κόσμο.

Συνιστούμε στα Κοινοβούλια των χωρών μας, μαζί με τις τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες, να εκπονούν εθνικά προγράμματα που θα βοηθήσουν στην προστασία των θεμελιώδη ηθικών και πνευματικών αρχών της κοινωνίας που η παραδοσιακή οικογένεια συνεχίζει να αποτελεί τη βάση.

Αγία Πετρούπολη, 23 Ιουνίου 1999

**ΑΠΟΦΑΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΟΡΤΑΣΜΟ ΤΩΝ 2000 ΧΡΟΝΩΝ
ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ
ΤΡΙΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ**

Οι σύνεδροι της 6^{ης} Ε.Δ.Σ.Ο., που εργάστηκαν στη Μόσχα και στην Αγία Πετρούπολη από τις 20 έως 23 Ιουνίου 1999, λαμβάνοντας υπ' όψη την εξαιρετική σημασία της επετείου των 2000 χρόνων του χριστιανικού πολιτισμού για όλη την ανθρωπότητα:

Τονίζουν ότι η επέτειος είναι ένα από τα πιο σημαντικά πολιτιστικά και ανθρωπιστικά γεγονότα για την παγκόσμια κοινότητα, κάνουν απολογισμό των 2000 χρόνων μετά Χριστόν και παροτρύνουν τους λαούς για συνεργασία, για στερέρωση της ειρήνη και του δίκαιου σε όλο τον κόσμο.

Υπογραμμίζουν τον ειδικό ρόλο των Διεθνών Οργανώσεων και Κρατικών Θεσμών στην οργάνωση της υποδοχής της τρίτης χιλιετίας του Χριστιανισμού.

Απευθύνονται στις Διεθνείς Οργανώσεις για την ένταξη των εκδηλώσεων της Ε.Δ.Σ.Ο. στα διεθνή προγράμματα εορτασμών της μεγαλύτερης επετείου του Χριστιανισμού που ετοιμάζεται υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και της ΟΥΝΕΣΚΟ.

Πληροφορούν για το δικό τους πρόγραμμα εορτασμών στα πλαίσια της υποδοχής της τρίτης χιλιετίας του Χριστιανισμού και συγκαλούν γι' αυτό το σκοπό την 7^η Ε.Δ.Σ.Ο. στα Ιεροσόλυμα το έτος 2000.

Απευθύνονται στις κυβερνήσεις των χωρών που η Ορθοδοξία αποτελεί το βασικό θρήσκευμα σχετικά με την οργάνωση και εκτέλεση των αντίστοιχων εκδηλώσεων αφιερωμένων στα 2000 χρόνια από τη γέννηση του Χριστού.

Αποφασίσαμε να ενδυναμώσουμε τη δραστηριότητά μας στις χώρες, που ήδη συμμετέχουν στο κίνημα, καθώς και σε παγκόσμιο επίπεδο με σκοπό να πραγματοποιήσουμε τα πολιτιστικά – επιμορφωτικά και πληροφοριακά – εκπαιδευτικά προγράμματα στα πλαίσια της ανθρωπιστικής αποστολής της Ορθοδοξίας.

Αγία Πετρούπολη, 23 Ιουνίου 1999

**ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 6^{ης} Ε.Δ.Σ.Ο.
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΣΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ**

Η Ε.Δ.Σ.Ο. υποστηρίζει την ειρηνική λύση όλων των προβλημάτων γενικά και συγκεκριμένα της πολεμικής σύγκρουσης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, παρακολουθεί την επικρατούσα κατάσταση με μεγάλη προσοχή και ανησυχία.

Είναι εναντίον οποιωνδήποτε δραστηριοτήτων που υποστηρίζουν τη διάσπαση και τη διάλυση του ενιαίου ομοσπονδιακού κράτους της Γιουγκοσλαβίας, εναντίον της γενοκτονίας και υπέρ της ακεραιότητας της χώρας.

Απευθύνεται σε όλες τις πλευρές που συμμετέχουν στη σύγκρουση στο Κόσοβο, καθώς και στην ηγεσία του ΝΑΤΟ, και ζητεί να κάνουν ό,τι μπορούν για να εξασφαλίσουν την ειρήνη στην περιοχή, χρησιμοποιώντας διπλωματικά και πολιτικά μέσα, βάσει του Καταστατικού του ΟΗΕ, του Οργανισμού Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Καλεί τις αναπτυγμένες χώρες να ξεκινήσουν άμεσα την ανασυγκρότηση της οικονομίας της Γιουγκοσλαβίας, λαμβάνοντας υπ' όψη μόνον τα ανθρωπιστικά κριτήρια, και απευθύνεται στις διεθνείς οργανώσεις να προσφέρουν ανθρωπιστική και οικονομική βοήθεια στη Γιουγκοσλαβία, καθώς και να βοηθήσουν τους πρόσφυγες από το Κόσοβο να επιστρέψουν στα σπίτια τους.

Αγία Πετρούπολη, 23 Ιουνίου 1999

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 6^{ης} Ε.Δ.Σ.Ο.
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΣΤΗΝ ΑΜΠΧΑΖΙΑ (ΓΕΩΡΓΙΑ)

Εμείς, οι συμμετέχοντες στην 6^η Ε.Δ.Σ.Ο., υποστηρίζοντας ειρηνική λύση των προβλημάτων μεταξύ των εθνών και των θρησκειών, με μεγάλη ανησυχία παρακολουθούμε τη σύγκρουση στην Αμπχαζία (Γεωργία).

Καλούμε τους υπευθύνους να λάβουν άμεσα μέτρα και να βοηθήσουν τους 300 χιλιάδες πρόσφυγες που αναγκάστηκαν να φύγουν από τις εστίες τους για να σωθούν.

Είμαστε εναντίον του αποσχιστικού κινήματος και υποστηρίζουμε την ακεραιότητα της Γεωργίας.

Απευθυνόμαστε στις διεθνείς οργανώσεις να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να λύσουν το πρόβλημα της Αμπχαζίας, να εξασφαλίσουν τις απαραίτητες συνθήκες για την επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους χρησιμοποιώντας πολιτικά μέσα σύμφωνα με το Καταστατικό του ΟΗΕ, του Οργανισμού Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Αγία Πετρούπολη, 23 Ιουνίου 1999

**ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 6^{ης} Ε.Δ.Σ.Ο. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΓΕΝΙΚΕΣ
ΓΡΑΜΜΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΞΙΘΡΗΣΚΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΔΟΓΜΑΤΩΝ**

Η 6^η Ε.Δ.Σ.Ο., λαμβάνοντας υπ' όψη τις αποφάσεις της 5^{ης} Ε.Δ.Σ.Ο. (Βαρσοβία, 1998), αποφάσισε:

1. Για την επιβεβαίωση της ανεξιθρησκίας και ειδικά για την υποστήριξη των υπαρχόντων δογμάτων σύμφωνα με το άρθρο 18 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, το άρθρο 18 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα προσωπικά και πολιτικά δικαιώματα, το άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και το άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα ανθρώπινα δικαιώματα

2. Λαμβάνοντας υπ' όψη τις αποφάσεις και τις εισηγήσεις για τα θρησκευόμενα και τις αιρέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης της Ευρώπης

3. Λαμβάνοντας υπ' όψη τις αντίστοιχες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα όπου ορίζονται τα πλαίσια του δικαιώματος για την ανεξιθρησκία

4. Λαμβάνοντας υπ' όψη τις εθνικές και συνταγματικές εγγυήσεις θρησκευμάτων και ανεξιθρησκίας

5. Λαμβάνοντας υπ' όψη ότι πρέπει να προστατεύσουμε τη θρησκευτική κληρονομιά, τους παραδοσιακούς θρησκευτικούς πολιτισμούς και τις ιδιαιτερότητες των διάφορων δογμάτων, συμπεριλαμβανομένης της νομοθετικής προστασίας των δικαιωμάτων θρησκευτικών ομάδων

6. Λαμβάνοντας υπ' όψη την τήρηση των νόμων του δημοκρατικού πολιτεύματος και των δικαιωμάτων άλλων ανθρώπων από όλες τις θρησκευτικές ομάδες

7. Λαμβάνοντας υπ' όψη ότι οι θρησκευτικές ομάδες δεν θα καταδιώκουν την ανεξιθρησκία αναγκάζοντας μ' αυτό τον τρόπο να αλλάξει κανείς τη θρησκεία του

8. Λαμβάνοντας υπ' όψη ότι οι θρησκείες και οι θρησκευτικές ομάδες ακολουθούν τις προδιαγραφές των νόμων και συνταγμάτων, καθώς και ότι βρίσκονται υπό εποπτεία και έχουν οικονομικές υποχρεώσεις προς την πολιτεία

Να συστήσει στα μέλη της και στα Κοινοβούλια να αποφασίσουν για τις ακόλουθες αρχές:

1. Η πολιτεία μπορεί να λάβει αντίστοιχα μέτρα με σκοπό την υποστήριξη των παραδοσιακών θρησκειών που δημιουργήθηκαν στα

πλαίσια των παραδόσεων του κράτους χωρίς να παρέμβει στις ελευθερίες άλλων θρησκειών. Το κράτος μπορεί να παρέχει στις παραδοσιακές θρησκείες ειδικό καταστατικό που θα καθορίσει το ρόλο τους στη δημιουργία της κοινωνίας. Το κράτος μπορεί να παρέχει στις άλλες θρησκείες ειδικό καταστατικό της παραδοσιακής θρησκείας, απαιτώντας από αυτές θετική συμπεριφορά προς την κοινωνία, πολιτεία, καθώς και προς τους ανθρώπους και προς τις άλλες θρησκείες.

2. Η ανεξιθρησκία αποτελεί τη θεμελιώδη συνταγματική αρχή και το βασικό δικαίωμα του κάθε ανθρώπου και πρέπει να προστατευτεί από το κράτος. Οι νομοθετικές διατάξεις στα πλαίσια του Συντάγματος και των Διεθνών Συνθηκών πρέπει να χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά για να μη επιτρέψουν την παραβίαση της ανεξιθρησκίας και των προαναφερόμενων πλαισίων (όπως π.χ. απαγόρευση του εκτός νόμου προσηλυτισμού, παροχή άδειας για επικίνδυνη δραστηριότητα).

3. Προστατεύοντας την ανεξιθρησκία το κράτος είναι υποχρεωμένο:

α) Να ενδυναμώσει τη δομή των νομοθετικών μέτρων που αφορούν τις παραδοσιακές τοπικές θρησκείες, όπως θρησκευτικά στο σχολείο, ελευθερία προσέγγισης στους πολιτικούς θεσμούς (στο στρατό, στα στρατιωτικά νοσοκομεία και φυλακές), επίσης να εξασφαλίσει την παρουσία στα ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων και των κρατικών ΜΜΕ.

β) Να προβλέπουμε τις δυνατότητες των υπαρχόντων διοικητικών νομοθετικών θεσμών (σύστημα εκπαίδευσης και κοινωνικής πληροφόρησης).

γ) Να χρησιμοποιούμε με λογική την επιστροφή της εκκλησιαστικής περιουσίας που κατασχέθηκε με την βία.

δ) Να βοηθήσουμε αντίστοιχα οικονομικά.

ε) Να επιτρέψουμε την εφαρμογή των νομοθετικών και διοικητικών μέτρων για την προστασία των θυμάτων της θρησκευτικής δραστηριότητας, καρπό της βίας, πίεσης ή απάτης των ανθρώπων που βρίσκονται στην απόγνωση, τη φτώχεια και την άγνοια.

Αγία Πετρούπολη, 23 Ιουνίου 1999

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΩΝ ΤΗΣ 6^{ης} Ε.Δ.Σ.Ο.
Μόσχα- Αγία Πετρούπολη, 20-23 Ιουνίου 1999

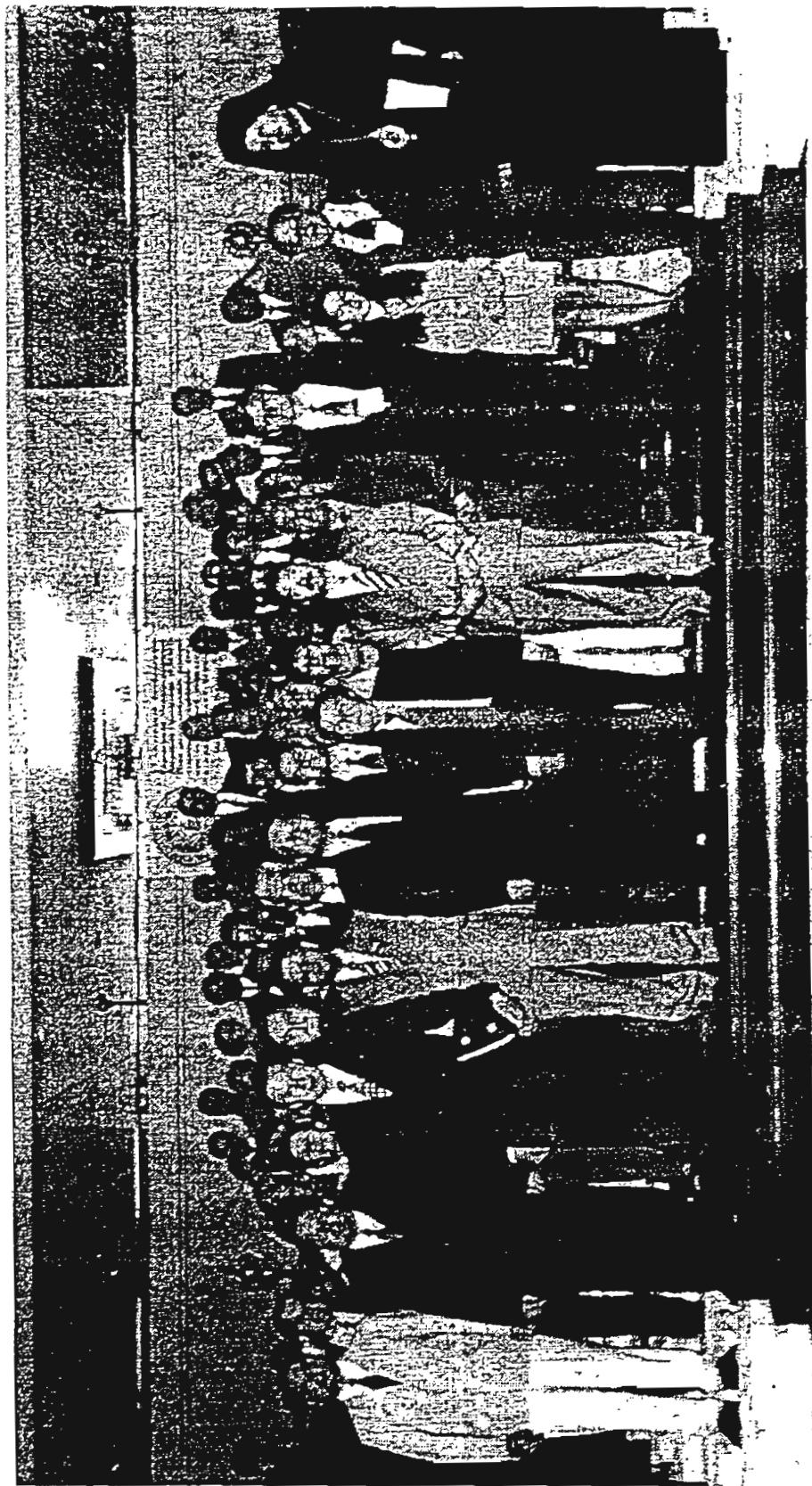
<p style="text-align: center;">ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ</p> <p>ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΤΕΟ</p>	<p>Βουλευτής (παρατηρητής)</p>
<p style="text-align: center;">ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ</p> <p>ΚΟΝΟΠΛΙΟΒ Βλαδίμηρος</p>	<p>Αντιπρόεδρος της Βουλής Εκπροσώπων Εθνικού Συμβουλίου</p>
<p>ΚΟΤΛΙΑΡΟΒ Τγκορ</p>	<p>Βουλευτής της Βουλής Εκπροσώπων Εθνικού Συμβουλίου Μέλος Γραμματείας Ε.Δ.Σ.Ο.</p>
<p>ΝΤΟΥΜΠΟΒΙΚ Νικολάϊ</p>	<p>Βουλευτής της Βουλής Εκπροσώπων Εθνικού Συμβουλίου</p>
<p style="text-align: center;">ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ</p> <p>ΠΕΤΡΟΒ Ντίμο</p>	<p>Βουλευτής Εθνικού Συμβουλίου</p>
<p>ΠΙΝΤΙΚΟΒ Αλεξάντρ</p>	<p>Βουλευτής Εθνικού Συμβουλίου</p>
<p>ΜΙΛΕΝΟΒΑ Ελισαβέτα</p>	<p>Πρόεδρος του Γυναικείου Χριστιανικού Κόμματος της Βουλγαρίας, ηγέτης Βουλγαρικής αντιπροσωπείας του Διεθνούς Ιδρύματος Ενότητας Ορθόδοξων Λαών</p>
<p style="text-align: center;">ΕΛΛΑΔΑ</p> <p>ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ Στυλιανός-Αγγελος</p>	<p>Βουλευτής, Γενικός Γραμματέας Ε.Δ.Σ.Ο.</p>
<p>ΚΑΤΣΑΡΟΣ Νικόλαος</p>	<p>Βουλευτής, Αναπληρωτής Γενικού Γραμματέα Ε.Δ.Σ.Ο.</p>
<p>ΠΕΠΟΝΗΣ Αναστάσιος</p>	<p>Βουλευτής</p>
<p>ΝΙΚΟΛΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος</p>	<p>Βουλευτής</p>
<p>ΛΟΥΛΕ Ανδριανή</p>	<p>Βουλευτής</p>

ΑΡΑΠΗ-ΚΑΡΑΤΖΑΝΗ Βασιλική	Βουλευτής
ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Δημήτριος	Βουλευτής
ΜΑΡΙΝΟΣ Αναστάσιος	Νομικός, Αντιπρόεδρος του ελληνικού ΣτΕ
ΜΥΓΔΑΛΗΣ Κώστας	Σύμβουλος Γραμματείας Ε.Δ.Σ.Ο.
ΜΗΛΙΟΥ Νάια	Γραμματέας της αποστολής
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	Προσκεκλημένος της συνόδου
ΓΕΩΡΓΙΑ	
ΓΚΙΚΙΝΕΪΣΒΙΑΙ Μανάνα	Βουλευτής
ΤΟΠΟΥΡΙΤΖΕ Λίρα	Βουλευτής
ΚΥΠΡΟΣ	
ΘΕΟΔΩΡΟΥ Δώρος	Βουλευτής, επικεφαλής της αποστολής, μέλος της Γραμματείας Ε.Δ.Σ.Ο.
ΣΑΜΜΟΥΤΑΣ Ευάγγελος	Βουλευτής
ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ Εύη	Γραμματέας της αποστολής
ΛΕΤΤΟΝΙΑ	
ΜΠΑΡΤΑΣΕΒΙΤΣ Αλεξάντρ	Βουλευτής
ΓΚΟΛΟΥΜΠΟΒΑΣ Αλεξάντρ	Βουλευτής

<p style="text-align: center;">ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ</p> <p>MENTBENTEB Νικολάι</p>	<p>Βουλευτής, μέλος της Γραμματείας Ε.Δ.Σ.Ο.</p>
<p style="text-align: center;">ΜΟΛΔΑΒΙΑ</p> <p>ΣΤΑΤΙ Βασίλειος</p> <p>ΠΟΛΑΝΤΙ Ντιμίτρι</p>	<p>Βουλευτής</p> <p>Βουλευτής</p>
<p style="text-align: center;">ΠΟΛΩΝΙΑ</p> <p>ΠΛΕΒΑ Σεργκεί</p> <p>ΣΙΤΣΕΒΣΚΙ Γιαν</p>	<p>Βουλευτής</p> <p>Βουλευτής</p>
<p>ΣΤΕΛΙΓΚΑ Γιαν</p>	<p>Βουλευτής</p>
<p style="text-align: center;">ΡΩΣΙΑ</p> <p>ΖΟΡΚΑΛΤΣΕΒ Βίκτωρ</p>	<p>Πρόεδρος της Ε.Δ.Σ.Ο., Πρόεδρος της Επιτροπής της Κρατικής Δούμας για τους κοινωνικούς οργανισμούς και θρησκευτικές οργανώσεις</p>
<p>MENTBENTEB Βλαδίμηρος</p>	<p>Βουλευτής, μέλος της Γραμματείας Ε.Δ.Σ.Ο.</p>
<p>ΕΝΚΩΒ Σεργκεί</p>	<p>Βουλευτής</p>
<p>ΖΟΥΕΒ Αλεξέι</p>	<p>Βουλευτής</p>
<p>ΑΛΕΞΕΓΙΕΒ Βάλερι</p>	<p>Σύμβουλος του Προέδρου της Κρατικής Δούμας, σύμβουλος της Γραμματείας Ε.Δ.Σ.Ο., πρόεδρος του Διεθνούς Ιδρύματος Ενότητας Ορθόδοξων Λαών</p>

ΡΟΥΜΑΝΙΑ	
POMAN Ιόν	Βουλευτής
ΠΙΝΤΕΑ Ιόν	Βουλευτής
ΦΕΝΟΓΚΕΝ Σεβαστιάν	Βουλευτής
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	
ΜΠΙΝΤΕΡ Ιούλιους	Βουλευτής
ΠΡΟΚΟΠΟΒΙΤΣ Πάβολ	Βουλευτής
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	
ΣΑΜΟΪΛΙΚ Αικατερίνα	Βουλευτής
ΜΑΡΚΟΒΣΚΑΪΑ Νίνα	Βουλευτής
ΕΣΘΟΝΙΑ	
ΤΟΜΕΜΠΕΡΓΚ Ευγκένι	Βουλευτής
ΒΕΛΜΑΝ Βλαδίμηρ	Βουλευτής
ΑΝΔΡΕΕΒ Βίκτωρ	Βουλευτής
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	
ΖΙΖΙΤΣ Ζόραν	Αντιπρόεδρος Συμβουλίου πολιτών της Σκουψίνα
ΣΤΟΪΚΟΒΙΤΣ Μιλιούτιν	Πρόεδρος της Επιτροπής για την Άμυνα και Ασφάλεια Συμβουλίου πολιτών της Σκουψίνα, μέλος της Γραμματείας Ε.Δ.Σ.Ο.

<p>ΜΙΛΙΤΣ Λιουμπομίρ</p> <p>ΝΤΕΣΑΝΤΣΙΤΣ Ζόριτσα</p>	<p>Υποδιευθυντής Τμήματος για Ρωσία και Ουκρανία Υπουργείου Εξωτερικών Υποθέσεων Γιουγκοσλαβίας, εμπειρογνώμων της αποστολής</p> <p>Γραμματέας της αποστολής</p>
---	--

Σύνεδροι της 6^{ης} συνόδου της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας. Μόσχα, 20 Ιουνίου 1999.

МАТЕРИАЛЫ
VI конференции
Европейской
Межпарламентской
Ассамблеи Православия

(Москва — Санкт-Петербург,
20—23 июня 1999 года)

СТЕНОГРАММА
VI конференции
Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия

г.Москва, Президент-отель,
20 июня 1999 года, 19.00

Председательствует Виктор Зоркальцев — Президент Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия (ЕМАП), председатель Комитета по делам общественных объединений и религиозных организаций Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации.

Председательствующий В.Зоркальцев: Уважаемые участники конференции, начнем пленарное заседание нашей Ассамблеи, как это и принято у нас, с молитвы.

Протоиерей Всеволод Чаплин (читает): “Царю Небесный, Утешителю, Душе истины. Иже везде сый и вся исполняяй, Сокровище благих и жизни Подателю, прииди и вселися в ны, и очисти ны от всякие скверны, и спаси, Блаже, души наша”.

Пусть Господь благословит нашу сегодняшнюю работу здесь. Дай Бог помощи каждому из нас во всяком добром деле!

Председательствующий В.Зоркальцев: Уважаемые участники конференции, уважаемый господин Папатемилис — Генеральный секретарь Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия, уважаемые представители Администрации Президента, Совета Федерации, Государственной Думы, Правительства Российской Федерации, наши коллеги-журналисты! Позвольте сердечно приветствовать вас, участников Ассамблеи и наших гостей, в Москве и пожелать всем нам успешной работы.

Нынешняя конференция Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия, шестая по счету, посвящена теме: “Пути законодательных решений защиты

традиционной семьи как важнейшей социальной и нравственной ценности". На нашу конференцию прибыли представители парламентов 16 стран — участниц нашей ассамблеи, из Австралии, Белоруссии, Болгарии, Греции, Грузии, Кипра, Латвии, Литвы, Молдовы, Польши, России, Румынии, Словакии, Украины, Эстонии, Югославии, а также Его Преосвященство епископ Эммануил — руководитель бюро Константинопольского Патриархата при Европейском союзе.

В работе конференции принимают участие послы и представители посольств стран — участниц ЕМАП. Освещают нашу конференцию представители 27 информационных агентств, телекомпаний, журналов и газет.

Позвольте мне по поручению Секретариата ЕМАП VI конференцию Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия в Москве объявить открытой. *(Аплодисменты.)*

Коллеги, план работы нашей конференции вам роздан при регистрации, он утвержден Секретариатом ЕМАП. Я думаю, сегодняшний день мы проведем так, как намечено этим планом. Если у нас появятся какие-то изменения относительно последующих дней, мы их обсудим уже на пленарном заседании в Санкт-Петербурге. Нет возражений? Нет.

В адрес нашей конференции поступили приветствия от руководителей России и ряда других стран.

Слово предоставляется Логинову Андрею Викторовичу — руководителю Управления Администрации Президента Российской Федерации.

А.Логинов: Уважаемые участники и гости VI конференции Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия! Разрешите мне зачитать обращение к вам Президента Российской Федерации. *(Читает):*

"Приветствую участников и гостей VI Межпарламентской ассамблеи православия!

Ваш форум, ставший уже традиционным, пользуется высоким авторитетом среди широкой международной общественности. В этом году он посвящен очень актуальной проблеме — защите семьи как важнейшей социальной и нравственной ценности.

Для каждого человека семья — это надежная опора, источник любви и тепла. Именно в семье формируется личность человека, закладываются основы духовности, уважение к прошлому и уверенность в будущем.

Сегодня, в эпоху перемен, российская семья переживает непростые испытания. Первейшая задача государства — поддержать ее, создать благоприятные условия для воспитания подрастающего поколения. Только решив эту задачу, мы сможем сказать, что реформы в России действительно удалась.

Уверен, ваша работа будет способствовать выработке действенных механизмов законодательной защиты и поддержки семьи.

Желаю участникам и гостям конференции крепкого здоровья, счастья и всего самого доброго!

Борис Николаевич ЕЛЬЦИН.
19 июня 1999 года".

(Аплодисменты.)

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово предоставляется заместителю Министра иностранных дел Российской Федерации Середину Василию Дмитриевичу.

В.Середин: У меня сегодня почетная и одновременно приятная обязанность обнародовать приветствие Правительства Российской Федерации в ваш адрес, что я с удовольствием и делаю. *(Читает):*

«Уважаемые участники конференции!

Ваша конференция проходит в то время, когда завершается непростая работа по возвращению процесса урегулирования в Косово в политическое русло. Международному сообществу еще предстоит приложить немало усилий для нормализации положения в регионе.

Определенную роль в этом процессе может сыграть и Ассамблея, цель деятельности которой состоит в активизации миротворческих усилий православного населения Европы, преодолении межконфессиональных противоречий, нахождении гармоничных средств культурного и духовного сотрудничества всех народов континента.

Ассамблея, объединяющая депутатов национальных парламентов порядка 20 стран Восточной Европы, Балтии, Бал-

кан, Средиземноморья и СНГ, может сыграть весомую роль в содействии контактам между политическими, парламентскими, религиозными и научными деятелями и институтами, внести свой вклад в современный международный диалог о правах человека, в развитие православного культурного наследия.

Желаю участникам конференции плодотворной работы, направленной на противодействие конфессиональному антагонизму, защиту прав человека и религиозной свободы.

ПЕРВЫЙ ЗАМЕСТИТЕЛЬ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ В.ХРИСТЕНКО.»

(Аплодисменты.)

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово предоставляется заместителю Председателя Государственной Думы Российской Федерации Михаилу Зиновьевичу Юрьеву.

М.Юрьев: Уважаемые коллеги! Мне поручено сегодня зачитать вам приветствие Государственной Думы, что я с удовлетворением и делаю. *(Читает):*

**“Глубокоуважаемые коллеги, дамы и господа,
досточтимое духовенство!**

С особым чувством приветствую вас по случаю открытия конференции, ибо она призвана обсудить важнейшие аспекты человеческого бытия — проблемы законодательных решений защиты традиционной семьи как одной из важнейших ценностей жизни.

С большим удовлетворением отмечаю, что эту актуальную тему взяли для своего обсуждения и решения именно мои коллеги — депутаты национальных парламентов стран нашего общего восточнохристианского духовного и политического пространства — члены Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия. В лице ЕМАП мы видим новую, но быстро набирающую вес и авторитет на европейской и мировой арене организацию, уникальную по своему характеру, объединяющую депутатов православного менталитета, т.е. объединенных не по политическому признаку, а по духовно-нравственному ориентиру. И это ставит ЕМАП в совершенно отличное от всех других межпарламентских организаций положение, которое мне представляется весьма перспективным.

Деятельность движения вызывает растущий интерес в ПАСЕ, МПА СНГ, Парламентская Ассамблея ПАОБСЕ. За прошедшие годы ЕМАП рассмотрела весьма значительный круг актуальных проблем жизнедеятельности сообщества наших стран да и, пожалуй, всего человечества. Это и проблемы культурного наследия и идентичности, экологии, духовности, образования наших народов, укрепления их единства, экономической безопасности и взаимовыгодного сотрудничества, преодоления воздействия на людей тоталитарных сект, гармонизации национальных отношений и другие.

Не менее важная тема предложена к обсуждению на нынешней конференции ЕМАП. В наших странах, к глубокому сожалению, утрачивается та высокая роль традиционной семьи, которая исторически ей принадлежала. Всякого рода "реформаторы" и псевдоноваторы, неолибералы пытаются, в том числе и с помощью СМИ, разрушить авторитет семьи, навязывают так называемые «преимущества» однополых браков, неполных семей, что ведет к быстрой деградации всего общества, ибо семья и общество — это сообщающиеся сосуды.

Общая для нас всех беда заключается в том, что государство, по сути, отстранилось от проблем семьи и отсюда во многом проистекает неустроенность семьи и общества в целом. Бич нашего времени — это наркомания, безотцовщина, сиротство при живых родителях, брошенные без присмотра и помощи престарелые родители.

Не потому ли в мире становится все больше зла? Не здесь ли во многом лежит причина той катастрофы, которую сытые и благополучные страны обрушили на маленькую Югославию? Оскудение добра и нравственности, поклонение культу силы и уверенность в безнаказанности стали теперь нормой поведения многих политиков Запада, которые принесли авиаударами и массированными бомбардировками огромное зло народам Югославии да и всех Балкан, а может быть, и всему континенту.

Через несколько месяцев мир отметит 2000-летие от Рождества Христова. И надо сделать все, чтобы этот великий юбилей не был омрачен умножением насилия и зла. Надежд на это пока немного. Но очень хорошо, что есть люди, которые не опускают рук перед эскалацией зла и

творяют добро. В числе этих людей и участники настоящей конференции.

Желаю всем вам, друзья и коллеги, больших успехов в вашей ответственной и важной деятельности!"

Подписано Геннадием Николаевичем СЕЛЕЗНЕВЫМ
— Председателем Государственной Думы.

(Аплодисменты.)

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово имеет заместитель Председателя греческого Парламента господин Николос Кацарос.

Н.Кацарос: Хочу пожелать, чтобы ЕМАП превратилась в мировую организацию, которая будет проповедовать во всем мире православные начала, чтобы мир стал более справедливым, более мирным, более полным любви к ближнему, чтобы не было таких катастроф, как в последнее время в Югославии, и чтобы в будущем авторитет этой организации был более ощутимым, чтобы с ней считались, учитывали ее вмешательство в решение многих проблем, и особенно в тех местах, где нарушаются человеческие права. Мы еще раз желаем, чтобы наши решения были правильными и направленными на благо человечества.

Председательствующих В.Зоркальцев: Слово имеет Его Преосвященство епископ Эммануил — руководитель бюро Константинопольского Патриархата при Европейском союзе.

Епископ Эммануил: Позвольте мне зачитать вам приветствие Патриарха Константинопольского и Вселенского Варфоломея. (*Читает*):

"Благодарю за ваше приглашение присутствовать здесь, в Москве и в Санкт-Петербурге, на заседаниях VI конференции, где будет изучен важнейший вопрос законодательной защиты семьи. И ваше приглашение благословить участников этой конференции действительно очень полезно. Необходимо принятие законодательных мер по защите семьи, которая является живой клеткой общества, то есть по защите брака, супружества мужа и жены, воспитания детей, поскольку индивидуализм, свобода морали и интерес личного выживания без помощи семьи, а также и другие условия жизни в современных городах, с одной стороны, ограничивают естественное стремление к се-

мейной жизни, а с другой стороны, укрепляют индивидуалистические тенденции, в результате которых дети становятся ненужными для семьи, рассматриваются как обуза для семейного бюджета.

Поэтому институт семьи переживает кризис в современном обществе, не исключая и православной семьи. В результате распадаются семьи, возникают внебрачные отношения, снижается рождаемость, что угрожает гибелью обществу.

Необходимо принять очень много неотложных мер, и вы должны найти и предложить их. Но помимо законодательных, административных мер, принятие которых — обязанность государства, органы которого вы представляете, Православная Церковь может создать необходимую основу для процветания семьи, взаимопомощи, духовности, без которых семья не может существовать.

Мы одобряем выбор вами для обсуждения такого важного вопроса. Желаем от всего сердца успехов в вашей работе. Мы посылаем вам наше благословение. Нас будет представлять Епископ Эммануил — директор бюро Вселенской Патриархии при Европейском союзе, который передаст вам устно благословение Великой Церкви Христовой и наше благословение лично.

ВАРФОЛОМЕЙ,
18 июня 1999 года”

(Аплодисменты.)

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово имеет протоиерей Всеволод Чаплин.

Протоиерей Всеволод Чаплин: Ваше Преосвященство, господин Президент ЕМАП, достоуважаемые дамы и господа! Позвольте еще раз самым искренним образом засвидетельствовать то высокое почтение, которое Русская Православная Церковь и ее священноначалие питают к деятельности Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия — организации, с которой мы идем буквально рука об руку уже более шести лет, и организации, с которой мы делаем вместе очень много важных, достойных, нужных и Богом благословенных дел на благо наших народов, на благо наших Церквей, на благо всего прекрасного Божия мира!

Тема, которая избрана темой нынешней конференции ЕМАП, очень важна и для Церкви, и для наших народов, и для всего общества в целом. Кризис семьи, который сегодня наблюдается, к сожалению, и в России, и, к не меньшему сожалению, в целом ряде стран Европы и мира, — это кризис настолько серьезный, что за ним не могут лежать только чисто экономические, чисто политические или какие бы то ни было еще поверхностные причины. Этот кризис есть одно из следствий кризиса духовного, кризиса человеческой личности. Этот кризис в первую очередь вызван тем, что люди все больше и больше в целом ряде обществ отдаляются от Бога, забывают об исконных, высших. Богом данных нравственных ценностях, забывают о своем долге перед ближним, в том числе и перед самыми близкими людьми. И, может быть, действительно та статистика, которую мы имеем, те данные, которых, очевидно, много будет еще приведено на этом конгрессе, дают достаточно оснований для пессимизма по поводу того, что испытывает сегодня семья и в каком положении она сегодня находится. В то же время я думаю, что у нас нет оснований для того, чтобы испытывать пессимизм, ибо Бог с нами. Ибо мы можем идти по пути верности нравственным ценностям, открытой нам волей Божьей, которая указывает нам путь для того, чтобы достойно строить и жизнь личности, и жизнь семьи, и жизнь общества, и жизнь государства. Именно с помощью Божьей, именно водимые волей Божьей мы можем и должны изменить к лучшему эту жизнь и сделать так, чтобы тот кризис, те тягостные явления, которые сегодня поражают семью и общество в целом, были преодолены. И я действительно верю, что общими усилиями наших народов, общими усилиями всех тех, кто собрался в этом зале (а это власть имущие люди, это люди, от решения которых очень многое зависит), с Божьей помощью, Божьей милостью мы сможем нравственно, духовно обновить жизнь наших народов. И да поможет нам в этом Господь, и да будет в этом всегда нам союзницей Святая Церковь, руки которой — это руки любящей матери! Они от-

крыты каждому, и они сегодня обнимают каждого из нас. Благодарю вас. (*Аплодисменты.*)

С.-А. Папатемелис — Генеральный секретарь ЕМАП: Слово для доклада имеет Президент Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия господин Виктор Зоркальцев.

В. Зоркальцев: Уважаемые коллеги! Тема, вынесенная на обсуждение сегодня, важна и актуальна. Разные аспекты этой проблемы мы уже обсуждали с вами на своих конференциях и встречах, среди них: развитие православной культуры и духовно-нравственное просвещение и образование (в Москве), социальная деятельность православной общественности (в Софии), роль православия в европейской культуре (в Салониках), проблемы, вызванные в странах ЕМАП новыми ересями (сектами), и пути их преодоления (в Варшаве), православие и интеграционные процессы в Европе (в Никосии). А сегодня как венец развития этих тем рассматривается проблема защиты традиционной семьи. Ведь именно в ней осуществляется первичная социализация человека, закладываются основы культурного развития, происходит усвоение жизненно важных навыков и религиозных традиций. Семья имеет консолидирующее значение, противостоит социальному распаду и дезинтеграции.

Опыт мирового сообщества показывает, что проблемы семьи эффективнее решаются с помощью государства. Системы и программы реализации такой политики созданы во многих странах мира — Австрии, Германии, Люксембурге, Норвегии, Финляндии, Франции, Чехии. В этих странах разработан ряд законодательных актов, гарантирующих социальные права и достойную жизнь для миллионов семей. Однако в России и некоторых других странах интересы семьи как целостного института государственной политики долгое время не учитывались. В последние годы в России разработана концепция семейной политики, в которой она получила государственное определение. Но надежной правовой базы пока еще не создано.

В международном плане эти проблемы нашли отражение в документах и материалах ООН — таких, как

Всеобщая декларация прав человека, Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах, Конвенция о правах ребенка, Венская декларация и Программа действий Всемирной конфедерации по правам человека и ряд других документов. Так, к примеру, во Всеобщей декларации прав человека еще в 1948 году подчеркивалось, что “семья является естественной и основной ячейкой общества и имеет право на защиту со стороны общества и государства”.

Встает вопрос: почему именно сейчас, на рубеже второго и третьего тысячелетий христианской эры, мы поднимаем эту проблему? Причин тут, на наш взгляд, несколько.

Во-первых, резко возросла роль семьи в экономической, социально-культурной и даже политической областях.

Вторая причина — стремительное нарастание факторов риска для семейной жизни. И дело тут не только в сознательном разрушении ее начал, но и в наличии объективных причин, делающих менее притягательными нормальные семейные узы.

Третья причина — обострение демографической ситуации в большинстве наиболее развитых и обеспеченных стран, когда бездетная или однопотенная семья становится преобладающей формой семейных отношений. В православных государствах, в том числе и в России, это также ведет к резкому сокращению естественного прироста населения и ощущается довольно остро.

И наконец, четвертая, и самая главная, — на наших глазах разрушается вся внутренняя структура современного общества, оно становится неустойчивым, рыхлым, лишенным хребта, а связано это и с разрушением идеала семьи, который издревле, во все века, был архетипом, парадигмой устройства общества.

“Самое древнее из всех обществ и единственное — это семья... Семья, — как отмечал Жан Жак Руссо, — это прообраз политических обществ, правитель — это подобие отца, народ — детей”. Много раньше, в VI веке до нашей эры, подобную же мысль высказал Конфуций.

Многие выдающиеся мыслители прошлого были поборниками традиционной, прежде всего моногамной семьи. Она одна из самых древних и устойчивых ячеек общественного организма, своего рода атом, без учета роли которого нельзя понять сложнейшие отношения внутри социума. Именно традиционная семья, сакрализуемая всеми великими мировыми религиями, может рассматриваться как прообраз современной семьи. Да и семья будущего не может быть понята вне рамок традиции, в том числе и религиозной.

Семья — это как раз тот проверенный тысячелетиями механизм, который обеспечивает поступательное движение человечества к прогрессу. Не стадо парнокопытных или длиннохвостых обезьян, не львиный прайд или волчий выводок, не утиная парная семья или куриный промискуитет, а именно моногамия помогли человеку стать человеком. И не случайно переход человечества от дикости и варварства к цивилизации совпадает с возникновением и утверждением моногамной семьи, а также и с рождением великих традиционных религий.

Долгий путь исторического развития института семьи привел ее к современному виду, имеющему религиозную первооснову. Причем даже в самых современных секуляризованных формах семья сохраняет легко вычисляемые религиозные корни. А во многих странах тип семьи остается традиционным, практически не поддаваясь трансформации.

В свое время на основе изысканий американского этнографа Моргана утверждалось, что причиной возникновения моногамной семьи была частная собственность для наследования накопленных богатств. Но многочисленные факты говорят о том, что моногамная семья весьма прочна и у простых людей, тружеников, которым особенно нечего было передавать по наследству.

Следовательно, человек запрограммирован на моногамию, на то, чтобы жить с мужем (женой) и оставлять после себя общих детей.

Социально-психологическая суть моногамии еще не исследована по-настоящему. Но ясно, что человек ищет

близкое себе родное существо, соединяясь с которым, он приобретает дополнительную психологическую устойчивость, надежный тыл, позволяющий с честью преодолевать жизненные невзгоды, часто посещающие нас в эти годы. Характерен в этой связи известный миф, приведенный Платоном в диалоге “Пир”, о том, что каждый человек ищет свою потерянную когда-то половину. И традиционные религии обязывают своих последователей крепить союз представителей противоположных полов, делить с женой или мужем и горести, и радости, и накопленную собственность. Что люди, собственно говоря, и называют человеческим счастьем.

Кстати, о понятии традиционной семьи. Как-то так получилось, что в современном обществе, нацеленном на постоянное изменение и непрерывное обновление, термин “традиционная” приобрел отрицательный оттенок. Но что такое традиционная семья? Это семья, основанная на взаимной любви родителей и детей, уважении к старшим, на соблюдении нравственных норм, честном труде. В таком случае я бы сказал, что это просто нормальная семья. Семья, которая полностью соответствует своему понятию.

Если обратиться к истории, то следует отметить, что моногамная семья далеко не сразу стала тем образом, к которому сейчас стремятся. В Древнем Риме фамилия, то есть семья, включала в себя не только мужа, жену, их детей, но и наложниц, домашних рабов, клиентов. Отсюда, кстати, и произошло название науки о семье — фамилистика. Глава семьи был ее полным хозяином, обладал почти абсолютной властью и был свободен в своем поведении. Правда, римские матроны платили им за это супружеской неверностью и скрытой непреходящей ненавистью.

Примерно такие же нравы господствовали у представителей других народов той эпохи.

И лишь христианство, а затем православие сделало семейную жизнь достойной человеческого имени. Не пожелай жены ближнего своего, не прелюбодействуй, оберегай и вскармливай детей, заботься о стариках-родителях — эти правила, почерпнутые из народной

жизни, стали священными заповедями, нравственными постулатами православия.

Апостол Павел учил, что дети или внуки (цитирую) “прежде пусть учатся почитать свою семью и воздавать должное родителям: ибо сие угодно Богу”.

Образ традиционной православной семьи ярко запечатлен известным религиозным философом И.Ильиным. В своей книге “Путь духовного обновления” он писал: “Семья есть первый, естественный и в то же время священный союз, в который человек вступает в силу необходимости. Он призван строить этот союз на любви, на вере и на свободе, научиться в нем первым совместным движениям сердца и подняться от него к дальнейшим формам человеческого духовного единения — родине и государству”.

Неотделимо православное представление о семье и от такого ведущего нравственного постулата, как долг. В связи с только что прошедшим 200-летием всемирно известного литературного гения России А.С.Пушкина хочу напомнить известную строку из “Евгения Онегина”: “Но я другому отдана и буду век ему верна”, — говорит страдающая Татьяна влюбившемуся в нее Онегину. Это чисто православный подход к браку, когда долг дополняет любовь. На такой основе часто возникали удивительно прочные семейные узы.

Любовь — это высшее проявление человеческой духовности. Справедливо сказал Гете: “Счастье душа познает лишь любя”. И Православная Церковь освящает только такой семейный союз, который основан на взаимной любви и взаимном долге.

В православии брак является одним из величайших таинств, соединяющих человека с высшими духовными силами. Но и в народных представлениях у нас брак по любви рассматривается как чудо, самый дорогой подарок судьбы.

В современном мире значительно возросла общественная роль брака. В условиях современных мегаполисов, где социальные связи между людьми ослабевают, семья все больше превращается в один из важнейших элементов гражданского общества. Возросла роль семьи и как производственной ячейки. Велика роль совре-

менной семьи в воспроизводстве и передаче культурного наследия.

Несколько слов хотелось бы сказать об образовательной роли традиционной семьи.

Используя известную формулу Саймона, назвавшего образование “способом формирования человека внутри общества”, можно сказать, что именно семья является стартовой площадкой такого процесса, охватывающего всю человеческую жизнь. И следует признать, что с выполнением ряда образовательных функций она справляется даже лучше, чем школа. Особенно это относится к традиционной православной семье, где дети вплоть до возмужания остаются под родительским контролем и попечением.

Можно назвать несколько направлений образовательной деятельности семьи, где особенно активно себя проявляет эта “домашняя академия”. Это и подражание родителям, следование их примеру, восприятие их навыков общения с людьми и природой, ведения домашнего хозяйства, восприятие близких им духовных ценностей, обучение детей труду и многое, многое другое. Следует взять у такой семьи все рациональное, конструктивное, выдержавшее проверку временем.

Несколько иной стала и социально-биологическая репродуктивная функция семьи. Ранее она, как правило, воспроизводила те отношения, которые были свойственны старшим поколениям. Отсюда консервативный, а в ряде случаев застойный характер воспитания, ограниченного семейными рамками. Теперь же, особенно в условиях малодетности, родители прилагают все силы, чтобы их потомство прожило жизнь интереснее, обеспеченнее, к сожалению, и беззаботнее. Это иногда порождает эгоизм, разрушающий семейные, а в дальнейшем и другие общественные отношения. С эгоизмом связан и рост численности беспризорных детей, становящихся ненужными родителям уже в момент их рождения. Общество тревожит угрожающий рост детской беспризорности. Сейчас, скажем, 2 миллиона российских детей живут без отца и матери и 5 миллионов — в распавшихся семьях. Никогда за всю историю России

детская беспризорность в мирное время не достигала таких масштабов.

Православие одухотворяет все “земные” функции семьи. На основах Библии всячески поддерживались традиции многодетной семьи, ее трудовые усилия, роль в формировании и восприятии культуры. И характерно, что именно в семейном сообществе лучше всего усваиваются православные нормы и каноны. Можно сказать, что если христианство в целом — это религия любви, то православие — еще и религия семьи, основанной на такой любви. Ослабление религиозных устоев социума и его культуры автоматически повлекло за собой и ослабление семейный устоев.

Исключительно велика роль православной семьи в борьбе не только со светской, но и с духовной греховностью, со всевозможными сектами, превращающими человека в свою противоположность, отрывающими его от семьи, близких, от общества.

Но вот тут я хотел бы сказать о важном моменте в учении Православной Церкви, который может и должен быть учтен в государственной политике по отношению к семье.

В послании к Филимону Апостол Павел приветствует не только своего сподвижника, но и его “домашнюю церковь”. И вот в этих словах раскрыта суть христианского учения о семье: являясь порождением таинства брака, она служит возвышению человека, не только удовлетворению его физических потребностей, но и приобщению к высшим проявлениям духовности, которые превращают семейную жизнь в благородное дело.

В современном обществе многое может строиться на основе расчета, выгоды и пользы. Но семья, как учит религия, должна быть основана на чисто человеческих отношениях — любви и долге, самопожертвовании, то есть на качествах, определяющих мораль общества в целом. Поэтому от возрождения идеала традиционной православной семьи зависит, в конечном счете, укрепление государственности, если она основана на высоких нравственных принципах. В этом пункте государство и Церковь не могут быть отделены друг от друга,

а должны дополнять друг друга, действуя присущими каждому методами.

Особенно разрушительным является воздействие на семью так называемых новых религий: Муна, Хаббарда, одиозной секты “Аум Синрикё” и множества им подобных. Фактически они являются особого рода коммерческими предприятиями, а религиозная оболочка предназначена для прикрытия паразитических установок их основателей и руководителей.

Используя современные методы психического воздействия на человека, фактического подавления его воли, хозяева этих сект стараются вырвать человека из всего комплекса социальных связей. Прежде всего они направляют свою атаку на семейные связи, ибо они сейчас самые прочные в обществе. Людям внушают, что секта — их новая семья, что если родители не разрешают ребенку, пусть даже взрослому, выросшему, безоглядно броситься в общество новых друзей, то родителей надо считать врагами. Но практика показала, что прежде всего от адепта “новой религии” требуют материальных вложений, для чего его и стараются духовно изолировать от семейных уз, подавить его личность, превратить его практически в зомби.

Практика показывает, что, к сожалению, во многих случаях это удается. Духовная неустойчивость современного человека является печальным фактом. И укрепление традиционной православной семьи может быть здесь очень сильным средством против новоявленных “посланцев божьих”. Их по справедливости следует назвать распространителями духовных наркотиков, от которых прежде всего и больше всего страдают молодежь и семья.

Православная семья — это способ сохранения исторической, культурной и духовной преемственности поколений, это способ воспроизведения опыта всего человечества со всеми его достижениями и ошибками. Это и способ скрепления национальных отношений.

Испокон веков на Руси заключались межнациональные браки. Первая христианка княгиня Ольга была замужем за норманном Игорем (Ингваром), а их сын Святослав стал отцом Владимира Святого, крестивше-

го Русь. Сам Владимир был женат на византийской принцессе, как и его внук Всеволод. Их потомки несли в себе кровь и других народов: половцев, татар, кавказцев, западных европейцев. И в русских семьях объединялись под защитой православия (и это хочу подчеркнуть) представители разных народов. Возьмем людей известных. Пушкин имел африканских предков, Жуковский — турецких, Лермонтов — шотландских. Принимая православие, все они становились соотечественниками одной Родины.

Семья является важнейшим общественным институтом, поскольку воспроизводит важнейший элемент общественной структуры — самого человека. И закономерность этого процесса определяется основными мировоззренческими составляющими общественного сознания.

Православная семья — трудовая. Всякая праздность в ней осуждалась, отдых, забавы допускались лишь после основательного и многодневного труда. “Делу — время, потехе — час”, — говорит русская народная пословица. И в этом вопросе она опирается на православную традицию, на заповедь Спасителя: “Неработающий да не ест”.

Православная семья всегда отличалась открытостью, исключительной доброжелательностью. В ней находили приют и убежище путники сирые и убогие, дети-сироты. А сколько написано о гостеприимстве и добрососедстве православных! Эта традиция также всецело основана на нормах православной этики.

Жизнь в такой семье была одухотворена служением высокой идее — вере, справедливости, надежде на спасение. Поощрялись и ценились знания. Через религиозные книги, которые имелись почти в каждой семье, постигалась жизнь, учились творить добро. Идиотизма деревенской жизни, о котором так много сказано в западной литературе, у православных никогда не было. Наоборот, именно деревня стала источником той великолепной народной православной культуры, которой и сегодня гордятся наши страны.

Одно из страшных последствий разрушения основ традиционной семьи — утрата притягательности брака

для многих граждан. Сейчас коэффициент брачности стремительно падает. В 1990—1991 годах такой коэффициент составлял 0,97, а в 1997-м — уже 0,60. По уровню брачности, скажем, Россия за пять-шесть лет скатилась к показателям ФРГ, Англии и других западных стран, где брак перестал восприниматься как “божество и вдохновение” и превратился в скучную обыденность, а иногда и обузу. Причем характерно, что в брак не хотят вступать наиболее активные, образованные люди, как мужчины, так и женщины.

Брак постарел, так как молодежь неохотно идет на создание семьи. В конце 80-х годов к 25 годам вступали в брак более 68 % мужчин и 84 % женщин, а в 1996 году — соответственно уже 39 и 50. Заметьте, какая разница!

Убийцей брака стал развод. В 70-е годы на 100 браков приходилось 30 разводов, в 1990 году — 42, в 1996 году — 64. И это при том, что Церковь активно выступает за сохранение семей, особенно тех, где есть общие дети.

Защита семьи, построенной на принципах гуманности, — важная задача демократического государства. Оно отделено от Церкви, но уважает религиозные традиции. Именно эти традиции — в основе культуры всякого народа, и семейные отношения в значительной степени регулируются ими.

Большинство наших государств отделено от Церкви, но разве они могут быть отделены от прогрессивных идей религиозной нравственности, вобравших в себя все лучшее из опыта десятков поколений, которые передали этот опыт нам — жителям современного мира?! Школа также отделена от Церкви, но разве не обязаны мы воспитывать наших детей в духе справедливости, патриотизма, любви к ближнему, то есть в соответствии с идеалами, следовать которым призывает православная религия?!

Причем никто из нас не вправе конструировать, так сказать, обязательные модели семьи, обязательные модели семейной жизни, и это, я хотел бы особенно подчеркнуть, личное дело каждого человека, независимо от его культурной ориентации. Но государство в

любом случае заинтересовано в том, чтобы семья была крепкой, чтобы она приносила радость и счастье участникам семейного союза.

Защита семьи сегодня является важнейшей общественной и государственной задачей, поэтому в России разработаны и приняты законы, направленные на обеспечение прочности семейных отношений. Их несколько, некоторые я перечислю. Это законы "О государственных пособиях гражданам, имеющим детей", "О дополнительных гарантиях по социальной защите детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей", "Об основных гарантиях прав ребенка в Российской Федерации", "О государственной поддержке многодетных семей", "Об основах государственной молодежной политики" и ряд других. В процессе разработки этих законов учитывался опыт других стран, а также российские, в том числе и религиозные, традиции. К обсуждению законопроектов активно привлекались представители Русской Православной Церкви, всегда охотно и заинтересованно откликающиеся на наши предложения о сотрудничестве в процессе законотворчества.

Большую, поистине историческую роль в жизни российского общества сыграл Федеральный закон "О свободе совести и о религиозных объединениях", в котором закреплены правовые нормы, оберегающие традиционные устои жизни россиян, в том числе и в сфере семейных отношений.

На основе некоторых из этих законов разработаны проекты модельных законов для СНГ. Может быть, нам и нашей ассамблее пора подумать о выработке проектов модельных законов по линии ЕМАП. Уверен, что в них нашли бы отражение и результаты работы нашей конференции.

Когда мы вглядываемся в прошлое и настоящее, то ясно видим, что обсуждение сегодняшней темы общественно необходимо. Семья — это средоточие жизненных проблем, ее структура является и основным материалом, из которого состоит общество, и самим этим обществом в миниатюре, и было бы странно ожидать, что бури и шквалы, в последние годы почти потопив-

шие общество, не будут действовать столь же разрушительно и на семью.

Семья имеет двойственный характер, поскольку, с одной стороны, это общественный институт с определенными материальными характеристиками (ну, скажем, совместное имущество, общее жилище, общие дети), а с другой стороны, ее духовные, нематериальные черты многие считают более существенными и определяющими. Именно эта сторона семейной жизни подвергается особенно интенсивному осквернению со стороны проповедников западных либеральных ценностей. Разрушительную роль в этом играют и некоторые средства массовой информации. Решение нравственных проблем, пропаганда здоровья многодетной семьи заменяется пропагандой, ну скажем, противозачаточных средств, свободы секса и многого другого. Я говорю об этом с болью, потому что от такой пропаганды страдает психическое здоровье детей, которые воспринимают рекламу как, по существу, художественное отображение жизни.

Государственная Дума по инициативе известного кинорежиссера депутата С.С.Говорухина приняла закон "О государственной защите нравственного здоровья граждан и об усилении контроля за использованием продукции сексуального характера". Этот закон, поддержанный Русской Православной Церковью, создал ряд правовых преград, затрудняющих деятельность дельцов от порнобизнеса.

Мы понимаем, что это пока еще робкая попытка оградить нравственное здоровье детей и целостность семьи от вакханалии бесстыдства и животного сладострастия, но и она вызвала яростное сопротивление тех, кто сколачивает состояния на растлении детей и подростков. Уверен, что без решительной борьбы с порнографией, проституцией, наркоманией, которые приобрели невиданные масштабы практически во всех странах, создать надежные общественные гарантии прочности семейных отношений практически невозможно.

Подводя итог сказанному, отмечу, что новое качество отношений государства и семьи обеспечивается на

основе их правового регулирования и реализации ряда принципиальных положений, включая предоставление государством семье, не только индивидууму, а прежде всего семье, реальных социальных прав и гарантий их реализации.

Прежде всего государство должно, я бы даже сказал, обязано, законодательно признать семью правоспособной, наделить ее, а не только индивидуума, реальными правами, полноценным социальным статусом, обеспечить правовое регулирование отношений семьи и государственных институтов, целенаправленный учет ее интересов в процессе социально-экономического и культурного развития общества. Семейный кодекс Российской Федерации, принятый Государственной Думой в 1995 году, включает правовые нормы, регулирующие брачно-семейные отношения индивидуумов, однако особого внимания требует разработка идеи предоставления семье статуса субъекта права, в частности, на основе применения семейного налогообложения, регулирования взаимоотношений семьи и государственных институтов, например, в области здравоохранения, образования, культуры. Развитие данной тенденции будет способствовать повышению роли семьи в жизни общества, реализации целей и принципов государственной семейной политики.

При этом очевидно, что системному регулированию со стороны государства подлежит лишь определенная часть внутренних семейных отношений (я второй раз возвращаюсь к этой теме): государство должно лишь взаимодействовать с семьей, лишь обеспечивать баланс прав и взаимной ответственности своих институтов и семьи, исходя из принципов построения правового общества. И в этом вопросе крайне важно обеспечить взаимодействие государственных органов, общественных организаций и религиозных объединений, поскольку все мы, независимо от конфессиональной принадлежности или политической ориентации, стремимся к тому, чтобы граждане наших стран были действительно счастливы и свободны. А это невозможно без прочной и надежной семьи — колыбели человеческой жизни, а следовательно, и всей системы общественных отноше-

ний. И наше межпарламентское содружество должно активно, на мой взгляд, включиться в решение наболевших у всех нас проблем семьи.

Завершая разговор о проблемах семьи, мы, разумеется, не можем промолчать о трагедии в Югославии. Ведь там под ракетными и бомбовыми ударами НАТО разрушается жизнь, гибнут не только отдельные люди, но и целые семьи с их неповторимым генетическим фондом, душой, которые не в состоянии впоследствии воссоздать самые щедрые финансовые вливания Запада в восстановление Югославии. Мы рассматриваем натовскую агрессию в Югославии как начало крестового похода некоторых западных стран, и прежде всего США, против православной цивилизации. Нетрудно догадаться, кто станет следующей жертвой натовского безумия. Ясно, что это опять будет какая-то православная страна.

Коллеги, мы стоим на пороге третьего тысячелетия. Так приложим же наши знания и силы, чтобы православное понимание семьи, семейной традиции в XXI веке, с одной стороны, сохранялось и укреплялось, а с другой — развивалось и обновлялось! Спасибо.

С.-А.Папатемилис: Поблагодарим Президента господина Зоркальцева за очень важный и обстоятельный доклад.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо. Уважаемые коллеги, слово имеет Генеральный секретарь Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия депутат Парламента Греции господин Папатемилис.

С.-А.Папатемилис: Уважаемые гости, дорогой Президент ЕМАП, уважаемые коллеги! Мне доставляет особую радость присутствовать, быть здесь с вами, потому что сейчас мы находимся в столице России. Мы, Европейская Межпарламентская Ассамблея Православия, прекрасно знаем, что мы представляем собой политическую организацию, опирающуюся на православие. Православие, которое олицетворяет Церковь, православие, которое является верой, позицией в жизни и которое представляет культуру. Как политики мы можем сказать, если сослаться на героев романа Ф.До-

стоевского “Бесы”, что мы подходим к Богу через народ. Конечно, Шатов считал вслед за Федором Михайловичем Достоевским, что народ является венцом... Но сам писатель Достоевский видел в народе просто, так сказать, один момент. И так выразил это с помощью героев “Братьев Карамазовых” — Алеши и Зосимы: Иисус Христос является вершиной истории и человеческого сознания. Будучи православными верующими, мы думаем так же.

Выступая передо мной, Президент ЕМАП дорогой Виктор Зоркальцев похвалил семью и сказал о ее абсолютном приоритете в обществе. Действительно, ядро жизни — семья, которая является средоточием любви, красоты, надежды. Распад семьи означает распад самого общества. И мы видим, как сегодня западный постмодернизм угрожает самому обществу, всему человеческому обществу. Господин Зоркальцев говорил о многих аспектах семьи, о необходимости со стороны государств и правительств поддержать семью, чистоту, искренность семьи, истину отношений, существующих в ней.

Некоторые народы, как, например, греческий народ, сталкиваются помимо других проблем с демографической проблемой, которая заключается в том, что для обновления поколения требуется рождение двух детей в расчете на женщину (сейчас в Греции рождается 1,3 ребенка). Этот генетический, так сказать, предел беспокоит нас очень сильно, и данная проблема касается не только Греции, но и многих других стран.

На днях журналисты встретили в одной деревне около Этны на Сицилии прекрасную девочку — маленькую Иоанну, которая родилась несколько недель тому назад. При этом было отмечено, что матери — 18 лет, бабушке — 36 лет, матери бабушки, то есть прабабушке, — 53 года, прапрабабушке — 70 лет и прапрапрабабушке — 87 лет. Это, конечно, стоит занести в Книгу рекордов Гиннеса. Было отмечено, что никто не может, так сказать, конструировать модели развития современной семьи в том смысле, что ее особенности определяются потребностями самих людей. Но страны должны приложить огромные усилия, чтобы

защитить законную, нормальную семью, которая строится на основе благословения Церкви и которая может стать здоровой клеткой продолжения общества.

Виктор Зоркальцев упомянул очень много аспектов того основного вопроса, которым мы займемся. Простите меня, но я также хотел бы немного коснуться некоторых политических аспектов.

Мы сегодня переживаем исторический этап глобализации. Эта глобализация, конечно, до сих пор была глобализацией зла, а не глобализацией добра. Силы зла могут организовываться, быть эффективными, в отличие от сил добра.

Давайте скажем, что создание ЕМАП представляет собой попытку организации сил добра. Нужно многое сделать, чтобы превратить ее в международную организацию, которая сможет оказывать влияние на правительства собственных стран (и не только на них) по тем вопросам, которые связаны с безопасностью всей планеты и особенно тех регионов, где находятся наши страны, с укреплением их стабильности и с благосостоянием наших народов.

Эта глобализация является глобализацией экономики, глобализацией рынков, подразумевающей выявление рынков в качестве абсолютной ценности, свободу обмена в смысле свободы экономического дарвинизма, благодаря которому половина людей на этой планете (3 миллиарда людей) имеют ежедневный заработок в 1,5 доллара, а 1 миллиард жителей земли получают только одну треть доллара для удовлетворения жизненных потребностей. И это означает, что много миллионов людей, даже в тех странах, которые считаются странами с высоким уровнем благосостояния (страны — члены Европейского союза), живут в условиях бедности, или “новой бедности”, как сегодня называется бедность. В странах Европейского союза в условиях бедности проживают примерно 50 миллионов граждан. В странах, где существует большой процент безработных (особенно среди молодежи, среди молодых ученых), 18 миллионов человек не могут найти себе место в жизни. И эти проблемы, как и распад семьи, являются плодами того,

что в христианской религии называется грехопадением. Это социальные и исторические последствия грехопадения. И мы должны бороться против этих последствий, ограничить их негативное воздействие, их масштабы и предоставить гражданам мира возможность жить в условиях справедливости, любви и свободы, как сказал в конце своего выступления президент ЕМАП.

Великий вопрос — война против Югославии, грязная война, которую мы — ЕМАП — осудили и донесли свое мнение до многих форумов и правительств на земном шаре, с первого момента подчеркивая, что она является войной, так сказать, без ответа на те вопросы, которые возникают. Это война без логики, без объяснений, не имеющая ничего общего со справедливостью и с моралью. Это война против православной нации маленького народа Балканского полуострова, региона, в котором действует наша организация. То, что мы знали в течение многих лет и что составляет международное право, международные правовые нормы, было перевернуто вверх ногами, а органы, которые должны следить за их соблюдением, так называемые Организация Объединенных Наций и ее Совет Безопасности, перестали фактически существовать. Были не просто обойдены, были растоптаны те принципы, которые мы знали и за которые боролись большинство народов, — и российский народ, и греческий народ, и народ той страны, по которой был нанесен удар, Югославии. Эти принципы в конце концов обанкротились, и была предпринята попытка заменить их (это происходит и сейчас) тем, что мы называем новыми правилами функционирования НАТО, новыми структурами НАТО, новым стратегическим пониманием НАТО. Все эти определенные вещи, новые вещи, которых мы не знали в прошлом, и являются одной из форм глобализации. Это болезненная реальность, против которой мы должны бороться.

Мы не забываем, что стратеги Вашингтона составляют различные планы, которые разрабатываются не во благо нам. Они нацелены против нас, против сегодняшнего статус-кво в нашем регионе. Эти господа говорили (не нужно их называть) о новом определении

суверенитета, говорили о новых условиях на Балканском полуострове, говорили о поведении балканских народов, которое не совпадает, так сказать, с поведением Запада. Они особо подчеркивали, что православие нельзя причислить к миру христианства, которое состоит из католицизма и протестантизма, и то, что мы увидели в войне против Сербии, было организовано наследниками 4-го Крестового похода. Крестоносцы — представители католического, милитаристского империализма той эпохи — вошли в Византию, уничтожили ее самостоятельность, захватили Константинополь. Своего рода крестовым походом можно назвать и все то, что происходило в Сербии, если искать параллели в истории. Мы не забываем, что так называемый ястреб американской внешней политики Збигнев Бжезинский использовал термин “Евроазиатские Балканы”, хотя Балканы, конечно, никакого отношения не имеют к Евразии. “Евроазиатские Балканы” связаны с геостратегическими планами единственной сверхдержавы, которые нацелены на то, чтобы дестабилизировать и ослабить Россию. И это они объясняют тем, что только евроазиатская Россия может стать противодействующей силой, а этого, по их мнению, допустить нельзя, нельзя допустить возникновения такой евроазиатской силы.

Я считаю, что Россия даже в сегодняшний переходный период, несмотря на проблемы, которые в ней накоплены, является мощнейшей, великой державой, поскольку является ядерной державой. Я считаю, что она должна рычать как российский медведь и заявлять о себе, для того чтобы стать более эффективной силой и нарушить планы, которые нацелены не на благо человечества в целом и не на благо народов, всех людей, которым близка деятельность ЕМАП.

Я не думаю, что должен продолжать выступать еще. Мы верны православию, мы дети Православной Церкви. Мы чувствуем это, мы понимаем наши права, но прежде всего мы понимаем, что должны этот дар Божий использовать на благо наших людей, наших народов. Православие — это религия, это вера, это Церковь, это жизненная позиция, и характерный элемент

православия — это именно то, что православие принимает тайну жизни, тайну Бога, тайну Церкви.

Один из самых серьезных толкователей истории Церкви, которому больше ста лет и который занимается главным образом историей Византии, византийским сообществом, ставшим образцом организации федеративного государства, это Стивен Рацман. Этот человек с ясным мышлением писал на днях, что католицизм и протестантство отказались от таинств в их церквях. Единственная Церковь, которая сохраняет эти важнейшие обрядовые действия, — это Православная Церковь. И Стивен Рацман, высоко оценивая роль Православной Церкви, считает, что единственная Церковь, которая выживет в XXI веке, — это Православная Церковь. Есть такая поговорка: “От его уст до уха Божьего”.

Конечно, никто не отрицает тот факт, что мы находимся на очень сложном этапе нашего исторического пути, исторического пути наших народов, наших стран. Мы должны сопротивляться этому декадентству. Как говорил наш Платон, мы прикончим демона, а не демон нас. Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо, господин Папатежелис. Коллеги, мы несколько выбились из графика. Ничего страшного в этом нет, но нас, нашу работу, лимитирует отъезд в Санкт-Петербург в 23.30. Поэтому сейчас я представлю слово Президенту известного всем вам Международного Фонда единства православных народов Валерию Аркадьевичу Алексееву, который выступит в том числе и от православной общественности России. Затем у нас небольшой организационный момент, и на этом наше вечернее пленарное заседание мы завершим. После этого состоится прием от имени главы Государственной Думы Г.Н.Селезнева. Не будет возражений? Нет.

В.Алексеев: Спасибо, господин Президент!

Уважаемый господин Президент, уважаемый господин Генеральный секретарь! Досточтимое духовенство! Уважаемые представители органов государственной власти Российской Федерации! Позвольте мне поприветствовать вас, депутатов национальных парламентов

многих стран восточнохристианского духовного ареала от имени православной общественности нашей страны, которая принимает вас сегодня и будет принимать все последующие дни работы вашей конференции.

С сердечной радостью и признательностью приветствую вас по случаю открытия VI конференции Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия, которая созвана в канун 2000-летия от Рождества Христова в древней столице России, чтобы в соборном присутствии под духовным попечением священноначалия Святой Православной Церкви рассмотреть и обсудить пути законодательных решений защиты традиционной семьи как важнейшей социальной и нравственной ценности.

Современный мир в настоящий момент переживает сложнейшее и драматическое время смены эпох и тысячелетий, когда чрезвычайно важно в этом водовороте грандиозных событий и потрясений не потерять четкие вехи и ориентиры дальнейшего развития человечества. На протяжении всех истекающих через несколько месяцев двух тысяч лет от Рождества Христова таким ясным спасительным путем для народов наших стран были христианские духовные ценности. Европа и мир в целом развивались в парадигме христианской цивилизации и христоцентричность помогла вывести человечество из тупиков саморазрушительного кланово-кровного эгоизма и слепого яростного национализма, губительного сытого самодовольства и жестокосердного и жестоковыйного хищного и безжалостного презрения к другим, спасти от убийственной взаимоненависти и отчуждения.

Именно Господь и Спаситель наш Иисус Христос вернул людям любовь к Богу и ближнему как главнейшую ценность жизни. И своей жертвенной любовью к людям Спаситель возродил падшего ветхого человека к жизни вечной.

Вне любви нет семьи. Весь Новый Завет проникнут тайной человеческой семьи как священного дара и чуда Божия. Открывая Новый Завет Евангелием от Матфея, не случайно начинаем именно с родословия Спасителя мира, ибо оно всегда является корневым по-

нятием семьи. И далее по всему тексту Священного Писания мы встречаем слова: Отец, мать, сыновья, братья и сестры — составные и неотъемлемые элементы традиционной семьи как святыни и ценности благословенного человеческого рода, семьи как вечного закона, ибо сказал Господь: “Не думайте, что Я пришел нарушить закон или пророков; не нарушить пришел Я, но исполнить” (Мф. 5, 17).

Сегодня силы зла поруганию и осмеянию пытаются предать многие спасительные ценности человечества. Об этом блестяще сегодня говорил Президент нашего движения господин Зоркальцев, и очень афористично и в высшей степени эффектно сказал об этих проблемах Генеральный секретарь господин Папатежелис.

Пытаясь отвергнуть человека от Бога, они проповедуют вместо любви ненависть, вместо целомудрия — содомию, вместо верности — измену. Особенным атакам подвергается традиционная семья как она завещана человеку Богом. Осмеиваются почитание родителей, супружеская верность, забота о детях. В наших странах, к глубокому прискорбию, насчитывается огромное количество так называемых неполных семей, миллионы сирот и оставленных без заботы и опеки престарелых и немощных родителей.

Задача заключается в том, чтобы с помощью государственных и законодательных решений, при содействии широкой общественности под духоносным омофором Святой Православной Церкви возродить в людях уважение и почитание семьи как одной из основополагающих ценностей человекобытия в Боге. Ибо Спаситель наш Иисус Христос заповедал: “Почитай отца и мать” (Мф. 19, 19) и соблюдать крепость супружеских уз: “Что Бог сочетал, того человек да не разлучает” (Мф. 19, 6).

Через лад и любовь в семье человек с детства наследует любовь к людям как к высшему творению Бога. Но через оскудение любви в семье уменьшается человеколюбие в целом в обществе. Трагические события в Югославии ярко подтверждают это, ибо зло творится на этой земле руками человек, утративших любовь.

Наш Международный Фонд единства православных народов, действующий под попечением Его Святейшества Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия II, с основными направлениями работы которого во многих ваших странах вы хорошо знакомы, дорогие братья и сестры, постарается и далее оказывать вам повседневную помощь в развитии и продвижении идей ЕМАП во благо наших единоверных народов. Надеюсь, эту заботу Фонда о вас вы ощутите во время работы конференции, в том числе и когда посетите святые места северной русской Фиваиды.

Желаю вам, дорогие собратья, Божией помощи и благословенных успехов в вашем благородном деле.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо, господин Алексеев. Слово имеет Генеральный секретарь нашей Ассамблеи господин Папатемелис.

С.-А.Папатемелис: Секретариат Ассамблеи хотел бы вручить свои памятные подарки представителям Вселенской Патриархии и Патриархии Московской и всея Руси, а также представителям Президента Российской Федерации, Председателя Государственной Думы и Председателя Правительства. *(Вручаются сувениры).*

Председательствующий В.Зоркальцев: На этом мы завершаем вечернее пленарное заседание. Сейчас мы сфотографируемся на память на центральной лестнице, затем вас ждет официальный прием. В 23.30 — отъезд в Санкт-Петербург. Спасибо.

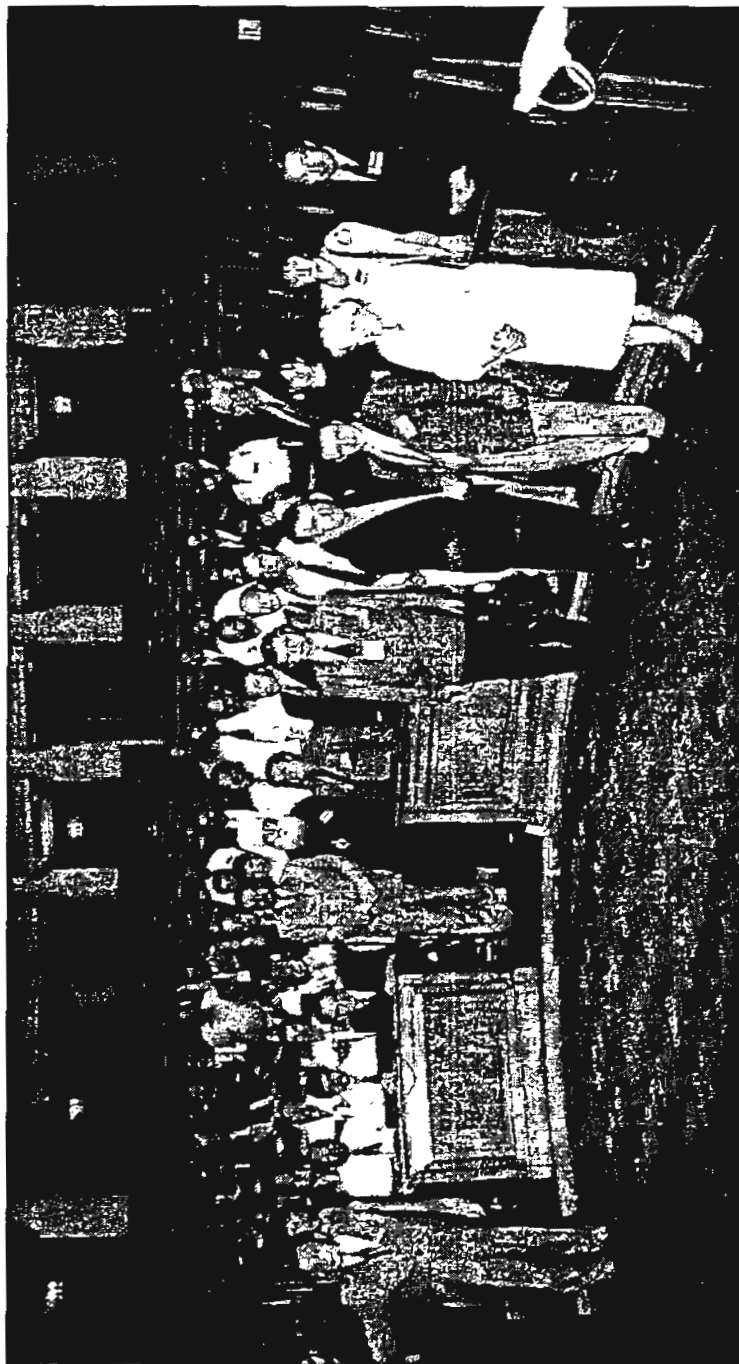
Санкт-Петербург,
Большой зал Таврического дворца,
21 июня 1999 года, 11.00

Председательствующий В.Зоркальцев: Коллеги, мы начинаем наше утреннее пленарное заседание здесь, в этом историческом месте нашей страны. Мы проведем его так: заслушаем приветствия в адрес конференции, выступления участников нашей ассамблеи. А затем с вашего доброго согласия и при активной помощи организаторов ассамблеи здесь, в Санкт-Петербурге, мы проведем небольшую экскурсию с профессиональным экскурсоводом по этому дворцу. На мой взгляд, это очень интересная экскурсия. И после ее завершения мы продолжим свою работу в зале, который оборудован для синхронного перевода. А дальше, коллеги, по расписанию нас ждут интересные экскурсии по городу, прием в Александро-Невской лавре. И в 11 часов вечера мы должны отплыть на теплоходе на о. Валаам. Если вы не возражаете против такого порядка дня, мы приступаем к его реализации.

Конференцию приветствует Александр Владиславович Потехин, вице-губернатор Санкт-Петербурга.

А.Потехин: Ваше Высокопреосвященство владыка Владимир, уважаемые господин Президент и господин Генеральный секретарь Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия, уважаемые господа, дорогие друзья! Я счастлив приветствовать вас в зале, где, как уже было сказано нашим уважаемым председательствующим, зарождался наш российский парламентаризм. Молода не только российская демократия, молод и наш город Санкт-Петербург — нашему городу менее 300 лет. Но вся его история неразрывно связана с православием.

По пустынным местностям, где много веков спустя был основан Петербург, по преданию, странствовал Андрей Первозванный — святой, принесший христианство на Русь. Петр Великий основывал город именно как оплот и цитадель православия. В первые же годы в Петербурге был заложен Александро-Невский монас-

Участники VI конференции ЕМАП в Санкт-Петербурге 21 июня 1999 года. Гаерический дворец.

тырь, который стал нашей главной святыней после переноса в него из Владимира мощей святого Александра Невского, который наравне со Святым Петром является небесным покровителем Санкт-Петербурга.

Оставаясь святыней России, оплотом православия в нашей стране, Петербург тем не менее широко открыт для людей самых разных религий. В строительстве города принимали участие представители более ста национальностей. И сейчас в Петербурге мирно проживают представители 120 национальностей. В нашем городе, соответственно, мирно соседствуют множество религий и конфессий. Главный проспект города — Невский проспект — уже в XIX веке в шутку называли проспектом веротерпимости. Я перечислю только несколько церквей, которые находятся на Невском проспекте: голландская церковь, немецкая евангелическая лютеранская церковь, православный Казанский собор, римско-католическая церковь Святой Екатерины, армянская апостольская церковь, пресвитерианская церковь. Ну, а в других точках Петербурга вы встретите и синагогу, и мечеть, и буддистский дацан. Я отнял так много времени у вас этим перечислением, чтобы еще раз доказать: Петербург был и остается городом мира и согласия. Речь идет о терпимости и об уважении, о которых прекрасно говорил святой Петр: “Покажите в вере вашей добродетель, в добродетели — рассудительность, в рассудительности — воздержание, в воздержании — терпение, в терпении — благочестие, в благочестии — братолюбие, в братолюбии — любовь”. Мне кажется, что после этих прекрасных слов в наших сердцах с особенной болью должны отзываться события, которые происходят сейчас в Югославии. Насилие, которое осуществляется сейчас в Югославии, — это насилие в том числе над религией и над верой.

Петербург, будучи православным городом, будучи городом мира и согласия, был и остается на стороне тех, кто безвинно страдает.

Приоритетом всех честных и свободомыслящих людей, безусловно, в этих условиях является всемерная

забота о будущем поколении. Молодежь не должна повторить ошибки нашего поколения. Молодежь не должна продолжать путь в сторону нетерпимости, зла и насилия. Я думаю, что все согласится с тем, что самой главной базой для воспитания молодежи является, безусловно, современная семья. Я подчеркиваю: речь идет о семье традиционной, семье, освященной духом православия. Особенно велика наша тревога о семье именно сейчас, когда самыми страшными бомбами являются не те, которые падают на землю, а те, которые подрывают нравственные и духовные устои общества.

Петербург — город, который дал миру высочайшие образцы духовности. Я говорю сейчас с вами с трибуны, с которой обращались в этот зал люди, отстаивающие высочайшие идеалы демократии и свободы. Я приветствую вас в городе, который показал невероятную духовную стойкость во время блокады. Я призываю вас проявить такую же последовательность в достижении своих идеалов и такую же стойкость, когда речь идет об отстаивании интересов традиционной семьи, интересов молодого поколения. Спасибо вам за ваше терпение и успешной вам работы!

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо вам, Александр Владиславович, за содержательную речь, за экскурс в историю этого легендарного, исторически значимого для России и мира города.

Слово — Его Высокопреосвященству Митрополиту Санкт-Петербургскому и Ладожскому Владимиру, постоянному члену Священного Синода Русской Православной Церкви.

Митрополит Владимир: Уважаемый господин Президент, уважаемый господин Генеральный секретарь, уважаемые участники Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия! Мы очень сожалеем, что вчера Его Святейшество Святейший Патриарх Московский и всея Руси Алексей II не смог в Москве встретиться с вами. Мне выпала большая честь сегодня зачитать его Приветствие вашей конференции (*читает*):

“Участникам VI конференции Европейской
Межпарламентской Ассамблеи Православия
“Пути законодательных решений и защиты
традиционной семьи как важнейшей социальной
и нравственной ценности”

(Москва — Санкт-Петербург, 20—23 июня 1999 года).

Уважаемые участники и гости конференции!

С искренней радостью приветствую вас, собравшихся на российской земле для обсуждения в рамках Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия насущных вопросов современного общества, к которым, без сомнения, следует отнести проблемы сохранения и развития традиционной семьи.

В современном мире в преддверии 2000-летия от Рождества Христова происходят сложные и драматические процессы, многие из которых, к глубокому сожалению, разрушающе действуют на традиционную семью, не способствуют ее возрождению и укреплению.

Главная причина упадка семьи — в оскудении любви, в утрате чувства ответственности за близких и родных. Миллионы сирот при живых родителях, брошенные старики — это горестные реалии наших дней.

В результате упадка семейных уз деградирует общество, ибо они кровно взаимосвязаны друг с другом. В этой сложнейшей ситуации свое слово должно сказать государство, потому что в семье оно должно черпать свою крепость и силу.

Господь и Спаситель наш Иисус Христос призывает нас почитать отца и мать (Мф. 19,19) и самонадеянно не разрывать супружеских уз, ибо “что Бог сочел, того человек да не разлучает” (Мф. 19,6). Но больше всего Господь заповедует нам умножать любовь, потому что это основа жизни вечной и опора всякой семьи.

Желаю вам, уважаемые участники конференции, больших успехов в ваших благословенных трудах на ниве любви к Богу и ближним.

Благодать Божия да пребывает со всеми вами!

АЛЕКСИЙ II,
Патриарх Московский и всея Руси”.

(Аплодисменты.)

Позвольте мне добавить к этому посланию несколько своих слов как правящему Митрополиту Санкт-Петербургской епархии.

Я сердечно благодарю всех вас и вашу Ассамблею за то, что вы избрали Санкт-Петербург местом проведения такой замечательной конференции. Я сердечно благодарю вас за то, что вы избрали семью предметом защиты вашей Ассамблеи. Мы знаем, что от семьи зависит и общество, зависит и государство, зависит и устройство всего мира вообще.

Православная культура имеет огромный опыт воспитания и созидания семьи. И мы рады, что ваша Ассамблея призывает все народы использовать богатый опыт православной семьи.

Я рад вам сообщить, что в нашей стране возрождается авторитет Православной Церкви. Я рад вам сообщить о том, что в нашей стране все больше и больше люди обращаются к опыту православия.

6 января 1999 года в рождественском послании Президента Российской Федерации господина Ельцина Патриарху Алексию II есть одна замечательная фраза: "Россия немислима без православия". И мы глубоко убеждены в том, что в славянских православных странах невозможно создание крепкой здоровой семьи без православного опыта. Я прошу руководство вашей Ассамблеи присылать нам все ваши документы, результаты ваших встреч, ваших заседаний. Мы используем ваш опыт в деле воспитания семьи и будем вашими верными союзниками и соработниками.

Я желаю вам большого успеха в вашей благородной работе и надеюсь, что мы вместе поможем нашим народам созидать, воспитывать хорошую и здоровую семью.

Благодарю за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо вам, Ваше Высокопреосвященство, за содержательную речь, за благословение, напутствие нашей ассамблее. Спасибо вам за то, что вы дали согласие на проведение здесь этой конференции и помогли нам в течение этих месяцев в ее осуществлении. Спасибо.

Слово имеет господин Папатемелис — Генеральный секретарь ЕМАП.

С.-А.Папатемелис: У нас есть два памятных подарка, которые мы привезли для Его Высокопреосвященства и для вице-губернатора города. Его Высокопреосвященство мы, по всей видимости, увидим сегодня вечером у него на приеме и вручим ему этот памятный подарок. А вице-губернатора, по-видимому, мы больше не увидим сегодня, поэтому мы вручим подарок ему сейчас. (Вручается сувенир).

А.Потехин: Огромное спасибо от имени города! Это высокая честь для нас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Продолжаем нашу работу. Я думаю, это будет правильно, если мы предоставим первому слово для обсуждения нашей основной темы представителю Югославии. Слово имеет господин Зоран Жижич — заместитель председателя парламента, глава югославской делегации.

З.Жижич: Ваше Высокопреосвященство, уважаемые коллеги, дорогие друзья! Разрешите мне поприветствовать вас от имени Скупщины Союзной Республики Югославии, от имени членов здесь присутствующей делегации Югославии и, конечно, от своего лично имени. Мне бы хотелось поприветствовать вас и выразить наше удовлетворение участием нашей делегации в заседании VI конференции Межпарламентской Ассамблеи Православия. Ведь в дни, когда впереди празднование 2000-летия Рождества Христова, мой гордый и терпеливый народ проходит через те же самые мучения, через которые проходил и Иисус Христос, распятый на Кресте. Если эти мучения должны способствовать тому, чтобы мы спаслись от существующего мирового зла, тогда мы их переживем так же терпеливо и мужественно, как это сделал Иисус Христос.

Мы будем проходить через эти мучения таким способом, каким проходил и Иисус Христос, побеждая тем самым и свою смерть, и своих мучителей.

Я хочу пожелать нам всем успехов в работе настоящей конференции. Еще хотел бы пожелать надежного будущего и прочности Ассамблеи Православия, а всем

вам семейного спокойствия и личного счастья. Спасибо.

Председательствующий В.Зоркальцев: Коллеги, не примите это за давление, но я смотрю на часы — у нас мало времени, а программа большая впереди. У нас записались для выступлений на сегодняшний день, на утро, я подчеркиваю, семь человек. И я вношу предложение: предоставить сейчас слово представителю Болгарии и на этом утреннее заседание завершить. Потому что в 14 часов обед, а перед обедом надо провести экскурсию. У нас еще впереди будет достаточно времени для того, чтобы всем обменяться мнениями по повестке дня. Коллеги, вы не будете возражать против этого? Тогда слово предоставляется господину Пиндикову, депутату парламента Болгарии.

А.Пиндиков: Ваше Высокопреосвященство, господин Президент, господин Генеральный секретарь, уважаемые дамы и господа! Я очень рад, что имею возможность от имени Народного Собрания, от имени Болгарского парламента, приветствовать VI конференцию ЕМАП. Многие выступившие передо мной подчеркнули глубокий смысл и особенную ценность обсуждаемой сегодня темы, которая имеет общечеловеческий характер и особенно большое значение для православия.

Тема нашей конференции имеет особую значимость накануне 2000-летия от Рождества Христова. Я позволю себе сказать, что наша VI конференция во многом является исторической по своему значению. Она является исторической потому, что проходит в самые тревожные и смутные дни, которые переживает Европа, вообще наш континент и наши государства. Разрешите мне еще раз пожелать больших успехов нашей конференции, а вам, участникам, здоровья и счастья в вашей жизни.

Спасибо за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Итак, коллеги, мы завершаем наше утреннее пленарное заседание. Сейчас вносится предложение: здесь, в этом зале, всем сфотографироваться, а потом пойти на экскурсию и далее на обед.

(Перерыв).

Киноконцертный зал на борту теплохода
“Санкт-Петербург”, Ладожское озеро.
22 июня 1999 года, 10.00

Председательствующий В.Зоркальцев: Уважаемые коллеги! Мы начинаем наше третье пленарное заседание вот в таких походных условиях, на борту теплохода “Санкт-Петербург”, направляющегося на о. Валаам. Вносится следующее предложение по порядку работы.

Сейчас у нас с приветствиями выступят два человека — господин А.Барташевич и господин С.Плева. А затем — у нас уже записалось 11 человек для выступлений — мы начнем обсуждать основную проблему. Естественно, если кто-то еще пожелает от имени своего парламента произнести приветственное слово, то он это может сделать. Заседать до обеда будем в два тура с небольшим перерывом. Но после обеда мы все оставшееся время посвятим Валаамскому монастырю, в котором вечером его наместник устроит для нас прием.

Поскольку завтра нам предстоит принять основные документы конференции (мы будем их принимать с обсуждением, с поправками, с предложениями), мы это заседание снова проведем в Таврическом дворце, где будет синхронный перевод. Вот такая программа у нас на сегодня и на завтра.

С приветственным словом от имени латвийской делегации выступает депутат Латвийского парламента господин Барташевич.

А.Барташевич: Уважаемый господин Президент, уважаемый господин генеральный секретарь, уважаемые участники конференции и организаторы!

Разрешите мне от имени Латвийского парламента, от имени Президиума Латвийского парламента и от имени нашей делегации приветствовать вас на этой конференции.

Несмотря на то что православная конфессия не является крупнейшей в Латвии — она занимает только третье место, — парламента Латвии придает большое значение нашим конференциям и уделяет очень серьез-

ное внимание функционированию православной конфессии в Латвии и православию как таковому. Об этом говорят и события — последние выборы в Латвии, когда в расчете на православную аудиторию издавались специальные буклеты, специальные книги, что, в общем-то, говорит об очень серьезной заинтересованности политиков и понимании того, что православие — достаточно большая сила в Латвии и его нельзя скидывать со счетов.

Я считаю, что очень правильно выбрана тема нынешней конференции — “Проблемы законодательной защиты традиционной семьи”. Конечно, появление той традиционной семьи, которая существует и которая считается нормальной, обусловлено объективными причинами, каковыми являются, во-первых, воспроизводство рода, поддержание существования мужчины и женщины, обучение детей и так далее. Но, учитывая и те проблемы, которые существуют в государствах и в семье как таковой, я имею в виду большую преступность, низкую рождаемость. В Латвии, например, рождаемость в два раза меньше, чем смертность, и примерно на 20 тысяч человек в год уменьшается население страны только за счет этой отрицательной статистики. Поэтому мы, латвийские парламентарии, считаем, что очень важен в этот момент и субъективный фактор, то есть влияние государства, влияние отдельных людей и парламентариев на процессы, которые происходят в семье и вокруг семьи. И здесь главная задача государства — обеспечение своеобразной инфраструктуры, позволяющей семье нормально функционировать: это и социальная защита, и обучение, ну, и тому подобные вещи. Буквально за последний год у нас принято несколько законов, которые обеспечивают защиту прав ребенка. Помимо этого еще ратифицирована Конвенция о защите прав ребенка. Детям, подрастающему поколению в нашей стране придают очень большое значение.

К сожалению, мы на данный момент не можем обеспечить семью той финансовой поддержкой, которую следовало бы ей оказывать. Однако я считаю, что вот

как раз здесь незаменима роль Православной Церкви, поскольку семья — это не только материальные связи какие-то, решение каких-то общих материальных проблем, но это и духовные связи. Я думаю, никто не станет спорить, что крепче будет та семья, в которой существуют сильные духовные связи, даже при определенном материальном недостатке.

И еще раз повторю: именно в решении духовных проблем семьи большую роль должны играть и политики, и Церковь — все вместе.

Я считаю, что мы сегодня и завтра, когда будет продолжение конференции, не только поделимся какими-то интересными мыслями, новыми идеями, но и примем какие-то конкретные документы по решению проблем семьи. Спасибо.

Председательствующий. В.Зоркальцев: Слово имеет господин Плева.

С.Плева: Дорогие друзья! Позвольте мне зачитать приветствие православного Митрополита Варшавского и Всепольского Саввы (*читает*):

“Господину Зоркальцеву, президенту Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия.

Многоуважаемый господин Президент! Вас и всех участников конференции Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия, которая имеет место в Москве и Санкт-Петербурге, сердечно приветствую словом Божиим! Мир вам и благодать Господа нашего Иисуса Христа! Молю Всевышнего, чтобы дал он дары Божьи и содействовал вам в решении всех ваших работ во славу Божию, служил добру, народам, которых вы представляете, и всему человечеству!

У нас свежи еще воспоминания и переживания, которые остались в нашей польской среде после встреч с вами в Белостоке и Варшаве в 1998 году. Нам было приятно принимать вас у себя, и у нас с вами прекрасные межчеловеческие, духовно-интеллектуальные отношения.

Сегодня мы с приятностью вспоминаем ваше пребывание в нашей стране. Приветствуя вас настоящими словами, которые передают вам представители православия в Польше — послы Сейма Республики Польши, желаем удачи

в ваших трудах и прекрасных результатов работы! Помогай вам и благослови вас Господь в этой прекрасной работе!

С любовью к Господу, с пастырским благословением
САВВА, Митрополит Варшавский и Всепольский".

(Аплодисменты.)

Председательствующий В. Зоркальцев: Сейчас у нас выступит представитель парламента Австралии господин Тео Теофанус, депутат и бывший министр.

Т. Теофанус: Я буду говорить по-гречески, хотя и прошу извинения, потому что мой греческий язык не настолько хорош, как мой английский.

Но тем не менее я хотел бы выступить здесь перед вами, поприветствовать вас от имени далекой Австралии и проинформировать вас о том, что среди депутатов нашего парламента есть христиане — православные греки.

Кроме того, имеются также представители других национальностей. В Австралии примерно двенадцать депутатов парламента являются православными христианами. И есть один депутат, который ведет свое происхождение из Сербии, что очень важно в нынешней ситуации. К сожалению, кроме меня никто из них не смог приехать, поскольку путь слишком дальний, но тем не менее я привез вам приветствие от их лица и добрые пожелания — пожелания успехов в вашей работе.

Я проинформировал их о той работе, которую вы проводите. Я хотел бы сказать вам, что семья в Австралии, я думаю, как и во всем мире, сейчас находится в очень тяжелой ситуации. Есть очень много проблем с детьми — проблема наркотиков, то, что дети покидают семьи. В общем-то, традиции не сохраняются. Не существует системы, которая бы способствовала сохранению традиций. Обсуждение этих проблем проходит в общении, мы хотели бы, чтобы были приняты законы, которые способствовали бы поддержке и укреплению семьи.

Конечно, Православная Церковь играет большую роль, но я должен вам сказать, что я был первым депутатом, который был избран на этот пост и попро-

сил, чтобы принесли православное Евангелие с тем, чтобы можно было принять присягу. Сейчас у нас уже двенадцать православных депутатов, и я думаю, что их число возрастет.

Я думаю, что мы сможем здесь принять какие-то решения и наметить какие-то конкретные виды деятельности. Вернувшись в Австралию, я расскажу своим коллегам о тех добрых делах, которые творятся здесь.

И я приветствую вас, и пусть Бог будет с вами!

Председательствующий В.Зоркальцев. Спасибо. Приветствие из далекой Австралии для нас имеет особое значение. Слово имеет господин Пиндиков Александр из Болгарии.

А.Пиндиков: Уважаемый господин Президент, уважаемый господин Генеральный секретарь, уважаемые дамы и господа!

Разрешите мне, прежде, чем я изложу свое мнение по основной теме нашей конференции, выразить свое глубокое убеждение, что руководство нашей ассамблеи совершенно правильно и четко определило ее тему. Откровенно говоря, руководство Ассамблеи и Фонд единства православных народов с большим успехом стараются определять актуальные проблемы православия, разрабатывать их и направлять свои и наши рассуждения к их разрешению. В этом смысле они занимаются кардинальными проблемами православия, не переставая беспокоиться происходящим — наступлением врагов православия.

Семья — это наше горькое настоящее, но и наша великая забота. Семья — это наше, к сожалению, туманное будущее. А что будет с государством в обстановке колеблющейся семьи? Что будет с ним, если ядро — основа общества шатается, если семья в настоящее время во многих отношениях находится под вопросом, если для некоторых “теоретиков” семья сегодня — это пережиток прошлого, это музейный экспонат? Оценивая правдивость этих рассуждений, задумываясь над тем, что получилось бы при их реализации в жизни, мы просто не могли бы представить себе, какие затраты в этом случае понесло бы общество.

Многовековой опыт нашего болгарского народа по развитию и укреплению семьи приводит нас к некоторым серьезным выводам. Семья — это колыбель народности, это первый класс неформальной школы, где ребенок усваивает первые уроки своего поведения в обществе, где происходит формирование национального самосознания.

Можно припомнить знаменитую “Казачью колыбельную” Михаила Юрьевича Лермонтова, которую ученики в Болгарии, да и не только в Болгарии, учили еще в юности. Позволю себе цитату:

*“Богатырь ты будешь с виду
И казак душой.
Провожать тебя я выйду
Ты махнешь рукой...
Дам тебе я на дорогу
Образок святой;
Ты его, моляся Богу,
Ставь перед собой;
Да готовься в бой опасный,
Помни мать свою...
Спи, младенец мой прекрасный,
Баюшки-баю”.*

Это слова поэта. Но это слова и матери. Вот именно это — колыбель народа. Это колыбель воспитания, школа моральных ценностей, школа формирования национального самосознания. Поэтому я разрешил себе это лирическое отступление, подкрепляющее мою мысль. Наш болгарский народ (а я думаю, что и многие из народов, чьи представители здесь присутствуют) сохранился благодаря школе воспитания в семье. А как же иначе могло быть?

Вот у нас в Болгарии наши предки — деды и бабушки — создавали семью путем взаимного согласия, которое имело ценность клятвы, благодаря чему молодые, тайком встречаясь и любя, затем создавали семью, которую только смерти удавалось расколоть пополам. Но, уважаемые присутствующие, это никак не значит, что не было случаев измены. “Любви все возрасты покорны”, — писал великий А.С.Пушкин, которому, как известно, искушения любви были понят-

ны во всех их деталях. Но клятва верности, клятва любви, говорю в историческом плане, — это в Болгарии был неписанный закон. Клятва любви, клятва верности — это первый шаг к созданию семьи.

До наступления “вечного социализма” брачный союз у нас скрепляла Церковь. Как известно, государственный переворот у нас был 9 сентября 1944 года. До этого времени молодая пара приходила в церковь, хор церковный пел: “Тряди, гряди от Ливана невесто!” Так это было в больших городах. В маленьких городах и в деревнях батюшка или дьяк встречали и сопровождали невесту и ее избранного пением: “Достойно есть, яко во истину”. А дальше священник выполнял свои обязанности. Он возглашал: “Обручается раб Божий за рабыню Божью. Обручается рабыня Божья за раба Божьего”. Потом присутствующие и молодая пара слушали слова мудрости и знакомились с философией брака. Философия брака дана святым апостолом Павлом в первом его послании к солунянам: “Муж должен любить жену, как Христос любит Церковь”. Дальше: “Это тайна великая”, но я говорю о Христе и Церкви. “Муж должен любить свою жену, как он любит себя, а жена должна бояться мужа”.

В продолжение 45 лет официальная власть Болгарии не разрешала православного брака. Институтом скрепления этого высшего союза двух людей был только ЗАГС. Молодая пара скрепляла свое волеизъявление только своими подписями в ходе ритуала бюрократического характера. К сожалению, и в новом проекте болгарского Семейного кодекса, выработанном Министерством юстиции, который сейчас проходит обсуждение, записано: “Религиозный обряд не имеет правового действия”.

Я буду участвовать в этом обсуждении. Я хочу подчеркнуть следующее: несмотря на то, что я здесь процитировал, авторы проекта нового Семейного кодекса Болгарии отнеслись с большой заботой к защите прав семьи, прав детей, предусмотрели все формальности, связанные со всеми необходимыми ЗАГСу документами для признания того, что союз между мужчиной и женщиной имеет свое законное основание.

Проект нового Семейного кодекса Болгарии вводит в практику брачный договор. Это оценивается болгарской общественностью как новый подход в регулировании семейных отношений. Это большая и главная ценность нового кодифицированного акта. Я позволю себе прагматическую оценку. Брачный договор — это гражданско-правовая сделка, обладающая общими и специфическими признаками.

Конечно применение принципов брачного договора — это сложный механизм, который бывает причиной серьезных дискуссий и больших недоразумений. И тем не менее новый проект Семейного кодекса Болгарии — это большое достижение юридического законодательства страны. Этот кодекс базируется на достижениях европейской практики в области семейной юрисдикции.

Основное достоинство нового болгарского проекта заключается именно в использовании им огромного опыта европейской юрисдикции в защиту семьи, прав детей и матери. В новом проекте Семейного кодекса имеется попытка расколоть пополам “узел Гордия” при решении проблем семейной собственности.

Авторы нового болгарского Семейного кодекса обдумали всесторонне проблематику защиты болгарской семьи. Я позволю себе обратить ваше внимание и на новый пункт кодекса (раньше его не было в действующем законодательстве), что алименты, их размер определяются судом дифференцировано, в зависимости от конкретных потребностей детей, а не от нормативов, который раньше у нас определял Совет министров. Таким образом, авторы старого Семейного кодекса мало считались с реальными потребностями детей после расторжения брака.

И в порядке откровенности я скажу, что передо мной стоит непростой вопрос (я думаю, что в голове и у многих из вас, дорогие братья и сестры): можно ли считать, что путем законодательной инициативы разрешатся все проблемы семьи?

Вопрос риторический: конечно, это утопия. Но я здесь осмеливаюсь ставить перед вами и вопросы моральных категорий: необходимо укреплять и роль

Церкви Христа Бога нашего как божественного вдохновителя и распорядителя нашей жизни, чтобы мы оказались достойными встретить двухтысячелетие от рождения Христа Спасителя.

Поэтому, учитывая все полезное, что делает государство “на пользу роду” и семье, я отстаиваю право Церкви как вечного нашего вдохновителя и воспитателя на пути духовного усовершенствования. Первая школа на этом пути начинается в семье еще в детские годы, когда наши бабушка и бабушка пели нам длинными вечерами: “С нами Бог! Разумейте языци и покоряйтесь, яко с нами Бог”. Мы слушали с упоением эти божественные вдохновенные мелодии. А в те времена в наших домах не было радио, а слова “телевизор”, “видео”, “интернет” были неизвестны, потому что их не существовало.

Но когда мы нарушали благоприличие, когда допускали безрассудства, бабушка предупреждала: “Бог тебя накажет”, т.е. семья, именно семья формировала чувство ответственности, вырабатывала у нас постулаты поведения, нормы человеческой морали.

Для некоторых, может быть, эти слова звучат сейчас как сказки наивных стариков. А в сущности это правда времен, правда прошлого. Мне страшно хочется сейчас не воскресения этого прошлого, а сочетания глубокого смысла мудрости прошлого с достижениями настоящего, с высокими достижениями человеческой науки и техники. Иначе мы были бы тяжело страдающими консерваторами.

Заканчивая свое выступление, я хочу еще раз подчеркнуть необходимую и существенную роль государства в защите и укреплении семьи, но и хочу обратить ваше внимание на роль семьи как вечной школы мудрости и высокой этики для каждого молодого человека.

Философ Адлер сказал: “Семья — это общество в миниатюре. От ее целостности зависит безопасность целого большого человеческого общества”. А мудрый Монтескье говорит: “Добродетельная семья — это корабль, который во время бури крепится благодаря двум якорям: вере и нравственности”.

Спасибо за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Благодарю господина А.Пиндикова за эмоциональное и интересное выступление. А сейчас прошу взять слово выступающему из Греции Анастасиосу Мариносу, который является выдающимся юристом и автором целого ряда исследований по проблемам семьи. Кроме того, он является человеком широкого кругозора и автором целого ряда статей и очерков, которые представляют общий исторический и социологический интерес. И я прошу его, чтобы он поделился с нами своими соображениями по столь важной теме.

А.Маринос: Господин Председатель, господин Генеральный секретарь, господа депутаты парламентов, господа министры, дамы и господа! Прежде всего я хотел бы поблагодарить вас за ту честь, которая была оказана мне. Я был приглашен с тем, чтобы выступить на этом столь важном, интересном и особенно полезном заседании. Я должен сказать вам, что я принимал участие в работе множества международных конгрессов как за рубежом, так и в Греции, однако этот конгресс, по моему мнению, имеет особое значение, так как он связан с вопросами православия. Я должен напомнить вам слова известного византиста Стивена Рацмана, о которых уже говорил также Генеральный секретарь ЕМАП господин Папатемелис. Рацман сказал, что в наступающем веке православная конфессия будет единственной, которая выживет, так как только она осознала, что религия является таинством. "И я сожалею, — говорит Рацман, — что меня уже не будет, что я не буду свидетелем этой действительности".

А сейчас я перехожу к основной теме моего выступления, а именно к теме законодательной защиты семьи.

Семья уходит своими корнями во времена создания мира, когда Господь Бог, видя, что Адам находится в Раю один, сказал: "Не хорошо быть человеку одному, сотворим ему помощника, соответственного ему". Затем, взяв одно из ребер его, "создал жену и привел ее к человеку; и сказал человек: вот, это кость от костей моих и плоть от плоти моей, она будет называться женою, ибо взята от мужа (своего). Потому оставит

человек отца своего и мать свою и прилепится к жене своей, и будут (два) одна плоть” (Быт. 2, 18–24).

Из данного описания семьи, приведённого из Ветхого Завета, становится очевидным, что создание семьи входило в Божий план создания мира. Господь Бог считал семью главной ячейкой общества, которое неотделимо от семьи, и потому Бог считал, что “не хорошо” быть Адаму одному, и решил создать ему пару, “помощника, соответственного ему”.

На этом Божья милость не останавливается. В послании апостола Павла к Ефессянам женщина называется телом церкви, а мужчина — её главой, так же как и Христос является главой церкви. Тем самым подчёркивается важность любви мужчины к женщине, любовь же сопровождается браком, который является не только таинством, но и своего рода рамками семьи, избранными Иисусом для начала свершения Своих чудес. “Так положил Иисус начало чудесам... и явил славу Свою”, говорит Евангелист Иоанн (Ин. 2, 11–16).

Придавая большое значение браку. Господь подчёркивает важность сохранения семьи, которая создаётся посредством брака. Следовательно, тот, кто охраняет брак, охраняет и семью, а тот, кто пытается разбить семью, достигает своей цели, нанося удар браку.

Таковой является история происхождения семьи, при помощи которой люди создали цивилизацию. Однако семья претерпела множество изменений на протяжении веков. Давайте вместе проследим путь её развития. В давние времена средняя крестьянская семья состояла из двух родителей (отца и матери), детей, которых обычно было более двух, а также дедушки и бабушки. На создание такой семьи оказал немалое влияние тот факт, что существовала необходимость в рабочих руках для обработки земли. По этой причине молодые люди после свадьбы оставались жить со своей семьей, а с рождением их детей (внуков) крестьянская семья увеличивалась вновь.

Со временем общество приобретает новые формы. Отстаивание людьми гражданских прав и свобод, особенно после Вирджинской Декларации (1776) и Великой Французской Революции (1789), но главным обра-

зом после промышленной революции, создавшей новые экономические отношения, которые привели к созданию новой формы общества, а значит и семьи. Создание ремесленных мастерских и крупных промышленных предприятий привело к повышению спроса на рабочие руки и вызвало массовое переселение людей. В поисках лучшей жизни крестьяне начали покидать свои дома и переселяться в промышленные центры, вокруг которых начали создаваться города. Форма семьи изменилась. Многочисленная семья уже не вписывалась в рамки городской действительности, и число её членов стало постепенно уменьшаться. Появление в дальнейшем социального страхования, обеспечивающего пожилым людям пенсию, привело к отделению престарелых родителей от их детей, которые создавали отдельную семью. Таким образом, семья ограничилась ядром, состоящим из двух родителей и их детей, которых обычно бывало не более двух. Алвин Тофлер называет такую семью “ядерной” и считает её созданием новой эпохи — эпохи Второй волны.

Такая форма семьи господствует долгие годы, а именно с конца XVIII века до сегодняшних дней. Законодательство христианских стран защищает институт семьи, при этом законы носят примерно одинаковый характер:

а) брак признан таинством, а венчание в церкви — единственно принятым способом совершения брака, гражданский брак является созданием более поздней эпохи;

б) в некоторых странах добиться расторжения брака было исключительно трудно, в Италии, например, тридцать лет назад развод был запрещен;

в) нарушение супружеской верности, или прелюбодеяние, являлось веской причиной развода, в некоторых странах, в Греции, например, ещё шесть лет назад измена являлась нарушением законодательства.

Такую форму защиты брака можно назвать прямой в том смысле, что она (защита) имеет своей целью принудительное сохранение брака — делает расторжение брака крайне затруднительным или, наоборот,

облегчает достижение развода (измена), когда семью уже невозможно спасти.

Помимо непосредственной защиты многие страны, Греция, например, учреждают также и другие, косвенные формы защиты брака. Так называемые "семейные денежные пособия", выплачиваемые работающим родителям, призваны пополнить их доход. Как правило, за детьми должен кто-то присматривать в то время, когда родители находятся на работе, а бабушки и дедушки уже не являются членами семьи, поскольку семья является "ядерной". Законы, направленные на поддержку многодетных семей, являются стимулом повышения деторождения или увеличения членов семьи, которой законодатель придаёт особое значение. Законодателя интересует благополучие семьи даже после смерти одного из супругов. Тем самым можно объяснить статьи законов о наследстве, согласно которым наследство переходит к прямым родственникам умершего, обладающим так называемым "правом на законную часть наследства", которого они могут лишиться только в исключительных случаях. Защиту семьи преследует также и пенсионное законодательство, согласно которому супруга и дети умершего получают его пенсию согласно не наследственному, а пенсионному праву. Поэтому умерший не в силах лишить свою супругу или детей пенсии через завещание.

И, наконец, ещё одним способом защиты семьи являются законы, согласно которым разрешается усыновление, для того чтобы и для бездетных супружеских пар было доступно счастье иметь детей.

Таким образом, государство предоставляет семье защиту прямыми и косвенными способами, поскольку семья является ячейкой общества и она же составляет структуру общества. Этой же политики придерживается греческий учредительный законодатель, так как в статье 21 Конституции Греции говорится: "Семья как основа сохранения и дальнейшего развития нации, а также брак, материнство находятся под защитой государства".

До сегодняшних дней все проблемы, касающиеся брака и семьи, рассматривались с различных точек

зрения — законодательной, общественной и социологической. Однако все обсуждаемые проблемы относились к классическому браку, т.е. браку между лицами противоположного пола. Вот уже несколько десятилетий, как ситуация изменилась в связи с прогрессом в биотехнологии, последние достижения которой позволяют производить зачатие в пробирке. Это означает, что оплодотворение может производиться без непосредственного участия мужчины и женщины, без вступления в брак, а также без необходимости знакомства женщины с отцом будущего ребёнка. Увеличилось также число матерей-одиночек. Следует вывод: значение брака и семьи уменьшается с каждым днём.

Помимо этого, существует ещё одна проблема. Всё чаще и чаще появляются случаи, когда гомосексуалисты желают вступить в брак с целью создания “семьи”. Если речь идёт о женщинах, то они прибегают к методу искусственного оплодотворения, если же парой являются мужчины гомосексуалисты, то они усыновляют ребёнка, создавая, таким образом, подобие семьи. В связи с этим возникает вопрос: можно ли считать такие “семьи” действительными семьями, нуждающимися в защите?

Греческие законы не предусматривают возможность заключения брака между гомосексуалистами. В других же странах, в Голландии, например, такая возможность существует.

Здесь необходимо остановиться на решениях, вынесенных некоторыми судами.

Суд по Правам Человека при Совете Европы счёл нарушением частной жизни отказ французскими властями признать изменение пола одного транссексуала, проживающего с женщиной, в то время как Статьей 8 Римского Соглашения предусмотрена охрана частной жизни. Таким образом, потерпевший лишился возможности пользоваться социальными правами, связанными с браком, например, социального страхования (По решению 2 французского суда от 25.3.1992).

И, наконец, решениями того же Суда от 27 сентября 1996 и от 30 июля 1997 было постановлено, что

брак, о защите которого говорится в Статье 12 Римской Конвенции, является браком между лицами противоположного пола, а не между гомосексуалистами, которые не могут зачать ребёнка.

Из вышеперечисленного следует вывод, что на протяжении веков семья являлась ячейкой общества, основным элементом общественной структуры. Благодаря семье возникла и развилась цивилизация. Возможно, что развитие биотехнологии приведёт к возникновению такого положения вещей, что классическая форма семьи может измениться безвозвратно — это не может никто предсказать. Какой бы, однако, ни была картина семьи будущего, маловероятно, чтобы она была лучше знакомого всем нам типа семьи. Описание семьи наглядно даётся в 127-м Псалме, который благословляет того мужчину, жена которого, “как плодовая лоза в доме его”, а дети его, “как масличные ветви вокруг трапезы его”.

Благодарю за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо господину Мариносу за содержательное выступление, который поднял новую тему. Его выступление существенно дополняет и развивает тему нашей конференции. Сейчас предоставляется слово госпоже Гигинеишвили (Грузия). И я прошу подготовиться Медведева (Россия).

М.Гигинеишвили: Я хочу зачитать приветственное письмо от главы грузинского Парламента Зураба Жвания (*читает*):

“Участникам VI конференции Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия.

Уважаемый Председатель, уважаемый Генеральный секретарь, уважаемые члены делегаций европейских православных стран!

От имени Парламента Грузии приветствую участников сессии. Рад факту проведения столь интересной встречи, на повестке дня которой стоят наиболее злободневные и актуальные вопросы защиты традиционных ценностей института семьи и связанные с ним законодательные аспекты.

Желаю форуму и его участникам продуктивной работы. Надеюсь, что делегация Парламента Грузии внесет свой вклад в успех этой интересной встречи.

С наилучшими пожеланиями, Зураб ЖВАНИЯ”.

Сейчас разрешите от своего имени и от имени грузинской делегации сказать несколько слов.

Стимулом к этому приветствию послужили желание и надежда, что ЕМАП не окажется безучастной к нарушению всяческих человеческих прав, в том числе и права нормальной семейной жизни 300 тысяч грузин — жертв этнической чистки (как это признано несколькими международными саммитами и международными организациями, в том числе и ОБСЕ).

Семья — это важнейшее звено социального организма. В каждой стране, у каждого народа в соответствии с культурно-историческими особенностями, в соответствии с нравственными и мировоззренческими идеалами сложились более или менее специфические традиции семьи.

Но в основном семья как основополагающее начало имеет особое значение в любом обществе. Об аномалиях не приходится сейчас говорить.

Грузия — страна, история которой исчисляется тремя тысячелетиями, и естественно, что она может заинтересовать участников VI конференции своими традициями в семейной жизни, своим институтом семьи. Но на этот раз не считаю нужным касаться этого вопроса. В Грузии создана государственная комиссия для выработки концепции охраны семьи и создания соответствующих программ.

Парламентский подкомитет защиты семьи (у нас есть такой подкомитет) готовит законодательную базу. Но все эти старания останутся на уровне теоретических рассуждений, никаким законом нельзя будет защитить семью, пока не будет решена проблема 300 тысяч беженцев, изгнанных из родных мест. О какой охране семьи может идти речь, когда многие члены семей этих выживших беженцев были истреблены, а уцелевшие были изгнаны их родных домов, ныне ограбленных и сожженных?! На гагринском стадионе живьем были

сожжены несколько сотен человек, число их доходит до тысячи.

Проявленные свирепость и бесчеловечность, то, что было содеяно в Абхазии, не имеют аналога в XX веке. Электропилой отпиливали людям головы. В огромном чане были сварены живые люди. Распарывали животы беременным женщинам. Боевики, прибывшие из северокавказских и дальних исламских стран, на шее носили ожерелья из кончиков грудной железы ими же изнасилованных и затем выброшенных в море женщин. Из раскрытых вен высасывали кровь и хвастались, что испили кровь христианина. Это подтвержденные факты, у нас есть абсолютно все документы, а ЕМАП остается безучастной. На каждой конференции грузинская делегация поднимает эту проблему. Но мы не добились вашего участия.

Делегация Парламента Грузии поддерживает резолюцию VI конференции ЕМАП. Особенно для нас приемлемо (*цитирую*), что ЕМАП “выступает против любых действий, направленных на поощрение сепаратизма”. Мы рады, когда ЕМАП выступает (*цитирую*) “против этнической чистки с любой стороны” и за политические методы, базирующиеся на принципах Устава ООН, ОБСЕ и Совета Европы. Мы все это поддерживаем, но такое отношение не должно быть выборочным.

Разрешите прочесть один фрагмент из выступления грузинской делегации на Международной конференции в Варшаве 30 июня 1998 года, где Манана Гигинеишвили (значит, я), глава грузинской делегации, просит слова для реплики.

Я читаю: “Грузинская делегация хочет сказать, что нам близка боль киприотов. Мы всячески поддерживаем озабоченность ЕМАП судьбой монастыря Святого Макария. (*Вы помните, в чем дело: монастырь был осквернен турками.*) Но грузинская делегация не может не высказать свою озабоченность тем, что уже пятая конференция не хочет услышать того, что во время каждой сессии грузинская делегация напоминает членам ЕМАП: 300 тысяч беженцев, православных грузин, изгнаны из своих домов в Абхазии.

Между прочим, в Абхазии находятся монастыри VII, VIII, IX веков, и они осквернены.

Грузинскую делегацию удивляет и тревожит вот это хладнокровие сессии ЕМАП и членов ЕМАП к наболевшему нашему вопросу. Спасибо за внимание.

С.-А.Папатебелис: Я хочу сказать, что только сейчас был поставлен этот вопрос.

М.Гигинеишвили: Я ставлю этот вопрос во время каждой сессии. Каждый мой доклад, каждое выступление относится к этому.

С.-А.Папатебелис: ...Можно считать, что вы можете в духе вашего предложения подготовить резолюцию. И мы уже с сегодняшнего дня будем считать, что эта резолюция принята. Будем считать, что наша конференция приняла резолюцию, согласно которой осуждается осквернение святынь монастырей Грузии, а также осуждается изгнание беженцев из своих земель. (*Аплодисменты*)».

М.Гигинеишвили: Это было перед завершением конференции в Варшаве. Как было условлено, мы направили текст резолюции в Секретариат ЕМАП и Афины на русском и на английском языках.

Никакого результата.

При всем нашем большом уважении к вам, факт остается фактом.

Спасибо за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Тут есть над чем подумать всем нам и особенно Секретариату ЕМАП. Думаю, это может стать вопросом специального обсуждения на Секретариате ЕМАП.

А сейчас слово предоставляется представителю российской делегации Владимиру Медведеву:

В.Медведев: Уважаемые коллеги, друзья!

Тема сегодняшней конференции ни для кого из нас, присутствующих здесь, не является абстрактной. Для каждого человека проблемы семьи актуальны на протяжении всей его жизни и никогда не теряют своей остроты.

Институт семьи является важнейшим элементом социальной структуры и высшей ценностью. Но именно

семья в России переживает сейчас самый трагический в послевоенной истории период.

В Советском Союзе сложилась своя система социальной защиты, которая создавала уверенность в завтрашнем дне, давала ощущение стабильности. Я не говорю здесь о качестве социального обеспечения и защиты. Эта система не отвечала не только мировым стандартам, но и уровню наших партнеров по социалистическому лагерю, но она гарантировала тот минимум, который обеспечивал комфортное существование.

С началом реформ эта система рухнула. Начались попытки создания новой системы, которая отвечала бы создавшимся условиям. Однако это новое строительство продвигается с трудом. И главная преграда на этом пути — отсутствие законодательной базы, а отсутствие средств на исполнение уже принятых законов.

Мы ощущаем на себе последствия таких перемен во многих сферах и особенно в медицинской, а также в сферах образования, обеспечения малоимущих, ветеранов, детей в малообеспеченных и неблагополучных семьях. В чудовищном состоянии находятся детские учреждения. Практически не работает система летнего отдыха школьников. Я не ставлю своей задачей в коротком выступлении анализировать российское законодательство. У нас много законов социальной направленности, есть и семейный кодекс, и программы помощи детям, молодежи, инвалидам. Все это есть. Нет только средств и, по-видимому, доброй воли властей предрержащих, чтобы запустить механизмы действия этих законов. Я хочу затронуть острые проблемы нашего общества и вопросы общей концепции социальной защиты и защиты личности вообще, что подразумевает также и духовную защиту, а это в некоторых случаях является задачей первейшей.

Мы часто задаемся вопросом: почему Россия выстояла в тех жесточайших испытаниях, которые выпали на ее долю в XX веке? Я думаю, что одним из основополагающих факторов была крепость семейного института. Идея крепкой семьи жила в душах наших сограждан. Однако, будучи изолированными от остального мира, мы оказались в значительной степени уяз-

вимыми к внешним воздействиям, которые обрушились на наше общество с падением “железного занавеса”, и семейный институт в первую очередь подвергся этому воздействию. Главным разрушающим фактором стал “культурный компонент”, представший перед нашей неискушенной аудиторией в виде фильмов определенной направленности, где насилие, потоки крови низведены до событий бытового уровня, отчего и цена человеческой жизни оказалась столь малой величиной, которой всегда можно пренебречь. А ставшая теперь такой доступной реклама иного образа жизни? Инструментом же этой “мягкой” интервенции являются средства массовой информации, среди которых лидирующую роль играет, безусловно, телевидение.

Я не зря упомянул об “ином образе жизни”. Что же это означает? А то, что постепенно, шаг за шагом россиянам навязываются ценности, выросшие не на нашей почве. К чему это может привести? К тому, что постепенно заменив в сознании россиян то, что мы называем самоидентификацией народа, то, что дает основание каждой личности относить себя к той или иной национальности, наши противники получают безликую массу людей, которым будет безразлично, как их будут называть и кто ими будет управлять. То есть, для того, чтобы уничтожить народ, нужно лишить его исторической памяти, заменить его собственные ценности на инородные. На такую операцию требуется значительно меньше затрат, чем на ведение боевых действий. По времени, может, и дольше, но вернее — ведь побежденный в войне народ — еще не покоренный, он может и подняться. Да к тому же, как известно, общенациональное бедствие сплачивает людей. Народ же, лишенный своего прошлого и настоящего, не имеет будущего. Мы уже имеем поколение, утратившее прежние идеалы, не видящее смысла в этой жизни, поколение с сознанием, “разъеденным унижением”, и поколение, воспринявшее идеалы, принесенные из-за океана услужливыми средствами массовой информации.

Такое бедственное положение в России требует от законодателей скорейшей разработки единой Концепции социальной защиты личности и сохранения ин-

ститута семьи как высшей непреходящей ценности общества. Концепция социальной защиты — понятие более широкое, чем то, что включают в себя отдельные уже существующие законодательные акты. Попытки создания единой системы социальной защиты предпринимались, но, к сожалению, все сводилось в основном к финансовым проблемам. Пока же мы имеем ряд законов, которые регулируют те или иные социальные отношения, но не связаны общей идеей обеспечения выживания нации россиян перед лицом реальной беды — уничтожения государства Российского. В понятие “нация россиян” я вкладываю совокупность всех народов, населяющих нашу страну. Нам всем в равной степени грозит перспектива быть “растворенными” в каком-нибудь объединенном евро-азиатском конгломерате, утратить свою индивидуальность и возможность распоряжаться нашими собственными природными богатствами.

Здесь я особо хочу подчеркнуть роль православия в нашей стране, которое является хранителем и умножителем славных традиций наших предков. Именно по причине того, что Русская Православная Церковь тверда и последовательна в отстаивании своих принципов, она подвергается жесточайшим атакам со стороны разрушителей. В чем ее только не обвиняют: и в консерватизме, и в отсталости, и в нежелании сотрудничать с организациями, которые при пристальном рассмотрении имеют далеко не праведные цели, и во многом другом. Некоторые проблемы внутренней жизни Церкви смакуются, чтобы показать — вот они какие! Русская Православная Церковь являет собой реальную силу, которая может консолидировать общество.

Церковь дает нам примеры духовной защиты, о которой я уже говорил. И мы не должны сбрасывать со счетов духовный фактор. Идея духовной защиты должна обязательно присутствовать в Концепции социальной защиты. И политика в этой области должна быть общенациональной. Тогда мы сможем сказать, что сформировалось поколение, воспитанное на наших российских традициях, «вскормленное нашим молоком»,

при условии функционирования национальной экономики.

Когда мы станем, пусть маленькими шагами, двигаться в этом направлении, мы сможем сказать: “У России есть будущее. Вот оно уже вырастает и вскоре мы сможем спокойно передать им в руки эту огромную страну — наше Отечество и они, молодые сумеют приумножить то, что многие поколения народов создавали на этой земле с гордым именем Россия”.

Уважаемые коллеги, друзья! Пользуясь случаем, хочу поздравить всех тех, кого мне не удастся увидеть до празднования 2000-летия Господа нашего Иисуса Христа и вступления в новое тысячелетие, пожелать вам и народам, которые вы представляете, большого человеческого счастья, успехов во всем. И пусть новое тысячелетие будет тысячелетием мира и процветания, а не войн, горя и бед, которые пали на плечи наших народов в XX веке. И будем внимательны к своим мыслям, они — начало поступков. Мир вам.

Спасибо за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Друзья! Перед тем, как объявить перерыв на кофе, я предоставлю слово Валерию Аркадьевичу Алексееву, который, как вы все хорошо знаете, и возглавляемый им Международный Фонд единства православных народов подготовили для нас интересную программу в целом, в том числе и в части посещения монастыря на о. Валаам. Я прошу господина Алексеева сказать несколько слов по поводу дальнейшей программы и нашей высадки на о. Валаам.

В.Алексеев: Спасибо, Виктор Ильич. Уважаемые коллеги! Порядок дальнейшей работы следующий: после объявленного сейчас перерыва на кофе, через 15 минут начнется очередное заседание нашей конференции, которое продлится до обеда. Обедать будем с 14.00 до 14.50 в ресторане на корабле. Ровно в 15.00 капитан корабля подаст катера, на которых мы переправимся на о. Валаам, где посетим святыню всего православного мира — монашескую обитель, основанную здесь русскими иноками еще в XIV веке. В ставропигиальном Спасо-Преображенском монастыре нас встречает

по благословию священноархимандрита этой обители Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия II его наместник отец Панкратий. Мы помолимся все вместе, отец наместник познакомит нас с монастырем и вечером даст прием в нашу честь в больших трапезных палатах. И после этого мы возвратимся на корабль, который возьмет курс на Санкт-Петербург. В городе мы будем завтра утром, где после того, как приведем себя в порядок, разместимся в гостинице, переберемся в Таврический дворец и здесь проведем заключительные заседания нашей конференции, а также итоговую пресс-конференцию. Вечером того же дня состоится заключительный прием от губернатора Санкт-Петербурга В.Яковлева.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо, Валерий Аркадьевич. Я объявляю перерыв на кофе.

(После перерыва)

Председательствующий В.Зоркальцев: Уважаемые друзья! Начинаем наше заседание. Слово имеет господин Котляров из Белоруссии.

И.Котляров: Уважаемый Председатель! Уважаемый Генеральный секретарь! Уважаемые коллеги, дамы и господа! Прежде всего разрешите мне от имени Президента Республики Александра Григорьевича Лукашенко пожелать вам всем успехов в работе на благо православия!

Президент Республики Беларусь всегда поддерживал и поддерживает православные ценности и идеалы. Идеи православия положены в основу государственной идеологии Республики Беларусь. По мнению Президента, то, что в Беларуси не пролилась ни одна капля крови в межнациональных и конфессиональных конфликтах, — большая заслуга Православной Церкви.

Сегодня Православная Церковь в республике стала важным социальным институтом, чей авторитет растет с каждым днем. И именно Церковь помогает решать многие социальные и политические проблемы.

Разрешите пожелать вам всего хорошего также от имени Председателя Палаты Представителей Нацио-

нального Собрания Республики Беларусь Анатолия Александровича Малофеева. (*Аплодисменты.*)

Теперь несколько мыслей по теме конференции. Мы у себя в Белоруссии в течение последних трех месяцев провели большие социологические исследования, опросили свыше 5 тысяч человек по репрезентативной выборке, при этом в очередной раз изучили проблемы белорусской семьи.

Но я не буду говорить о результатах исследований, потому что многие проблемы Белоруссии просто-напросто непонятны для моих зарубежных коллег. Мы признаем, что у нас в Белоруссии экономический кризис, что 60% жителей Белоруссии считают себя или бедными, или нищими. Но я подчеркиваю, что у нас за двухкомнатную квартиру надо платить меньше доллара в месяц, за трехкомнатную — около двух долларов. У нас нет таких проблем, как в России, когда не выплачивают месяцами зарплату. Зарплаты, пенсии, стипендии выплачивают точно в срок. Белоруссия полностью обеспечивает себя товарами длительного потребления, продуктами питания. И все же у нас есть экономические проблемы, которые влияют на функционирование традиционной семьи. Если говорить о зарплате, то, например, зарплата депутата — больше 100 долларов, средняя зарплата — более 70. Около 40 долларов — пенсия. И когда я, например, провожу сравнение с прибалтийскими республиками, где практически вся пенсия уходит на квартплату, то у нас это составляет одну сороковую часть.

Однако я вновь подчеркиваю, что кризис есть. Особенно кризис обострился после российских августовских событий. Мы попробовали проанализировать, каковы основные причины того достаточно сложного экономического положения, которое существует сегодня в Республике Беларусь. И я назвал бы три важнейшие причины. Первая — это распад Советского Союза. Вторая — разрушение экономических связей со странами бывшего Советского Союза и странами бывшего Совета Экономической Взаимопомощи, а Беларусь — это сборочный цех практически всего Советского Союза, самая высокоинтеллектуальная республи-

ка. И третья причина — это крайне негативная позиция Совета Европы, ОБСЕ и особенно стран НАТО.

Сегодня нашей стране практически поставлен экономический барьер. Мы не можем выйти со своей продукцией на зарубежный рынок даже по демпинговым ценам. Хотя, например, в калийных удобрениях или химических волокнах нуждаются практически все страны Западной Европы, но политические амбиции лидеров многих стран Европы превосходят экономические потребности этих стран.

Особенно я хотел бы остановиться на позиции стран НАТО. Как говорится, дай Бог, чтобы не случилось у нас то, что случилось в Югославии, когда демократию и права человека стали насаждать бомбами и ракетами. Но мы не гарантируем, что такое не случится с Белоруссией завтра, потому что наша оппозиция уже позвала миротворческие войска. Что такое миротворческие войска — я видел в Югославии, а что такое Запад и демократия — я видел в Ираке, видел эти детские ручки на потолке бомбоубежища.

Но странно и поразительно то, что совсем недавно, где-то две недели назад, Североатлантическая ассамблея приняла заявление по Белоруссии. Мы расцениваем это как грубое вмешательство во внутренние дела суверенной страны. Пусть Соединенные Штаты Америки, Франция, Германия, Великобритания, Греция наведут у себя порядок, а потом уже стараются учить нас жить.

И вторая проблема. Я не знаю, наши православные братья или не видят, или не хотят видеть, что НАТО сейчас является самым страшным врагом православия. Я убежден в том, что НАТО поставила задачу уничтожить православие. Я, например, не понимаю руководство той же Болгарии, которое не пропускает российский контингент миротворцев в Косово. Мы говорим здесь, на ассамблее ЕМАП, о борьбе за идеалы православия, а страны, которые участвуют в ассамблее, наоборот, выступают совершенно против православия.

Когда мы решим вот эти проблемы в Белоруссии с помощью ЕМАП, с помощью других наших братских

стран, то у нас не будет тех экономических проблем, о которых я говорил. Мы полностью сохранили свою промышленность. Мы полностью сохранили свое сельское хозяйство, мы полностью сохранили свои кадры, но я надеюсь, что мы все вместе будем выходить из того кризиса, который существует сегодня во многих странах СНГ.

Вторая проблема, которая касается традиционной семьи в Белоруссии, — это резкое ослабление после распада Советского Союза воспитательной функции семьи и государства. У нас на Белоруссию сегодня транслируют свои передачи шесть российских телеканалов, многие жители Белоруссии принимают каналы других европейских стран.

Я, как социолог, процитирую только два высказывания молодых людей из Белоруссии. В одной социологической анкете записано так: “То, что сегодня показывают по телевизору, раньше мы не могли обсуждать в присутствии взрослых”. Я навсегда запомнил высказывание одной 16-летней девушки, которая сказала так: “Мне иногда стыдно смотреть телевизор, когда рядом сидит мама”.

Мы у себя в Белоруссии навели какой-то элементарный порядок. Наше белорусское телевидение никогда не показывает ту откровенную порнографию, откровенную эротику, которую показывают российские телеканалы, которую показывают западные телеканалы. Но зато эксперты из ОБСЕ сказали: это нарушение демократии; вы должны показывать то, что желает телевидение, и так далее.

Хотя государство делает много для того, чтобы решить воспитательные проблемы... Я убежден, что в мире нет ни одной страны, в которой, как в Белоруссии, в этом году будут введены в строй пять ледовых дворцов. В каждом областном центре строится ледовый дворец, который будет потом отдан детям, и они станут заниматься там фигурным катанием, а не курить марихуану где-то в подъездах.

И еще одна проблема, которая влияет на состояние традиционной семьи в Белоруссии, — это проблема Чернобыля. Многие, думаю, не знают, что у нас пятая

часть республики заражена чернобыльским радиоактивным пеплом, что от рака щитовидной железы умирают дети, которые еще не пошли в школу. И я сегодня еще раз хочу сделать упрек в адрес руководителей стран ОБСЕ, Совета Европы, которые много говорят о демократии, но никогда не говорили о конкретной помощи в решении чернобыльской проблемы. И где бы мы ни поднимали этот вопрос, к сожалению, этот вопрос руководство европейских стран, начиная от Великобритании и заканчивая Грецией, не волнует.

Но я хочу подчеркнуть: парадоксально, но интересно, что чернобыльские семьи, которые прошли через эти проблемы, — они оказываются более прочными, более стабильными, чем те семьи, которые живут в хороших условиях, хотя это страшная проблема для Белоруссии, которую мы даже не знаем, как сможем решить.

Я уже говорил о роли Церкви. У нас нет международных, межконфессиональных проблем. Белоруссия — самая стабильная республика из числа стран СНГ. И я уже говорил, что Церковь играет очень важную роль, но опять-таки после Югославии, используя югославский опыт и опыт Косово, наши противники стремятся разыграть польскую карту в западных районах. Хотя поляки, которые живут в Белоруссии, и белорусы не имеют никаких претензий, наоборот, помогают друг другу, нашлись эмиссары, которые стремятся бросить спичку в костер. И Президент Белоруссии неоднократно благодарил Православную Церковь за то, что она своей толерантностью старается решить эти проблемы.

И завершая свое выступление, я хочу сказать, что, к сожалению, средства массовой информации, начиная от Би-би-си, Си-эн-эн и так далее, создали крайне негативный образ Республики Беларусь. Но я хочу сказать, что нас, например, волнуют не те проблемы, которые волнуют некоторые другие страны. Нас не волнует проблема браков гомосексуалистов и лесбиянок. У нас с каждым днем увеличивается авторитет семьи и брака. В этом огромная роль и государства тоже.

Я обозначу только штрихами, что сделало государство за последнее время. У нас разработаны и успешно внедряются в жизнь Президентская программа “Дети Белоруссии”, национальный план действий по улучшению положения женщин, республиканская программа “Женщины Белоруссии”, национальный план действий по охране прав ребенка. Оказывается, мы тоже защищаем права. Разработана региональная программа укрепления и развития семьи, разработан механизм оказания адресной поддержки малоимущим семьям и гражданам, разработан и внедрен порядок — механизм предоставления льготных кредитов. У нас сегодня малоимущие семьи могут практически бесплатно построить жилье. Государство дает кредит им на 40 лет практически без процентов.

Разработан и внедряется механизм материального стимулирования предпринимателей: они создают рабочие места для членов семей, которые имеют какие-то материальные затруднения. Создается специальный фонд для молодых семей — на оплату образования детей. Я понимаю, кто-то из вас скажет, что это “отрывка социализма”, но мы будем делать все, чтобы защитить семью, защитить детей, защитить Церковь. И то, чего мы достигли, показывает, что мы на правильном пути. Но мы в то же время надеемся на помощь такой важной организации, как ЕМАП, тем более я очень хотел бы поблагодарить Генерального секретаря господина Папатежелиса за ту принципиальную и четкую позицию, которую он занял по Югославии. Спасибо.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово предоставляется нашему другу из Югославии Жижичу Зорану. Подготовиться господину Сичевскому (Польша).

З.Жижич: Уважаемые коллеги, уважаемые дамы и господа! Тема настоящей конференции весьма важная и вдохновляющая. Именно в связи с темой, уважаемый господин Председатель, разрешите мне сказать несколько слов об актуальной ситуации в Югославии, потому что эта ситуация там весьма отрицательно повлияла и на всех нас.

Уважаемые коллеги, моему народу пятый раз в этом веке навязана война только потому, что он хочет быть

свободным и равноправным, сохранить свое достоинство наряду с другими народами. Никогда до сих пор в истории человечества такой мощный военный союз, каким является НАТО, не нападал на такую маленькую свободную, миролюбивую страну, какой является Югославия. Никогда не существовало большего и более позорного агрессора, а также такой маленькой и честной жертвы.

Мы не хотели этой войны, но для нас не было другого выбора, мы должны были защищать свою свободу, независимость, свое национальное и государственное достоинство, свои семьи, честь и достоинство каждого человека. В этой справедливой борьбе мы не получили сколько-нибудь существенной помощи, но нам было ясно, что человек должен исходить из своих сил и сам бороться за свою свободу.

Те, кто еще 500 лет тому назад бесчеловечно уничтожал древние цивилизации, почти целые народы, в то время, когда мой народ печатал книги, создавая самые высокие культурные достижения на европейской земле, — они показали, что сохранили свою бесчеловечную нравственность убийц и разрушителей. Одновременно мой народ сейчас проявляет свое человеколюбие и приверженность к справедливости Божьей и свободе человека.

Настоящей причиной агрессии НАТО является не то, что была угроза свободе и правам человека, даже не гуманитарная катастрофа, которая была именно вызвана причиной агрессии, а необузданное стремление к владению планетой определенного числа стран, их политического и военного руководства. Они попытались нашу страну принести в жертву и практически, как это отмечено в одной из наших старинных народных песен, как молодую невесту, живую замуровали в фундамент нового мирового порядка. Поэтому это совершенное преступление является преступлением не только против сербского и черногорского народов, но и против будущего человечества.

Бомбами НАТО убивали не только сербский и черногорский народы. Они попытались убить надежду в свободу и справедливое будущее человечества. Именно

это настоящая конференция должна понять ради будущей судьбы определенного количества маленьких, но свободных и независимых православных стран.

Это отлично отметил мой коллега из Беларуси. Потому что когда одна страна начинает появляться в программах Би-би-си и Си-эн-эн и когда начинается обвинение такой страны в осатанении, тогда такая страна может ожидать разные виды угроз, вплоть до военного давления, военных ударов, как это произошло в Косово. Это уже нам всем хорошо известная схема.

Теперь, когда преступная и абсолютно нелегальная агрессия НАТО в Югославии прекращена и когда проблема в Косово и Метохии введена в рамки под эгидой Организации Объединенных Наций, необходимо сделать все для того, чтобы международная миссия была выполнена до конца в соответствии с резолюцией Совета Безопасности, чтобы такая миссия обеспечила разоружение террористических албанских группировок и так называемой «Освободительной армии Косово» и гарантировала безопасность всем этническим и национальным общинам, проживающим в Косово и Метохии.

Суверенитет и территориальную целостность Югославии нельзя ставить под угрозу. Эта цель югославского правительства и народа четко высказана в резолюции Совета Безопасности.

Все это, уважаемые коллеги, чрезвычайно неблагоприятно и разрушительно влияло на жизнь и стабильность семьи в Югославии. Члены многих семей находятся в разных странах, многие остались без домов, дети — без попечителей и хранителей, многие — без возможности заработать на жизнь.

Как можно говорить об экономической функции семьи, когда самые важные и большие хозяйственные объекты в Югославии разрушены? Как можно говорить об экономической функции, когда 500 тысяч рабочих остались без работы, а следовательно, 2 миллиона членов их семей остались без хлеба, без средств для выживания? Как говорить о защитной функции семьи в нынешних условиях, когда в ходе агрессии убито свыше 2 тысяч мирных жителей? Повторю: 2

тысячи мирных жителей, среди которых большинство женщины и дети! Погибло также 416 военнослужащих и 114 полицейских, а все они чьи-то сыновья и отцы. В такой обстановке семье тяжело осуществить свою основную, главную функцию — воспитательную.

В конце, уважаемые коллеги, я хочу напомнить вам о нашей древней народной мудрости, что в каждой беде (а то, что произошло в Югославии, несомненно, является злом) возникает и что-то хорошее. В не имеющих аналогов страданиях, которые мы пережили, уважаемые коллеги, весь мой народ сплотился в одну семью.

Дай Бог нам, чтобы так осталось и в будущем, что касается основных национальных и государственных интересов, потому что тогда действительно сохраним свое государство, место для проживания, свою самобытность, а тем самым и лучшее будущее нашим детям.

Спасибо.

Председательствующий В.Зоркальцев: Благодарю Вас, господин Зоран Жижич. Слово предоставляется господину Яну Сичевскому.

Я.Сичевский: Коллеги, здесь уже много говорилось о пагубной роли СМИ, которые разрушающе действуют на сознание людей, разрушают нравственность и семейные устои. Находятся и у нас, и у вас “теоретики”, которые пытаются якобы глубокомысленно аргументировать необходимость появления на телевидении таких безнравственных передач, мудрствуя на сей счет по каждому поводу, будто оправдывают падший в грехах Рим, как и в “великие будни” советского времени, они сейчас снова пытаются разрушить духовность.

Но есть у нас и православная пресса в наших странах. Мы должны ее поддерживать, она должна поддерживать святой институт брака, ценность семьи. В этом контексте нам важно обеспечить заботой нашу православную молодежь, в том числе те организации православной молодежи, которые уже созданы. Среди них, я считаю, нуждается в нашей поддержке такая

международная организация православной молодежи, как СИНДЕСМОС.

Уважаемый господин Президент ЕМАП, уважаемый господин Генеральный секретарь, уважаемые дамы и господа! Позвольте мне зачитать обращение Всемирного братства православной молодежи — СИНДЕСМОС, направленное в адрес нашей конференции (*читает*):

“Уважаемые участники VI конференции ЕМАП, дорогие друзья! От имени СИНДЕСМОСа — Всемирного братства православной молодежи — разрешите сообщить вам о том, что с 17 по 23 мая сего года в Волосе и Афинах (Греция) состоялась конференция православных журналистов, организованная СИНДЕСМОСом. Конференция собрала 72 участника из 25 стран, представляющих светские и церковные средства массовой информации — печать, радио и телевидение. Ранее, в 1983 году, СИНДЕСМОС при поддержке “СОП — Сервис Ортодокс де Пресс” провел в Греции аналогичную встречу — встречу православных иерархов, богословов и журналистов из Франции, Великобритании, Греции, Кении, Ливана, США, СССР и Югославии. К сожалению, ценные рекомендации этой встречи не были воплощены в жизнь и не получили распространения среди широкого круга православных журналистов.

Участники недавно прошедшей конференции в Волосе и Афинах приняли решение создать международную ассоциацию православных журналистов. Как следствие, был сформирован комитет из 17 журналистов, представляющих различные регионы мира.

Была выбрана координационная группа из четырех человек для подготовки и оформления необходимых формальностей для создания ассоциации.

Недостаток контактов и неэффективный обмен информацией внутри православного мира часто приводит к непониманию и плохой координации усилий представителей Поместных Православных Церквей. Участники конференции выделили это в качестве основной проблемы. В сравнении с многочисленными мощными католическими и протестантскими информационными агентствами голос православных звучит слабо и неорганизованно даже по важным вопросам. Средства массовой информации за-

нимают важное место в современном мире. Их адепты провозглашают СМИ главной составляющей нашего мира. Именно средства массовой информации способствуют созданию общественного мнения, контролируют умонастроения. СМИ могут представлять акт насилия как гуманитарную помощь, защиту демократии или защиту прав человека. Представители средств массовой информации однобоко трактуют явления, конфликты и даже войны.

В мире массовой информации отсутствие истинного православного мнения, выраженного и распространяемого православными журналистами, может привести к изоляции традиционно православных стран, где православные составляют большинство, и еще большей маргинализации православного меньшинства, рассеянного по разным странам. Одна из основных задач международной ассоциации православных журналистов, которую мы надеемся зарегистрировать в этом году, — активный обмен информацией и мнениями по определенным вопросам, который станет возможен благодаря созданию всеправославного информационного агентства. Участники конференции надеются, что эта структура будет способствовать распространению православного взгляда на различные вопросы в светских средствах массовой информации.

Будучи организатором конференции православных журналистов в Волосе и Афинах, братство считает для себя честью выступить в роли координатора сотрудничества между православными журналистами и православными парламентариями Европы. Мы считаем, что наше сотрудничество может быть успешным для всех его участников. Ваш опыт чрезвычайно полезен в организации подобной международной структуры и может служить нам примером. Если предложение о сотрудничестве будет принято Европейской Межпарламентской Ассамблеей Православия, мы просим вас помочь нам связаться с вашим представителем или представителями, с которыми журналисты могли бы обсудить практические детали.

Позвольте мне воспользоваться этой возможностью и поздравить вас с успешной деятельностью по объединению православных парламентариев Европы. Желаю вам плодотворной встречи в Санкт-Петербурге.

С любовью во Христе, Владимир МИСИЮК,
Генеральный секретарь СИНДЕСМОСа".

Коллеги! Список участников международной конференции православных журналистов, список членов координационной группы и заявление православных журналистов Европы относительно войны в Югославии у меня имеются, я могу передать их в Секретариат ЕМАП.

Спасибо за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо, господин Сичевский, за ваше выступление. Слово предоставляется госпоже Самойлик, Украина. Подготовиться господину Феногену из Румынии.

Е.Самойлик: Уважаемые друзья, вопрос, который мы сегодня обсуждаем, весьма актуален для подавляющего большинства наших православных стран.

Значимость обсуждаемой проблемы усиливается еще и тем, что мы перешли от анализа тех или иных процессов, происходящих в православном мире, к решению более конкретных задач. Иначе говоря, ищем пути решения этих проблем в данном случае через законотворческую работу. И это абсолютно верно, ибо прежде всего мы, законодатели, обустройстваем правовое поле своих государств.

Актуальность ещё и в том, что семья переживает не лучшие времена. Она попала в жернова глобального кризиса. Семья на распутье. Рушатся традиционные представления об этом уникальном институте человеческой жизни. Появились симптомы серьезнейшей болезни общества. Во все времена семья с младенческого возраста приобщала ребенка к труду — источнику существования. Сегодня в нашем государстве это стало невозможным, потому что 50% из числа безработных — это молодежь, 70% из них — женщины и обычно молодые матери.

Кризис духовности сказывается на отстранении на последний план таких высоких нравственных православных качеств человека, как доброта, сострадание, взаимопомощь, уважение — всего того, что, в общем-то, составляет суть православия. А взамен этого насаждаются насилие, подозрительность, холодный расчет, злоба, действия с позиции силы, с чем мы сталкиваемся сегодня в Югославии.

И в первый день, и в последующие дни работы нашей конференции мы неоднократно возвращались к насущной проблеме православной солидарности. Несколько слов хотела бы сказать о работе в этом направлении народных депутатов Украины, представляющих православных верующих.

В связи с бомбежками в Сербии мы приняли решение об отказе от зарубежных командировок даже в самые престижные страны, входящие в НАТО. Мы поставили вопрос о пересмотре обязательств Украины относительно ядерного статуса нашей страны. Мы блокировали работу Верховной Рады Украины до тех пор, пока не были приняты документы, осуждающие бомбардировки в Сербии. Мы потребовали систематического информирования от Министерства иностранных дел, комитета Верховной Рады Украины по иностранным делам, практически ежедневного информирования о положении дел в Сербии.

Я хочу сказать, что на Украине к этому вопросу относятся неоднозначно. Но мы, депутаты, которые представляют интересы православных, считали своим долгом именно так и только в таком аспекте поставить вопросы, которые связаны с братским сербским народом.

А теперь я продолжу непосредственно тему, которая сегодня обсуждается, хотя мы не можем быть вне тех событий, которые происходят на православном пространстве. Вопрос из вопросов: где искать истоки к решению проблемы положения семьи в наших странах? Исторические источники, древние писания донесли до нас сведения о зарождении семьи, становлении ее самобытности. Летописи Киевской Руси, "Поучение" Владимира Мономаха, "Русская правда" Ярослава Мудрого, "Слово о полку Игореве" и "Повесть временных лет" Нестора-летописца — это все является именно тем древнейшим источником, изучая который мы можем осознать моральные, религиозные и экономические основы жизни семьи. В них отработана система организации ритма жизни, которая имела целью обеспечить духовную и бытовую гармонию человека. Общественное мнение беспокоилось о целостности се-

мы, потому что в этом был залог воспитания детей, прочности общества.

Что делается у нас в стране, в Украине, по защите прав семьи? В каком направлении работают депутаты нашего парламента? Скажу только о некоторых аспектах, направлениях нашей законотворческой работы. Реальность заставила нас принять важные поправки в Закон о семье и браке. Несколько лет назад мы раскрыли у себя (кстати, при помощи народных депутатов Украины) подпольный вид бизнеса — продажу новорожденных детей и вывоз детей-сирот в Канаду, Соединенные Штаты Америки и другие т.н. «передовые» капиталистические страны.

Как ни удивительно, но к этому грязному делу были причастны члены президентской администрации. Мало того, здесь были открыты специальные валютные счета, так сказать, для оказания особых услуг иностранцам. Мы вынуждены были законом защитить детей, и в особенности детей-сирот. Такие изменения были приняты, Закон сейчас действует. Мало того, мы создали специальный государственный институт, который занимается этой важнейшей проблемой — защитой прав детей-сирот и полусирот.

Следующая проблема, которая не могла не волновать нас, парламентариев. В нашем государстве (я больше чем уверена, что и в других тоже) около миллиона детей бездомных, беспризорных, которые занимаются бродяжничеством. Поэтому мы приняли уже во втором чтении Закон о службах и органах по делам несовершеннолетних, которые обязаны решать эту проблему, существующую у нас на Украине. Несколько месяцев назад приняли закон о защите прав ребенка, где формулируются четко ответственность и функции государства в вопросах отношения к детям и семье. Кстати, мы исключили из этого закона статью, которая регламентировала религиозное образование в школах, потому что это позволило бы у нас на Украине при существующем положении давать религиозное образование не Церкви, а различным сектам и самозванцам. И православные одобрили это наше решение.

Парламент Украины принял также Закон о содействии социальному становлению и защите молодежи. В нем зафиксировано право на первое трудовое устройство для молодежи, государственный механизм получения образования, кредитование молодежного жилищного строительства и многие другие вопросы.

А в общем-то, надо сказать, что мы только в начале создания правовой базы охраны и социальной защиты семьи, детства и материнства в нашем государстве. Думаю, что в других странах этот опыт намного богаче и шире. Поэтому хочется пожелать ЕМАП, чтобы мы в этом плане, в этом направлении более тесно работали с Межпарламентской Ассамблеей СНГ, ибо обсуждение данной проблемы показало, что у нас очень сходные проблемы, и мы должны делиться опытом, как эти проблемы нужно решать и реализовывать в жизни. Благодарю за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Коллеги, завершает это наше заседание своим выступлением представитель Румынии господин Феноген.

С.Феноген: Господин Председатель, уважаемый господин секретарь, уважаемые господа парламентарии! Румынская парламентская делегация выражает глубокую благодарность организаторам за предоставление возможности участвовать в VI конференции Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия. И передает всем участникам конференции дружественное приветствие от Румынской Православной Церкви во главе с Блаженнейшим Патриархом Феокистом, а также от Парламента Румынии.

Тема нынешней конференции в Москве и Санкт-Петербурге продиктована жизнью и кризисным положением семьи, и она особенно актуальна для государств Восточной Европы. Трудно сказать, насколько переходный, переломный период в восточноевропейских странах обострил духовный кризис общества, или даже наоборот, моральный кризис в обществе влияет на экономику и политику этих стран.

Во всяком случае, можно с уверенностью сказать, что между этими отрицательными явлениями существует очень тесная связь.

Говоря о традиционной семье, мы все прекрасно знаем, что в ее основе лежит вера в Господа Бога и христианские принципы, и так же хорошо знаем, что эти принципы и эта вера десятки лет подвергались ожесточенным атакам со стороны государственных структур и различных организаций. Конечно, мы рады, что наша Православная Церковь и вера не погибли в этот сложный XX век, но должны признать, что основы веры были расшатаны и подорваны, а это как раз и отразилось на традиционной семье и в конце концов породило моральный кризис общества.

VI конференция Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия старается поднять тревогу и указать странам Европы на эту страшную опасность. Многие теоретики указывают, что среди факторов, повлиявших на ослабление традиционной семьи, можно назвать крайнюю бедность, в которой находятся сегодня миллионы людей. Все мы хорошо знаем, что бедность существовала и существует сейчас, но даже в самых бедных странах семьи глубоко верующих людей всегда были крепкими, многодетными. В семьях глубоко верующих людей разводов не бывало, беспризорных детей и обездоленных стариков в прошлые века тоже было трудно встретить. Значит, не бедность главный виновник ослабления семейных уз, а бездуховность людей, потерявших веру или ослабевших в вере.

Мы хорошо знаем, какую особую роль играла наша Православная Церковь, ее служители в обществе. Священник православный был духовным отцом для каждого человека и духовным отцом в полном смысле слова для каждой семьи, а храм был местом утешения, очищения и духовного обогащения. Сейчас же, признаемся, не боясь обидеть кого-нибудь, мы только-только начинаем борьбу за возрождение духовности и роли Церкви. Мы не знаем, сможем ли вообще только законодательным путем возродить то, против чего так яростно боролись фанатики коммунистической утопии.

Всем ясно, что законодательство ради защиты традиционной семьи должно защищать и нашу Православную Церковь, ведь христианская традиционная семья создавалась, если можно так сказать, по модели Свя-

той Троицы. Так же как Святая Троица неделима, и семья должна быть неразделима, должна сохранять полное единство. А ведь христианская семья, уважаемые парламентарии, — это понятие не такое уж простое, и можно говорить о ней не только как о ячейке общества, но и как и об основе единства народа и, конечно, как об основе семьи многих народов. Значит, семья — это единство на базе христианских принципов, принципов человечности, как особая тайна человеческих отношений. Простите, но в таком понимании христианская семья давно в кризисном положении, и имеет ли смысл задавать себе, да и вам вопросы?

Семья православных народов в кризисном положении. Духовность, вера в Бога еще единит нас. И насколько крепкой оказалась семья наших православных народов, когда возникли вопросы, связанные с Югославией? Существовало ли духовное, семейное единство во время этого страшного конфликта? Боюсь, что нет или не в достаточной мере. Нам не нужно забывать ни при каких обстоятельствах христианские принципы, но мы не должны их использовать ни как инструмент, ни как духовное орудие агрессии. Мы обязаны пытаться доказать, особенно в кризисные моменты, что православие имеет не только свои особенности, но и притягательную духовно-целительную силу и открытость для всех людей доброй воли. Понятно, что Православной Церкви, ее служителям нелегко, как и всем искренне верующим сегодня, но мы все обязаны нести свой крест и бороться за укрепление семьи посредством укрепления веры. Другого выхода у нас, православных, нет.

Спасибо за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Коллеги, минуточку внимания! Мы выбились из графика почти на полчаса. Вносится такое предложение: сейчас оперативно перекусить и — на пароходы, которые нас должны отвезти к монастырю. А дальше по программе, которую обозначил нам господин Алексеев перед первым перерывом.

Санкт-Петербург, Таврический дворец
23 июня 1999 года, 11.00

Председательствующий В.Зоркальцев: Уважаемые коллеги, доброе утро! Мы открываем утреннее заседание завершающего дня нашей конференции. Вчера у нас был очень насыщенный и впечатляющий день. Но сегодня программа не менее насыщенная. Несколько слов о ней скажет господин Алексеев.

В.Алексеев: Господин Президент, господин Генеральный секретарь, друзья и коллеги! Я приветствую вас и хочу сообщить вам порядок на сегодня. Сейчас открываются заседания конференции, которые продлятся с перерывами на кофе и на обед до 16.00. После чего VI конференция ЕМАП завершит свою работу. Затем здесь же во дворце состоится итоговая пресс-конференция.

Учитывая, что в первый день работы конференции в Санкт-Петербурге мы побывали в Исаакиевском соборе и других памятных для православных людей местах бывшей столицы Российской империи, присутствовали на приеме в нашу честь в резиденции Митрополита Владимира в Александрово-Невской Лавре, но не сумели из-за дефицита времени посетить памятники в пригородах Санкт-Петербурга, то сегодня у нас есть такая возможность. Итак, если мы выдержим напряженный график и завершим нашу конференцию в 16.00, то сумеем сегодня посетить и Царское Село, а вечером побывать на приеме в нашу честь от имени губернатора Санкт-Петербурга В.Яковлева. И в тот же вечер поезд с нами возьмет курс на Москву, а оттуда многие из вас завтра отправятся по своим странам. Спасибо.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо, Валерий Аркадьевич. Думаю, мы выполним эту напряженную программу. А сейчас нам необходимо завершить обсуждение нашей темы. Можно было бы попросить ораторов спрессовать свои выступления. Но если выступления не будут произнесены и будут сданы в Секретариат, то они полностью будут включены в стенограмму, имейте это в виду.

Второе. Нам необходимо принять Резолюцию нашей конференции. Но я еще раз повторяю, повторяю для греческой делегации, что рассмотрение Резолюции начать нужно с резолюции по Югославии, потому что представитель Югославии вылетает сегодня в 2.55 в Москву и затем в Будапешт (его срочно вызывают), и он хотел бы забрать с собой Резолюцию.

Третье. Мы, господин Папатемилис, должны избрать Комиссию по подготовке Резолюции. Есть предложения от делегаций включить в нее наших постоянных экспертов господ Мигдалиса, Алексева, а также депутатов Марковскую с Украины, Пиндикова из Болгарии и Фенотена из Румынии. Нет возражений? Нет. Голосуем. Единогласно. Хорошо, пусть члены Комиссии занимают выделенное им помещение и уже сидят там и работают над Резолюцией. Я попрошу наших экспертов подключиться.

Далее. Резолюция по Грузии тоже подготовлена, ее надо раздать по делегациям. Госпожа Гигинеишвили сообщает, что готова доложить. Как только мы будем готовы к этому, попросим госпожу Гигинеишвили выступить или передать проект в Президиум для постановки его на голосование.

Господин Папатемилис говорит, что есть и предложения сейчас заслушать отчетные доклады, но мы посмотрим, как будем укладываться по времени и, может быть, объемы этих докладов попросим сократить.

Итак, продолжаем наши прения. Участников конференции просим передавать предварительно тексты своих выступлений, если они имеются, в технический секретариат конференции для облегчения труда переводчиков.

Слово имеет госпожа Марковская. Подготовиться господину Николаю Медведеву из Литвы.

Н.Марковская: Во-первых, позвольте выразить свою искреннюю признательность организаторам нашей встречи за предоставленную возможность принять участие в этом высоком собрании в прекрасном городе на Неве, в северном оплоте православия. Мне, как женщине-врачу и как женщине-матери, чрезвычайно близка тема защиты семьи. Семья как насущная общечеловеческая

ценность является необходимым общественным институтом и неотъемлемым элементом христианского мировосприятия.

Масштаб богословного осмысления семьи с особой яркостью раскрывается в главной христианской молитве "Отче наш", в которой Творец отождествляется с главой человеческой семьи. В христианстве Бог троичен и не одинок. Прежде чем излить свою любовь к творению, он находит в себе самом, во взаимном общении трех ипостасей источник деятельной любви. Этот непрерывный акт с особой силой раскрывается в учении Церкви как результате Боговоплощения. Евангельская последовательность проецирует модель семейных взаимоотношений на отношения Христа и Церкви, возвышая тем самым институт семьи до высоты, не доступной другим отношениям.

Итак, наше общее православное осмысление семьи рассматривает ее как Богоустановление, собственно, призванное обеспечить человеку возможность соучастия в теоретическом акте Создателя, созидавая отношения между мужем, женой и ребенком по подобию незыблемого единства Святой Троицы.

Семья, в которую входят различные поколения, взаимно помогающие друг другу в согласовании прав личности с требованием социальной жизни, что составляет основу общества и являются богатейшей школой для человечества. Поэтому все влиятельные общественные силы должны действительно сотрудничать в поддержании благоприятных условий для семьи.

Гражданская власть должна считать своим прямым долгом оказание семье всемерной поддержки, защищать общественную нравственность и благоприятствовать сохранению семейного очага. Законодательство должно охранять право родителей на деторождение и воспитание детей в семье, а также предусматривать препятствия преступному разрушению семьи.

В соответствии с Конституцией Украинской Республики семья находится под защитой государства. Государство проявляет заботу о семье путем создания сети родильных домов, яслей и детских садов, школ-интернатов и других детских заведений путем выплаты

денежной помощи при рождении ребенка, предоставления помощи одиноким матерям и многодетным семьям, охраны интересов матери и ребенка, обеспечения специальных мероприятий по охране труда и здоровья женщин, создания условий для деятельности женщин, возможности совмещать труд с материнством, правовой защиты, материальной поддержки материнства и детства, включая предоставление женщинам отпусков по беременности и родам с сохранением содержания и другие льготы беременным женщинам и матерям.

Однако реальная социально-экономическая обстановка на Украине не способствует созданию нормальных условий для семейного благополучия граждан. Неэффективность проводимой правительственной экономической политики привела к резкому снижению продолжительности жизни граждан Украины, к спаду рождаемости и к сокращению численности населения страны. Мы утратили за этот период 2 миллиона 140 тысяч человек. Причинами этих процессов являются такие явления, как тенденция к коммерциализации здравоохранения, узаконенность аборт по социальным показаниям и другие. Все это привело к тому, что притягательная сила брака катастрофически падает в нашем государстве. Количество зарегистрированных браков на 1000 жителей уменьшилось с 9,5 в 1989 году до 6,8 в 1998 году, соответственно, в городах — 7,1, в селах — 6,2. Коэффициент разводов очень высок и составляет 3,7. Увеличивается удельный вес незарегистрированных браков и неполных семей с детьми. На Украине насчитывается 14 миллионов семейных пар. Семьи, члены которых живут отдельно, но ведут общий семейный бюджет, составляют 58 % в городах и 43 — в селах. Одинокие на сегодняшний день составляют 18 процентов населения.

Неполные семьи (одна мать или один отец), в которых воспитывается 1,5 миллиона детей, составляют 12%. В таких семьях, как правило, ребенок воспитывается с чувством неполноценности, ущемленности, а это ведет к агрессии или к алкоголизации, наркотизации, так как в результате родители не в состоянии уделять должного внимания своему ребенку. Даже в

полной семье родители уделяют мало внимания воспитанию ребенка. Как показывают социологические исследования, в 48 процентах семей родители уделяют воспитанию своего ребенка не более 5 часов в неделю, а этого достаточно только для того, чтобы покормить и одеть ребенка. Все остальное время ребенок предоставлен сам себе.

На семейное благополучие влияет и материальная сторона, бюджет семьи. 13 миллионов человек сегодня на Украине получают в среднем 70,9 гривны в месяц, а это 24,7 доллара США. Возможно ли на такие средства нормально существовать семье?

Введение в школах программ по валеологии, бесконтрольный оборот в телеэфире и кино продукции эротического характера — все это отрицательно влияет на воспитание детей.

Таким образом, устоять православному обществу в условиях современных испытаний возможно, только сплотившись под знаменем православия. Но реальна ли возможность такого сплочения? Противодействие окружения Президента Украины проведению Международным Фондом единства православных народов по благословению Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия II Крестного хода дорогами Украины, России и Белоруссии — одна из печальных иллюстраций стоящих перед нами проблем.

Еще более печальным примером является трагедия сербских беженцев из Косово. На совести нашего поколения многомесячная бомбардировка суверенного государства и уничтожение Косова, в том числе древних храмов и монастырей, являющихся общеправославным достоянием мирового значения.

В православном сообществе, чувствуя себя единой семьей, мы должны сделать все для возрождения нашего духовного единства.

Господин Генеральный секретарь ЕМАП в день открытия Ассамблеи говорил о том, что Россия должна зарычать, как большой медведь. Но и мы тоже не должны молчать об этом, потому что страдают наши братья. Я хочу сказать, что когда были события в Югославии, то наши православные братья вышли с

молитвой на улицы и стояли вокруг посольств стран — членов НАТО, молились за наших братьев.

В заключение предлагаю следующее. Первое. Обратиться к руководству НАТО с требованием незамедлительного разоружения албанских террористических группировок в Косово.

Второе. Создать многонациональный миротворческий контингент православных государств для защиты сербов в Косово и Метохии.

Третье. Создать рабочую группу по разработке плана создания всеправославного военного и экономического содружества в Европе.

Четвертое. Создать межпарламентскую группу для выработки рекомендаций парламентам наших стран, создания законодательной базы в целях предотвращения таких угрожающих явлений, как преподавание в общеобразовательных школах валеологии, запретить деятельность организаций планирования семьи, убрать засилие эротики и насилия в телеэфире.

И пятое. Мы поддерживаем резолюцию по Югославии и то, что касается Грузии.

Благодарю за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо. Слово предоставляется Медведеву (Литва). И мы просим, чтобы подготовился господин Стелига, депутат Сейма Польши.

Н.Медведев: Уважаемые, то, о чем я сейчас скажу, будет касаться и кажущейся цветущей Европы, и стран, переживающих экономический, социальный кризис.

Самоубийство. Огромное количество самоубийств. Юристы находят разные причины, а психологи везде и всегда находят одну и ту же: будучи ребенком, будущий самоубийца не получил тепла, недополучил любви, он не жил в нормальной семье, или в семье было безобразие, или в этой семье все заботились о материальных благах и забывали о том, что ребенку нужна любовь.

Второе. Наркомания, которая поражает и Европу, и Америку, и нас. И каждый раз психологи опять и опять отмечают недостаток у детей положительных эмоций: они недополучили любви, они не умеют видеть

красоту природы, они голодают... Вы понимаете, у них голод на положительные эмоции, а им подсовывают суррогат положительных эмоций в виде наркотиков.

Проституция. Девушки, которые становятся проститутками, в детстве не видели хороших семей. Чаще всего это либо семьи, в которых происходило издевательство отца над матерью, или что-либо подобное. И опять недостаток любви — трагедия семьи.

И последнее. Медики не дадут мне соврать, у девочек, которые не получили в детстве воспитания матери, любви матери, требовательной любви отца и нежности матери, внутренние органы недоразвиваются. Они не могут выносить нормальных детей, у них наступает самопроизвольный аборт. И это опять влияние семьи.

Но что же делать? Действительно, можно, конечно, и надо работать при помощи запретов, запретить то, что негативно влияет на наших молодых людей. Есть методы замещения и вытеснения, то есть создания детям условий для нормальных развлечений и так далее. Но самое главное — это изменение сознания. Недавно прошел юбилей — 200-летие со дня рождения Пушкина. Там вспоминали мудрые слова: лучшие изменения в государстве суть те, кои проистекают от улучшения нравов. Поймите, не от благосостояния, не от дворцов культуры, а от улучшения нравов. И начинается это со школы. Это вопрос, которого мы уже касались. Но в школу должны идти не просто теологи, не просто богословы, потому что одними этими истинами сегодняшнюю молодежь не увлечешь. Нужно, чтобы шли ученые, причем ученые православные, чтобы они не жалели своего времени, чтобы совместными усилиями они могли показать связь духовного и материального мира. Потому что сегодня ведущие ученые пришли к выводу, что вся современная наука без поправок на творческое начало, без поправок на Создателя разваливается. Формулы создания, формы существования Вселенной разваливаются без творческого начала. И это надо нести в школы. Только знаниями можно победить кошмар, который царит там.

А сейчас прошу вас не обидеться за то, что я скажу. В странах, которые когда-то входили в состав СССР, в странах Восточного Варшавского договора, сегодня постоянно раздаются информационные сообщения о том, что Россия не потеряла своей империалистической сущности, о том, что она готова опять завоевать эти страны. Я оставляю это на совести тех (я не о том хочу сегодня сказать) российских политиков, которые дают повод для этого, и я оставляю это на совести тех, кто заявляет об этом. Но я спрашиваю: вступление в НАТО — спасение ли это? Поймите, что организация, которая даже ради спасения каких-то людей может убивать детей, стариков, не может быть благословенной, на нее обязательно ляжет проклятие, обязательно. Ради блага человечества нельзя замучить даже одного-единственного ребенка. Это сказал не я, это Достоевский сказал. И это так. Организация, которая может во имя чего-то нарушить заповедь “Не убий!”, не может быть положительной, не может быть спасительницей. Нарушена основная заповедь — “Не убий!” И вопрос будет стоять так: “Каин, где брат твой Авель?” Только так. Перечитайте еще раз Апокалипсис, внимательно перечитайте там слова о новом Вавилоне, находящемся за морями. Не к этому ли относятся эти слова?

Я говорю это не ради красного словца, поймите. Я говорю это от души. Я понимаю, что это претензии в большинстве случаев не к вам, здесь сидящим, но я знаю, что происходит у нас в странах Балтии, я знаю, что происходит в других государствах, и я знаю, как раздаются эти призывы.

Дорогие люди, будьте бдительны! Если вы вступаете в организацию, которая идет ради блага на разбой, не будет благословения на это.

Здесь есть поляки. В свое время у них были очень тревожные соседи на севере — литвины, потом белорусы, и они призвали на помощь крестоносцев. Что из этого получилось? Потом пришлось объединять усилия всем: и полякам, и литвинам, и русским, и даже чехам, и даже татарам, чтобы разбить крестоносцев. Ну, не делайте так, господа!

Спасибо вам за внимание. Большое спасибо.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо, господин Медведев. Слово имеет представитель польского Сейма господин Стелига. Это у нас завершающее выступление, других записок с просьбой о выступлении нет.

Я.Стелига: Благодарю, господин Президент. Дамы и господа, я слегка обеспокоен тем, что мы больше занимаемся глобальной политикой, а меньше семьей. Кажется, это основная тема нашей конференции. Поскольку времени маловато, я хочу коротко сказать о нескольких деяниях, которые мы проводим в Польше в плане защиты семьи. Прежде всего, это функционирование в структуре правительства специального уполномоченного министра по делам семьи, который координирует политику государства по отношению к семейным проблемам. С другой стороны, мы сейчас завершаем изменения в налоговой системе, с тем чтобы давать больше льгот многодетным семьям и одиноким родителям, которые воспитывают детей.

Проблема семьи, в том числе православной семьи, в Польше имеет еще свою специфику, связанную с тем, что православные в Польше — это белорусы и частично украинцы. Учитывая статью 35 нашей Конституции, мы как раз сейчас в Польше готовим два закона: один закон — о национальных меньшинствах и другой закон — о языке, чтобы обеспечить все права православных белорусов, украинцев, чтобы им были гарантированы государством возможности сохранения и развития собственной культуры, своего языка, своей семьи.

Благодарю за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Коллеги, настаивает ли еще кто-нибудь на выступлении? Господин Папатеделис, вы хотели что-то сказать?

С.-А.Папатеделис: Я знаю, что господин Георгакопулос и господин Кацарос хотят выступить с отчетом о работе Секретариата ЕМАП. Господин Георгакопулос скажет об экономической части, а господин Кацарос — о работе Комиссии, которая доработала документ по поручению Варшавской конференции ЕМАП по борьбе с новоявленными ересями. Я думаю, следует

предоставить им слово. И это будет являться частью нашего отчета.

Я вижу, что госпожа Арапи-Караджани также хотела бы взять слово.

Председательствующий В.Зоркальцев: Пожалуйста, госпожа Арапи-Караджани.

В.Арапи-Караджани: Господин Председательствующий, я бы хотела прежде всего поблагодарить вас за то, что вы предоставили мне слово. Я бы хотела также спросить президиум и Генерального секретаря, можно ли направить в Секретариат ЕМАП постфактум доклад в письменном виде.

Председательствующий В.Зоркальцев: Конечно.

В.Арапи-Караджани: Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Кто-либо, кроме тех коллег, которых назвал господин Папатемелис, желает выступить? Нет желающих. Тогда мы на этом прения прекращаем и переходим к следующей части нашей повестки дня — отчету за предыдущий период. Как сказал господин Папатемелис, было бы правильно (и я с этим целиком и полностью согласен) предоставить слово двум руководителям комиссий, чтобы они сообщили нам о той работе, которую они проделали в рамках деятельности Секретариата нашей Ассамблеи.

Кому первому предоставим слово? Господину Георгакопулосу? Хорошо. Слово имеет господин Георгакопулос из Греции. Пожалуйста.

Д.Георгакопулос: Господа, коллеги, я выступлю с экономическим отчетом. В рамках нашей организации в Секретариате ЕМАП, как вам известно, была создана касса, из которой покрываются расходы на проведение наших заседаний и работу Комиссий, а также расходы на проведение пленарных заседаний и заседаний Секретариата.

Начиная с 1993 года, Греция внесла в эту кассу 83 тысячи долларов, а Кипр — 40 тысяч долларов. Что касается остальных стран, то ни одна страна не внесла средства в эту кассу, в этот фонд, несмотря на то, что в 1998 году было принято решение о том, что каждый год будет вноситься 150 тысяч долларов Грецией и

Россией, 80 — Кипром. Эти деньги так и не были внесены. К этому вопросу я еще вернусь.

Что касается расходов, которые были покрыты из этой кассы. 1 510 000 драхм было истрачено на издание уставных документов и учредительных документов нашей организации ЕМАП. В Салониках было принято решение о выпуске информационного бюллетеня, на издание которого было истрачено 590 тысяч драхм. В общей сложности свыше 6 тысяч долларов. Кроме того, на выход в Интернет и создание нашей страницы в Интернете на трех языках было истрачено 7200 долларов. На один год мы стали абонентами Интернета и разместили там рекламу.

Заседание юбилейной комиссии ЕМАП, проходившей в Афинах с 1 по 3 февраля 1999 года — 1073 доллара. Проведение заседаний Секретариата ЕМАП — 350 тысяч драхм, то есть — 1400 долларов. Всего свыше 3 тысяч долларов.

Расходы на авиабилеты на конференцию в Варшаве — 4 830 000 драхм, то есть свыше 15 тысяч долларов. Заседание Секретариата ЕМАП в Салониках в ноябре 1998 года стоило свыше 3 тысяч долларов. Заседание Секретариата ЕМАП и Комиссии по сектам и ересям на Кипре обошлось в 1 миллион драхм, или свыше 3 тысяч долларов. Заседание Секретариата в Вильнюсе стоило свыше 1590 драхм, то есть свыше 3 тысяч долларов.

Всего свыше 7 миллионов драхм, или 23 946 долларов.

На обеды участников конференции в Варшаве потратили 2519 долларов. Ужин с обедом в Вильнюсе обошелся в 721 доллар. Всего 3840 долларов.

До настоящего момента расходы на переводы составили более 3 тысяч долларов, или 925 тысяч драхм.

В 1998 году затраты составили 14 миллионов драхм, или 48 тысяч долларов. Вот отчет по кассе, который я сделал. Я также хотел бы высказать несколько других замечаний.

Первое. Финансовый год в нашей организации должен начинаться с момента проведения очередной конференции ЕМАП и протекать до следующей конферен-

ции, то есть с июня по июнь, так как конференция проводится в июне каждого года. Таким образом, ясно, что я не включил сюда расходы на проведение VI конференции Ассамблеи.

Я бы хотел также проинформировать участников, что представители восьми стран принимаются здесь за счет средств нашей кассы. (Я думаю, что не следует называть все эти восемь стран, чтобы сэкономить время.) И их билеты, и их места в гостиницах были оплачены нами. Но я бы хотел сказать, что имеются другие расходы, о которых я не говорил. Российский парламент обеспечивал заседания Секретариата ЕМАП и другие мероприятия движения, не внося кассу денежные средства.

Я бы хотел остановиться также на некоторых недоразумениях, которые возникли вчера. ЕМАП не является какой-то ассоциацией, это парламентская организация, в работе которой участвуют представители парламентов тех стран, где имеются православные депутаты, например, Греческий парламент. И я думаю, что все парламенты не имеют дела с какой-то другой организацией и не имеют каких-то спонсоров. И мы не принимаем спонсорскую помощь, мы являемся парламентской организацией. Если какая-то организация, какой-то парламент не может покрывать какие-то расходы и должен прибегать к помощи спонсоров, то это исключительно их ответственность и это их собственная инициатива. Это не инициатива ЕМАП. Поскольку иногда здесь ситуация запутывается, так как есть касса и имеются какие-то другие Фонды, другие политические организации, я вынужден внести это уточнение для того, чтобы не возникали постоянно недоразумения.

Мы прилагаем большие усилия для того, чтобы избежать этой путаницы, чтобы ЕМАП не представляла собой организацию, которая принимает помощь и которая связана со спонсорами. Вы меня извините за подобное выражение беспокойства, но я вынужден это делать. Мы должны уточнить, есть ли будущее у нашей организации, если другие организации, в том числе частные, которые бы хотели участвовать в различных

процессах, происходящих в нашей организации, будут вмешиваться в нашу деятельность. Я думаю, что в этом случае наша организация не будет иметь будущего, даже если Греческий парламент, Кипрский парламент продолжат так же щедро финансировать нашу организацию, участвуя так, как я вам сказал. Российский парламент принимает материальное участие. И вот опять эта путаница, которую некоторые пытаются внести, несмотря на неоднократные уточнения, несмотря на те усилия, которые мы прилагали, разъясняя, что речь идет не об ассоциации, в работе которой могут участвовать различные независимые лица. Наша организация является политической организацией, в работе которой участвуют только парламентарии, только депутаты парламентов, несущие ответственность за свою работу только перед своими парламентами. Невозможно терпеть такую ситуацию, когда осуществляется вмешательство со стороны других организаций!

То есть, мы должны потребовать, как мы уже это делали на заседаниях Секретариата, аккредитации членов в нашем Секретариате для того, чтобы мы знали наших членов и чтобы мы знали, что эта аккредитация предоставлена парламентом той или иной страны, которая будет нести ответственность за участие парламентариев в работе нашей Межпарламентской Ассамблеи.

Я бы хотел завершить на этом свое выступление, выразив надежду, что, по крайней мере, на этот раз меня полностью поняли. В противном случае я буду вынужден, как кассир, как лицо, которое распоряжается денежными средствами греческого народа, представить доклад Председателю Греческого парламента о том, что происходит. И я должен признаться, что я бы не хотел оказаться в этом неприятном положении.

Я думаю, что дело нашей организации должно продолжаться. Та работа, которую мы проводим, является чрезвычайно важной, но, как я уже сказал, это должна быть политическая работа, в которой не должны быть замешаны другие. Каждый может работать в иных организациях, основывать другие организации и ассоциации, но ни в коем случае он не должен вмешивать в эти дела Межпарламентскую Ассамблею Правосла-

вия, исходя из своего собственного честолюбия, своих собственных стремлений.

Я думаю, что вы меня правильно поняли. Я обещаю, что не буду больше возвращаться к этому вопросу, если такая ситуация будет сохраняться. Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо. Слово предоставляется господину Кацаросу.

Н.Кацарос: Господин Президент, господин Генеральный секретарь, уважаемые дамы и господа! Я напоминаю вам, что в ходе конференции ЕМАП в Варшаве мы обсудили вопрос о сектах. Все участники, обсуждавшие эту тему, увидели ее остроту и поставили задачу предпринять определенные меры для решения данной проблемы. Было поручено Секретариату ЕМАП создать Комиссию экспертов и ученых, которые бы подготовили проект общих принципов для того, чтобы в дальнейшем члены ЕМАП на этой основе внесли бы в свои собственные парламенты необходимые документы для принятия их в форме законов с целью разрешения проблемы сект одновременно во всех странах — участницах нашей организации.

Действительно, была составлена Комиссия из экспертов и ученых, которые в ходе заседания Секретариата ЕМАП в Вильнюсе весной 1999 года предоставили нам проект общих принципов. Этот проект общих принципов сегодня Комиссия ЕМАП по Регламенту вносит в Ассамблею для принятия. Я хочу проинформировать, что в ходе составления данного проекта были высказаны две точки зрения. Одна из них заключалась в том, что Комиссия экспертов должна составить проект закона, который каждая из делегаций внесла бы в свой собственный парламент в соответствии с Конституцией и Регламентом работы парламента каждой страны. Если Правительство и парламент согласились бы с этим проектом, он принял бы форму закона.

Вторая точка зрения заключалась в том, что нужно составить документ об общих принципах соотношения религиозной свободы и традиционной религии и что именно этот проект основных принципов после его принятия Ассамблеей мог бы быть внесен в парламент

каждой страны. На основе этих общих принципов каждая страна, каждый парламент смогли бы составить проект закона, в котором рассматривались бы новоявленные секты. В том случае, если соответствующее законодательство уже есть, можно было бы на основе этих общих принципов внести соответствующие поправки.

Комиссия пришла к выводу, что нужно создать проект общих принципов, потому что если бы мы составили и предложили законопроект, то это являлось бы вмешательством во внутренние дела страны и парламента, и кроме того, не было бы возможности приспособить его к местным условиям. То есть, он являлся бы консультативным документом, который мог бы создать много проблем.

Таким образом, я буду просить вас принять идею проекта общих принципов. С этим согласился и Секретариат ЕМАП. Проект, который внесла Комиссия экспертов в Секретариат, пронизан идеями о правах человека, содержащихся в Международной конвенции о гражданских правах и правах человека, о культурных, образовательных правах и в Европейской конвенции "О защите прав человека и основных свобод". Проект ни в чем не выходит за рамки решений по религиозным вопросам Европейского парламента, Совета Европы и Европейского суда по правам человека. Документ уважает внутреннее конституционное право стран-участниц в том, что касается гарантий свободы исповедывания религий, религиозной свободы, направлен на защиту наследования традиционных религиозных культур, конфессионального нейтралитета, религиозных меньшинств и новых религий, в том случае, если новые религиозные группы будут уважать законные порядки и не будут нарушать религиозную свободу, вынуждая людей перейти в другие религии. Вот основные принципы, которые пронизывают этот проект.

Предлагаются участникам ЕМАП для реализации и следующие отдельные меры. Во-первых, государства должны предпринимать достаточные усилия для укрепления традиционных религий, формирующих куль-

туру страны, не вмешиваясь при этом в свободу вероисповедания в других государствах. Этим традиционным религиям государство может предоставлять особый статус. И если другие верования претендуют на этот особый статус традиционных религий, то государство может требовать от них, чтобы они занимали конструктивную позицию по отношению к обществу, государству, людям и другим религиям.

Свобода религии является основным конституционным принципом и основополагающим правом любого человека и должна защищаться государством в рамках, определенных статьями Конституции и международных соглашений. Законодательные положения должны эффективно исполняться, с тем чтобы не допустить нарушения свободы религии в вышеуказанных рамках.

Государство может принимать различные меры, с тем чтобы укреплять традиционные религии, например, поддерживать религиозное обучение в школах, открывать доступ представителям Церкви в общественно-полезные учреждения, способствовать организации ими религиозной службы в армии, дежурств в больницах и тюрьмах, а также их присутствию в средствах массовой информации, включая государственные СМИ, обеспечивать административную и юридическую защиту жертв религиозного насилия.

Господа, коллеги, Комиссия ЕМАП по Регламенту должна поделиться в вами следующими замечаниями. Прежде всего это касается религиозных групп, о которых говорится в проекте. Комиссия по Регламенту не принимает термин, предложенный научной Комиссией. Почему? Потому, что он легализует создание сект в формах различных семинаров, менеджмента, предоставления услуг и так далее в области саморазвития личности.

И второе. Религиозные группы так называемых новых религий, по существу, секты, пытаются работать бесконтрольно, не выполняя требований законодательств, не платя налоги, выступая в форме туристических фирм и в других формах. В отношении термина "религиозные меньшинства" мы также высказываем некоторые

возражения, предлагая заменить его термином “религиозная группа”. Так называемые религиозные меньшинства — это не что иное, как религиозные группы в государстве, большинство народа которого принадлежит к другой религии, или к другим религиям, или к другим религиозным группам.

Следовательно, когда принимается та или иная законодательная мера в пользу традиционных религий и религиозных групп, не должно произойти то, что происходило до настоящего момента, когда некоторые религиозные меньшинства, считавшие, что оскорбляется их религиозная свобода, обращались в международные организации, в международные суды, и те очень часто их оправдывали, так как формально они действительно подвергались дискриминации по сравнению с традиционной Церковью. Защита должна предоставляться традиционным религиям и религиозным группам, но не тем, которые являются нелегальными, незаконными.

Вот основные замечания, которые я хотел высказать. Есть также несколько других замечаний, которые просто уточняют то, что группа господ профессоров в очень общем виде включила в свой проект. Проект общих принципов, разработанный господами профессорами, был переведен и на русский язык, и на английский язык и был роздан вам. Замечания Комиссии ЕМАП по Регламенту, которые уточняют и дополняют проект, разработанный экспертной Комиссией, уже добавлены к первоначальному тексту и переведены на русский язык. Я думаю, что Секретариат ЕМАП должен был раздать их участникам Ассамблеи.

Если у нас есть время на проведение дискуссии по каждому из этих замечаний, то есть, для того, чтобы обсудить каждый параграф и проект общих принципов, разработанный Комиссией экспертов, а также те дополнения, которые были сделаны к этому тексту Комиссии ЕМАП по Регламенту, то, конечно же, мы не возражаем против этого. Конференция ЕМАП, являясь суверенным органом и высшим нашим органом, может принять или не принять проекты, разработанные учеными, с теми добавлениями, которые были

предложены Комиссией ЕМАП по Регламенту. Но если вы считаете, что времени нет, или что нужна гораздо большая дискуссия, для которой понадобится много времени и которым мы не располагаем сегодня, то тогда мы просто информируем Ассамблею, участников конференции, которые должны принять решение о том, каким образом будет отработан окончательный вариант документа, который будет направлен в парламенты. Думаю, что комиссиям — как научной комиссии, так и Комиссии ЕМАП по Регламенту — удалась попытка сделать что-то нужное. Никто не претендует на то, что он не делает ошибок. Мы не подвергаем сомнению тот факт, что, может быть, кто-то из членов ЕМАП имеет более правильные точки зрения, чем те, которые мы сформулировали в этом проекте.

Итак, благодарю вас от имени Комиссии ЕМАП по Регламенту за то доверие, которое вы нам оказали. Мы бы хотели также поздравить экспертную комиссию, которая провела очень серьезную работу. Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Я также благодарю вас, господин Кацарос. Слово имеет господин Папатемелис.

С.-А.Папатемелис: Господин Президент, уважаемые коллеги! Я хочу сказать вам, что между конференциями в Варшаве и Санкт-Петербурге Секретариат нашей организации поработал очень хорошо, рассмотрев за это время конкретные вопросы, вытекающие из решений нашей V конференции в Варшаве. Я имею в виду главным образом вопрос подготовки к празднованию 2000-летия Рождества Христова. Я напоминаю, что в Варшаве была принята Резолюция по этому поводу, которая и является основным нашим документом. Я напомню вам ее суть.

Европейская Межпарламентская Ассамблея Православия призывает народы Европы, их организации, их политические партии, их правительства и их парламенты подготовиться и вместе с христианскими Церквями отметить 2000-летие Рождества Христова. Это празднование помимо присущего ему яркого религиозного и богословского оттенка должно стать великим нацио-

нальным, народным событием. Парламентарии, мужчины и женщины, представители самого народа должны понять этот факт, показать этот факт, внося свой вклад в прекрасное проведение празднования христианской культуры, являющейся неоценимой для всего мира, и в частности Европы, где она процветала и распространялась.

Европейская Межпарламентская Ассамблея Православия, желая внести свой вклад, призывает своих членов и каждый парламент, особенно в Европе, рассмотреть следующие вопросы: во-первых, обсудить проблемы экологической защиты планеты, повысив этим ответственность человечества в новом, третьем тысячелетии; во-вторых, обсудить проблему религиозной свободы в Европе; в-третьих, обратить взор на образ бедняка и беженца в качестве образа лица Божьего.

Речь идет о вопросах, выражающих проблемы и тревоги людей нашей эпохи. Через них можно выявить православные истины, православные ценности как общие истины и Европы и мира.

ЕМАП призывает своих членов и парламенты сосредоточить внимание на завоеваниях человечества как даре Божьем, а также на больших и великих человеческих недостатках, на великих и серьезных проблемах, которые получает в наследство третье тысячелетие. На тех проблемах, которые вытекают из нашего завоевательного отношения к земле, из идеологии "все или ничего", которая особенно характеризует последние годы нашего века. ЕМАП, для того, чтобы внести свой вклад в празднование нового тысячелетия, приняла решение создать специальные комиссии, которые запланируют и предложат конкретные идеи. Секретариат ЕМАП, во всяком случае, поработал в этой области, выработал предложения, касающиеся следующих основных моментов.

Организация и проведение от имени ЕМАП празднований в следующих пяти городах: Иерусалиме, Константинополе, Москве, Никосии и Афинах. Предложено провести празднования в тех местах, где, как предполагается, местные парламенты возьмут на себя расходы по проведению мероприятий.

Мы считаем, что следующее общее собрание — VII конференция ЕМАП должна состояться в Иерусалиме, с тем чтобы это совпало с праздником Святого Духа 19 июня 2000 года, где в это время будут находиться все Патриархи и все православные иерархи. Мы уже обговорили вопрос с Патриархом Иерусалима: он всеми своими средствами окажет нам техническую помощь для организации следующего годового собрания.

Мы считаем, что, может быть, можно будет организовать еще одно мероприятие и в Константинополе, где будет рассмотрен вопрос охраны окружающей среды, поскольку все мы от этого страдаем, а сейчас особенно сербский народ, в течение многих лет подвергающийся помимо разрушения инфраструктуры еще и разрушению окружающей среды. Конечно, Югославия и самые близкие к ней страны, балканские страны, потерпели значительный ущерб от последствий воздействия агрессии на эту страну, выброса в воздух необогащенного урана, диоксинов и других ядов. Эти серьезные проблемы, касающиеся не только нынешнего поколения, но и будущих поколений, можно было бы обсудить в Константинополе, поскольку внимание Вселенской Патриархии и самого Вселенского Патриарха к этим вопросам всемирно известно.

Мы сочли, что желательно провести определенные мероприятия в Афинах, на том холме, где родилась демократия, и там, где Апостол Павел, став среди ареопага, произнес свою знаменитую речь. Можно будет пригласить на это мероприятие спикеров парламентов, по крайней мере, спикеров парламентов стран — участниц ЕМАП, и, возможно, спикеров, председателей других парламентов, чтобы именно там услышать повторение речи Апостола Павла и слова из тех писаний, что связаны с толкованием речи Апостола Павла перед афинянами.

Мы вносим также предложение организовать еще две встречи: одну — в Москве и одну — в Никосии. Никосия — это разделенная столица разделенной страны. Несмотря на то, что прошло столько лет со времени падения Берлинской стены, стена в Никосии все еще стоит. Вооруженные силы Турции являются окку-

пационными силами, силами, которые оккупируют 40 процентов территории независимого и суверенного государства — Республики Кипр. Эта земля заселяется турецкими гражданами, гражданами, число которых уже в два раза превышает количество турок-киприотов, проживающих на данной территории. Я хочу проинформировать вас, что, по крайней мере, половина из тех турок-киприотов, права которых будто бы защищали в ходе военной агрессии и благодаря которым продолжается оккупация, уехали. Они уехали в Лондон, в Австралию или в другие страны Британского содружества.

Я должен добавить, что у вас на руках есть некоторые издания, которые были сделаны в Афинах и расходы за выпуск которых понесла Греция. Это касается основных документов нашей организации, которые были напечатаны на английском, русском и греческом языках. Уже вышло в свет первое регулярное издание нашей организации — периодическое издание на греческом, английском и русском языках. Оно у вас на руках. Была издана стенограмма конференции в Варшаве на русском и английском языках. Это сделал Секретариат ЕМАП. Мы хотим попросить вас присылать в журнал материалы и информационные сообщения желательно небольшого объема, потому что, насколько вы поняли, там не публикуются большие тексты. Вы можете их заблаговременно направлять в наш Секретариат в Афинах и они будут включены в этот журнал и опубликованы.

Это имеет огромное значение, потому что этот журнал стал органом, осуществляющим постоянный контакт между нами. Мы хотим направлять этот журнал депутатам других стран и в международные организации. Создаваемый банк данных по адресам еще не завершен, но мы должны его заполнить. Мы организовали свой собственный сайт в Интернете (советник Секретариата ЕМАП господин Мигдалис даст вам соответствующую информацию) и предложили статьи, написанные деятелями ЕМАП или, во всяком случае, одобренные ЕМАП, во многие газеты в наших странах. Вы должны заботиться о написании новых статей.

Это должны быть статьи более общего характера и содержания, но они должны быть тесно связаны с принципами и работой ЕМАП. Они не могут быть и не должны быть оторваны от ЕМАП.

Заявите заблаговременно, во-первых, что вы собираетесь отправить эти статьи, и, во-вторых, укажите, кто из вас в ваших странах имеет доступ к газетам, которые согласны принять эти статьи. Вы должны заблаговременно проинформировать об этом Секретариат ЕМАП. Вы должны общаться с Секретариатом не только в ходе подготовки и проведения конференции ЕМАП раз в году, но и постоянно.

Я хочу добавить, что в рамках решения Варшавской конференции мы подготовили встречу официальных лиц из министерств по делам образования стран — участниц ЕМАП. Эта встреча состоится в Православной академии на о. Крит в сентябре или в октябре этого года. Это своего рода подготовка встречи министров образования стран — участниц ЕМАП, которая последует сразу после этой встречи. Предмет этих встреч — преподавание православия в школах. Это чрезвычайно важный вопрос. Мы в Греции и мои коллеги на Кипре приобрели за эти годы определенный опыт, потому что здесь религиозные предметы преподаются в школе: их начинают преподавать еще в дошкольных учреждениях, а потом и в средней школе. Мы хотим передать вам свой опыт и обменяться опытом и знаниями с другими странами. Все это состоится. Греческое Министерство образования взяло на себя 50 процентов расходов. Мы должны найти и другую половину. Хочу надеяться, что деньги будут найдены.

Этим я хочу завершить свое выступление. Пусть господин Мигдалис скажет пару слов об Интернете, а после этого завершит нашу конференцию Президент ЕМАП господин Виктор Зоркальцев.

Председательствующий В.Зоркальцев: Вы готовы, господин Мигдалис? Да. Хорошо. Прошу Вас взять слово.

К.Мигдалис: Уважаемый господин Президент, дорогие друзья! Прошу вас записать пару слов. Всем Министрам образования стран — участниц ЕМАП было

направлено приглашение, в котором мы просим их назначить сотрудников, которые примут участие во встречах на о. Крит по вопросу о преподавании религиозных предметов в школе. Прошу вас поторопить их с ответом. Мы до сих пор не получили ответа.

Второе — вопрос о создании архива адресов. Информационный бюллетень, который был вам роздан, является информационным средством, которое должно распространяться повсюду. Благодаря помощи различных организаций мы создали архив адресов. Помощь оказала Православная академия, Российский парламент дал очень хороший список адресов. Но нужны еще данные. Таким образом, должен быть создан архив адресов по всем странам. Пожалуйста, поинтересуйтесь этим вопросом, пришлите нам адреса организаций, людей, фондов, которые мы сможем опубликовать в нашем информационном бюллетене.

Что касается страницы в Интернете. Мы создали там на трех языках очень хорошую страницу, которая поддерживается компанией, занимающейся разработкой страниц в Интернете в Греции. Выходные данные этой странички вам известны — мы ее вам сообщили. Выходные данные составлены по первым буквам названия нашей организации. Это очень важно. Мы будем рекламировать эту страницу в крупных узлах Интернета. Мы сделаем это в октябре. Очень важно, чтобы эту страницу посетило как можно больше людей. Каждые четыре или пять месяцев мы будем давать информацию о деятельности ЕМАП. Очень важно также, чтобы каждый мог высказать свое мнение по тем вопросам, которыми занимается ЕМАП. Это также будет отражаться на нашей странице.

Очень важно всем нам иметь электронные адреса, для того чтобы мы могли проинформировать всех вас о наличии новой информации в такой странице в Интернете.

Достаточно много денег было потрачено на создание этой страницы, поэтому чем больше людей посетит ее, тем лучше. Мы должны иметь как можно больше почтовых электронных адресов, с тем, чтобы вступить

в контакт с этими организациями, то есть, нужно иметь электронный контакт.

Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо. Кто желает выступить? У кого есть справки? Господин Алексеев желает выступить. Пожалуйста.

В.Алексеев: Уважаемый господин Президент, Редакционная комиссия завершает свою работу и ее председатель госпожа Марковская готова выступить.

Председательствующий В.Зоркальцев: Хорошо. Я скажу несколько слов, а затем выступит госпожа Марковская. Позвольте мне в продолжение отчета господина Папатемелиса сказать буквально несколько слов об итогах нашей работы за прошедший год.

Прежде всего, я вам должен сказать, что и наша конференция, и этот год работы были нелегкими. События в Югославии сказались на нашей конференции. Эта тема доминировала на всех заседаниях Секретариата ЕМАП и в нашей деятельности. В отношении братских стран наметились, если можно так выразиться, определенные трещины, поставившие под угрозу существование нашей межпарламентской организации европейского православного единства.

И хотя мы не вмешиваемся в дела Правительств наших стран, все-таки мы, парламентарии, люди государственные, представляющие одну из ветвей власти в своих странах, должны в ответ на ожидания населения наших стран действовать активно и принимать мудрые и взвешенные решения, способные повлиять на разрешение конфликта в Югославии. То есть, подталкивать наши правительства. Люди очень хорошо понимают, что это не конец, это начало длительного процесса, и Европейскую Межпарламентскую Ассамблею Православия ждут серьезные испытания на прочность и крепость наших связей и всей нашей дееспособности.

Год пролетел, и резонно задать вопрос о том, чего же мы добились в течение этого года. Во-первых, голос православных парламентариев стал все же громче и внушительнее звучать и в наших парламентах, и в различных общественных организациях, и на международных форумах. Еще раз обращаюсь к трагедии в

Югославии. Просто били в набат православные парламентарии. И это были не только выступления, и не только акции у зданий парламентов натовских стран, но и многое, многое другое.

Во-вторых, возросли авторитет и влияние православных парламентариев в большинстве стран, представленных в ЕМАП. Вот эта наша работа является как бы дополнительной составляющей. Мне известно, как, например, активно работают на Украине. Сейчас намечается проведение Крестного хода, который готовится Международным Фондом единства православных народов с участием православных депутатов ряда стран и он будет длиться почти два месяца. Наверное, несколько тысяч километров пройдут по маршруту этого Крестного хода, что поможет всколыхнуть наши народы и побудит призвать правительства и парламенты наших стран к объединению общих усилий на благо всех людей доброй воли.

Я думаю, что наша работа достигла такого уровня, что назрела необходимость создания даже неких, может быть, национальных центров Ассамблеи Православия в регионах. И в этом вопросе нам активную помощь должны оказать и оказывают и Поместные Церкви, и широкие слои общественности, в том числе общественные Фонды. Мы не можем замкнуться в себе, превратившись в некую обособленную, замкнутую организацию. Нам нужно распространять свое влияние на весь огромный диапазон общественных организаций. Именно в этом наша сила.

В-третьих, мы сумели все-таки (я хочу это подчеркнуть) сохранить единство нашей организации в трагические для православия дни агрессии НАТО в Югославии. Ни одна из стран не прервала связей с ЕМАП, и это нам нужно четко зафиксировать. А Греция, будучи членом НАТО, проявила величайшее мужество, противясь действиям агрессора против братской страны.

Может быть, по той информации, которой мы располагаем, как раз Греция и была тем центром общественного сопротивления агрессии НАТО, который взорвал, по существу, агрессивные планы в Европе.

Так что у нас были в прошедшем году успехи, хотя имелись и серьезные проблемы. Это был период важный, нужный, но непростой для нашей организации. На VII конференции в Иерусалиме мы должны придти к большим результатам нашей работы. 2000-летие Рождества Христова нас просто обязывает это сделать. И я уверен, что так и будет. Спасибо.

А сейчас слово предоставляется председателю Редакционной Комиссии нашей конференции госпоже Марковской, которая представит нам проекты итоговых документов VI конференции ЕМАП на наше рассмотрение.

Н.Марковская: Редакционная комиссия учла все предложения и поправки, высказанные участниками конференции по проектам итоговых документов. Начну с Резолюции по основному вопросу. После внесения имевшихся поправок других замечаний нет. Можно за нее проголосовать.

Председательствующий В.Зоркальцев: Будем голосовать. Кто за то, чтобы принять эту Резолюцию? Возражений нет. Принято. Дальше.

Н.Марковская: Предлагается проголосовать за доработанный нашей Редакционной комиссией проект Постановления VI конференции ЕМАП в связи с 2000-летием Рождества Христова и наступлением третьего тысячелетия.

Председательствующий В.Зоркальцев: Голосуем за это Постановление. Кто против? Нет. Хорошо. Принято. Дальше.

Н.Марковская: Теперь нам необходимо остановиться на проекте Резолюции нашей VI конференции ЕМАП по событиям в Югославии. Делегации Румынии, Болгарии, Польши, Грузии и Словакии предлагают исключить из проекта 2-й абзац.

Реплики с мест: Это недопустимо! Этим смазывается все значение этой Резолюции (*шум в зале, крики*).

Председательствующий В.Зоркальцев: Что будем делать?

И.Котляров (с места): Принимать в неизменном виде, пусть эти господа из этих стран не голосуют!

Е.Самойлик (с места): Надо голосовать за эту Резолюцию в первоначальном виде, не исключая 2-й абзац. Кто не хочет за это голосовать, я имею в виду представителей Грузии, Болгарии, Польши, Румынии и Словакии, пусть они воздержатся от голосования по этому абзацу, но в целом-то они согласны ведь с этим текстом.

Председательствующий В.Зоркальцев: Думаю, это будет работать на раскол ЕМАП. Давайте опустим этот 2-й абзац, учитывая, что и без него документ получился очень сильный и нужный. Я прошу вас.

В.Алексеев (с места): Коллеги, уверен, что мы должны согласиться с мнением Президента ЕМАП. Документ не станет менее действенным, если мы опустим 2-й абзац. К тому же я переговорил сейчас с югославской делегацией, они не возражают против того, чтобы снять из текста 2-й абзац.

Председательствующий В.Зоркальцев: Друзья! Прошу голосовать за Резолюцию по Югославии с учетом изъятия из нее 2-го абзаца. Голосуем. Против нет. Кто воздержался? Тоже нет. Принято. Я поздравляю всех вас с этим. Что у нас дальше, госпожа Марковская?

Н.Марковская: Дальше мы должны проголосовать за проект Резолюции по событиям в Абхазии, подготовленной госпожой Гигинеишвили. Редакционная комиссия поработала над этим документом и предлагает конференции принять в доработанном виде, который вам роздан.

Председательствующий В.Зоркальцев: Принимаем? Да, принимаем. Возражений я не вижу. Что у нас дальше?

Н.Марковская: Нам теперь следует принять Резолюцию по общим принципам защиты религиозной свободы и традиционных верований, предложенную Комиссией ЕМАП по Регламенту во главе с господином Кацаросом. По предложенному тексту существенных замечаний не поступило. Можно голосовать.

Председательствующий В.Зоркальцев: Итак голосуем. Кто против? Нет. Кто воздержался? Тоже нет. Принято. Больше у Редакционной комиссии докумен-

пор нет. Все документы нами приняты, с чем я вас поздравляю.

Друзья, считаю, что VI конференция ЕМАП полностью выполнила все, что на нее возлагалось. Это был новый мощный шаг вперед нашего движения. Я поздравляю вас с этим. Мы с вами сделали большую, нужную для православия работу. Я призываю вас к дальнейшей работе на этом пути. В добрый час, до встречи на заседаниях Секретариата, Комиссий ЕМАП, на VII конференции ЕМАП в Иерусалиме в год 2000-летия Рождества Христова. VI конференция ЕМАП на этом завершила свою работу и я объявляю ее закрытой. Спасибо вам, коллеги и друзья, за работу.

ИТОГОВЫЕ
ДОКУМЕНТЫ
КОНФЕРЕНЦИИ

РЕЗОЛЮЦИЯ

VI конференции Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия

“Пути законодательных решений защиты традиционной семьи как важнейшей социальной и нравственной ценности”

Мы, участники VI конференции Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия, обсудив тему “Пути законодательных решений защиты традиционной семьи как важнейшей социальной и нравственной ценности”,

выражаем твердую убежденность в том, что традиционные и богоданные семейные отношения, освященные на уровне муж — жена, родители — дети, являются одной из главных основ жизни человечества, продолжают оставаться важнейшим элементом современного мира как свидетельство истинности Божьего Закона;

считаем, что христианство должно продолжать помогать мировому сообществу в определении путей дальнейшего развития современного общества, исходя из того, что историческое и социальное бытие народов есть составная часть их духовно-нравственного мира;

предостерегаем о нарастающей угрозе отпадения от традиционных общественных норм общечеловеческого и резко умаления человеколюбия особенно среди молодежи, что неизбежно ведет к деградации и вырождению человечества;

заявляем, что наступающее 2000-летие от Рождества Христова должно стать временем возрастающего влияния православия в решении актуальных вопросов жизни общества, волнующих наши страны, народы и все человечество;

рекомендуем парламентам, правительствам наших стран совместно с Поместными Православными Церквями разработать национальные программы, направленные на всестороннюю защиту основополагающих морально-нравственных и духовных основ общества, надежной базой которых по-прежнему продолжает оставаться традиционная семья.

Санкт-Петербург, 23 июня 1999 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
в связи с 2000-летием Рождества Христова
и наступлением III тысячелетия
VI конференции Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия

Участники VI Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия (ЕМАП), собравшиеся в Москве и Санкт-Петербурге с 20 по 23 июня 1999 года, признавая исключительную значимость 2000-летия христианской цивилизации для всего современного мира,

отмечают, что юбилей является важнейшим культурным и гуманитарным событием для мирового сообщества, подводит итоги двух тысячелетий новой эры, побуждает народы углублять сотрудничество и укреплять мир и справедливость во всем мире;

подчеркивают особую роль международных организаций и государственных институтов в подготовке встречи III тысячелетия христианства;

обращаются к международным организациям с просьбой о включении мероприятий ЕМАП в международные программы празднования великого христианского юбилея, готовящихся в том числе под эгидой ООН и ЮНЕСКО;

информируют о развертывании собственной программы в рамках движения по встрече III тысячелетия христианства, созывая в этих целях в 2000 году VII конференцию ЕМАП в Иерусалиме;

обращаются к правительствам стран, где православие — преобладающая конфессия — о проведении соответствующих мероприятий к 2000-летнему юбилею Рождества Христова;

приняли решение усилить деятельность ЕМАП как в странах — участницах движения, так и на широкой международной арене с целью реализации в контексте приближающегося юбилея культурно-просветительных и информационно-образовательных программ, раскрывающих высокую гуманистическую сущность православия.

Санкт-Петербург, 23 июня 1999 года

РЕЗОЛЮЦИЯ
по событиям в Югославии
VI конференции Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия

Европейская Межпарламентская Ассамблея Православия (ЕМАП), являясь сторонником мирного урегулирования любых столкновений в принципе и конкретного военного конфликта в Союзной Республике Югославия, с большой озабоченностью и тревогой следя за сложившейся ситуацией,

выступает против любых действий, направленных на поощрение сепаратизма и раскол единого союзного государства Югославии, против этнических чисток с любой стороны, а также за безусловную территориальную целостность Югославии;

обращается ко всем сторонам конфликта в Косово, а также к руководству НАТО сделать все для того, чтобы обеспечить мир в регионе, используя дипломатические и политические методы, базирующиеся на принципах Устава ООН, ОБСЕ и Совета Европы;

призывает развитые страны незамедлительно начать восстановление экономики Югославии, исходя исключительно из гуманитарных критериев, и обращается к международным организациям с просьбой направлять гуманитарную и экономическую помощь в СРЮ и оказывать содействие в возвращении в свои дома косовских беженцев.

Санкт-Петербург, 23 июня 1999 года

РЕЗОЛЮЦИЯ
по событиям в Абхазии (Грузия)
VI конференции Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия

Мы, участники Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия (ЕМАП), являясь сторонниками мирного решения межнациональных и межконфессиональных противоречий, с большим беспокойством наблюдая за затянувшимся конфликтом в Абхазии (Грузия),

призываем к скорейшему решению судьбы около 300 тысяч беженцев, вынужденных покинуть Абхазию в целях собственной безопасности;

выступаем против сепаратизма и за территориальную целостность Грузии;

обращаемся к международным организациям с просьбой принять все возможные меры для урегулирования конфликта в Абхазии, обеспечения возвращения беженцев в родные края, используя прежде всего политические методы, основанные на принципах Устава ООН, ОБСЕ и Совета Европы.

Санкт-Петербург, 23 июня 1999 года

РЕЗОЛЮЦИЯ
VI конференции Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия
по общим принципам защиты религиозной свободы
и традиционных верований

VI конференция Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия, исходя из решений V конференции ЕМАП (Варшава, 1998 год), постановила:

I. В порядке подтверждения свободы религий, в особенности для поддержания существующих религиозных верований и в согласии со статьей 18 Всемирной декларации по правам человека, статьей 18 Международной конвенции о личных и политических правах, статьей 2 Международной конвенции об экономических, социальных и культурных правах и статьей 9 Европейской конвенции о правах человека;

II. Принимая во внимание резолюции и доклады по вероисповеданиям, а также ересям и сектам Европейского парламента и Парламентской ассамблеи Европы;

III. Принимая во внимание соответствующие решения Европейского суда по правам человека, определяющие рамки, в которых разрешается осуществлять право на религиозную свободу;

IV. Учитывая национальные и региональные конституционные гарантии религий и религиозных свобод;

V. Помня о необходимости защиты религиозного наследия, традиционных религиозных культур и конфессиональных особенностей, включая законодательную защиту законных прав и религиозных групп;

VI. Исходя из соблюдения законов демократического государства и прав других людей всеми религиозными группами;

VII. Исходя из того, что религиозные группы не будут попираť религиозную свободу, принуждая или заставляя обманным путем изменять вероисповедание и не только применять этот метод;

VIII. Исходя из того, что религии и религиозные группы в равной степени выполняют требования законов и Конституции, а также в одинаковой степени

подлежат надзору и имеют финансовое обязательства по отношению к государству;

Рекомендовать своим членам и парламентам принять следующие общие принципы:

1. Государство может принимать соответствующие меры с целью оказания поддержки традиционным религиозным вероисповеданиям, образованным в рамках традиций страны, не вмешиваясь в свободу других религий. Этим традиционным религиям оно может предоставить специальный статус, выражающий их роль в формировании общества. Государство может предоставить другим верованиям специальный статус традиционных религий, потребовав от них положительного отношения к обществу и государству, а также к людям и другим bona fides религиям.

2. Религиозная свобода является базовым конституционным принципом и основополагающим правом каждого человека и должна охраняться государством. Законодательные положения в рамках, определенных статьями Конституции и международных соглашений, должны эффективно использоваться с целью предотвращения любого нарушения религиозной свободы и вышеуказанных рамок (как, например, запрет незаконного прозелитизма, предоставление государственно-го разрешения на опасную деятельность и т.д.).

3. В порядке защиты свободы существующих религиозных верований государство должно:

а) усиливать структуру правовых мер, касающихся традиционных местных религий, таких как: религиозное обучение в школах, свобода доступа в гражданские институты (такие как военное священство, в госпитали, тюрьмы), так же обеспечить присутствие в средствах массовой информации, включая государственные средства массовой информации:

б) предусматривать возможности существующих административных правовых структур (таких как система обучения и общественной информации);

в) использовать разумное возвращение религиозного имущества, национализированного или экспроприированного силой;

г) по возможности обеспечивать соответствующими финансовыми средствами;

д) допускать возможность применения правовых и административных мер для охраны жертв религиозной и околорелигиозной деятельности, порожденных насилием, давлением или обманом людей, пребывающих в несчастье, нужде или неведении.

Санкт-Петербург, 23 июня 1999 года

**СОСТАВ УЧАСТНИКОВ
VI конференции
Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия**

(Москва — Санкт-Петербург
20 — 23 июня 1999 года)

АВСТРАЛИЯ

ТЕОФАНУС
Teo член Парламента (наблюдатель)

БЕЛАРУСЬ

КОНОПЛЕВ
Владимир заместитель Председателя
Палаты Представителей
Национального Собрания
КОТЛЯРОВ
Игорь депутат Палаты Представителей
Национального Собрания,
член Секретариата ЕМАП
ДУБОВИК
Николай депутат Палаты Представителей
Национального Собрания

БОЛГАРИЯ

ПЕТРОВ
Димо депутат Народного Собрания
ПИНДИКОВ
Александр депутат Народного Собрания
МИЛЕНОВА
Елисавета председатель женской
Христианской партии Болгарии,
руководитель
Болгарского Представительства
Международного Фонда
единства православных народов

ГРЕЦИЯ

ПАПАТЕМЕЛИС
Стилианос-Ангелос член Парламента,
Генеральный секретарь ЕМАП
КАЦАРОС
Николос Вице-спикер Парламента,
заместитель Генерального
секретаря ЕМАП

ПЕПОНИС	член Парламента
Анастасис	
НИКОЛОПУЛОС	член Парламента
Николаос ЛУЛЕ	член Парламента
Андриани	
АРАПИ-КАРАДЖАНИ	член Парламента
Вассилики	
ГЕОРГАКОПУЛОС	член Парламента
Димитриос	
МАРИНОС	Вице-председатель Госсовета
Анастасис	— эксперт делегации
МИГДАЛИС	советник Секретариата
Костас	ЕМАП
МИЛИУ	секретарь делегации
Найя	

* * *

Епископ	гость конференции
ЭММАНУИЛ	

ГРУЗИЯ

ГИГИНЕИШВИЛИ	депутат Парламента
Манана	
ТОПУРИДЗЕ	депутат Парламента
Лира	

КИПР

ТЕОДОРУ	член Парламента, глава
делегации,	
Дорос	член Секретариата ЕМАП
САММУТАС	
Евангелос	член Парламента

ХАДЖИЯННИ	секретарь делегации
Еви	

ЛАТВИЯ

БАРТАШЕВИЧ	депутат Сейма
Александр	

ГОЛУБОВАС
Александр

депутат Сейма

МЕДВЕДЕВ
Николай

ЛИТВА
депутат Сейма,
член Секретариата ЕМАП

СТАТИ
Василиу
ПОЛАДИ
Дмитри

МОЛДОВА
депутат Парламента

депутат Парламента

ПЛЕВА
Сергей
СИЧЕВСКИЙ
Ян
СТЕЛИГА
Ян

ПОЛЬША
депутат Сейма

депутат Сейма

депутат Сейма

ЗОРКАЛЬЦЕВ
Виктор

РОССИЯ
Президент ЕМАП,
Председатель Комитета
Государственной Думы
по делам
общественных объединений
и религиозных организаций
депутат Государственной Думы,
член Секретариата ЕМАП
депутат Государственной Думы

депутат Государственной Думы

МЕДВЕДЕВ
Владимир
ЕНЬКОВ
Сергей
ЗУЕВ
Алексей
АЛЕКСЕЕВ
Валерий

советник Председателя
Государственной Думы,
советник Секретариата ЕМАП,
Президент Международного
Фонда единства
православных народов

РУМЫНИЯ

РОМАН
Ион член Парламента
ПИНТЕА
Ион член Парламента
ФЕНОГЕН
Севастиан член Парламента

СЛОВАКИЯ

БИНДЕР
Юлиус член Парламента
ПРОКОПОВИЧ
Павол член Парламента

УКРАИНА

САМОЙЛИК
Екатерина депутат Верховной Рады
МАРКОВСКАЯ
Нина депутат Верховной Рады

ЭСТОНИЯ

ТОМЕБЕРГ
Евгений депутат Парламента
ВЕЛЬМАН
Владимир депутат Парламента
АНДРЕЕВ
Виктор депутат Парламента

ЮГОСЛАВИЯ

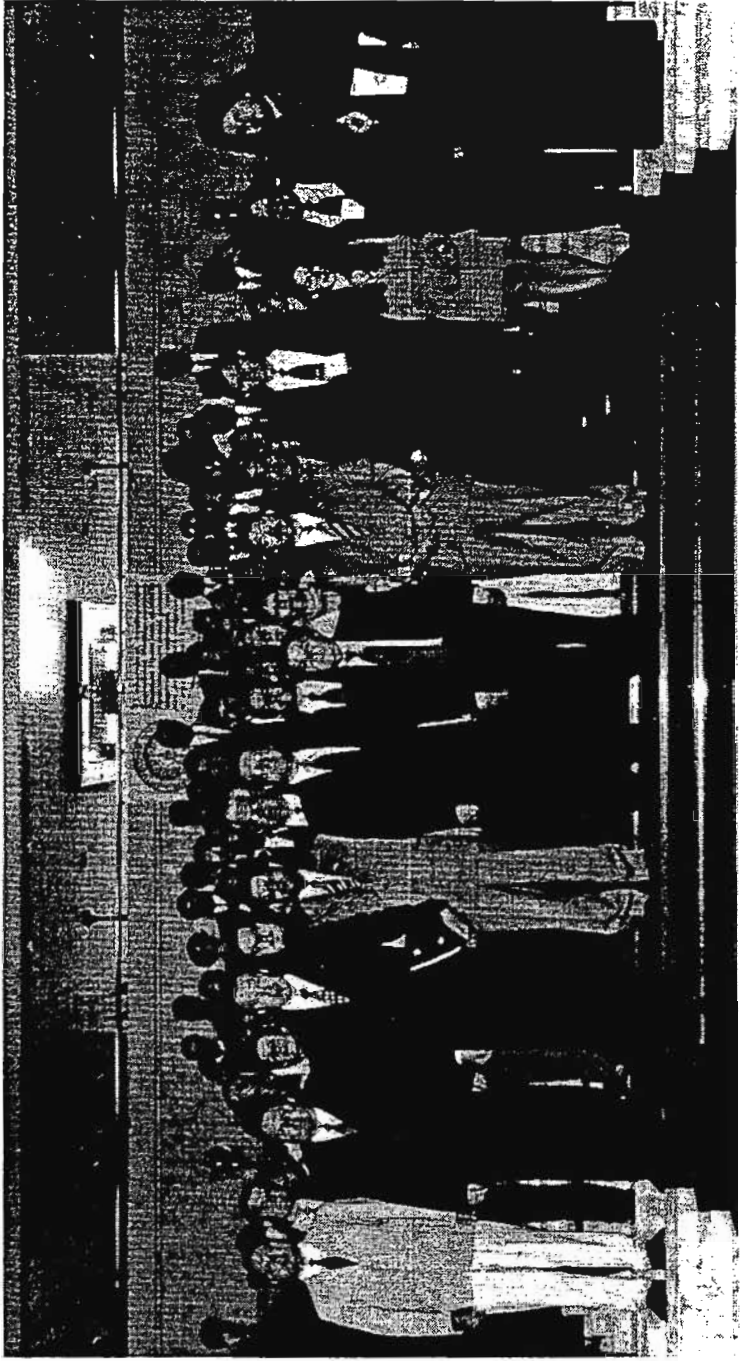
ЖИЖИЧ
Зоран заместитель Председателя
Вече граждан Союзной
Скупщины
СТОЙКОВИЧ
Милотин председатель Комитета
по обороне и безопасности
Вече граждан Союзной
Скупщины,
член Секретариата ЕМАП

МИЛИЧ
Любомир

ДЕСАНЧИЧ
Зорица

заместитель директора
Департамента по России
и Украине МИД СРЮ,
эксперт делегации
секретарь делегации

*Участники VI конференции Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия. Москва, 20 июня 1999 года.*

